

סֵפֶר הַמִּדּוֹת

מִרְבֵּי נְחֵמָן מְבַרְסָלָב

בְּרֵאשׁ הַיּוֹמִיּוֹת יִקְרָא מַעֲשֵׂה אִישׁ וּפְקֻדָּתוֹ, בְּמָה
יִזְכֶּה נַעַר אֶת אֲרָחוֹ לְהִיטִיב אַחֲרֵיתוֹ, יִרְעֶה אֶף
יִצְרִיחַ מַעֲלֵת קִדְשָׁת כָּל הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת, יִקְרָא
תַּכְפָּאֲרֵת גְּדֻלָּתָם, וּלְעֲמַת זֶה פָּגַם הַגְּדוֹל וְהַנּוֹרָא
שֶׁל כָּל מִדָּה רָעָה, רַחֲמָנָא לְצַלּוּ, עֲצָם גְּנוּת
חֲרַפְתָּם, שׁוֹמֵר נַפְשׁוֹ יִרְחַק מֵהֶם לְבַל יִלְכַד
בְּרַשְׁתָּם. פִּקַּח עֵינָיִךְ וּרְאֵה, בְּמָה גְדוֹל כַּחַ
הַמִּדּוֹת וּסְגֻלָּתָם יַעֲלֶה לְשָׁמַיִם שִׂיֵּאם וְאַחֲזִיתָם,
אִם בַּעַל נַפֶּשׁ אַתָּה תִּמְצָא מְרַגּוֹעַ לְנַפְשְׁךָ, אֲשֶׁר
יֵיטֵב לָךְ לַעֲד, לְמַעַן תִּלְךָ לְבִטָּח דְרָכְךָ וְאַשׁוּרְךָ
לֹא תִמְעַד.

הוצאה מיוחדת
לכבוד עם ישראל

לזכר עולם יהיה צדיק (תהילים קיב, ו')
ר' ישראל בער אודסר זצוק"ל בן ר' אייזיק
שלמה

תלמידו של ר' ישראל מקרדון זצוק"ל בן ר'
יהודה הלוי הלפרין

תלמידו של ר' משה ברסלבר זצוק"ל

תלמידו של ר' נתן מנמירוב זצוק"ל

תלמידו של רביה"ק נחמן מברסלב זצוק"ל

זכותם תגן עלינו ועל כל בית ישראל אמן.

לע"נ מלכה בת ר' יצחק ז"ל

לע"נ פרחה בת ר' יוסף ז"ל

הזמנה והפצה, טלפונים:

0506797114

0522777007

www.na-nach.net www.nanach148.net

ניתן להדפיס דרכינו ספרים במחירים מאוד זולים,
גם לתרום ולהשתתף בהדפסות שאנו יוזמים

תוכן העניינים

44	בְּטָחוֹן	1	אֶמֶת
46	בְּשׂוֹרָה	6	הַכְּנָסֶת אֲזוּרָחִים
46	בְּרָכָה	7	אֶהְבָּה
47	בְּכֵיָה	9	אֶמוּנָה
47	גְּאוּה	17	אֶכִּילָה
51	גְּנִבָה וּגְזִלָּה	20	אֶלְמָן
53	דַּעַת	21	אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל
59	דָּרָךְ	22	אֶבְדָּה
61	דִּין	22	בְּנִים
62	הַמִּתְקַת דִּין	35	בַּיִת
74	הַתְּבוּדָדוֹת	38	בוֹשָׁה
74	הַרְהוּרִים	41	בְּגָדִים

100	חַתּוּן	83	הַתְּנַשְׂאוֹת
102	טָבַע	88	הַעֲלָחָה
102	טֵלְטוּל	90	הַרְיוֹן
103	טְהָרָה	91	הוֹרָאָה
103	יְשׁוּעָה	92	וְדוּי דְבָרִים
105	יְרָאָה	92	וַתְּרֹן
109	יְחוּם	92	זִיפּוֹן
109	כְּבוֹד	92	זְכוּת אָבוֹת
112	כַּעַם	93	זְכִירָה
115	כְּשׁוּף	94	זְקֵנִים
116	לְמוּד	94	זְרִיזוֹת
127	לְשׁוֹן הָרַע	95	חֵלּוּם
129	לִיצְנוּת	95	חַן
130	מְרִיבָה	96	חֲנֻפָּה
144	מָמוֹן	97	חֻקִּירָה
156	מַפְלָת	98	חֲדוּשֵׁין דְּאוֹרִיתָא

176	סְגָלָה	157	מְסוֹר
178	עֲנָוָה	157	מִשְׁקָה
180	עֲצָבוֹת	158	מְשִׁיחַ
183	עֲצִירוֹת	158	מוֹהֵל
183	עֲבָרָה	159	מְפָרָסִם
184	עֲצָלוֹת	160	נְאוּף
184	עֲנָשׁ	166	נְדָה
185	עֲצָה	168	נְפִילָה
185	עֲזוֹת	170	נְבוּל־פֶּה
187	פִּחַד	170	נְהַנֶּה מֵאַחֲרִים
190	פְּדִיוֹן שְׁבוּיִים	172	נְגִינָה
192	פְּרִישׁוֹת	173	נְסִיוֹן
193	פּוֹסֵק	173	נֵר תָּמִיד
193	צְדָקָה	174	סְפִירַת הָעֹמֵר
201	צַדִּיק	174	סוֹד
225	קָלָלָה	174	סֵפֶר

242	שְׁלוֹם	226	קְלָפָה
244	שְׁבוּעָה	228	קְנֵאָה
245	שִׁבְת	228	קָרִי
245	שִׁנָּה	230	קִשּׁוּי לְיֶלֶד
246	שׁוֹחֵט	230	הַרְחַקת רְשָׁעִים
247	תְּשׁוּבָה	233	רְחֻמָּנוּת
257	תּוֹכָחָה	235	רְאִיָּה
259	תְּפִלָּה	236	רְפוּאָה
263	תִּיקוּן הַכִּלְלִי	237	שְׂמִיחָה
301	פְּדִיוֹן	240	שְׂכָרוֹת
302	תְּפִילַת הַדֶּרֶךְ	241	שָׁרִים
		242	שְׁחָד

הקדמה

בזה הספר מבארים כל המדות והנהגות על סדר אלה-בית, ונחלק לשני חלקים, והם מכנים אצלנו בשם אלה-בית ישן ואלה-בית חדש. החלק הראשון הם לקוטים נפלאים, אשר לקט רבנו הטאהור והקדוש בימי ילדותו, כל אשר השיגה יד חכמתו הגדולה להבין דבר מתוך דבר, ואסף מכל ספרי קדש, כל אשר מצא בהם, מה שנוגע למוסר ולהנהגות ומדות ישראל, וכתבם אצלו לזכרון. הן מה שמצא מבאר בדברי רבותינו, זכרונם לברכה, איזה מעלה של מדה טובה או להפך גנות מדה רעה, הכל כפאשר לכל היה מאסף על-יד על-יד והעתיקם אצלו על סדר אלה-בית אצל כל מדה ומדה, למען יהיה לו לזכרון לראות בעיניו מעלת כל מדה ומדה והפוכה, למען לכת בדרך טובים וארחות צדיקים לשמור. ונוסף לזה, השיגה חכמתו הרמה דברים רבים יקרים ונפלאים, אשר אינם מבארים בפרוש בדברי חכמינו, זכרונם לברכה, אך ברב עצם השגתו הבין דבר מתוך דבר והשיג חדושים יקרים בעניני המדות מתוך הפסוקים ומתוך דברי רבותינו, זכרונם לברכה, אשר אינם מבארים בדבריהם בפרוש, כי-אם ברמז למשכיל כמותו.

והכל אסף וקבץ ביחד על סדר אלה-בית, וברבות הימים נמצא אצלו חבור שלם על כל המדות, וצוה להעתיק הכל, ומפיו יקרא אלי, ואני כותב על הספר, למען לא ימוש

ספר הזה מפינו להגות בו תמיד, למען נחדל ממדות רעות. כי כל אחד בראותו מסדר עצם גנות מדה רעה וגדל הפסדה והפגם הנורא המגיע על-ידה, יחוס על נפשו ויאזר מתניו לעמד כנגדה ויבקש ממי שהרחמים שלו למלט נפשו מני שחת להצילו מאותן המדות רעות או תאוות רעות וכיוצא בהן, וכן להפך במדות טובות.

גם משכיל על דבר ימצא טוב, עצות נכונות איך להזהר מאיזה מדה, על-ידי שיהיה נשמר מהמדה הסמוכה אליה, כי הם שכנים זו לזו וכל אחד שומרת חברתה, כמבאר בסמוך בהקדמה ששמעתי מפיו הקדוש. ומעלת ספר זה אין מן הצורך לבאר לכל בעל אמת, החפץ באמת ומתגעגע לאחז בדרכי ישר, בודאי ימצא בו מרגוע לנפשו. אשרי שיאחז בו, אז טוב לו בזה ובבא, כי כל הספר הזה מיסד על פסוקי תנ"ך ועל דברי חכמינו זכרונם לברכה, כלם נכוחים למבין וישרים למוצאי דעת.

החלק השני הוא גם-כן כעין החלק הראשון בצלמו ותבניתו, אין ביניהם הבדל, כי הוא גם-כן באור מעלת מדות טובות וגנות מדות רעות וכיוצא בזה.

אולם ההפרש ביניהם, כי הענינים המבארים בחלק הראשון על כל מדה ומדה הם דברים, המבארים בספרים בפרוש או על-כל-פנים ברמז, ומשכיל על דבר, והרוצה להעמיק עיונו להבין דבר מתוך דבר, יוכל להבין ולהשיג מהיכן הוציא הרב ענין זה, מאיזה פסוק או מאיזה מאמר חכמינו, זכרונם לברכה. כי כל הדברים המבארים באלף-בית הישן, לא נפלאות היא ולא רחוקה היא מהמעין לבוא עד תכונתו, להבין ולהשיג מהיכן הענין נובע. אם

אִמָּנִים, לוֹלֵא הָרַב אֲשֶׁר הָאִיר עֵינֵינוּ בְּדַבָּרִים אֱלוֹ, לֹא הָיָה בָּא
עַל לֵב הַמַּעֲיִן לְהוֹצִיא דְבָרִים אֱלוֹ מִתּוֹךְ הַסְּפָרִי-קֹדֶשׁ, אֲךָ אַחַר
אֲשֶׁר כָּבַר גָּלָה לְעֵינֵינוּ דְבָרִים אֱלוֹ, יוֹכַל הַמְּשַׁכִּיל, אֲשֶׁר לְבוֹ
שָׁלֵם בְּסִפְרֵי קֹדֶשׁ, בְּסִפְרֵי תַנ"ךְ וְאַגְדוֹת רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרֹנִים
לְבָרְכָהּ, וּשְׂאֵר מְפָרְשִׁים, לְהַבִּין וּלְהַשִּׁיג מְקוֹר הַדְּבָרִים. אוֹלָם
הָעֲנִינִים הַמְּבֹאָרִים בַּחֲלֻק הַשְּׁנַי הֵם עֲנִינֵי הַשְּׁגוֹת גְּבוּהוֹת
וְנוֹרָאוֹת, אֲשֶׁר הַשִּׁיג הַמַּחְבֵּר, זֵכֶר צְדִיק לְבָרְכָהּ, בְּיָמֵי גְדֻלוֹתוֹ,
וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גְּבוּהוֹ מִשְׁכָּל הָאֲנוּשִׁי וְנִעְלָמוּ מֵעֵין כָּל, כִּי
כָּל עֲנִין וְעֲנִין יֵשׁ בּוֹ טַעַם נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד וְנִסְמָךְ עַל אֵיזָה
מְקָרָא אוֹ מְאָמֵר חֲכָמֵינוּ, זְכוֹרֹנִים לְבָרְכָהּ בְּרָמְז נִפְלָא וְנִעְלָה
מְאֹד כְּדִרְכּוֹ הַנִּפְלָא כַּאֲשֶׁר יֵרָאֶה הַרוֹאֶה בְּעֵינָיו, כִּי יֵשׁ כַּמָּה
וְכַמָּה עֲנִינִים הַמְּבֹאָרִים כָּאֵן בְּלִי שׁוּם טַעַם וּרְאִיָּה, וּבִתּוֹךְ
הַחֲבוּר הַגְּדוֹל שֶׁל דְּרוּשִׁים מְבֹאָר שֶׁם עֲנִין שָׁלֵם וְדְרוּשׁ נִפְלָא
וְנוֹרָא עַל עֲנִין זֶה בְּאַרְיִכוֹת גְּדוֹל, וְזֶה תִּמְצָא בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת.
כְּמוֹ כֵּן יִלְמַד סְתוּם מִן הַמְּפָרֵשׁ, כִּי גַם בְּמְקוֹם אֲשֶׁר לֹא בִּיאָר
הָעֲנִין בְּפִרוּשׁ, גַּם שֶׁם הַשִּׁיגָה יָדוּ הַגְּדוֹלָה הַשְּׁגָה שְׁלֵמָה עַל
זֶה, אֲךָ לֹא רָצָה לְבֹאֵר כָּל הָעֲנִין מִטַּעַם הַכְּמוּס אֹתוֹ.

כִּי כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, כֻּלָּם הֵם דְּבָרִים עֲלִיוֹנִים וּמְקוֹם
קְדוּשׁ יִתְהַלְכוּ, מְמַקְוֵר עֲלִיוֹן וְנוֹרָא מְאֹד מְאֹד, וְאִין בְּהֵם
דְּבַר אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה בּוֹ דְּרוּשׁ נִפְלָא וְנוֹרָא עַל מָה אֲדַנִּי הָעֲנִין
הַטְּבָעוּ, טַעַמוֹ שֶׁל דְּבַר וְעֲנִינוֹ וְסְמִיכוֹת נִפְלָא וְעַמֵּק וְנִסְתָּר
מְאֹד מִתּוֹךְ תּוֹרָה שְׁבַכְתָּב אוֹ שְׁבַע־לְפָה, וְלֹא עֲלִינוּ לְהַרְבּוֹת
בְּעֵצִים שְׁבַח דְּבָרִים אֱלוֹ, כִּי כָּל הַמוֹסִיף גּוֹרַע. כִּי לֹא נִעְלָם
מֵעֵינֵינוּ שְׁפָלוֹת עֲרַכְנוּ וּגְדֻלַּת אֲדוֹנֵנוּ הָרַב הַקְּדוּשׁ בּוֹצִינָא
עֲלָאָה, זֵכֶר צְדִיק לְבָרְכָהּ, וְעֵצִים הָעֲלָמוּ וְהַסְתָּרְתוּ מֵעֵינֵי
הָעוֹלָם, אִי לְזֹאת עֲלִינוּ לְשׁוּם לְפִינוּ מַחְסוּם, הֵס כִּי לֹא

להזכיר, לבלי לספר בעצם שבחו הקדוש לא דבר ולא חצי דבר, והמשכיל כעת ידם, אל אלקים ה' הוא יודע וישראל הוא ידע. אשרי המחכה ויגיע לימים אשר יש בהם חפץ, בעת אשר תצמח קרן ישראל אמת מארץ תצמח וכו' שפת אמת תכון לעד. כוננת לא כתיב אלא תכון. סמא דמלתא - משתוקא, כל חד לפום דמשער בלבה יבין וישכיל עד היכן הדברים מגיעים.

אולם באנו בדברים האלה להעיר לב המעינים להודיעם מהות הספר ומעשהו, וחל עלינו להודיע לגלות אזני אנשי שלומנו אשר כבוד רבנו אור הנעלם, זכר צדיק וקדוש לברכה, הזהיר מאד לעסק בזה הספר, ושלא ימוש מפינו כי הוא חיינו. וכתבו בעצמו בכרך קטן מאד ואמר שפוננתו - כדי שיוכל כל אחד לשאתו אצלו תמיד, כי המדות הם יסוד כל התורה כלה - ובזה יזכה נער את ארחו לשמר ככל הכתוב בזה הספר, אז יצליח את דרכיו ואז ישכיל. כי זה עקר עבודת האדם כל ימי חלדו; לברח ממדות רעות ומתאוות רעות ולאחז במדות טובות והנהגות ישרות, המבארים בזה הספר.

אשרי איש שישמע לדברים האלה לקיים ככל הכתוב בו. לעולם לא ימוט, וענתה בו צדקתו ביום מחר כי יבוא על שכרו, במדה שאדם מודד - בה מודדים לו. אשרי הבוחר בחיים - ישלים ה' פעלו, אם ללצים הוא יליץ, לא יעשר ולא יקום חילו, אוי לנפשו - כי גמול ידיו יעשה לו, ולא יטה לארץ מנלם, טוב לפני האלקים ימלט ממנו. מה רב טוב הצפון למולו, בשמחתו לא יתערב זר, נפש עמל עמלה לו, תשתפך נפשונו אל ה' לשום חלקנו עמו, להסתופף בצלו,

וְלֹא יִאָשְׁמוּ כָּל הַחוֹסִים בּוֹ, עֵין לֹא רָאָתָה אֱלֻקִּים זולָתָהּ,
יַעֲשֶׂה לְמַחֲכָה לוֹ.

דְּבָרֵי הַמַּעֲתִיק הַנֶּאֱמָר וְהַנִּדְכָּה עַל הַסְתַּלְקוֹת פֶּאֶר רָאשֵׁנוּ,
גָּאוֹן עֲזוֹנוֹ, מַחְמַד עֵינֵינוּ, מֵה נִדְבָר; הַמְקוֹם יְנַחֵם
אוֹתָנוּ בְּקִרְוֹב; הַקָּטָן נָתַן בֶּן אֲדוֹנָי אָבִי מוֹרְנוּ הָרַב נִפְתָּלִי
הֵרֵץ, נִרוּ יְאִיר, מְנַעַמְרָאב רַבְתִּי. חֲתַן הָרַב הַגָּאוֹן הַמְפָרֶסֶם
הַצַּדִּיק מוֹרְנוּ הָרַב דָּוִד צְבִי זְכָר צַדִּיק לְבָרָכָה, אֲבִי־בֵית־דִּין
דְּקַהֲלַת מְאֵה־לוֹב.

וְהִנֵּה כָּבֵד נִדְפַס פַּעַם אַחַת זֶה הַסֵּפֶר הַקְדוֹשׁ, וְאִידֵי דְחַבִּיבָא
קִפְצוּ עֲלֵיהוּ זְבִינֵי וְלֹא נִשְׂאָר מֵהֶם עַד אֶחָד, כִּי רַבּוּ
הָעַם הַמִּתְאַוִּים לְסֵפֶר זֶה. לְאֲשֶׁר בְּכַרְדָּ קָטָן כְּזֶה כְּלוּלִים כָּל
הַמִּדּוֹת וְכַמָּה דְבָרִים וְעֲצוֹת בְּדַרְכִּים יִשְׁרִים לְעַבּוֹדַת הַבּוֹרָא,
אֵין דְּבָר בְּעוֹלָם נִמְנָע מִמֶּד שֶׁלֹּא יִדְבַר מִמֶּנּוּ בְּסֵפֶר הַזֶּה, כֹּאֲשֶׁר
יִרְאֶה הַקּוֹרֵא בְּעֵינָיו, וְיִסוּדָתוֹ בְּהַרְרֵי קִדְשׁ עַל פְּסוּקֵי תוֹרָה
נְבִיאִים וְכַתוּבִים וְדְבָרֵי רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבָרָכָה בְּגִמְרָא
וּמְדַרְשִׁים וּבְזֵהָר הַקְדוֹשׁ וּשְׂאָר סִפְרֵי־הַקְדָּשׁ, עַל־כֵּן אִמְרָנוּ
לְהַדְפִּיסָם שְׁנִית בְּכַמָּה תְּקוּנִים וְהוֹסְפוֹת חֲדָשׁוֹת וְנִפְלְאוֹת.

וְזֹאת לְדַעַת, כִּי זֶה הַסֵּפֶר הֶעֱתִיקָתִי אוֹת בְּאוֹת מִפִּי הַקְדוֹשׁ,
כִּי אֶצְלוֹ, זְכוֹרֵנוּ לְבָרָכָה, הָיוּ כְּתוּבִים עַל דְּפִין קְטַנִּים
כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְיֹתֵר מִזֶּה אֶפְלוּ כְּפָלִים, וּמַחֲמַת שֶׁלֹּא הָיָה
רְצוֹנוֹ לְמָסֹר לְהָעוֹלָם לְהַעֲתִיק כָּל דְּבָרָיו, שֶׁהָיוּ כְּתוּבִים אֶצְלוֹ
בְּדַרְכִּים כְּאֵלֶּה, עַל־כֵּן לֹא רָצָה לְמָסֹר לִי כְּתָבִיו כְּהוֹיָתָן
לְהַעֲתִיקָם, רַק טָרַח בְּעַצְמוֹ וּבְכַבּוּדוֹ וְקָרָא לְפָנַי בְּפִי הַקְדוֹשׁ
מְלָה בְּמִלָּה מִתּוֹךְ כְּתָבִיו הַנִּ"ל, וּמִפִּי יִקְרָא אֵלַי, וְאֲנִי כּוֹתֵב עַל
הַסֵּפֶר. וְנִשְׁמַע מִפִּי שְׂאֵמֶר, שֶׁעַל אוֹת רְפוּאָה לְבַד הָיוּ אֶצְלוֹ

כִּמָּה וְכִמָּה בּוֹיגִין כְּתוּבִים, כַּמְדָּמָה שְׁאָמַר מְאֵתִים בּוֹיגִין, אֵךְ
לֹא רָצָה לְמַסְרָם לְהַעוֹלָם.

וְגַם אֲנֹכִי שָׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְדוֹשׁ, שֶׁסֵּפֶר לְפָנַי, זְמַן רַב קָדָם
שֶׁמָּסַר לִי לְהַעֲתִיק זֶה הַסֵּפֶר הָאֶל־בַּיִת, שֵׁשׁ אֶצְלוֹ
כְּתָבִים כְּאֵלוֹ עַל כָּל הַמְדוּת וְשָׂאָר עֲנִינִים וְהֵם דְּבַרֵי הַסֵּפֶר
הַזֶּה. וְאִזְ אָמַר לִי, שֶׁהַשִּׁיג כָּל הַרְפוּאוֹת שֶׁבְּעוֹלָם בְּתוֹךְ גְּבוּלֵי
אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל שֶׁבִּסְפָר יְהוֹשֻׁעַ, כִּי שָׁמוֹת כָּל הָעָרִים הַכְּתוּבִים
שָׁם אֶצֶל כָּל גְּבוּל וְגְבוּל הֵם צְרוּפֵי שָׁמוֹת שֶׁל כָּל הַרְפוּאוֹת
שֶׁבְּעוֹלָם, אִיךְ הֵם נִקְרָאִים בְּכָל הַלְשׁוֹנוֹת. כִּי אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הִיא
קוֹמָה שְׁלֵמָה, וְחִלּוּקַת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הִיא כְּפִי קוֹמַת אָדָם, הֵינוּ
שֶׁחֶלֶק וְגְבוּל זֶה הוּא בְּחִינַת רֵאשׁ, וְחֶלֶק וְגְבוּל זֶה הוּא בְּחִינַת
יָד יָמִין, וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה כָּל הַשָּׁנִים־עֶשֶׂר גְּבוּלִים שֶׁל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל,
שֶׁנֶּתְחַלְקָה לְשִׁבְטִים, שֶׁכֻּלָּם הֵם כְּפִי חֶלְקֵי קוֹמַת אָדָם, כַּמּוּבָא
מִזֶּה בְּסִפְרִים. וְאָמַר שֶׁאֶצֶל כָּל גְּבוּל שֶׁל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל כְּתוּבִים
שָׁם הַרְפוּאוֹת הַשִּׁיכִים לְאוֹתוֹ הָאֵיבָר, שֶׁמִּכּוֹן כְּנֻגַד זֶה הַגְּבוּל
כַּנִּ"ל.

כֹּל זֶה שֶׁמַּעְתִּי מִפִּי הַקְדוֹשׁ כָּבֵר, וְהִבְנֵתִי מִדְּבָרָיו הַקְדוֹשִׁים,
שֶׁכֹּל זֶה הַשִּׁיג בִּימֵי יְלָדוֹתָו מִמֶּשׁ, אֲבָל לֹא זָכִינוּ לְקַבֵּל
מִמֶּנּוּ כִּי־אִם דְּבַרֵי הַסֵּפֶר הַזֶּה, אֲשֶׁר רָאָה וְהִבִּיט וְהָיָה מִפְּלֶס
הַדְּבָרִים בְּמֵאזְנֵי שִׁכְלוֹ הַקְדוֹשׁ, מֵה שֶׁצָּרִיךְ לְמַסַּר לְהַעוֹלָם,
שֶׁהֵם הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה שֶׁמָּסַר לְהַעֲתִיקָם כַּנִּ"ל, וּמֵה שֶׁצָּרִיכִין
לְהַעֲלִים מִהַעוֹלָם שֶׁהִטְעִינָם שְׂרָפָה (כַּמְבֹּאָר בְּמָקוֹם אַחֵר).

וְהִנֵּה אֶצְלוֹ, זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה, הָיוּ כְּתוּבִים כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
שֶׁבִּסְפָר הַזֶּה עִם צִיּוֹן הַמְּקוֹמוֹת, שֶׁהוֹצִיא מֵהֶם
הַשָּׂגוֹת אֵלוֹ. אֲבָל כְּשֶׁהַעֲתִיקָתִים מִפִּי הַקְדוֹשׁ, לֹא נָתַן לִי
לְהַעֲתִיק כִּי־אִם אֵלוֹ הַדְּבָרִים לְבַד כִּהְיוֹתָן וְלֹא הוֹדִיעַ מְקוֹמָם

אִיֵּה. אָבֵל מִכְתְּלֵי דְבוּרָיו הַקְדוּשִׁים הַבְּנִיתִי, שְׂיָכוֹל כָּל אָדָם לְמַצֵּא אֵיזָה מַרְאֵה מְקוֹם וְרִמְזוֹ לְאֵלוֹ הַדְּבָרִים, מֵהֵיכָן הֵם נוֹבְעִים; מֵאֵיזָה מְקָרָא אוֹ מֵאֵמֶר רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה, וְקִצְתָם הֵם מֵאֲמָרִים מְפֹרָשִׁים בְּדַבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה, כַּאֲשֶׁר יֵרָאֵה הַרוֹאֶה בְּעֵינָיו. וְכִבֵּר יִגְעוּ וּמְצָאוּ כִּמָּה אֲנָשִׁים דְּבָרִים הַרְבֵּה מִסֵּפֶר הַזֶּה, הֵיכָן הֵם רְמוּזִים.

וְכַעַתָּה, בְּעֵת עֶסְקֵנוּ לְהַדְפִּיסוֹ שְׁנִית, הָעוֹלָה עַל רוּחֵי הָיָה לְבִלִּי לְהַעֲתִיק מֵאֵלוֹ הַרְמְזִים וְהַמַּרְאֵה מְקוֹמוֹת לֹא דָבָר וְלֹא חֲצֵי דָבָר מִכִּמָּה טְעָמִים, וְגַם מִחֲמַת שְׁעֵדִין לֹא יִצְאָנוּ יְדֵי חוֹבוֹתֵינוּ לְמַצֵּא רְמִזֵּי כָּל הַדְּבָרִים, עַל־כֵּן הָיָה בְּדַעְתִּי לְבַלְתִּי לְהַצִּיג שׁוּם דָּבָר מֵהֵם. אֲךְ אַחֲרֵי שׁוּבֵי נַחֲמַתִּי, כִּי אָטוּ מָאן דְּלֹא יָכוֹל לְמַעְבֵּד כֻּלָּא מִצְוָה וְכוּ' וְכָל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכַחַד עֲשֵׂה, עַל־כֵּן נִמְלַכְתִּי לְהַצִּיג כִּמָּה רְמִזִּים אֲצֶל כִּמָּה דְּבָרִים, אֲשֶׁר כִּבֵּר מְצָאָה יְדֵי וַיֵּד בְּנֵי־גִילֵי לְמַצֵּא רְמִזוֹ הַמַּרְאֵה מְקוֹם, הֵיכָא רְמִיזָא מְלִתָּא דְנָא בְּאוּרִיתָא דְבִכְתָּב אוֹ בְּעַל־פֶּה, וּמַעַט מְזַעַר שְׂשֻׁמְעַתִּי מִפִּי הַקְדוּשׁ בְּעַצְמוֹ, כַּאֲשֶׁר יִבְאֵר בְּמְקוֹמוֹ. כִּי יֵשׁ דְּבָרִים הַרְבֵּה הַכְּתוּבִים כָּאן בְּקִצּוֹר, וּבְאַמַּת גְּלָה עַל עֵנִין זֶה תּוֹרָה אַרְכָּה בְּבִאוֹר נִפְלָא וְנוֹרָא כְּדַרְכוֹ הַנִּפְלָא מְאֹד.

וְהַמְעִין בְּאַמַּת, יְבִין מֵאֲלֵיו כִּי אַחֲרֵי כָּל אֵלֶּה, אֶפְלוּ בְּמְקוֹם שְׂמִצְאָנוּ הַרְמִזוֹ הוּא רַק רְמִזוֹ וְאַסְמַכְתָּא בְּעַלְמָא, אָבֵל גּוֹף עֶצֶם הָעֵנִין בְּאֵיזָה דְרָךְ הַשִּׁיגוֹ נְעֵלָם מֵעֵינֵינוּ, כִּי כָּל דְּבָרֵינוּ הֵם דְּבָרֵי אֱלֻקִּים חַיִּים, שֶׁהַשִּׁיג כָּל דָּבָר וְדָבָר בְּמְקוֹם שֶׁהַשִּׁיג, וְקָרָא אֲסַמְכְתָּא בְּעַלְמָא הוּא, כִּי לֵיכָא מְלִתָּא דְלֹא רְמִיזָא בְּאוּרִיתָא, וְעַל־כֵּן אֵי לָאו דְדִלָּא חֲסַפָּא וְהַסִּיר מְסוּהַ הָעוֹרוֹן, הַחוּפֵף עַל עֵינֵינוּ וְגִלָּה הַשְּׂגוֹת הַלְלוֹ לָא אֲשַׁכְחִינָן

מְרַגְנִיתָא, כִּי אֵין בְּכַחְנוּ לְדוֹן וְלִלְמַד בְּעַצְמָנוּ דְּבָרִים כְּאַלְהָה
מִפְּסוּקִים וְדְבָרֵי רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרָנָם לְבִרְכָה, כִּי־אִם מִי שְׂזוּכָה
לְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ בְּאַמֶּת עַד שְׂיִזְכֶּה לְהַשִּׁיג הַשְּׂגוֹת מִלְּמַעְלָה,
וְהַחֲכָם יְבִין מִדַּעְתּוֹ כֹּל זֶה.

גַּם תִּקְנֵנִי עַכְשָׁו הַסֵּדֶר שֶׁל הַדְּבָרִים הַקְּדוּשִׁים הָאֵלֶּה. כִּי
סֵפֶר הָאֱלֹף־בֵּית הָרֵאשׁוֹן נִדְפָס שְׁלֹא בְּפָנַי וְעוֹת הַמִּדְּפִיס,
שֶׁהַדְּפִיס הָאֱלֹף־בֵּית הַשֵּׁנִי בְּפָנֵי־עַצְמוֹ וְחִלְקוֹ לְגַמְרֵי מִן
הָרֵאשׁוֹן, וְלֹא כֵן אֲנֹכִי עֹמֵד, כִּי הָאֵף אֲמַנָּם חִלּוּקִים הֵם
בְּכַמָּה חִלּוּקִים כְּאֲשֶׁר מְבֹאֵר לְמַעְלָה, אֲךְ אֶף־עַל־פִּי־כֵן אֵין
לְהִרְחִיקָם זֶה מִזֶּה כִּי מֵאַחַר שְׂשֻׁנֵיהֶם כְּאַחַד טוֹבִים וְשֻׁנֵיהֶם
מִדְּבָרִים מִמֵּהוּת הַמְּדוּת, מַעְלָתָם וּפְחִיתוּתָם וְכוּ', בּוֹדֵאִי רְאוּי
לְהַצִּיג בְּיַחַד כֹּל הַדְּבָרִים הַמְּדֻבָּרִים מִמֵּדָה אַחַת, כְּגוֹן אוֹת א'
אַמֶּת, טוֹב אֲשֶׁר יָפָה שִׁיְהִיו מִחֻבְּרִים יַחַד כֹּל הַדְּבָרִים
הַמְּדֻבָּרִים מִמַּעְלַת הָאַמֶּת וְגִנוֹת הַשֶּׁקֶר, אֶף־עַל־פִּי שֶׁהַשְּׂגוֹת
שֶׁל הָאֱלֹף־בֵּית הַשֵּׁנִי שָׁגְבוּ וְעַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד מִן הָרֵאשׁוֹן כִּנְ"ל,
אֶף־עַל־פִּי־כֵן פְּנִימִיּוֹת כְּוֹנֵתָם אֶחָד וְשֻׁנֵיהֶם לְדַבֵּר אֶחָד
נִתְכַּוְּנוּ, לְגִלוֹת גִּנוֹת הַשֶּׁקֶר וּמַעְלַת הָאַמֶּת כְּדִי שְׁנַתְּחִזֵּק בְּכֹל
כַּחְנוּ לְבָלִי לְדַבֵּר שֶׁקֶר, רַק אַמֶּת בְּשֵׁם ה'. וּבְשִׁבִיל זֶה גָּלָה לָנוּ
כֹּל הַתּוֹעֵלוֹת הַמַּגִּיעִים עַל־יְדֵי הָאַמֶּת וְלְהַפְּקֵה, כֹּל הַהִפְּסָדִים
הַבָּאִים עַל־יְדֵי הַשֶּׁקֶר, וּבְאִיזָה דֶּרֶךְ זוֹכִין לְאַמֶּת וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה.
הֵן כֹּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה – אִם מְקוֹר חֲצָבָם מִמְּקוֹם שְׁנוּבְעִים
הֵמָּה, מִשְׁנִים זֶה מִזֶּה כִּי גְבוּהָ עַל גְבוּהָ שׁוֹמֵר וְכוּ', עִם־כָּל־זֶה
כִּלְמָה שְׁבִים לְמְקוֹם אֶחָד, כְּדִי שְׂנִזְכֶּה לְאַמֶּת.

עַל־כֵּן אֲמַרְתִּי לְהַצִּיג הַכֹּל כְּסֵדֶר, וְכֹל הַדְּבָרִים יַחְדָּו יִהְיוּ
תַּמִּים בְּסֵדֶר אֶחָד עַל־פִּי אֱלֹף־בֵּית. רַק נְטִיתִי קוֹ בֵּין
הַדְּבָרִים שֶׁל הָאֱלֹף־בֵּית הָרֵאשׁוֹן וּבֵין הַשְּׂגוֹת שֶׁל הָאֱלֹף־בֵּית

השני, והצגתי האלף-בית השני באותיות קטנות, למען ידע הקורא להבדיל בינו ובין האלף-בית הראשון. כי כבר גליתי, ששמעתי מפיו הקדוש, שדבריו האחרונים שבאלף-בית השני גברו וגבהו מאד מאד מהראשונים, על-כן גבול שמתי ביניהם להבחין ולידע.

והישם הטוב ינחנו בדרך הישר והאמת, ונזכה ללמד וללמד, לשמר ולעשות ולקיים את כל הדברים האלה הכתובים כאן, ולהבין ולהשכיל את כל דרכי העצות, המבארים כאן אצל כל מדה ומדה, אז נצליח את דרכנו ואז נשכיל.

גם זאת לדעת, שכמה דברים נמצאו כפולים בהאלף-בית השני. והטעם, כי דע אחי, שספר השני מסר לנו רבנו, זכרוננו לברכה, בכתיבת ידו הקדושה ואצלו לא היו כתובים הדברים על סדר האלף-בית רק כפי סדר ההשגות, כפי מה שהשיג כל דבר ודבר במקומו וזמנו, וצוה עלינו להעתיק הדברים ולסדרם כל דבר ודבר למדה השייכה לזה על-פי סדר האלף-בית, וגם פקד עלינו בפרוש, שכל השיך לשנים או לשלשה דברים, שנרשם אותו שתים או שלש פעמים אצל כל מדה ומדה, וכן עשינו, כגון למשל באות ל' למוד (סימן ד): מי שלמודו בתורה וכו', שאכילתו וכו', על-ידי זה שונאיו נדונין וכו', זה הענין שיך ללמוד וגם שיך למריבה וכן לאות א' אכילה, על-כן נרשם בכל אלו המקומות ומזה תקיש על השאר. כי כונתו הקדושה היתה כדי שיקל על המעיין החפץ לקדש עצמו למצא מבקשו בנקל. שאם ירצה לידע הסגלה והענין של איזה מדה, שיוכל בנקל למצא על-פי סדר האלף-בית באיזה ענין שיעלה על דעתו, כגון במשל הנ"ל. לפעמים

הָאָדָם רוֹצֵה לְחַפֵּשׂ לְמִצָּא עֵינָיו לְמוֹד וּלְפַעֲמִים יִרְצֶה לְמִצָּא מֵעֵינָיו קִדְשֵׁת הָאֲכִילָה וְכוּ', וְעַל-כֵּן טוֹב שְׂיִהְיֶה נִרְשָׁם בְּשָׁנֵי הַמְקוֹמוֹת כְּדֵי שְׂיִוְכַל לְמִצָּא מִבְּקָשׁוֹ בְּנִקְל בַּמְּקוֹם שְׂיִרְצֶה וְכֵן בְּשָׂאֵר הַמְדוֹת, וּמַחֲמַת זֶה הַדְּבָרִים כְּפוּלִים בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִנְחֵנוּ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, וְכֹאשֶׁר זָכִינוּ לְסִדֵּר אוֹתָם כֵּן נִזְכֶּה לַעֲשׂוֹתָם, עַד יִשׁוּבוּ יִשְׂרָאֵל לְנוֹיָהֶם כִּיּוֹנִים אֶל אֲרַבּוֹתֵיהֶם בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

הַקְדָּמָה שְׁנִיָּה

מֵה שְׂשַׁמְעֵתִי מִפִּי הַקְדוֹשׁ בְּעֵינָיו הַמְדוֹת

דַּע, הִנֵּה בְּכָל מְדָה וּמְדָה יֵשׁ בָּהּ כְּמָה וְכַמָּה בְּחִינּוֹת וְעֵינָיִם, וְכָל מְדָה הִיא בְּחִינַת קוּמָה שְׁלֵמָה. וְעַל-כֵּן כְּשֶׁחָסַר לְאָדָם בְּחִינָה אַחַת מִהַמְדָּה, אָף שְׁכָל הַמְדָּה הִיא שְׁלֵמָה אֶצְלוֹ, אִף-עַל-פִּי-כֵן מַחֲמַת הַחֲסָרוֹן אֶחָד שְׂיִשׁ לְאָדָם בְּהַמְדָּה, אֲזִי נִרְאֶה לוֹ, כְּאִלוֹ כָּל הַמְדָּה חָסְרָה אֶצְלוֹ. כְּמוֹ אֶצֶל הָאָדָם כְּשִׂישׁ לוֹ חֲסָרוֹן בְּאִיבֵר אֶחָד, אֲזִי כָּל גּוּפוֹ מְבַלְבֵּל וּמְרַגֵּשׁ הַחֲסָרוֹן בְּכָל הַגּוּף, כְּמוֹ-כֵן כְּשֶׁחָסַר לְאָדָם אִיזָה חֲסָרוֹן בְּהַמְדָּה נִרְאֶה לוֹ, כְּאִלוֹ חָסַר כָּל הַמְדָּה.

וְהִנֵּה הַמְדוֹת הֵם שְׂכָנִים אֵלּוֹ לְאֵלּוֹ, עַל-כֵּן יְכוּלָה מְדָה אַחַת לַעֲזוֹר לְמְדָה אַחֶרֶת שֶׁהִיא שְׂכֵנָה אֶצְלָהּ, כְּדִגְמַת שְׂאֲמָרוֹ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה: אִיבֵר מַחֲזִיק אִיבֵר, דְּהֵינּוּ כְּשִׂאוּכָל זֶה הָאִיבֵר מִהִבְהֵמָה יִתְחַזֵּק אִיבֵר הָאָדָם, כֵּן אֶצֶל הַמְדוֹת יוּכַל לְסַיֵּעַ חֵלֶק מְדָה זוֹ, שֶׁהִיא בְּחִינַת אִיבֵר הַמְדָּה לְאִיבֵר מְדָה

השכנה אצלה. ועל־כן כְּשֶׁאָדָם רוֹצֵה לִילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַקֹּדֶשׁ, צָרִיךְ לְשַׁבֵּר כָּל הַמְּדוֹת רָעוֹת וְלִזְכּוֹת לְמְדוֹת טוֹבוֹת, וְצָרִיךְ לְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ עֲצָמוֹ תָּמִיד וּלְחַפֵּשׂ בְּכָל מְדָה וּמְדָה אִם הִיא שְׁלֵמָה אֲצִלוֹ, וּכְשֶׁרוֹאֶה אֵיזָה חֲסָרוֹן בְּאֵיזָה מְדָה, אֲזִי יִבְקֵשׁ עֶזֶר וְסִיוֵעַ מֵהַמְּדָה הַשְּׂכֵנָה.

וְזֶהוּ עֲנִינוֹ הַנְּאֻמְרִים בְּאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ, וּבְעֲנִינוֹ, לְמַשָּׁל, כְּשֶׁחָסַר לוֹ עֲנֻוָה, וַיֵּשׁ מְדָה אַחֲרַת הַמְּסֻגְלֶת לְעֲנֻוָה, (א) כְּגוֹן בְּטָחוֹן, אִזְ צָרִיךְ לְסַיֵּעַ לוֹ עַל־יְדֵי בְּטָחוֹן לְבוֹא לְעֲנֻוָה, דְּהֵינּוּ לְפַעֲמִים הַבְּטָחוֹן הוּא בְּקַל לוֹ יוֹתֵר לְהַשִּׁיגוֹ מֵעֲנֻוָה, וְאֲזִי יַעֲשֶׂה הַקָּל, וְעַל־יְדֵי זֶה יָבוֹא לְהַמְּדָה, שֶׁהִיא כְּבִדָּה יוֹתֵר אֲצִלוֹ. וּלְפַעֲמִים יֵשׁ לוֹ מְדָה הָאַחֲרַת, אֲלָא שְׂאִינוֹ מִשְׁתַּמֵּשׂ עִמָּה, וּכְשֶׁצָּרִיךְ לְסַיֵּעַ לוֹ מִזֹּו הַמְּדָה לְמְדָה אַחֲרַת, צָרִיךְ לְהִתְחִיל לְהַשְׁתַּמֵּשׂ עִמָּה. (פְּרוּשׁ, עַל־פִּי מֶשֶׁל הַנִּ"ל, הֵינּוּ לְמַשָּׁל מִי שְׂרוֹצֵה לְבוֹא לְעֲנֻוָה וְרוֹאֶה שֶׁבְּטָחוֹן מְסֻגֵּל לְעֲנֻוָה, וּבְאֻמַּת כְּבֵר יֵשׁ לוֹ מִדַּת הַבְּטָחוֹן, רַק שְׂאִינוֹ מִשְׁתַּמֵּשׂ עִם זֹאת הַמְּדָה שֶׁל בְּטָחוֹן, אֲזִי כְּשֶׁרוֹצִים לְזַכּוֹת לְעֲנֻוָה, צָרִיךְ לְהִתְחִיל לְהַשְׁתַּמֵּשׂ עִם מִדַּת הַבְּטָחוֹן וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בָּזֶה בְּשָׂאֵר הַמְּדוֹת (וְהַבֵּן).

שִׁיךְ לְהֶאֱלֹף־בֵּית הַחֹדֶשׁ אוֹת ד' דַּעַת סִימָן א', הַמִּתְחִיל: דַּע, כִּי לְכָל הָעוֹלָמוֹת וּלְכָל נְבִרָא יֵשׁ קוֹמָה מִיְחַדָּת, לְמַשָּׁל מִן הָאָרִיָּה וְכוּ'. וְהַהֲבִדִּלִים כֻּלָּם הֵם רְמוּזִים בְּתַמוּנַת הָאוֹתִיּוֹת בְּצִרוּפֵיהֶם, וְהַזֹּכָה לְהַבִּין אֶת הַתּוֹרָה וְכוּ', נִרְאֶה לִי שֶׁזֶה עֲנִינוֹ הַשִּׁיחָה, שֶׁשְׂמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ קֹדֶם שֶׁבַת חֲנֻכָּה תַקֵּס"ה מֵעֲנִינוֹ הַבְּרִיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁכָּל הַתַּמוּנוֹת וְהַצּוּרוֹת שֶׁל כָּל בְּנֵי־אָדָם כֻּלָּם נִכְלָלִים בְּתַבַּת "אָדָם" הַנְּאֻמָּר בְּתוֹרָה: "נַעֲשֶׂה אָדָם". כִּי בָּזֶה הַתַּבָּה "אָדָם", שְׂאֻמָּר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

"נַעֲשֶׂה אָדָם", בַּתְּבָה זו נְכַלְלִים כָּל מִינֵי הַתְּמוּנֹת שֶׁל כָּל בְּנֵי-אָדָם שֶׁבְּעוֹלָם. וְכֵן בַּתְּבַת "בְּהֵמָה וְחַיָּה" הַנֶּאֱמָר בַּמַּעֲשֵׂי בְּרֵאשִׁית, בָּזָה הַתְּבָה גַם-כֵּן נְכַלְל כָּל הַתְּמוּנֹת שֶׁל כָּל בְּהֵמָה וְחַיָּה וְכֵן שָׁאֵר הַנְּבִרָאִים. וְהָאֲרִיךְ בְּשִׂיחָה זו וְאָמַר אָז, שְׂיִשׁ חֻכְמוֹת אֶפְלוּ בָּזָה הָעוֹלָם שְׂיִכּוּלִין לַחַיּוֹת בָּהֶם לְבַד בְּלִי שׁוּם אֲכִילָה וְשִׂתְיָה, וְהָאֲרִיךְ בְּשִׂיחָה זו הַרְבֵּה, וְלֹא זָכִינוּ לְכַתְּבָהּ.

שִׁיךְ לְאֶלֶף-בֵּית הַחֲדָשׁ אוֹת דַּעַת סִימָן א' בְּסוּפוֹ: וְגַם יוֹדֵעַ הַתְּאַחֲדוֹתָם, הֵינּוּ רֵאשִׁיתָם וְתַכְלִיתָם, כִּי בְּרֵאשִׁית וּבַתְּכֵלִית הֵם בְּאַחֲדוֹת בְּלִי הַבְּדֵל. אֶפְשָׁר שֶׁזֶּה הָיָה קִצַּת כְּוֹנֵת רַבָּנוּ, זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, בְּהַתּוֹרָה הַמִּתְחַלֶּת: "לְכוּ חֲזוּ מִפְּעֻלוֹת ה'", בְּלִקוּטֵי תַנְיִנָא סִימָן ל"ט, כִּי לְכָל דְּבָר יֵשׁ הַתְּחֵלָה וְתַכְלִית וְכוּ', עֵינֵי שָׁם הֵיטֵב. וְאֶפְשָׁר הָיָה כְּוֹנֵתוֹ עֵנִין הַנִּ"ל, שְׂצָרִיכִין לְזָכוֹת לִידַע וּלְהַשִּׁיג עֵנִין הַנִּ"ל, שֶׁבַּהַתְּחֵלָה וּבַתְּכֵלִית הֵם בְּאַחֲדוֹת בְּלִי הַבְּדֵל, כִּי זֹאת הַתּוֹרָה, לְכוּ חֲזוּ הַנִּ"ל, לֹא זָכִיתִי לְהַבִּינָה הֵיטֵב בְּשַׁעָה שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ, וְגַם כְּשִׁרְאָה הַתּוֹרָה בְּכַתֵּב אָמַר, שֶׁבְּזֹאת הַתּוֹרָה לֹא כְּוִנֵּיתִי לְדַעְתּוֹ. וְאָמַר בְּזוֹ הַלְּשׁוֹן: לֹא כָךְ אָמַרְתִּי, וְגַם אֶפְלוּ לֹא כָךְ הִיָּתָה כְּוִנֵּיתִי. וְאֶפְשָׁר הִיָּתָה כְּוִנֵּיתוֹ עֵנִין הַנִּ"ל, וְזֶה לֹא בְּאַרְתִּי שָׁם בְּכַתֵּב, עַל-כֵּן אָמַר שֶׁלֹּא כְּוִנֵּיתִי לְדַעְתּוֹ; וְה' יוֹדֵעַ נִסְתָּרוֹת.

שִׁיךְ לְאֶלֶף-בֵּית הַחֲדָשׁ שֶׁחֲבֵר בִּימֵי יְלָדוּתוֹ. עַל-יְדֵי זְרִיזוֹת, בְּנִקְל לְהִיּוֹת פְּרָנֵס הַדּוֹר בְּגִשְׁמִיּוֹת אוֹ בְּרוּחָנִיּוֹת. וְסִימָן לְדָבָר: לֶךְ אֶל נְמֻלָּה עֶצֶל, עַל זֶה כְּתִיב: מִשָּׁם רוּעָה אָבִין יִשְׂרָאֵל, דְּהֵינּוּ פְּרָנֵס, הֵינּוּ שֶׁהַפְּרָנֵסוֹת, לְזָכוֹת לְהִיּוֹת פְּרָנֵס, זֶה עוֹמֵד עַל זְרִיזוֹת הַנְּלַמֵּד מִהַנְּמֻלָּה, כִּי מִשָּׁם רוּעָה אָבִין יִשְׂרָאֵל. וְעֵנִין זֶה כָּבֵר נְדַפֵּס בְּאֶלֶף-בֵּית הַחֲדָשׁ בְּלְשׁוֹן אַחֵר, אֶךְ בְּסִגְנוֹן זֶה שָׁמַעְתִּי זֶה הָעֵנִין מִפִּי הַקְּדוֹשׁ.

אמת

- א. מי שרוצה לדבק את עצמו בהשם יתברך, עד שילך במחשבתו מהיכל אל היכל ויראה את ההיכלות בעיני השכל, ישמר את עצמו מלומר שקר אפלו בטעות.
- ב. מתר לשנות בדבר השלום.
- ג. פת שקרים אינם מקבלים פני השכינה.
- ד. שרי להו לצדיקיא לסגויאי ברמאותא עם רמאי.
- ה. כל המוסף גורע.
- ו. על-ידי שקר באים הרהורי עבודה-זרה.
- ז. על-ידי אמת לא ימות קדם זמנו הקצוב.
- ח. מרוח פיו של השקרן נעשה היצר הרע, וכשיבוא משיח אז לא יהיה שקר, ובשביל זה לא יהיה יצר הרע בעולם.
- ט. מי שהוא איש אמת, אזי הוא מכיר באחר, אם אחר דובר שקר אם לאו.
- י. הסימן של השקר בשלא יסכימו עליו רבים, והוא משלשה שהקדוש-ברוך-הוא שונאן.

יא. עֲשִׂיר מְבַחֵשׁ אֵין הִדְעַת סוּבְלוֹ וְהוּא נִבְּזָה בְּעֵינַי
עֲצָמוֹ.

יב. תִּקּוּן לַפֶּה שְׂיִתֵּן צְדָקָה.

יג. עַל-יְדֵי אַמֶּת הָעוֹלָם נִשְׁמָר מִכָּל הַזִּיקוֹת.

יד. עַל-יְדֵי חֲנֻפָּה בָּא לְשָׁקֵר.

טו. מִי שֶׁנֹּתֵן צְדָקָה שְׂכָרוֹ שְׂיִזְכֶּה לְאַמֶּת.

טז. הַשְּׂקָרָן שׁוֹנֵא עֲנִיוֹת.

יז. אָדָם נִכָּר עַל-יְדֵי מְשָׁרְתָיו, אִם הוּא אוֹהֵב שְׂקָר כִּי
זֶה בְּזָה תָלוּי. לְפַעֲמִים מְשָׁרְתָיו נוֹפְלִים לְעִבְרוֹת
עַל-יְדֵי שֶׁהוּא שְׂקָרָן, וְלְפַעֲמִים הוּא נוֹפֵל לְשָׁקֵר
עַל-יְדֵי מְשָׁרְתָיו, שְׂאִינָם הַגּוֹנִים.

יח. כְּשֵׂאִין אַמֶּת אֵין חֶסֶד. גַּם אֵינּוּ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת [חֶסֶד]
עִם בְּנֵי-אָדָם.

יט. הַשְּׂקָר מְעַכֵּב אֶת הַיְשׁוּעָה, כִּי הַשְּׂקָר מַגְלֶה
עוֹנוֹתָיו, כִּדִּי שְׁלֵא יוֹשִׁיעוּ לוֹ.

כ. הָאַמֶּת הוּא פּוֹדָה מִכָּל הַצָּרוֹת.

כא. טוֹב לְאָדָם שְׂיִמּוֹת, מִשְׂיַחֲיָה וְיִהְיֶה שְׂקָרָן בְּעֵינַי
בְּנֵי-אָדָם.

כב. כְּשֵׂישׁ אַמֶּת יֵשׁ שְׁלוֹם.

- כג. מי שרחוק מאמת, רחוק מצדקה.
- כד. על-ידי אמת נשמר אות ברית.
- כה. על-ידי אמת יזכה לשם עולם.
- כו. איש ואשה שרגילין לומר שקר, הבנים שלהם יהיו מתנגדים גם יהיו פוגמים בברית.
- כז. השקר בא על-ידי שמקבל על עצמו פחד מבני-אדם.
- כח. על-ידי השקר שוכחין את הקדוש-ברוך-הוא.
- כט. מי שאין לו בטחון, הוא דובר שקרים, ועל-ידי שקרים אין יכול לבטח באמת.
- ל. לפי הרחוק מאמת פן מחזיק את הסור-מרע לשוטה.
- לא. מי שרוצה לסור מרע, ורואה שאין אמת בעולם, עושה עצמו כשוטה.
- לב. מי שאינו אומר שקר, הקדוש-ברוך-הוא מושיע לו בעת צרתו גם בנים יהיו לו.
- לג. על-ידי דבור שאו בא מכות בנים.
- לד. מי שמקשר לשוא, בא לשכחה.
- לה. על-ידי שקר בא לנאות, ומחזיק ידי מרעים, שלא יחזרו בתשובה.

- לו. עַל-יְדֵי שְׁקָרִים אֵין לוֹ רְפוּאָה אֶפְלוּ בְּהִרְבֵּה רְפוּאוֹת.
- לז. מִי שְׁדוֹבֵר כְּזָבִים נוֹפֵל בַּחֶרֶב. גַּם נַעֲשֶׂה שׁוֹמְהָ.
- לח. עַל-יְדֵי יִרְאָה בָּא לְאֶמֶת.
- לט. מִי שֶׁשׁוֹמֵר אֶת עֲצֻמוֹ מִשְׁקָר, הוּא מְנַצֵּחַ תָּמִיד.
- מ. מִתֵּר לְשָׁנוֹת, כְּדֵי לְהַצִּיל אֶת עֲצֻמוֹ.
- מא. מִי שֶׁאוֹהֵב כְּזָבִים, הוּא מְבֹיָה אֶת הַצַּדִּיק גַּם הוּא בְּעֲצֻמוֹ נִתְבַּיָּה.
- מב. מִי שְׁדוֹבֵר כְּזָבִים, הוּא אוֹבֵד.
- מג. עַל-יְדֵי אֶמֶת נִצּוֹל מִלְּשׁוֹן-הָרַע גַּם תּוֹפְלָתוֹ נִתְקַבֵּל. גַּם כְּשֶׁדָּנִים אוֹתוֹ לְמַעַלָּה, דָּנִים אוֹתוֹ לְפִי זְכוּיֹת שְׁלוֹ.
- מד. עַל-יְדֵי חִלּוּמוֹת יֵדַע אָדָם אִם לְבוֹ אֶמֶת עִם אֱלֹקָיו.
- מה. מִי שֶׁמְקַיֵּם דְּבוּרוֹ, יָכוֹל לַעֲשׂוֹת פְּעֻלוֹת.
- מו. מִי שֶׁאֵין לוֹ גְּאוּה נִצּוֹל מִשְׁקָר.
- מז. מִי שֶׁשׁוֹמֵר אֶת עֲצֻמוֹ מִשְׁחֹק שֶׁל הַתּוֹל, בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא אִישׁ אֶמֶת.
- מח. מִי שֶׁהָיָה שֶׁקֶרֶן מִגְּלָגוֹל הֶעָבַר, עַל-יְדֵי-זֶה כְּשֶׁנִּתְגַּלְגַּל, נַעֲשֶׂה אִטְר־יָד.
- מט. מִי שֶׁשׁוֹמֵר אֶת עֲצֻמוֹ וְדוֹבֵר תָּמִיד אֶמֶת, כְּאִלּוֹ עֲשֶׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְאֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם.

- ג. השקר אינו אלא בפיו, אבל לא בכתב.
 גא. דברו תורה ונביאים וחכמים בלשון הבאי.

חלק שני

- א. על-ידי שקר דבריו אינם נשמעים. גם על-ידי שקר מאלמן, חס ושלום, כמה נשים.
 ב. על-ידי אמת נתגלה יחודו בעולם.
 ג. כשאתה רואה שקרן, תדע, שגם המנהיג של האיש הזה שקרן.
 ד. על-ידי שקר בא לידי גלוי-ערוות ושפיכות-דמים, וגם מכשיל את הכשרים בגלוי-ערוות ושפיכות-דמים, ומראה החר מן התורה.
 ה. מי שאינו משנה בדבורו, הוא יכול להשפיל הגבוהים ולהגביה השפלים.
 ו. מי שאינו מדבר אחד בפה ואחד בלב, אינו מתירא מטביעת מים.
 ז. האמת מביא שבע.
 ח. השלשול והעצירות בא על-ידי שקר.
 ט. על-ידי אמת בא הקץ.

הַכְּנֶסֶת אֲוֶרְחִים

- א. מִי שְׁאִין מְכַנֵּים אֲוֶרְחִים, בְּזָה מַחְזִיק יְדֵי מְרַעִים,
שְׁלֹא יִחְזְרוּ בְּתִשׁוּבָה.
- ב. עִיר שְׁאִין בָּהּ הַכְּנֶסֶת אֲוֶרְחִים בָּאִים לְיַדֵּי גְלוּי־
עֲרִיזוֹת, וְעַל־יְדֵי גְלוּי־עֲרִיזוֹת בָּא עֲלֵיהֶם הַרְיָגָה.
- ג. הַכְּנֶסֶת אֲוֶרְחִים מְזַכֶּה אֶת הָאִשָּׁה לְבָנִים.
- ד. הַכְּנֶסֶת אֲוֶרְחִים כְּהַכְּנֶסֶת שֶׁבֶת.
- ה. הַמְּאַרַח תִּלְמִיד־חָכֶם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ מַעֲלָה עָלָיו הַכְּתוּב
כְּאֵלוֹ הַקָּרִיב תְּמִידִין.
- ו. גְּדוּלָּה הַכְּנֶסֶת אֲוֶרְחִים מֵהַשְּׂכֵמֶת בֵּית־הַמְּדַרְשׁ
וְהַקְּבֻלָּת פָּנֵי שְׂכִינָה.
- ז. כִּיּוֹן דִּלָּא שְׂכִיחֵי רַבָּנָן גְּבִייהוּ כְּכוֹתִיִּים דְּמִי.

חֵלֶק שְׁנִי

- א. עַל־יְדֵי הַכְּנֶסֶת־אֲוֶרְחִים אֵימָתוֹ מְפַלֵּת עַל הַבְּרִיּוֹת.
- ב. סְגָלָה לְהַחְזִיר לְאִשָּׁה וְסִפְתָּה עַל־יְדֵי הַכְּנֶסֶת־אֲוֶרְחִים.
- ג. עַל־יְדֵי קְדֻשַׁת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַהִתְנַשְּׂאוֹת שֶׁל רְאִישֵׁי־
הַדּוֹר בְּתַקְוָה וְעוֹז, וְעַל־יְדֵי־זֶה נֶחֱשָׁב בְּעֵינֵי כָל הַמְּצֹוֹה

שֶׁל הַכְּנָסֶת-אוֹרְחִים, וְעַל-יְדֵי-זֶה הַלּוֹמְדִים זוֹכִים
שֶׁהִלְכָה כְּמוֹתָם.

אַהֲבָה

א. כְּשֵׁאִין אַהֲבָה בֵּין בְּנֵי אָדָם, עַל-יְדֵי-זֶה הֵם הוֹלְכֵי
רְכִיל, וְעַל-יְדֵי רְכִילוֹת כָּאֵם לְלִיצְנוֹת, וְעַל-יְדֵי
לִיצְנוֹת הֵם דוֹכְרִים שָׂקָר.

ב. עַל-יְדֵי שִׁנְאָה כָּא בְּהֵלוֹת, וְעַל-יְדֵי שִׁנְאָה כָּא שְׂרָפָה.

ג. עַל-יְדֵי אַהֲבַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִשְׁמָר הַנֶּפֶשׁ מִכָּל
פְּגָעִים רָעִים.

ד. כְּשֶׁתָּשׁוּב בְּתַחֲלָה עַל עוֹנוֹתֶיךָ, תוֹכֵל לָבוֹא לְאַהֲבַת
הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

ה. מִי שֶׁמֵּתְפַלֵּל עַל יִשְׂרָאֵל בְּמִסִּירַת-נֶפֶשׁ, הַכֹּל אוֹהֲבִין
אוֹתוֹ.

ו. עַל-יְדֵי אַהֲבָה כָּא הַתְּחִינּוֹת.

ז. כְּשֶׁתְּחִיֵּן אֶת הָאָדָם בְּעִבּוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הוּא
יֵאֱהָב אוֹתְךָ.

ח. עַל-יְדֵי אֲמִירַת הַלֵּל בְּקוֹל גָּדוֹל, זוֹכִים לְאַהֲבַת הַשֵּׁם
יִתְבָּרַךְ.

ט. כְּשֶׁתְּהָא נֹזֶהר מִשְׁנֵאת חַנּוּם, אֲזִי כְּשִׂיְהִיָּה לְךָ אִיזוּהוּ
מִשְׁפָּט עִם אֱלֹם שְׂאִינוּ רוּצָה לְפִשֶׁר עִמָּךְ, עַל־יְדִי־זָה
יִתְפֹּשֶׁר עִמָּךְ.

י. מִי שְׁנֹזֶהר מִשְׁבֹּעֵת שְׁקָר, בְּוֹדֵאֵי לֹא יַעֲבֹר עַל "לֹא
תִקַּם וְלֹא תִטָּר".

יא. הַשּׁוּם מְסַגֵּל לְאַהֲבָה.

יב. הָעוֹבֵד מֵאַהֲבָה זְכוּתוֹ מִגֵּן עַד אֲלֻפִּים דוֹר.

יג. בְּמִקּוּם שְׁעוֹשִׁין תְּנַאִים [תְּנַאִי] אִו אִיזָה כְּרִיתוֹת
בְּרִית, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֵׁם הוּא.

חֵלֶק שֵׁנִי

א. כְּשֶׁהֲצַמְחִים גְּדֵלִים בְּמִלּוֹאֵם, עַל־יְדִי־זָה אַהֲבָה
בְּעוֹלָם.

ב. אַהֲבַת אִשָּׁה לְבַעֲלָהּ גִּכָּר בְּזִבּוּבִים וְיִתּוּשִׁים שְׁכַבְּוֹת
גַּם עַל־יְדֵי אַהֲבָתָם יְכוּלִין לִידַע כַּח הַיֵּצֵר הָרַע אִם
כְּכֹר נְחֻלָּשׁ אִם לָאוּ.

ג. חֲכָמֵי הַדוֹר שְׂיִישׁ בִּינִיָּהֶם אַהֲבָה, שְׂרוּאִים זָה עִם זָה
לְפָרְקִים, אֲזִי יֵשׁ כַּח בְּיָדָם לָדוֹן אֶת כָּל הָעוֹלָם
וְדִינֵיהֶם דִּין, וְאִין מִי שְׂיִשְׁנָה וַיִּבְטַל דִּינָם, כִּי
הִקְדוּשׁ־כְּרוּךְ־הוּא אֲבִי־בֵית־דִּין שְׁלָהֶם.

- ד. על-ידי שנאת-חנם נכשל בטרפות.
- ה. על-ידי תאות אכילה הוא אוהב בין אחר יותר משאר בניו.

אמונה

- א. צריך להאמין בהשם יתברך בדרך אמונה ולא בדרך מופת.
- ב. על-ידי ענוה תזכה לאמונה.
- ג. בראותך שנוי מעשה, אל תאמר מקרה הוא, אלא תאמין כי זה השגחת השם יתברך.
- ד. יש דברים שהם מביאים הויק גדול לעולם. והדבר קשה: למה נבראו? תדע, שבודאי יש בהם צד אחד לטובה.
- ה. מי שיש לו הנאה מדבור של אפיקורוס אפלו שאינו מדברי אפיקורסות, על-ידי-זה בא להרהורי עבודה זרה.
- ו. על-ידי אמונה האדם חביב להשם יתברך באשה לבעלה.
- ז. מי שאינו מכין את לבו, אינו יכול לבוא לאמונה.

- ח. מִי שֶׁנֶּאֱבָד לוֹ אִיזוֹהוּ דָבָר, בְּיָדוּעַ שֶׁנֶּפֶל מֵאֱמוּנָתוֹ.
- ט. מִי שֶׁנֶּאֱבָד אֱמוּנָתוֹ מִמֶּנּוּ, יֵלֵךְ עַל קִבְרֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסְפֹּר הַחֲסָדִים, שֶׁעָשָׂה לוֹ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.
- י. אֱמוּנָה תוֹלָה בְּפֶה שֶׁל אָדָם.
- יא. עַל-יְדֵי הַלְמוּד נִשְׁבָּרִים כָּל הַכְּפִירוֹת.
- יב. עַל-יְדֵי אֱמוּנָה נִתְבָּרַךְ.
- יג. עַל-יְדֵי רַבּוּי אֲכִילָה נּוֹפְלִים מֵאֱמוּנָה.
- יד. כְּשֶׁתִּסְתַּכֵּל בַּשָּׁמַיִם כְּשֶׁהֵם זָכִים וּבְהַיְרִים, תִּזְכֶּה לְאֱמוּנַת חֲכָמִים.
- טו. כְּשֶׁנּוֹפֵל אִיזוֹהוּ קָשִׁיָא עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲזִי תִשְׁתַּק, וְעַל-יְדֵי הַשְׁתִּיקָה מִחֲשִׁבוֹתֶיךָ בְּעֶצְמָם יֵשִׁיבוּ לְךָ תְרוּץ עַל קִשְׁיוֹתֶיךָ.
- טז. כְּשֶׁמְחַרְפִּין אוֹתְךָ, וְאַתָּה שׁוֹתֵק, תִּזְכֶּה לְהִבִּין תְרוּץ עַל קִשְׁיוֹתֶיךָ וְתִזְכֶּה לְרוּחַ בִּינָה.
- יז. כְּשֶׁיֵּשׁ לְאָדָם מִתְנַגְּדִים לוֹמְדִים וְעֹשִׂירִים גְּדוֹלִים, דַּע, שֶׁזֶּה נַעֲשֶׂה מִחֲמַת שֶׁנֶּפֶל כַּמָּה פְּעָמִים מֵאֱמוּנָה.
- יח. אֱמוּנָה חָשׁוּב כְּצַדִּיקָה.
- יט. עַל-יְדֵי אֱמוּנָה נִתְחַכֵּם.
- כ. מִתְחַלָּה צָרִיךְ לְהֶאֱמִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאַחֲרֵי-כֵן יִזְכֶּה לְהִבִּין אוֹתוֹ בְּשִׁכּוֹל.

- כא. זיווגא דקדשא-ברוך-הוא על-ידי נשמות ישראל.
- כב. הפשע של אדם מכנים כפירה לאדם.
- כג. כשנופל מאמונתו יבכה.
- כד. אמונה בא על-ידי שתיקה.
- כה. על-ידי קנאה אדם נופל מאמונתו.
- כו. מי שאין לו אמונה, בידוע שמוזלזל בדברי-תורה.
- כז. מי שמנקה בכל עת ידיו, על-ידי-זה מזהב את לבו.
- כח. כשאדם נופל מאמונה, ידע שדנין אותו למעלה.
- כט. כשנופל מאמונתו בא לידי קרי ולידי הרהורי אשה ולידי הרהורי עבודה-זרה.
- ל. אמונה בא על-ידי צדקה.
- לא. על-ידי אמונה יכול להבין את השם יתברך.
- לב. על-ידי אמונה יכול לבוא לבטחון.
- לג. על-ידי אמונה הקדוש-ברוך-הוא יסלח לך [על] כל עוונותיך.
- לד. לפעמים הקדוש-ברוך-הוא שולח צער לאדם ומכה אותו ואין מפיל אותו לחלשה, אין זה כי-אם בשביל אמונה.
- לה. על-ידי שבועת שקר נופל מאמונה.

- לו. מי שָׁאִין לוֹ אַמוּנָה אֵינוֹ מְקַבֵּל מוֹסֵר.
- לו. מי שָׁאִין מֵאֱמִין בְּדַבְרֵי הַצַּדִּיק לְסוֹף שָׁאִין נִהְיֶה מִהַדְבָּר אַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא רוֹאֶה.
- לח. מי שָׁאִין לוֹ אַמוּנָה, בְּנֵדָאֵי חֲקוֹת הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא אֲצִלוֹ נְמָאָם.
- לט. מְשִׁיחַ יָבּוּא בְּפֶתַע פְּתֹאוֹם, וְעַל־יְדֵי־זֶה מִחַמַּת שְׂמֵחָה יִפְחָדוּ יִשְׂרָאֵל.
- מ. כְּשִׁיבּוֹא מְשִׁיחַ, אֲזִי כָּל הַשָּׂרִים שָׁל מַעְלָה וְשָׁל מַטָּה יַחְלוּ, אֲבָל עֲכָשׁוּ כְּשִׁישׁ עֲלֶיהָ לְאִיזָה שׂוֹר, אֲזִי יִשְׂרָאֵל הֵם חוֹלִים.
- מא. לְעֵתִיד לָבּוֹא כָּל אֶחָד הַזְּעִיר מִחֲבֵרוֹ בַּשָּׁנִים יִהְיֶה יוֹתֵר לְמַעְלָה.
- מב. לֹא חֲרָבָה יְרוּשָׁלַיִם אֶלָּא בְּשִׁבִיל שְׂחָלְלוּ אֶת הַשַּׁבָּת, וּבִטְלוּ קְרִיאַת־שְׁמַע, שְׁחָרִית וְעֶרְבִית, וּבִטְלוּ תִינוּקוֹת שָׁל בֵּית־רַבֵּן, וְלֹא הָיָה לָהֶם בַּשַּׁת־פָּנִים זֶה מִזֶּה, וְהִשְׁווּ קָטָן וְגָדוֹל, גַּם לֹא הוֹכִיחוּ זֶה אֶת זֶה, גַּם בְּזוֹ תִלְמִידֵי־חֲכָמִים, גַּם פָּסְקוּ מִמְּנָה אֲנָשִׁי אַמְנָה.
- מג. אִין יְרוּשָׁלַיִם נִפְדִּית אֶלָּא בְּצַדִּיקָה.
- מד. מִלְחָמָה אֶתְחַלְתָּא דְגֵאָלָה הוּא.

- מה. מי שפגדל חזירים, הוא מעבב את הנאָלה.
- מו. לא יבנה ירושלים, עד שיהיה שלום בין ישראל.
- מז. מה שישראל הולכים בגלות מאמה לאמה, הוא סימן שיבוא משיח.
- מח. כשאמות מחרפין אותנו ביותר זה סימן על משיח.
- מט. אין בית המקדש נבנה, עד שיכלה גאווה.
- נ. על ידי אחדות שיהיה בישראל, יבוא משיח.
- נא. משיח יבוא בשנת ברכה.
- נב. אין משיח בא, עד שיכלו כל הנשמות שבגוף.
- נג. המשיא בתו לתלמיד-חכם, והמהנהו מנכסיו, והעושה פרקמטיא לתלמיד-חכם, זוכה לתחית המתים.
- נד. מרוח פיו של השקרן נעשה יצר-הרע, וכשיבוא משיח אזי לא יהיה שקר, בשביל זה לא יהיה יצר-הרע בעולם.
- נה. מי שהוא איש אמת, הוא יכול להכיר באחר, אם אחר דובר אמת אם לאו.
- נו. השקר לא יסכימו עליו רבים.
- נז. הקדוש-ברוך-הוא שונא לזה האיש, המדבר אחד בפיה ואחד בלב.

- נח. עֲשִׂיר מְכַחֵשׁ אֵין הַדַּעַת סוֹבְלוֹ, וְגַם הוּא נִבְזָה בְּעֵינַי עֲצָמוֹ.
- נט. תְּקוּן לִפְּהַ שְׂחִיתָן צְדָקָה.
- ס. עַל־יְדֵי הָאֱמֶת הָעוֹלָם נִשְׁמָר מִכָּל הַזִּיקוֹת.
- סא. עַל־יְדֵי חֲנֻפָּה בָּא לְשִׁקָּר.
- סב. מִי שְׁנוֹתָן צְדָקָה שְׂכָרוֹ שְׂיִזְכָּה לְאֱמֶת.
- סג. עַל־יְדֵי שִׁקָּר בּוֹדְאֵי תִשְׁנָא הָעֲנָוִים.
- סד. אָדָם נִכָּר עַל־יְדֵי מְשָׁרְתָיו, אִם הוּא אוֹהֵב שִׁקָּר אִם לֹא.
- סה. כְּשֶׁאֵין אֱמֶת אֵין חֶסֶד.
- סו. כְּשֶׁיֵּשׁ לָךְ שִׁקָּר, אֲזִי כְּשֶׁהַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא רוֹצֵה לַעֲשׂוֹת לָךְ אֵיזָה יְשׁוּעָה, אֲזִי הַשִּׁקָּר מְגַלֵּה עוֹנוֹתֶיךָ, כִּי שֶׁלֹּא יוֹשִׁיעַ לָךְ.
- סז. עַל־יְדֵי אֱמֶת הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא פוֹדֶה אוֹתְךָ מִכָּל הַצָּרוֹת.
- סה. טוֹב לְאָדָם שְׂיִמּוֹת, מִשְׂחִיחִיה וְיִהְיֶה שִׁקָּרָן בְּעֵינַי בְּנֵי־אָדָם.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. לְפַעַמִּים אָדָם בָּא לְאֵיזָהוּ מְקוֹם, וַיֵּשׁ לוֹ צַעַר בְּזָה הַמְּקוֹם, יֵדַע שֶׁזֶה הַמְּקוֹם הָיוּ בוֹ אֲבוֹתָיו וְנִפְּלָ לָהֶם

איזה כפירה, או בְּנֵיו יבואו במקום הַזֶּה לְאִיזָה כפירה, וְעַל-יְדֵי-זֶה הוּא סוֹבֵל עֲכָשׁוּ צֶעַר בַּמָּקוֹם הַזֶּה.

ב. עַל-יְדֵי חֲנֻפָה בָּא לְיַדִּי כְּפִירָה.

ג. אִין הַקְדוּשׁ-כְּרוֹךְ-הוּא עוֹשֶׂה מוֹפְתִים אֶלָּא לְזֶה שֶׁהוּא מֵאֲמִין בְּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת.

ד. עַל-יְדֵי אֲמוּנָה נִתְבַּטְּלִין הַגְּזֵרוֹת, שְׁאֵמוֹת גּוֹזְרִין עָלֵינוּ.

ה. דַּע, שְׁיֵשׁ לְכָל עֹשֵׁב וְעֹשֵׁב כַּח מִיָּחַד לְרַפְאוֹת אִיזָה חוֹלָאֵת מִיַּחְדָּת, וְכָל זֶה אִינוּ אֶלָּא לְמִי שְׁלֹא שָׁמַר אֲמוּנָתוֹ וּבְרִיתוֹ, וְלֹא שָׁמַר אֶת עֲצֻמוֹ מִלְּעֵבֵר עַל "אֵל תְּהִי בּוֹ לְכָל אָדָם". אֲבָל מִי שְׁיֵשׁ לוֹ אֲמוּנָה בְּשִׁלְמוֹת, וְהוּא גַם-כֵּן שׁוֹמֵר הַבְּרִית וּמְקַיֵּם "אֵל תְּהִי בּוֹ לְכָל אָדָם", אִין רְפוּאָתוֹ תּוֹלָה בְּחֻלְקֵי עֹשְׁבִים הַמִּיַּחְדִּים לְחוֹלָאֵתוֹ, אֶלָּא נִתְרַפָּא בְּכָל מֵאֲכָל וּמִשְׁקָה בְּבַחֲיַנַּת "וּבִרְךְ אֶת לַחֲמֻךְ" וְכוּ', וְאִין צְרִיךְ לְהַמְתִּין עַד שְׁיִתְרַמּוּ עֹשְׁבִים הַמִּיַּחְדִּים לְרְפוּאָתוֹ.

ו. עֵקֶר הַיְשׁוּעָה הַבָּאָה אִינָה אֶלָּא עַל-יְדֵי אֲמוּנָה, וּמִדַּת אֲמוּנָה הִיא לְפִי מִנְהִיגֵי הַדּוֹר.

- ז. כִּשְׁהוֹלֵךְ מֵרַב לְרַב, אִזְ צָרִיךְ לְחַזֵּק אֶמּוּנָתוֹ בְּאַחֲדוֹת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, כִּי הַלְמוּד מֵהֶרְבֵּה מְלַמְּדִים מִזֵּיק לְאֶמּוּנַת הַיְחוּד. וְכֵן הָרַב שֵׁישׁ לוֹ אֶמּוּנַת הַיְחוּד, הוּא יָכוֹל לְהַאִיר לְכָל תַּלְמִיד וְתַלְמִיד לְפִי כַחוֹ, וְכָל תַּלְמִיד אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ אֶלָּא מֵה שֶׁצָּרִיךְ לוֹ וְלֹא יוֹתֵר.
- ח. הַנְּחֻמָּה בָּא עַל־יְדֵי אֶמּוּנָה.
- ט. עַל־יְדֵי מַעוֹט אֶמּוּנָה נִתְרַבּוּ הַזְּבוּבִים בְּעוֹלָם.
- י. מִי שֶׁשׁוֹמֵר אֶת עֲצָמוֹ מִלְּעֵבֵר עַל "לֹא תִחְמַד", עַל־יְדֵי־זֶה נִצּוֹל מִכַּעַם וְגֵאָוָה וּמַחְסָרוֹן אֶמּוּנָה, הַבָּאָה עַל־יְדֵי כַעַם וְגֵאָוָה.
- יא. עַל־יְדֵי שְׂאִין מוֹדִיעִין אֶלְקוּתוֹ לְאַמּוֹת הָעוֹלָם, עַל־יְדֵי־זֶה אַמּוֹת הָעוֹלָם מְסִיתִין וּמְדִיחִין אֶת יִשְׂרָאֵל לִילֵךְ בְּחֻכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת.
- יב. עַל־יְדֵי קִלְקוּל אֶמּוּנָה נִתְעוֹרְרוּן דִּינִים, וְעַל־יְדֵי הִרְהוּרֵי עֲבוּדָה־זָרָה נִתְעוֹרְרוּן דִּינֵי דִינִים, הֵינּוּ שְׂדֵנִים אֶת הַדִּינִים שֶׁנִּדּוֹן כְּבָר, אִם נִדּוֹן כְּרָאוּי בְּלִי וְהִתְרַנּוּת.
- יג. שְׂכוּל בָּנִים בָּא, חֵם וְשָׁלוֹם, עַל מִי שֶׁמִּפִּיל אֶת חֲבֵרוֹ מִאֶמּוּנָה.
- יד. אִשָּׁה הַזֹּהִירָה בְּחֻלָּה בָּנְיָהּ בְּעַל־יְאֶמּוּנָה.

- טו. על-ידי אמונה נתישב הדעת.
- טז. על-ידי תורה בא לאמונה, ועל-ידי אמונה בא לקדוש השם.
- יז. מי שאינו יכול לישן, יעלה על מחשבתו אמונת תחית-המתים.
- יח. קטני אמנה קשה להם להשיג חדושין דאורייתא.

אכילה

- א. ממה שאתה אוכל תשיר, כדי שיחול ברכת השם במזונותיך.
- ב. שלחנו של אדם מטהר לו מפל עוונותיו.
- ג. שלחנו של אדם מזכה לו לעלמא דאתי ומזכה לפרנסה, והוא רשום לטוב לעלא ולעלא, ומזכה לה לאתוספא לה פח וגבורה בשעה שאצטריך לה.
- ד. בעוון ענוי הדין ועוונות וקלקול הדין ובטול תורה בצרת בא, ובני-אדם אוכלים ואינם שבעים ואוכלים לחמם במשקל.
- ה. כשאוכל קצת, לבו נמשך יותר אחר אכילה, ממי שלא אכל כלל ונתייאש מלאכל.

- ו. מפני מה נתחייבו ישראל כלִיָּה, מפני שְׁנֵהֵנוּ מִסְעָדָה של אותו רָשָׁע.
- ז. מִזְבַּח מִזִּיחַ גְּזֵרוֹת רָעוֹת וּמִכִּפּוּר עֲוֹנוֹת וּמִזִּינ וּמִחֲבִב. וְהִשְׁלַחַן דּוֹמָה לַמִּזְבֵּחַ.
- ח. הָאוֹכֵל בְּלֹא נְטִילַת-יָדַיִם, כְּאִלּוּ בָּא עַל אִשָּׁה זוֹנָה, וְהַמְזֻלָּל בְּנְטִילַת-יָדַיִם, נֶעְקָר מִן הָעוֹלָם.
- ט. אִין שׁוֹתִין מִים בְּפִנֵי רַבִּים.

חלק שני

- א. מִי שֵׁישׁ לוֹ צֶלֶם-אֱלֹקִים, עַל-יָדַי אֲכִילָתוֹ דָּבָר מִן הַחַי נִתְעַלָּה וְכֵן לְהַפְּדָה.
- ב. אֲכִילַת הַדָּגִים מְעוֹרְרִין תְּאוֹת הַזְּוִיג.
- ג. עַל-יָדַי בְּרֶכֶת-הַמְּזִינ נִתְּוֵדַע הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעוֹלָם.
- ד. עַל-יָדַי בְּרֶכֶת-הַמְּזִינ נִתְּיָשֵׁב הַמַּלְכוּת מִן הַמְּרִיבוֹת וְהַמַּלְחָמוֹת.
- ה. מִי שֶׁלְּמוֹדוֹ בַּתּוֹרָה בְּמַחִין זָכִים, שֶׁאֲכִילָתוֹ כָּל-כֶּךָ בְּקִדְשָׁה, שְׁנִזִּין מִמְּזִינ שֶׁהַמַּלְאָכִים נוֹזְנִין מִמֶּנּוּ, עַל-יָדֵיהֶם שׁוֹנְאָיו נִדְּוֵנִין בְּחֶנֶק. וְסִימָן לַדָּבָר: "וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְהִיוֹת הַבֶּקָר", "וּבִבְקָר הָיְתָה שְׂכֵבֶת הַטָּל", "וַיְהִי בְּאַשְׁמֹרֶת הַבֶּקָר". (פְּרוֹשׁ סִימָן זֶה שָׁמַעְתִּי

מפיו הקדוש, כי "ויהי ביום השלישי בהיות הבקר" נאמר במתנתורה, שזהו בחינת מה שמבאר לעיל, מי שלמודו במחין זבים. "ובבקר היתה שכבת הטל" נאמר בפן, שהוא מזון שהמלאכים נזונין ממנו, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה. "ויהי באשמרת הבקר" נאמר בקריעת ים-סוף, שנטבעו המצרים בים, שזהו בחינת חנק כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה. ולמד בקר מבקר, על-ידי-זה מצא [השגה] ה"ל בתוך התורה).

ו. מי שאינו מרגיש טעם באכילתו, ידע שנתק ממנו השם יתברך.

ז. אכילת הצדיקים גדולה יותר מהקרפנות ומזיווגן.

ח. הדגים שמנים בזכות הקרפנות.

ט. מי שכלב נשכו, בידוע שרחמי שמים מסלקין ממנו, גם בידוע שנכשל במאכלות אסורות.

י. מי שנזהר במאכלות אסורות, הוא נצול מחיות רעות.

יא. מי ששונאיו נתרוממים, הוא נופל לתאות אכילה.

יב. על-ידי תאות אכילה הוא אוהב בן אחד יותר משאר בניו.

יג. ל'כו ל'חמו ב'לחמי ו'שתו - ראשי-תבות לולב; "ביין" עם האותיות גימטריא ראשי-תבות של

אֶתְרוּג הַדָּם עֲרָבָה; "מִסְכְּתֵי" בְּחֵינַת סְכוּת.
 עַל־יְדֵי מְצוֹת נְטִילַת אַרְבָּעָה מִיָּנִים וְעַל־יְדֵי סִכָּה
 אָדָם זוֹכֶה לֵאכִילָה וּשְׂתִיָּה וּמְלַבּוּשִׁים, וְגַם לְחַיּוֹת
 הַנְּשָׁמָה; עַל־יְדֵי סִכָּה זוֹכֶה לְמְלַבּוּשִׁים, בְּחֵינַת
 "בְּשׂוּמֵי עֲנָן לְבוֹשׁוּ". עַל־יְדֵי עֲרָבֵי נַחַל זוֹכֶה לְשְׂתִיָּה,
 עַל־יְדֵי הַדָּם זוֹכֶה לְחַיּוֹת הַנְּשָׁמָה וְעַל־יְדֵי לוֹלֵב
 וְאֶתְרוּג זוֹכֶה לֵאכִילָה, כִּי יֵשׁ בָּהֶם פְּרִי, שֶׁהֵם מִיָּנֵי
 מֵאֲכָל.

י. אֲכִילָה וּשְׂתִיָּה בָּא עַל־יְדֵי חֶק וּמְשַׁפֵּט.

טו. מֶה בְּשֵׁאֲדָם שׁוֹתָה מִתְחִיל לִזְמַר וּלְנַגֵּן וְלֹא בֵן
 בְּאֲכִילָתוֹ, מִחֲמַת שֶׁאָמְרוּ שִׁירָה עַל הַבָּאֵר, וְלֹא
 אָמְרוּ שִׁירָה עַל הַמָּן.

אֶלְמָן

א. מִי שֶׁמְתָה אִשְׁתּוֹ, יֹאמֵר בְּכָל יוֹם פְּרַשְׁתָּ אִשָּׁם (ויקרא
 ה,ז), עַד שֶׁיֵּשְׂא אִשָּׁה אַחֶרֶת.

חֶלֶק שְׁנֵי

א. עַל־יְדֵי שֶׁקֶר דְּבָרָיו אֵינָם נִשְׁמָעִים, גַּם עַל־יְדֵי שֶׁקֶר
 מֵאֶלְמָן, חֵם וְשָׁלוֹם, כַּמָּה נְשִׁים.

ב. כְּשִׁמְתָהּ אֲשֶׁתוֹ שֶׁל אָדָם, אֲזִי כָּאִלּוּ נֶחֱסַר לוֹ עֵצָם מֵעֵצָמִיו, אֲבָל הַצַּדִּיק, אַף-עַל-פִּי שֶׁאֲשֶׁתוֹ מֵתָהּ, אֵינוֹ נֶחֱסַר לוֹ עֵצָם. וְזֶהוּ: אֶלְמָן אוֹתִיּוֹת אִחַת מִ'הֵנָּה ל'א נ'שְׁבָרָה.

ארץ-ישראל

חלק שני

- א. עַל-יְדֵי יְשִׁיבַת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל מְשִׁיגִין הַשְּׂגָחַת הַנֶּשֶׁם יִתְבָּרַךְ עַל הָעוֹלָם.
- ב. לְפִי הַחֲדוּשׁ שֶׁאָדָם מְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה, כֵּן נִמְשָׁךְ לוֹ הָאָרֶה מִקִּדְשֵׁת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל.
- ג. עַל-יְדֵי הַשְּׂתוֹקְקוֹת שֶׁאָדָם מְשִׂתוֹקֵק לְבִיאַת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, עַל-יְדֵי-זֶה נִשְׁפָּע פְּרִנְסָה גְדוֹלָה.
- ד. מִי שֶׁהוּא מְפָרְנֵם אֶת הָרַבִּים, עַל-יְדֵי-זֶה מִמְשִׁיךְ הַבְּרָכָה מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל לְחוּץ לְאֶרֶץ.
- ה. מִי שֶׁמְשִׂתוֹקֵק לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, עַל-יְדֵי-זֶה מְעוֹרֵר הַשְּׂתוֹקְקוֹת אֶצֶל אָבִיו וְאִמּוֹ, הֵינּוּ נִשְׂמוֹתֵיהֶם, וּבָאִים לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא כָּא עִמָּם וּמִצַּפִּים וּמְשִׂתוֹקְקִים אֵלָיו.

- ו. על-ידי הממון שנותן לעניי ארץ-ישראל, על-ידי-זה
ממונו נתקים בידו.
- ז. מי שיודע מארץ-ישראל, שטעם באמת טעם ארץ-
ישראל, הוא יכול להכיר באחר, אם היה אצל צדיק
[אמתי] על ראש-השנה אם לאו. כי מי שזוכה
להיות אצל צדיק אמתי על ראש-השנה, אזי בכל
מקום שהאיש הזה מסתכל, נעשה אותו האויר
בחינת אורא דארץ-ישראל, ועל-כן מי שיודע
מטעם ארץ-ישראל, כל אחד בפני ערכו, הוא מחיב
להרגיש ארץ-ישראל, כשפוגע ומתועד יחד עם זה
האיש, שהיה אצל צדיק אמתי על ראש-השנה, כי
על-ידו נעשה האויר בבחינת ארץ-ישראל כנ"ל.

אבדה

חלק שני

- א. מי שמחזיר אבדה לבעלים, בכח הזה מגיר גרים.

בנים

- א. כל הבוכה ומתאבל על אדם כשר, זוכה לגדל את
בניו.

- ב. צָרִיךְ לְשָׁמֵר אֶת הַתִּינוּק, שֶׁלֹּא יִלְךְ בְּגִלּוּי הָרֹאשׁ.
- ג. אֵין צָרִיךְ לְאָדָם לְדַאֵג עַל פְּרִנְסַת בְּנָיו, כִּי כִשְׁהֵם גְּדֻלִים גְּדֻלָּה פְּרִנְסַתָּם עִמָּהֶם.
- ד. מִי שֶׁמְבַטֵּל אֶת חֲבֵרוֹ מִפְּרִיָּה וּרְבִיָּה, הוֹלֵךְ לְשֵׂאוֹל בְּלֹא וְלֹד.
- ה. כָּל הַכּוֹפֶה אֶשְׁתּוֹ לְדַבֵּר-מִצְוָה, הָיָה לָהּ בְּנִים שְׂאִינָם מִהַגְּנִים.
- ו. אִשָּׁה שֶׁדְּמִיָּה מְרַבִּים צֶעַר גְּדוֹל בְּנִים שֶׁלָּהּ יוֹתֵר בְּעֶצְבוֹן.
- ז. בֵּת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל, בֵּת תְּלֻמִּיד-חֶכֶם לְעַם-הָאָרֶץ וְרַע אֵין לָהּ.
- ח. הַתַּעֲנִית שֶׁל חַמִּישֵׁי בְשֵׁבֶת מְסַגֵּל לְגְדוֹל בְּנִים.
- ט. צְנִיעוּת שְׂבֵאָאִשָּׁה מְזַכָּה לָהּ לְבָנִים הַגּוֹנִים.
- י. עַל-יְדֵי שְׂמֻחַת יוֹם-טוֹב וְעַל-יְדֵי הַנְּחַת תְּפִלִּין פְּרָאוּי, תֵּלֵד אֶשְׁתּוֹ בְּנִים זְכָרִים.
- יא. לְפַעֲמִים מִי שְׂאִין לוֹ בְּנִים, וְכִשְׂמַתְּפִלִּין עָלָיו שְׂיִהְיֶה לוֹ בְּנִים, הוּא מֵת.
- יב. בְּעוֹזֵן נְדָרִים בְּנִים מֵתִים.
- יג. שְׁנוּי מָקוֹם גּוֹרֵם לְבָנִים.

- יד. בָּנִים גְּדוּלִים אֵינָם מֵתִים בְּעוֹזֵן אַבּוֹתֵיהֶם, אֲבָל בְּמָקוֹם שֵׁישׁ חֲלוּל הַשֵּׁם אָפְלוּ גְדוּלִים מֵתִים.
- טו. דֹּאכְלָא בְּשָׂרָא וְשִׁתְיָא חֲמָרָא, הָיִי לֵיה בָּנִים בְּרִיאִים.
- טז. הַמִּסְתַּכֵּל בְּעֵקֶבָה שֶׁל אִשָּׁה וּבְאַשְׁתּוֹ נִדְהָ, הָיִי לֵיה בָּנִים שְׂאִינָם מְהֻנְנִים.
- יז. הַדָּר עֶשֶׂר שָׁנִים בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל וְאִין לוֹ בָּנִים, יוֹצִיא, שְׂמָא לֹא זָכָה לְהַבְנֹת מִמֶּנָּה.
- יח. מַה יַּעֲשֶׂה אָדָם, וְיִהְיֶה לוֹ בָּנִים זְכָרִים, יִשָּׂא אִשָּׁה הַהוֹנֶגֶת לוֹ, וְיִקְדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ, וְיִבְקֶשׁ מִמֵּי שֶׁהַבָּנִים שָׁלוֹ.
- יט. כָּל הַמּוֹלִיד בְּדוֹמָה לוֹ הוּא מוֹלִיד.
- כ. יִשְׁמֹר אָדָם אֶת עַצְמוֹ, מִלְּקַץ אִיזָה אֵילָן בְּלֹא זְמִנָּה, כִּי זֶה מַזִּיק לְגִדּוֹל בָּנִים.
- כא. כָּל הַרוֹדֵף צְדָקָה, זוֹכֵה לְבָנִים בְּעַלְי עֶשֶׂר, בְּעַלְי חֲכָמָה, בְּעַלְי אֲנָדָה.
- כב. מַה יַּעֲשֶׂה אָדָם וְיִהְיֶה לוֹ בָּנִים; יִפְיֹר מְעוֹתָיו לְעַנְיִים, וְיִשְׁמַח אֶת אִשְׁתּוֹ לְפָנָי תְּשֻׁמִּישׁ.
- כג. כְּשֵׁם שְׂאִסּוֹר לְהַרְגַּ אָדָם, כֵּן אִסּוֹר לְקַץ אֵילָן מֵאֲכָל קָדָם זְמַנּוֹ.

- כד. יואב, שלא הניח בן כמותו נאמר בו מיתה, דוד,
שהניח בן כמותו נאמר בו שכיבה.
- כה. בת תחלה לא שלטה בהו עינא בישא.
- כו. כל המגידל יתום בתוך ביתו, כאלו ילדו.
- כז. כל המלמד בן חברו תורה, כאלו ילדו.
- כח. ארבעים יום קדם יצירת הולד יתפלל על אשתו,
שתלד זכר.
- כט. מי שמהרהר בזנות, גם אשתו באה לידי הרהורים,
וכשאשתו מהרהרת, על ידי זה הקלפות באין עליה
בחלום, ועל ידי זה הבנים שלה מתים.
- ל. מי שמזנה, אשתו מזנה עליו.
- לא. כל השורף תבואתו של חברו, אינו מניח בן לירשו.
- לב. אשה שמשכלת בניה, בשעת לדה תניח על ראשה
תפוח.
- לג. כל העושה דבר מצוה ולא גמרו, קובר אשתו ובניו.
- לד. הנושא אשה לשם ממון הוין לה בנים שאינם
מהגנים, ומפסיד את הממון בזמן קצר.
- לה. העוסק בתורה ובגמילות חסדים, זוכה להרבה
בנים.

- לו. אין הבנים מתים בעוון האבות, אלא כשאוֹחֲזִים מעֲשֵׂה אֲבוֹתֵיהֶם בְּיָדֵיהֶם.
- לז. הַתְּשֻׁמִּישׁ יָפֵה לְוָלָד, לְלִבְנוֹ וּלְזָרְזוֹ וְלִהְיוֹת בַּעַל-צוֹרָה וּבַעַל-כַּח.
- לח. מי שאין לו בנים, יקבל על עצמו גלות.
- לט. היורד לאֲמָנוֹת חֵבְרוֹ, כָּאֱלוֹ בָא עַל אִשָּׁת רֵעֵהוּ.
- מ. כְּשֶׁנִּמְסַר אָדָם בְּיַד שׁוֹנְאָיו, הָיָה כְּמוֹ שְׂכוֹל בְּנִים.
- מא. מי שָׁבָא עַל הַכּוֹתִית אוֹ זָכָר, אוֹ הִרְהֵר בַּעֲבוּדָה-זָרָה, לֹא יִהְיֶה לוֹ בֵּן תַּלְמִיד-חָכָם, וְאִם יִלְמַד בְּנוֹ תוֹרָה יִהְיֶה שֶׁכֶּחֵן.
- מב. בְּנִים הַטּוֹבִים רְפוּאָה גְדוֹלָה לְאָבוֹת.
- מג. עַל-יְדֵי שְׁקָר הַבְּנִים מֵתִים.
- מד. כָּל שְׂאִינוֹ פּוֹרֵשׁ מֵאֲשֶׁתּוֹ סָמוּךְ לְוִסְתָּהּ, אֲפֹלוֹ הָיָה לָהּ בְּנִים כְּבָנֵי אֶהְרֹן מֵתִים. וְכָל הַפּוֹרֵשׁ, הוֹיֵן לָהּ בְּנִים זְכָרִים וְרֵאוּיִן לְהוֹרָאָה.
- מה. כָּל הַמְּבַדִּיל עַל הַיֵּינ בְּמוֹצְאֵי שַׁבָּת, הוֹיֵן לָהּ בְּנִים זְכָרִים וְרֵאוּיִן לְהוֹרָאָה.
- מו. הַמְּקַדֵּשׁ אֶת עֲצָמוֹ בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ דְּרָךְ צְנִיעוֹת, הוֹיֵן לָהּ בְּנִים זְכָרִים.

- מז. יִזְהַר מְאֹד שְׁלֹא יֵינַק הַיּוֹלֵד מֵאִשָּׁה רָעָה, כִּי הָחֵלֶב
מְטִימָא וְחָלֵב מְטִיֵּהָ.
- מח. חֲמִין וְשֶׁמֶן מְבָרִין אֶת הַיּוֹלֵד.
- מט. מִי שְׁאִינוֹ עוֹצֵר אֶת עַצְמוֹ מִלְּהַטִּיל מַיִם, תִּפְלְתוּ
שְׁמַת־פֶּלֶל עַל בָּנָיו נִשְׁמַעַת.
- נ. הַיּוֹלֵד הוֹלֵךְ אַחֲרֵי צוֹרֵת אָב וְאִם.
- נא. קָשָׁה תִּרְבּוֹת רָעָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם יוֹתֵר
מִמְּלַחְמַת גּוֹג־וּמְגוֹג.
- נב. יִקְדִּים וְיִחַשְׁוֹךְ לְבֵית־הַכֶּנֶסֶת, עַל־יְדֵי־זֶה יֵאָרִיךְ יְמֵי
בָּנָיו.
- נג. אֵל יִשְׁנֶה אָדָם בְּנוֹ בֵּין הַבָּנִים.
- נד. עַל־יְדֵי חֲנֻכָּה וְנֵר שֶׁבֶת הָיוּ לָהּ בָּנִים תִּלְמִידֵי־
חֲכָמִים.
- נה. דְּרָחִים רַבָּנָן הָיוּ לָהּ בְּנֵין רַבָּנָן, דְּמוֹקִיר רַבָּנָן הָיוּ לָהּ
חֲתָנוּתָא רַבָּנָן.
- נו. בְּעוֹזֵן נְדָרִים גַּם בְּעוֹזֵן בְּטוֹל תּוֹרָה גַּם בְּעוֹזֵן מְזוֹזָה
גַּם בְּעוֹזֵן צִיצִית גַּם בְּעוֹזֵן שְׁנֵאת חֲנָם בָּנִים מֵתִים
כְּשֵׁיהֶם קִטְנִים.
- נז. מִי שְׁנֹתָן מֵעֵשֶׂר מִן מְעוֹתָיו, בָּנָיו נְצוּלִים מֵהַחֲלִי
הַנִּקְרָא סְמָקָא.

- נח. תינוקות של בית-רבן נתפסין על הדור.
- נט. על-ידי הדסים בשבת זוכה לבנים תלמידי-חכמים.
- ס. אשה שמשפלת את בניה, הסגלה לזה, שתרחין את הכלה קדם החפה.
- סא. לפי אכילותיו של אדם בן בניו ובנותיו.
- סב. מי שפניו מתים אל ישמש מטתו בחל, כפי-אם משבת לשבת.
- סג. דריכת הקשת בל"ג בעמר הוא סגלה לבנים. גם התפלה שמתפללין לפני העמוד בבנינה הוא סגלה לבנים.
- סד. צריך ללמד את התינוק דרך-ארץ מנעוריו.
- סה. השירות והתשבות, שאומרין קדם אור היום, הוא סגלה לבנים. גם לאשה שנחסר חלבה. גם לאשה רעה שהיא בעסנית.
- סו. מי שהוא מקטין את עצמו בפני רבו ושואל ממנו כל הספקות, אף-על-פי שרבו מבייש אותו, על-ידי-זה זוכה, שיוצא ממנו בן שהוא גדול בתורה יותר מרבו.
- סז. מי שמקבל את היסורים באהבה, זוכה לזרע שיאריכו ימיהם.

סח. פְּעֻלוֹת הַשֵּׁם נִמְשָׁכִין אַחַר הַשֵּׁם שֶׁל אָדָם, כִּי שָׁמָּה גָּרִים.

סט. מִי שֶׁמִּגְבִּיהַ קוֹלוֹ כִּדְּרֵי לְהִתְפָּאֵר בּוֹ, בָּאִים בְּנָיו לִשְׁבִיחָה.

ע. מִי שֶׁאֵין לוֹ בְּנִים, יֵהָא רְגִיל בְּשָׁמֶן.

עא. וְלִפְעָמִים יַעֲקֹר דִּירָה וַיִּחִיו בְּנָיו.

עב. עַל-יְדֵי רְדִיפַת שָׁלוֹם מַצִּיל אֶת בְּנָיו מִמִּיתָה וּמַגְלוֹת.

עג. מִי שֶׁעוֹשֶׂה אֵיזָה דְבָר, וְהִדְבָּר הוּא אַחֲר־כֵּן מְכַשׁוֹל לְבְנֵי-אָדָם, עַל-יְדֵי-זֶה הַטּוֹבָה נִפְסַק מִזִּרְעוֹ.

עד. לִפְעָמִים מִחֲמַת אֲהָבָה גְּדוּלָה שָׁכִין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ אֵינָה מוֹלְדָת.

עה. לְרַב הָעֲקָרוֹת כְּשֵׁהֶם נִפְקְדוֹת, מוֹלִידוֹת זָכָר.

עו. עַל-יְדֵי אוֹנָאת דְּבָרִים הַבְּנִים מֵתִים.

עז. יֵשׁ כַּח בֵּיד הַצְּדִיק לְקַלֵּל אֶת הָאָדָם, שְׁלֵא יִהְיוּ לוֹ בְּנִים הַגּוֹנִים.

עח. מִי שֶׁהַצְּדִיק נֶעֱשֶׂה אַכְסֵנְיָה אֶצְלוֹ, נִתְפָּרֵךְ בְּבְנִים.

עט. מִי שֶׁמִּשְׁתַּוְּקֵק לַעֲשׂוֹת אֵיזָה מַצָּוָה וְאֵין זוֹכֵה לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ, עַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְבְנִים, וַיִּגְדְּלָתוּ מוֹרֵישׁ לְבָנָיו, וּבְנָיו יִזְכוּ לַעֲשׂוֹת הַמַּצָּוָה הַזֹּאת.

- פ. מִי שֶׁמִּקְפַּח פְּרִנְסָה, לְסוּף שְׁבָנָיו מֵתִים.
- פא. מֵאֲגִינַט סֶגְלָה לְבָנִים.
- פב. בָּנָיו שֶׁל אָדָם מֵתִים, כְּשֶׁעוֹסֵק בְּשִׁמּוֹת הַטְּמֵאָה אוֹ בְּכִשְׁפִים אוֹ שִׁמְאָמִין בָּהֶם.
- פג. כְּשֶׁאִישׁ וְאִשָּׁה רוֹחֲצִים יְדֵיהֶם וְנוֹתְנִים צְדָקָה קֶדֶם הַתְּשֻׁמִּישׁ, בְּזָה הֵם מְסִירִים אֶת רוּחַ הַטְּמֵאָה מֵהִלָּדִים, שֶׁהֵם מוֹלִידִים.
- פד. יֵשׁ אִשָּׁה שֶׁמִּגְדֶּלֶת נְקֻבוֹת, וְאִינָה מְגַדֶּלֶת זְכָרִים.
- פה. אִמִּירַת פְּרִשְׁת צִיצִית בְּמִסִּירוֹת־נֶפֶשׁ וּבִירְאָה גְּדוּלָה גַּם הַלְּבָשֶׁת עֲרוּמִים, עַל־יְדֵי־זָה זוֹכָה לְבָנִים זְכָרִים.
- פו. שָׁנָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ בְּרָכָה, סִימָן שֶׁגַּם יִשְׂרָאֵל יִפְרוּ וְיִרְבּוּ.
- פז. אִשָּׁה שֶׁעוֹסֶקֶת בְּכִשְׁפִים, בְּנִיָּה מֵתִים וְנִעֲשִׂית אֱלֻמָּנָה.
- פח. מִינְקֶת שֶׁנֶּחֱסַר חֲלָבָה הַסֶּגְלָה לָזָה שִׁית־אֵבֶל בַּעֲלָהּ עַל יְרוּשָׁלַיִם.
- פט. מִכּוֹת בָּנִים בָּא עַל־יְדֵי שְׂוֵא, גַּם הַמָּקוֹם גּוֹרֵם.
- צ. מִי שֶׁמְשַׁמֵּחַ חָתָן וְכֻלָּה, יִזְכֶּה שֶׁתֵּלֵד אִשְׁתּוֹ זְכָרִים.
- צא. גַּם עַל־יְדֵי הַזְּהָרוֹת גֵּרוֹת.
- צב. שָׁנָה שֶׁיֵּשׁ הֶרְבֵּה גְּשָׁמִים, סִימָן שֶׁנּוֹלָדִים בְּזָה הַשָּׁנָה הֶרְבֵּה זְכָרִים.

צג. איש ואשתו שהם מקללים את עצמם, אין מגדלין את בניהם.

צד. סגלה לגדול בנים: תזרע איזה מין תבואה, וכשתקצר אותה, תתן אותה לעניים, ואתה לא תהנה ממנה.

צה. מי שמטיל אימה יתרה על דורו, אין מתקימין לו בנים חכמי לב.

צו. מי שאין לו רחמנות על בניו, בידוע שאין לו חלק בשכל דקדושה.

צז. כשאינו חוזר על למודו [ושוכח] על-ידי זה הבנים מתים.

צח. על-ידי זנות אין מגדלים בנים.

צט. שם "אלוה" שמירה לבנים.

ק. מי שמשתדל שיהיה פרנסה לדורשי השם, על-ידי זה יזכה שלא יצאו בניו לתרבות רעה.

קא. על-ידי אמונת צדיקים הבנים חיים וקיימים.

קב. כשזכר בא לעולם חסד בא לעולם.

קג. מי שמצער את אביו ואמו על-ידי זה אינו זוכה לגדל זכרים.

- קד. מי שרודף שלום על-ידי-זה יזכה לראות בנים לבניו.
 קה. קלקול הדלת או החלון זה סימן לחלשת בנים.
 קו. המחלקת זה סימן רע לבנים, ושלום זה סימן טוב לבנים.
 קז. הבנים שוטים, כשאביהם כעסן.
 קח. על-ידי כבוד אב תזכה לבנים זכרים.

חלק שני

- א. מי שיש לו צער גדול בנים, יקרא בכל יום מעשה בראשית. גם על-ידי הקריאה נצול מעלילות של גזלה.
 ב. סגלה לבנים, להקטין את עצמו.
 ג. מטע הפך מזיק לגדול ולדות.
 ד. השתדלות בפדיון-שבויים מסגל להולדה.
 ה. אמירת המעדות טוב לבנים.
 ו. אשה שבניה מתים בחלי הנקרא סמקא, הינו זדושין, תרחין אותם בשמן, והשמן הזה תדליק אותו אחר-כך בטבילת מצוה.
 ז. מי שקמים עליו רבים וחולקים עליו על אמונתו והוא עומד כנגדם וטוען כנגדם דברים הנתקבלים,

על-ידי-זה זוכה לבנים רבים, והעולם נתמלא
מזרעו.

ח. היא הנעשה מכסף, מסגל לפרייה ורבייה.

ט. לפעמים בגין הבית גורם לאשה שלא תלד,
כשהעצים שבבגין אינם מנחים כסדר הנתן להם
מששת ימי בראשית, ואז הבית נקרא הרום אפלו
בבנינו, וההרום הזה בא ומזיק לאשה ואינה מולדת.

י. צריך לחזר אחר מזהל צדיק וירא-שמים, כי
כשהמזהל אינו טוב, יכול להיות שלא יהיה מוליד,
חס ושלום, הנמול על-ידו. גם על-ידי שמהמזהל אינו
טוב, על-ידי-זה בא התינוק, חס ושלום, לידי חלי
נופל.

יא. מי שיש לו בן עוסק בתורה, כאלו לא מת.

יב. החלב של צדקת הוא טוב לתינוק ליראת-שמים וגם
נותנת לו ממשלה בעולם הזה.

יג. שכול בנים בא, חס ושלום, על מי שמפיל את חברו
מאמונה.

יד. כשיש שלום מלכות, על-ידי-זה נולדים בישראל
בעלי הוראה.

טו. מי שְׁשׁוֹמֵר אֶת עֲצֻמוֹ גַם אֶת הָעֵת וְהַזְּמַן שְׁמֹנֶה, שְׁלֹא יִהְיֶה לֹא הוּא וְלֹא הָעֵת וְהַזְּמַן חֵם בְּיֹתֵר וְלֹא קָר בְּיֹתֵר, עַל־יְדֵי־זֶה בָּנָו הַנּוֹלָדִים יִהְיוּ חֲכָמִים גְּדוֹלִים.

טז. מי שֶׁהוּא שׁוֹלֵט בְּיָצְרוֹ, בָּנָו אֵינָם יוֹצְאִים לְתַרְבּוֹת רָעָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה מָמוֹנוֹ נִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה לֹא יָבוֹא לְיָדֵי נַסְיוֹן.

יז. אֶפְלוּ אִשָּׁה צְדָקָת כְּשֶׁהִיא אֵינָה מִיַּחֲסֵת, עַל־יְדֵי־זֶה מוֹלְדֵת בָּנִים שְׂאֵינָם הַגּוֹנִים.

יח. בְּזִמְן שֶׁהַדָּגָן רַב בְּעוֹלָם, זֶה סִימָן לְלֵדֵת זְכָרִים, וּבְזִמְן שֶׁהַיֵּין רַב בְּעוֹלָם, זֶה סִימָן לְלֵדֵת נְקִבּוֹת.

יט. מי שְׂאֵין לוֹ בֶּן זָכָר, יִרְגִּיל אֶת עֲצֻמוֹ לְהֵבִיא מִתְּנוֹת לְתַלְמֵי־חֲכָמִים, וַיֹּאמֶר פְּרָשָׁה שֶׁל בַּבּוּרִים וְגַם יִלְמַד גְּמָרָא הַרְבֵּה וַיִּמְעַט בְּלַמּוּד אַגְדָּה, כִּי לַמּוֹד אַגְדָּה הוּא מְסַגֵּל לְבָנוֹת.

כ. עַל־יְדֵי לַמּוֹד פּוֹסְקִים, עַד שְׂיִדַּע לְהוֹרוֹת הוֹרָאוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה גּוֹרֵם פְּקִידָה לְכַמָּה עֲקָרוֹת.

כא. לְפַעְמִים עַל־יְדֵי תְּפִיסָה נִצּוֹל מִכְּלִיזוֹן בָּנִים.

כב. עַל־יְדֵי צְדָקָה זוֹכֵה לְבָנִים.

- כג. סגלה למקשה לילד, ששתלה על צוארה מפתח של הבית-עלמין. גם המפתח הזה מסגל לעקרה.
- כד. הבנים מתים, חם ושלום, על-ידי ראית קרי.
- כה. יש עצים המונעים ההולדה והגדול בנים כשעושין מטה, ויש עצים הגורמין ההולדה והגדול בנים.
- כו. מי שפניו מתים כשהם קטנים, תעשה לו אמו בתנת, והוא ילך בו תמיד עד שיגדל.
- כז. כשישראל פרים ורבים, אזי האמות מחדשין עלינו גזרות.
- כח. הסגופים מועילים להולדה.
- כט. הקוצים מסגלים [מועילים] להולדה.
- ל. מי שנולד מהול, בידוע שפח המדמה שלו טוב ויפה.

בית

- א. בית שאין דרין בו יזהר מלהכנס בתוכו, כי הוא מקום שדים.
- ב. מאן דביש לה במתא דא ילך למתא אחריתא.

- ג. כְּשֶׁהֵבִית מְזִמָּן לְבָרְכָהּ, אֵיזִי כְּשֶׁהֲצַדִּיק בָּא לְבֵית הַזֶּה
גַּם הֵבֵרְכָה בָּאָה.
- ד. יֵשׁ מְקוֹם מְזִמָּן לְטוֹבָה וְהוּא־הֵדִין לְהִפְךָ.
- ה. לְעֵנִין טוֹבוֹת וְרַעוֹת הַבָּאוֹת לְאָדָם קָרוֹב לְדַרְךְ
הַטָּבֵעַ, הַכֹּל לְפִי הַזִּמָּן וּלְפִי הַמְּקוֹם.
- ו. דְּפָרַע קִנְיָאָה מִחֲרִיב בֵּיתוֹ.
- ז. מְקוֹם שְׂאָדָם יוֹצֵא מִמֶּנּוּ אֵינוֹ מִתְאַוֶּה לְאוֹתוֹ מְקוֹם
לְהֵנוֹת מִמֶּנּוּ.
- ח. אִם עַם־הָאָרֶץ חָסִיד, אֵל תְּדוּר בְּשִׁכּוֹנָתוֹ.
- ט. כָּל בֵּית שֶׁנִּשְׁמָעִין בּוֹ דְבַר־תּוֹרָה, שׁוֹב אֵינוֹ נִחְרָב.
- י. עִיר שֵׁישׁ בָּהּ מַעְלוֹת וּמוֹרְדוֹת מְזַקֵּינִין בַּחֲצֵי יְמֵיהֶם.
- יא. אִם [אִי] נִשְׁפָּךְ בַּבַּיִת יֵין כַּמִּים אֵיכָּא בְּרָכָה.
- יב. אֵל תִּכְנֶס לְבַיִת שֵׁישׁ בּוֹ צְלָמִים.
- יג. מִי שְׂרוּצָה לְהִכְנֶס לְבַיִת לְדוּר בְּתוֹכוֹ, יֹאמֶר הַתּוֹרָה
כִּלְהָ וְאַחֲר־כֵּךְ יִכְנֶס לְדוּר בְּתוֹכוֹ.
- יד. מִי שָׂאִין לוֹ קַרְקַע, אֵינוֹ אָדָם.
- טו. יֵשׁ מְקוֹם הַגּוֹרֵם לְעֵבֵר עֵבְרוֹת.
- טז. כַּעַם וְזָנוֹת שֶׁל אִשָּׁה מִחֲרִיב אֶת הַבַּיִת.

יז. כְּשֶׁנֶחָרַב אֶסְקַפֶּת הַבַּיִת אוֹ פִתְחֵיהָ הוּא סִימָן רָע לַבַּיִת.

חלק שני

א. לְדוֹר בְּעֵלְיָהּ הוּא טוֹב יוֹתֵר לְעִבּוֹדַת הַבּוֹרָא מִלְדוֹר בְּבֵית תַּחְתּוֹן.

ב. לְפַעֲמִים בְּנֵן הַבַּיִת גּוֹרֵם לְאִשָּׁה שְׁלֵא תִלְדַּה, כְּשֶׁהַעֲצִים שֶׁבְּבֵנֵן אֵינָם מִנְּחִים כִּסְדֵר הַנִּתֵּן לָהֶם מִיִּשְׁתַּת יָמֵי בְּרֵאשִׁית, וְאִזּוּ הַבַּיִת נִקְרָא הָרוֹם אֶפְלוֹ בְּבֵנֵנו, וְהָהָרוֹם הַזֶּה כָּא וּמִזִּיק לְאִשָּׁה וְאֵינָה מוֹלְדָת.

ג. בְּפִתַח בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם נֶכֶר, אִם תָּמוּ זְכוֹת אָבוֹתָיו אוֹ אִם חָלָה זְכוֹת אָבוֹתָיו.

ד. צָרִיךְ לְהִזָּהֵר בְּבֵנֵי הַבַּיִת, שְׁלֵא יִהְיֶה בְּבֵנֵנו עֵץ מֵאֵילָנֵי הָעוֹשִׁין פְּרוֹת.

ה. הָעֲצִים שֶׁבְּבֵנֵן, זָכָה אָדָם הֵם בְּבַחֲיַנַת שְׂרָפִים עוֹמְדִים, וְעוֹמֵד הַבֵּנֵן זְמַן רַב, לֹא זָכָה הַשְּׂרָפִים נִשְׂרָפִים, וְזֶהוּ הַשְּׂרָפוֹת דְּשִׁכְיָהּ.

ו. כְּשֶׁאָדָם בּוֹנֶה חוֹמָה וְנוֹפֵל כִּפְתּוֹ, יֵדַע שְׂוִיָה סִימָן רָע, חֵם וְשָׁלוֹם, לְזָרְעוֹ.

ז. אִין אָדָם נֶהְנֶה אֶלָּא כְּשֶׁדָּר בַּמָּקוֹם שֶׁדָּרוּ אָבוֹתָיו.

- ח. סגלה כשנכנס לבית חדש לגור, יכניס לשם חרב או סכין או שאר כלי-זין. וסימן לדבר: בחכמה יבנה בית כלי ח'מם מ'כרותיהם, חרבותיהם, מגורותיהם.
- ט. הכפה של בית הוא סימן לחבורה או משפחה מה שיקרה להם.

בושה

- א. מי שמביש פני חברו, נתאלם ושוכח.
- ב. מתר לביש את הרבנים, ששוכרין את הרבנות לשם גאווה, וראוי לבזותן ולהקל בכבודן, ואין עומדין בפניהם, ואין קורין אותן רבי, והטלית שעליו כמרדעת של חמור.
- ג. טוב לבטל תורה מלביש בן ישראל.
- ד. המבזה תלמיד-חכם או חברו בפני תלמיד-חכם הוי אפיקורוס, גם נקרא מגלה פנים בתורה.
- ה. פתנת של צדיקים מכפרת על שפיכות דמים.
- ו. כשפני-אדם מחרפין אותו, תתענה ותבכה.
- ז. כשבושה בא עליך, אין זה אלא בשביל שתעשה תשובה על העוונות, שאיתה דש בעקב.

- ח. גם בושה בא, כשאתה משמח בצרת חבריך.
- ט. תציר לפניך אותיות אמונה, וכזה לא יבוא עליך שום בושה.
- י. מי שנצרך ללוות על המשכון, בידוע שאלו הדברים הממשפנים היו נבזים בעיניו בגלגול אחר.
- יא. כשבא על אדם איזה בושה, יצפה לישועה.
- יב. מי שרוצה להתבייש, יציר דמות של אמו.
- יג. על-ידי צדקה לשם שמים תבא למדת בושה.
- יד. כשבא על אדם איזה בושה, בידוע שאין לו בטהון.
- טו. מי שפורח בור, סוף שבא לידי איזה בזיון, ולפעמים הדבר גורם שנעשה שיחה בפני בני-אדם.
- טז. על-ידי בטהון לא יבוא עליו בושה.
- יז. מי שגוזל את העני, בושה באה עליו.
- יח. כשאדם מחרף ומבייש אותך, והוא אינו אויב לך, תשא ותסבל את הבושה, כי זה מן השמים שיחרף אותך. וכזה הבזיון תהיה נסתר ונחבא מן השטן, שהוא שונא אותך והוא מגדיל את עצמו תמיד עליך ומקטרג עליך, ועל-ידי זאת הבושה שתסבל ממי שאינו אויב לך, על-ידי-זה לא יגדיל עליך השונא השטן.

- יט. עַל-יְדֵי חֲנֻפָּה תִּהְיֶה בְּזוּי בֵּין הָאֲמוֹת, וְהָאֲמוֹת יִקְלְלוּ אוֹתְךָ וְיִקְצְפוּ עָלֶיךָ.
- כ. בְּשֵׁאֶחָד מִבְּנֵי אוֹתְךָ אוֹ שׁוֹחֵק מִמֶּךָ, בְּיָדוּעַ שְׂאֵתָה בְּיִשְׁתָּ אֶת אֲבוֹתָיו.
- כא. בְּשֵׁהֲכֹל מִבְּזִין אוֹתְךָ וְעוֹשִׂין לְךָ צַעַר, תִּדְּם וְלֹא תֵצֵא מִפֶּתַח בֵּיתְךָ.
- כב. בְּשֵׁמִבְיָשִׁין אוֹתְךָ, תִּתֵּן צְדָקָה.
- כג. עַל-יְדֵי צְדָקָה תִּזְכֶּה לְמִדַּת בּוֹשָׁה.
- כד. בְּזִיוֹן הַמֶּלֶךְ; הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִפְרָע אֶפְלוֹ אִמָּה, שְׂבִנָּה מֶלֶךְ אַחֵר שְׁלֹא מֵאִמָּתָה.
- כה. הַחוּטָא יִתְבַּיֵּשׂ בְּעוֹלָם-הַבָּא בְּפָנָי רַבּוֹתָיו [אֲבוֹתָיו].
- כו. הַמִּבְּנֵי תִלְמִיד-חָכָם, אֵין לוֹ רְפוּאָה לְמַכָּתוֹ.
- כז. נֶכּוֹן כַּאֲשֶׁר יִשְׁמַע מִרְעֵהוּ דְּבַר כָּזָב אֵל יִקְפִּץ וַיִּבְיַשְׁהוּ, אֶלָּא יִרְמֹז לוֹ בְּתַנּוּעָה, כִּי שִׁיבִיר כִּי לֹא בֵן הוּא.
- כח. מִצְוָה לְפָרְסָם אֶת הַרְשָׁעִים.
- כט. הַמִּתְבַּיֵּשׂ לֹא בְּמִהְרָה הוּא חוּטָא.
- ל. מִי שֶׁאֵין לוֹ בּוֹשָׁה, בְּיָדוּעַ שְׁלֹא עָמְדוּ רַגְלֵי אֲבוֹתָיו עַל הַר-סִינַי.

- לא. נַח לוֹ לְאָדָם שִׁיפִיל עֲצָמוֹ לְתוֹךְ כְּבִשָּׁן הָאֵשׁ וְאֵל יִלְבִּין פְּנֵי חֵבְרוֹ בְּרַבִּים.
- לב. כְּשֶׁחֲבִירָךְ מְבִישֶׁךָ, תוֹדָה לְדַבְּרִיו.
- לג. הַמְלָבִין פְּנֵי חֵבְרוֹ בְּרַבִּים, כְּאֵלוֹ שׁוֹפֵךְ דָּמִים וְיוֹרֵד לְגִיהֲנוֹם וְאִינוֹ עוֹלָה.
- לד. נַח לוֹ לְאָדָם שִׁיבּוֹא עַל סֶפֶק אִשָּׁת אִישׁ וְאֵל יִלְבִּין פְּנֵי חֵבְרוֹ בְּרַבִּים, וְאִין לוֹ חֶלֶק לְעוֹלָם-הַבָּא.
- לה. אֵל תְּבִישׁ עִם שְׂאֵתְךָ בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת, אֲכַל לְבַעַל-עֵבִירָה מִתֵּר לְבִישׁוֹ וְלִהְיוֹנוֹ בְּדַבְּרִים.
- לו. כָּל הַשְּׁעָרִים נִנְעָלוּ חוּץ מִשְּׁעָרֵי אוֹנָאָה.
- לז. הַכֹּל נִפְרַע בְּיַד שְׁלִיחַ חוּץ מֵאוֹנָאָה, וְאִין הַפְּרָגָד נִנְעָל בְּפָנָיו.

בְּגָדִים

- א. בְּגָדֵי אָדָם מְרַמְזִים עַל מְדוּתָיו שֶׁל אָדָם.
- ב. מִי שֶׁהוֹלֵךְ יַחַף, בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא חוֹטֵא.
- ג. עַל-יְדֵי עֲזוּת-מִצַּח נִעְנֵשׁ בְּבְגָדִים גַּם עַל-יְדֵי שְׁבוּעוֹת.

- ד. מי שאינו נזהר להסתכל בפערות אביו, לסוף שילכו בניו "ערום ויחף".
- ה. מי שאוכל קדם התפלה, הוא נענש בבגדים.
- ו. על-ידי גאווה נענש בבגדים.
- ז. מי שמסית את חברו מדרך הטובה לדרך הרעה, על-ידי-זה אין לו במה ללבש.
- ח. מי שהוא ערב בעד עכו"ם, הוא נענש בבגדים.
- ט. לעתיד הקדוש-ברוך-הוא יהא נפרע מאותם המלבשים מלבוש עכו"ם.
- י. מי שהולך בבגדים קרועים מחמת עניות, תקנתו הבכיה לפני השם יתברך.
- יא. כל המבזה בגדים, לסוף אינו נהנה מהם.
- יב. מי שעושה מלבוש לעני, על-ידי-זה נצול מבזיונות.
- יג. מי שהוא נזהר מלביש שום אדם, זוכה למלבשים.

חלק שני

- א. על-ידי ספורי-מעשיות של צדיקים ממשיכין אורו של משיח בעולם, ודוחה הרבה חשך וצרות מן העולם גם זוכה לבגדים נאים.

ב. הרגיל בקללה, על-ידי-זה לא יהיה לו בגדים על שבת.

ג. מי שמיפה תמיד את רגליו בלבושין נאים, למשל במנעלים יפים ביותר או במכנסים, על-ידי-זה פא לגנבת הדעת.

ד. המזלזל במצות ציצית, אינו זוכה לקבורה.

ה. העושה בגדים לחברו, יכול לשנות רצון חברו לכל מה שירצה, הן בגשמי הן ברוחני.

ו. כשאדם לובש לבוש של אביו, על-ידי-זה בנקל לו לילך במדותיו של אביו.

ז. ל'כו ל'חמו ב'לחמי ו'שתו ראשי-תבות לולב; "ביין" עם האותיות גימטריא ראשי-תבות של א'תרוג ה'דם ע'רבה; "מסכתי" זו בחינת סכות. על-ידי מצות נטילת ארבעה מינים ועל-ידי סכה אדם זוכה לאכילה ושתיה ומלבושים וגם לחיות הנשמה, על-ידי סכה זוכה למלבושים, בחינת "בשומי ענן לבוש", על-ידי ערבי נחל זוכה לשתיה, על-ידי ה'דם זוכה לחיות הנשמה ועל-ידי לולב ואתרוג זוכה לאכילה, כי יש בהם פרי, שהם מיני מאכל.

בטחון

- א. מי שיש לו בטחון, אין לו שום פחד.
- ב. על-ידי בטחון בא שלום.
- ג. בטחון בא על-ידי יראת-שמים.
- ד. על-ידי אמונה יבא לבטחון.
- ה. מי שאין לו בטחון, הוא דובר שקרים.
- ו. על-ידי שקרים אינו יכול לבטח באמת.
- ז. מי שבטוח בהשם יתברך, הקדוש-ברוך-הוא מצילו מכל צרות ובפרט מהריגה.
- ח. על-ידי בטחון אין אדם צריך לחברו גם אין אדם מכלימו.
- ט. על-ידי בטחון אדם נצול מדאגה.
- י. על-ידי בטחון יזכה לידע שמות הקדש.
- יא. מי שאין לו מדת הבטחון, ישמר את עצמו שלא לבייש שום אדם גם יזהר להתפלל בכונת הלב.
- יב. מי שיש לו בטחון, לא יתקצרו ימיו.
- יג. מי שאין לו בטחון, יקום קדם אור הבקר ויאמר בקשות בקול רם.

- יד. עַל-יְדֵי שְׁתִּיקָה יִזְכֶּה לְבְטָחוֹן.
- טו. עַל-יְדֵי זְהִירָה מְלִתָּן תִּקְיַעַת-כַּף יִזְכֶּה לְמִדַּת הַבְּטָחוֹן. גַּם עַל-יְדֵי שְׁלֵא יתְחַבֵּר עִם רְשָׁעִים.
- טז. עַל-יְדֵי חֲנֻפָּה נֶאֱבָד הַבְּטָחוֹן.
- יז. מִי הִירִדוּן הֵם סִגְלָה לְבְטָחוֹן.
- יח. עַל-יְדֵי הַבְּטָחוֹן הָאָדָם נִתְקַרֵּב לְהַשֵּׁם יתְבַרֵּךְ.
- יט. מִי שְׁבוּטָח בְּעַכּוּ"ם, דִּילָה דִּילָהוֹן.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. כְּשֶׁעוֹשֶׂה אָדָם אֵיזָהוּ דָבָר בְּאִמּוּנָה וְנִכְשָׁל בְּאֵיזָה מְכֻשׁוֹל, יִבְטַח שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יִצִּילוֹ, וְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הַזְּמִין לוֹ אֶת הַמְכֻשׁוֹל כִּדֵי שִׁיעֶשֶׂה דָרֶךְ כְּבוֹשָׁה לְבָנָיו בְּזֹאת הַמְכֻשׁוֹל, שְׁיִנְצָלוּ מִמֶּנּוּ.
- ב. מִי שֶׁנִּשְׁמָר מִהַרְהוּרֵי עֲבוּדַת-זָרָה, זוֹכֶה בְּכָל פַּעַם לְבְטָחוֹן עַד שְׂאִינוֹ דוֹאֵג מֵהַיָּאֵבֶל לְמַחֵר, וְהוּא בְּמִדְרַגַּת "בְּרוּךְ ה'" יוֹם יוֹם", וְעַל-יְדֵי-זֶה [הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא] לֹא הִבִּיט אָוֶן וְלֹא רָאָה עֲמָל בּוֹ, וְכָל הַנוֹגֵעַ בּוֹ כָּאֵלוֹ נוֹגֵעַ בְּבַת-עֵינָיו.

בשורה

- א. מי שְׁהוּא רְגִיל לֹמֵר בְּשׁוֹרוֹת טוֹבוֹת, הוּא נִתְלַבֵּשׁ מִבְּחִינַת אֱלֹהִים.
- ב. אֵל תְּבַשֵּׂר בְּשׁוֹרָה רָעָה, כִּי מִחֲמַת בְּשׁוֹרָה רָעָה מֵתוּ כַּמָּה נִפְשׁוֹת.
- ג. הָעוֹשֶׂה מִצְוָה כְּמֵאֲמָרָה אֵין מְבַשְּׂרִין אוֹתוֹ בְּשׁוֹרוֹת רָעוֹת, וְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא גּוֹזֵר וְהוּא מְבַטֵּל.
- ד. הַמְבַשֵּׂר בְּשׁוֹרוֹת רָעוֹת, נוֹפֵל לְמַחִין דְּקַטְנוֹת.

חלק שני

- א. מי שְׁהוּא רְגִיל לְבַשֵּׂר בְּשׁוֹרוֹת טוֹבוֹת, עַל-יְדֵי-זֶה לֹא יִכָּאֲבוּ לוֹ רַגְלָיו.

ברכה

חלק שני

- א. הַמֵּתְבַרֵךְ צָרִיךְ לִתֵּן לְמִבְרָךְ אֵיזָה מִתְנָה.
- ב. אֵל תְּהִי בְרַכַּת גּוֹי קְלָה בְּעֵינֶיךָ.
- ג. מִי שֶׁמִּקְרַב אֶת הָרְחוּקִים לְעִבּוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַבְּרָכוֹת מְסוּרִים בְּיָדוֹ.

בכיה

חלק שני

- א. מי שאינו יכול לבכות, יסתכל על הרקיע, כי הוא גרם בכיה למים.
- ב. הבכיה מביטל הרהורי זנות.
- ג. סגלה לחולי הצואר, שיבכה על חרבן הבית המקדש.

גאווה

- א. אין משיח בא, עד שיבכה [כל] גאווה מן העולם.
- ב. על-ידי גאווה בא לידי תאות משכב-זכר גם בא לידי כעס, גם לפעמים אין אשה מתעפרת מחמת שהיא מקושטת והיא בעלת-גאווה.
- ג. על-ידי גאווה בא רעב לעולם.
- ד. על-ידי גאווה בא לשכרות והוא הדין להפך.
- ה. על-ידי גאווה בא לפחד.
- ו. סגלה לביטל גאווה, לתן צדקה.

- ז. מי שְׁנוּהַג רַבְנוֹת בְּעַל-כָּרְחָם בְּגֵאוּה, הַקְדוּשׁ-כְּרוּךְ-
הוא מְעוֹרָר עָלָיו שׁוֹנְאִים.
- ח. מי שְׁלָבוּ רָם עָלָיו, יִדַע שֶׁהַשְּׁעָה מִצְלַחַת עָלָיו.
- ט. מי שְׁמוֹנְשִׁיעַ לְעַנְיִים, יֵשׁ בּוֹ כַח בְּהַסְתַּכְלוּת עַל
בְּעַל־גֵּאוּה לְהַשְׁפִּיל אוֹתָם.
- י. מי שֶׁהוֹלֵךְ בַּשּׁוּק וְנוֹפֵל, בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא גִדְלָן.
- יא. סִגְלָה לְבַטֵּל גֵּאוּה, שִׁישְׁתַּתֵּף בְּצַרְתָּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל.
- יב. עָנִי שֶׁהִרְשַׁע רוֹדֵף אוֹתוֹ תִּדַע שֶׁהָעָנִי הוּא בְּעַל-
גֵּאוּה.
- יג. עַל-יְדֵי גֵּאוּה נוֹפֵל מֵאֲמוּנָתוֹ.
- יד. עַל-יְדֵי גֵּאוּה נִסְגָּר הַלֵּב וְעֵינֵי הָאָדָם מִלְּהַבִּיט
בְּפִלְאוֹת [בְּפַעוּלוֹת] הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, לִירְאָה מִלְּפָנָיו.
- טו. אִין לְהַתְנַאוֹת בְּהַשְּׁנוֹת גְּדוּלוֹת אוֹ בְּמַעֲשֵׂים טוֹבִים,
כִּי הַכֹּל עַל-יְדֵי הַצַּדִּיק שֶׁבְּדוֹר, וְהוּא אֵצֶל הַצַּדִּיק
כְּעֵט אֵצֶל סוֹפֵר.
- טז. אֲכִילָה וְשִׁתְיָה מִבִּיא לְגֵאוּה.
- יז. תִּקּוּן לְגֵאוּה שִׁיתְעַנְהָ.
- יח. סִגְלָה לְגֵאוּה שִׁיסְתַּכֵּל עַל הַשָּׁמַיִם.
- יט. מִבְּהִילִין אֵת הָאָדָם בַּחֲלוּמוֹת, כִּדִּי לְהַסִּיר מִמֶּנּוּ
גֵּאוּה שְׁקוּעָה, שֶׁהוּא מִכֶּסֶה מִמֶּנּוּ, שְׂאִינוֹ מִכִּיר בָּהּ.

- כ. כל המתיהר חכמתו ונבואתו מסתלקת.
- כא. דל גאון אין הדעת סובלו. גם הוא בעצמו מתחרט
לאחר זמן ונבזה בעיני עצמו.
- כב. אי אפשר לגאון [לגאון] להשפיל דעתו וכן לידי
שכחה.
- כג. יהיר בעל-מום הוא.
- כד. לפי צורך הענין יש היתר בדבר לעשות דבר, הנראה
כאלו מתגאון.
- כה. מי שיש בו גסות, לסוף נכשל באשת-איש; והוא
בעובד עבודה-זרה; וכאלו כופר בעקר; וכאלו בא
על עריות כלם; וכאלו בנה במה; ומתמעט
מחשיבותו ואיננו; וראוי לגדעו באשרה; גם אין
עפרו ננערת; ושכינה מיללת עליו.
- כו. הכובע של צדיק סגולה להסיר הגאון.
- כז. על-ידי אמונה יהיה לך כח לשבר את עצמך
מגאון, ותמשל על מדת גאון.
- כח. בעל-גאון מחשבותיו אין מצליחין.
- כט. בשנודמן לך עברה בלי דעת בודאי יש לך גאון,
ובזה מראין לך, שעדין אין אתה צדיק.

- ל. בְּשָׂבָא לָךְ אֵיזָה גְדֻלּוֹת, תִּדְאָג מִפְּרָעָנוֹת.
- לא. עָנִי שֶׁהוּא שְׂפַל־רוּחַ, אַף־עַל־פִּי שְׂאִינוּ נוֹתֵן צְדָקָה, הוּא טוֹב מִעֲשִׂיר בֶּעַל־גְּאֹוָה, אַף־עַל־פִּי שְׂנוֹתֵן צְדָקָה.
- לב. בְּשְׂנוּפֵל לָךְ גְדֻלּוֹת, תִּצְיֵר לְפָנֶיךָ דְמוֹת אָבִיךָ.
- לג. גְּאֹוָה הוּא סִימָן עַל שֶׁבֶר, חַס וְשָׁלוֹם.
- לד. גְּאֹוָה בָּא עַל־יַדֵּי שְׂלֵא תִקְנֵת חַטָּאת נְעוּרִים.
- לה. מִי שְׂיִינוּ מִחֲמִיץ, בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא בֶּעַל־גְּאֹוָה.
- לו. מִי שְׂיֵשׁ לוֹ גְּאֹוָה, מְדוּרוֹ אֵינוּ מִתְקַיֵּם.
- לז. מִי שְׂיֵשׁ בּוֹ גְּאֹוָה, אֵין אָנִי וְהוּא יְכוֹלִין לְדוֹר בְּעוֹלָם. וְאַפְלוֹ רוּחַ קִמְעָא עוֹבְרָתוֹ; וְאֵין תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמָעַת; וְאֵין לוֹ רְפוּאָה; וְבָא לִידֵי עֲנִיּוֹת שֶׁל תּוֹרָה; וְאַשְׁתּוֹ מְבַזָּה אוֹתוֹ.
- לח. מִי שְׂמִלְבִּישׁ אֶת עֵצְמוֹ בְּמִלְבוּשׁ שֶׁל תְּלִמִיד־חֲכָם וְהוּא אֵינוֹ תְּלִמִיד־חֲכָם, אֵין מְכַנִּיסִין אוֹתוֹ בְּמַחְצָתוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא.
- לט. גְּאֹוָה מְעַכְבֶּת אֶת מְשִׁיחַ וּמְטָרִיד אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם.

מ. הפסוק: "אם יעלה לשמים שיאו" (איוב כו),
 והפסוק: "כי לא לעולם חסן" (משלי כז, כד), הם
 מסגלים לשבר את הגאווה.

גנבה וגזלה

- א. מי שנפתה לבו לגזל וכיון שהתיר לעצמו גזלת
 חברו, הרי הוא מוכן לכל חטא ועון, ואין תקנה
 להסירו מדרכו הרעה.
- ב. בעוון הגזל הגובאי עולה ורעב הוה ובני-אדם
 אוכלין בשר-בניהם.
- ג. מי שאינו מהנה את אחרים מממונו, על-ידי-זה
 גזלנים באים עליו.
- ד. הגזל את חברו שוה פרוטה, כאלו נוטל נשמתו
 ונשמת בניו ובנותיו ואפלו גרמא.
- ה. מי שלא חס על ממון חברו, בידוע שהוא גנב.
 ו. אונאת ממון מתר להנאות את עובד-אלילים.
- ז. מי שקופץ ידו מצדקה, גזלנים באים עליו.
- ח. מי ששם בטחונו על הגויים לסוף לוקחין משלו
 בעל-כרחו.

ט. על־ידי הדינים והמלמדים שאינם טובים גם שוחטים, על־ידי־זה השונאים אוכלים פרנסתם של ישראל.

י. מי שמערב משקיו במים, גנבים באים עליו.

יא. מי שנוטל חלק מגנבה, לסוף שיתגלה הדבר.

יב. עיר שיש בה גנבים, בידוע שהרב אוהב שחד.

יג. על־ידי דברים בטלים באים גנבים.

יד. מתר לגנב דעת הבריות, כדי להציל נפש מישראל.

טו. מי שמביש פני חברו, לסוף שמקים עדות שקר, כדי שיגזל ממון.

טז. מי שיש לו בטחון מנעוריו, הוא נצול מגזלנים.

יז. על־ידי שמיעת דברי שטות, הגנבים באים.

יח. על־ידי שקר גנבים באים.

חלק שני

א. על־ידי גנבת דעת בא, חס ושלום, חלי הראה וחוזה.

ב. על־ידי גנבת דעת בא לידי הרהורי זנות עם גויה.

ג. על־ידי גנבה מפסיד את הדעת.

ד. הגנבה מזיק לעינים.

- ה. על-ידי אמירת תקון חצות נצול מגנבים.
 ו. מי שיש לו צער גדול בנים, יקרא בכל יום מעשה בראשית, גם על-ידי הקריאה נצול מעלילות של גזלה.

דעת

- א. פעמים הקדוש-ברוך-הוא מביא על האדם דברים, כדי שיבין מהדברים רחמנותו ואלקותו יתברך.
 ב. מי שמחו מבלבל, יהיה רגיל בתפלת חבקוק הנביא.
 ג. גם למוד ש"ך [שפתי-כהן] סגלה לזה גם אכילת חטים.
 ד. מזונותיו של אדם מולידין טבע באדם לפי טבעם.
 ה. טעם דגן מביא דעת לאדם.
 ו. חמרא וריחני פקחין.
 ז. על-ידי המחלקת אין הדעת מינשבת.
 ח. אדם מצטער מדבר, הנראה לעינים יותר מהצער שמצער מהידיעה.
 ט. העוסק בתורה ובגמילות-חסדים, זוכה להבנה.
 י. על-ידי פת שחרית נתחכם.

- יא. הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִשְׁרָה נְבוֹאָתוֹ עַל נְבִיא שֶׁל
שְׁלִיחוֹת בְּהַפְסֵק, אֲפִלוּ אִינוּ חָכָם.
- יב. הַחֲכָמִים יְכוּלִים לְהַשְׁיֵג בְּחֻכְמָה דְּבָרִים הַרְבֵּה שְׂאִין
בְּשִׁבְלֵי הַטַּבֵּעַ לְהַשְׁיֵג.
- יג. הַרוּצָה לְהַחֲכִים יִדְרִים.
- יד. כְּשֶׁאָדָם רוּצָה לֵידַע אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בְּאִיזָה דָּבָר, יִפְתַּח
סֵפֶר וַיְבִין אֵיךְ לְהִתְנַהֵג.
- טו. שְׂמֹן-זַיִת מִפִּקַּח הַלֵּב.
- טז. מִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּתַמִּימוֹת, נַעֲשֶׂה מִשְׁכִּיל.
- יז. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה, זוֹכֵה אַחֲר־כֵּךְ לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם
בְּדַעַת גָּדוֹל.
- יח. עַל-יְדֵי יִרְאָה תִזְכֶּה לְדַעַת.
- יט. עַל-יְדֵי הַפֶּרֶת צַדִּיקִים תִּזְכֶּה לְבִינָה וְדַעַת.
- כ. מִי שֶׁהוּא הַצְּנִיע־לֶכֶת מִחֲשֻׁבוֹתָיו צְלוּלִים.
- כא. מִה שֶׁרוּאָה עֵינָו, יוֹתֵר נִקְלָ לְהִבִּין אוֹתוֹ הַדָּבָר.
- כב. מִי שֶׁיִּשְׁמַר אֶת עֲצָמוֹ מִבְּשׂוּלֵי עֲכוּ"ם וּמִנְסָךְ, זוֹכֵה
לְחֻכְמָה וּמִבִּין בְּכָל סֵפֶר.
- כג. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ גִּאּוּהָ, לֹא יִזְכֶּה לְהִבִּין מִמְשַׁלַּת הַשֵּׁם
יִתְבָּרֵךְ עַל הַכֹּל.

- כד. כְּשֵׁאִין אֶתָּה עוֹשֶׂה חֶסֶד, עַל־יְדֵי־זָה אֵין לָךְ דַּעַת.
- כה. כְּשֵׁאֶתָּה עוֹשֶׂה שׁוּם הַזֶּקֶק, יְדִיעַ לַהּוֹי לָךְ שְׁפַגְמַת בְּדַעַת.
- כו. מִי שֶׁנִּתְגַּלָּה לוֹ אֵיזְהוּ שִׁכְל, בְּיֹדֵעַ שְׁיִתְרוּמָם בְּמִהְרָה אֵיזְהוּ הַתְּרוּמָמוֹת.
- כז. כְּשֶׁעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה בְּכָל לֵב, הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לָבוֹ לְדַעַת תַּאֲוָתוֹ וְרַצוֹנוֹ.
- כח. מִי שֶׁלֹּא תִקֵּן עֲוֹנוֹתָיו, אֵינּוּ יָכוֹל לִידַע אֶת הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא.
- כט. עַל־יְדֵי אֶמֶת תִּזְכֶּה לְדַעַת דְּרָךְ הַשֵּׁם.
- ל. גַּם עַל־יְדֵי הַכְּנַס־תְּאוּרָחִים.
- לא. כְּשֶׁתַּעֲשֶׂה חֶסֶד שֶׁל אֶמֶת עִם צַדִּיקִים, תִּזְכֶּה לְדַעַת, שְׁכָל הַדְּרָכִים הֵן תִּפְלָה הֵן אֲכִילָה הֵן שְׂאֵר תַּעֲנוּגִים כָּלֵם הֵם דְּרָךְ הַשֵּׁם.
- לב. עַל־יְדֵי רְנָה שֶׁל שְׂמִיחָה תִהְיֶה בְּר־דַּעַת.
- לג. מִי שֶׁשְׂמֵשֶׁלְמִין לוֹ רָעָה תַחַת טוֹבָה, הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא הוּא מְרַחֵם עָלָיו וְנוֹתֵן לוֹ שִׁכְל גָּדוֹל בְּעִבּוּדַת הַבּוֹרָא.

לד. לפי הגדלת מעשים טובים של אדם בן הקדוש-
ברוך הוא מעמיק מחשבותיו של אדם, הינו שנותן
לו מח גדול.

חלק שני

א. דע, כי לכל העולמות ולכל נברא יש לו קומה
מיחדת ובנין מיחד. למשל מין האריה קומתו נבדל
ממין הצאן הן בכחו והן בבנין איבריו, [והן בקולו]
וכן במין האריה [בעצמו] יש הבדל בין כל אחד
ואחד, וכן בכל הנבראים ההבדלים הן פלם רמוזים
בתמונת האותיות ובצורפיהם. והזוכה להבין את
התורה, יוכל להבין רמיזות כל ההבדלים שבין כל
הנבראים וגם ידע התאחדותם, הינו ראשיתם
ותכליתם כי בראשית ובתכלית הם באחדות בלי
הבדל.

ב. דע, לפי גדל ידיעת התורה ומבטי העולם בן נמר
ונשתעבד העולם תחתיו. ולפיכך היו נכנעים
האריות תחת דניאל, כי דניאל היה חכם גדול, וכל
רו לא אנים לה, והיה יודע טבע האריה, והטבע
מתנהגת בידיעת התורה, והיא תחת יד הידיעה.
(אמר המעתיק: שמעתי מפי מורנו ורבינו הרב רבי נתן, זכר צדיק

לְבָרְכָהּ, שְׁזֵה הָאוֹת ב' שֵׁנָיִךְ לָאוֹת א' הַקְּדוּם לוֹ, לָמָּה שְׁמִבְּאֵר שָׁם:
 "וְהַזֹּכֶה לְהִבִּין אֶת הַתּוֹרָה יוּכַל לְהִבִּין רְמִיזוֹת כָּל הַהִבְדָּלִים וְכוּ',
 שְׁזֵה הוּא בְּחִינַת כָּל טְבִיעֵי הָעוֹלָם", וְעַל זֶה סוֹבֵב הוֹלֵךְ סִמָּן ב':
 "דַּע, לְפִי גִדְּל יְדִיעַת הַתּוֹרָה וְטְבִיעֵי הָעוֹלָם", הִינּוּ כְּפִי שְׁזוֹכֶה לְהִבִּין
 צְרוּפֵי אוֹתֵיזוֹת הַתּוֹרָה; כִּי כְּפִי גִדְּל הִבְנַתּוֹ בְּאוֹתֵיזוֹת הַתּוֹרָה
 וּבְצְרוּפֵיהֶם וְכוּ' כְּמוֹ כֵּן גִּדְּלוֹהָ יְדִיעַתּוֹ בְּטְבִיעֵי הָעוֹלָם וְהִבִּין. וְעַיִן
 בְּלִקּוּטֵי הַלְכוֹת "יִזְרְה־דַעַה" הַלְכוֹת מִיֵּלָה הַלְכָה ה' אוֹת כ"ג וְאוֹת
 כ"ד מִשָּׁם עַד גִּמְרַת הַהִלְכָה, עַיִן שָׁם בְּאוֹר נִפְלְאָ בְּזֵה, וַיִּנְעַם לָךְ
 לְעַד. וְהֵאֱמַת, שְׁמִי שְׁמִבֵּיט בְּעַיִן טוֹבָה, בְּעַיִן אֱמֶתִי, בְּלֵב יִשְׂרָאֵל, אֵינִי
 קֹשֶׁה לוֹ כְּלָל; אֲדַרְבָּא, רוּאָה מְזֵה נִפְלְאוֹת גִּדְּלַת הַשָּׁם וְצַדִּיקוֹ
 הָאֱמֶתִיִּים. וְלִהְיוֹתֵנּוּ גִדְּלִים הַדּוֹבְרִים עַל צַדִּיק עֲתִק, הַמְּבִיטִים מֵעַקְרָא
 בְּסַפְרֵי הַקְּדוּשִׁים בְּרַע עַיִן לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ עַלֵּילָה, לֹא יִסְפִּיק שׁוֹם
 בְּאוֹר. כִּי אַחַר כָּל הַדְּבָרִים וְהֵאֱמַת הָאֱלֹהִים יְחַפֵּשׂ וַיִּבְקֹשׁ תּוֹאֲנָה
 וְעַלֵּילָה, לְדַבֵּר עַל הַצַּדִּיק הַנִּזְכָּר וְתַלְמִידָיו, זְכוּתָם יִגַּן עָלֵינוּ, עֲתִק
 בְּנֵאֻמָּה וְכוּ', אִךְ אֶף־עַל־פִּי־כֵן לֹא יִכְלָתִי לְהִתְאַפֵּק מִלְּהַצִּיג מֵהַ
 שְׁשִׁמְעֵתִי מֵעַט בְּזֵה, וְקִשְׁטָא קָאִי, וְעַד אֲרֻגִיעָה לְשׁוֹן שְׁקָר וְאֱמֶת
 ה' לְעוֹלָם, וַיִּצִּילֵנוּ מִחֶרֶב פִּיפִיּוֹת; כִּי־אֲשֶׁר עַד הִנֵּה עֲזָרוּנוּ רַחֲמֵי
 יִתְבָּרַךְ, כֵּן אֵל יַעֲזִבֵנוּ לְנִצָּחַת, אֲמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן. וְעַיִן גַּם־כֵּן בְּלִקּוּטֵי
 א' סִמָּן יט בְּהַתּוֹרָה "תְּפִלָּה לְחִבְקוֹק" וְתִבִּין קֶצֶת וְעַיִן שָׁם גַּם־כֵּן
 סִמָּן יז.

ג. על-ידי ההשגה שהאדם משיג, שהקדוש-ברוך-הוא הוא אחד ואין שני לו, על-ידי-זה מכריח את מלאכי מרום, שינגלמו בגלם ולילך בשליחותו.

ד. כשפא לאדם הרהורי עבודה-זרה והוא מבטל אותם במחשבת אמונתו, אזי נעשה מהרהוריו בחינת טל של ברכה. גם על-ידי-זה המחשלו נתקים ואין נתבלבל לעולם, אפלו כשנתיגע המח, על-ידי שמשויטט באיזה עיון עמק, אזי הקדוש-ברוך-הוא מזמין לו מחשבות הנותנים ניהא למחו.

ה. על-ידי מפרנסי עניים נצולין המון-עם מן המגפה בזכותם, גם בזכותם מחין דגדלות קודמין למחין דקטנות.

ו. אפלו בהוללות וסכלות יש חכמה.

ז. הקול היוצא מבר-דעת שבקדשה מסגל ליראה.

ח. על-ידי בלבול הדעת נתקלקל היראה. גם על-ידי בלבול הדעת ממשלתו נופלת.

ט. חכמי הדור הם פניי הדור, לפי חכמתם פן התקרבות הדור והשגתם או להפך, הינו התרחקות, חם ושלום, מהשם ותברך. ולעתיד לא יצטרכו

לְהַשְׁיִיג אֱלֻקוֹתָיו עַל-יְדֵי חֲכָמוֹת, כִּי יִקְיָם בָּנוּ: "וְלֹא יִכְנַף עוֹד מוֹרֵךְ" וְכוּ'.

י. מִי שְׁרוּצָה לְהַעֲמִיק וּלְעֵיִן בְּשִׁכְלוֹ בְּאִיזָה עֵינָן, צָרִיךְ לְקַיֵּשׁ אֶת שִׁכְלוֹ לְבֵית-הַמְּקֻדָּשׁ. וְסִימָן לְדַבָּר: "אִשָּׁא יִדְעִי לְמִרְחוֹק" "וַיֵּרָא אֶת הַמָּקוֹם מִרְחוֹק".

יא. עַל-יְדֵי אֱמוּנָה נִתְיָשֵׁב הַדַּעַת.

יב. עַל-יְדֵי גִּרִים נִתּוֹסֵף הַדַּעַת בְּעוֹלָם.

יג. אִפְלוּ הַנְּבִיאִים אֵינָם יוֹדְעִים אֵלָּא מֵה שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ-הוּא מְגַלֶּה לָהֶם.

יד. מִי שֶׁהוּא גְבוּר, אֵינן בּוֹ כָּל-כֶּף דַּעַת.

טו. הַפְּסִיעָה גְּסָה מְבַלְבֶּלֶת אֶת הַמַּחְשָׁבָה מִלְּעֵיִן.

טז. עַל-יְדֵי גִּנְבָה מִפְּסִיד אֶת הַדַּעַת.

יז. כְּשֶׁעֲבִיּוֹת שָׁל זֶה בָּא לְתוֹךְ מַחְשַׁבַת חֵבְרוּ וְעֲבִיּוֹת שָׁל חֵבְרוּ לְתוֹךְ מַחְשַׁבְתּוֹ שָׁל זֶה, מִזֶּה נַעֲשֶׂה תִּקְרַת הָעוֹלָם.

דָּרָךְ

א. מִי שְׁרוּצָה לַעֲבֹר עַל הַיָּם, יוֹלִיךְ עִמּוֹ אִיזָה צְפוּר וְאִיזָה דָג הַיָּם, וְזֶה סִגְלָה לַעֲבֹר אֶת הַיָּם בְּשָׁלוֹם.

- ב. ומי שְׁמֵשֶׁמֶח אֶת עַצְמוֹ בְּשִׂמְחַת חֶתֶן וּבְלֵא, בְּשׂוֹצְאֵין מִן הַחֶפֶה, אֵינוֹ נִזְוֵק בַּדָּרָךְ.
- ג. בְּשָׂעָה שְׁבַע־לֵי-עֲגָלָה מִטְרִיחִין אֶת עַצְמָן בְּעֲגָלָה וּבְסוּסִים תְּתַפְּלֵל תְּפִלַּת הַדָּרָךְ.
- ד. סְגָלָה לְמִי שֶׁהוֹלֵךְ עַל הַיָּם, יִשָּׂא עִמּוֹ סִיד וַיִּנְצֵל.
- ה. מִי שֶׁמְכִין פְּרָנְסָה לַצַּדִּיקִים, מִבְּטָח שֵׁשֶׁמֶר אוֹתוֹ הַיָּשָׁם הֵן בַּדָּרָךְ הֵן בַּיָּם.
- ו. מִי שֶׁרוֹכֵב עַל סוּס, יוֹלִיךְ עִמּוֹ "הוֹשְׁעָנוֹת".
- ז. בְּשִׁתְרָצָה לֵילֵךְ בַּדָּרָךְ, תִּקְשֹׁר אֶת עַצְמְךָ קֶדֶם בְּמִדַּת הַבְּטָחוֹן, וְעַל-יְדֵי-זֶה לֹא יִגַּף רַגְלְךָ.
- ח. בְּשִׁתְלֵךְ בַּדָּרָךְ, תִּתֵּן קֶדֶם לַצְדָקָה.
- ט. כָּל הַדְרָכִים שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בָּהֶן הַכֹּל מֵהַיָּשָׁם יִתְבָּרֵךְ וְהֵם רְצוֹן הַיָּשָׁם. אֲבָל אֵין לָךְ אָדָם שֶׁיִּכְבִּין אֶת דְרָכּוֹ אֶלָּא מִי שֶׁהוּא עָנוּ.
- י. בְּשִׁתְשָׂא אֶצְלְךָ אֲבָנִים הַנִּמְצָאִים עַל-פְּנֵי הַשָּׂדֶה, תִּנְצֵל מַחִיּוֹת רָעוֹת.
- יא. תְּפִלָּה שֶׁל יוֹנָה הַנְּבִיא הִיא סְגָלָה לּוֹמֵר עַל הַיָּם.
- יב. עַל-יְדֵי לְוִיָּה הָאָדָם נִשְׁמָר מִכָּל הַזֵּק בַּדָּרָךְ.
- יג. מִי שֶׁאֵין לוֹ לְוִיָּה, יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה.

יד. הָאָדָם קוֹנֵה מְקוֹם הַלּוֹכוֹ.

חֵלֶק שֵׁנִי

א. עַל-יְדֵי וְדוּי דְבָרִים גּוֹרְמִין, שֶׁהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְזַמֵּן מְלַמְדֵי תִינוּקוֹת שְׁלוֹמֵדִים בְּאִמּוּנָה.

ב. גַּם גּוֹרְמִין שְׁנַת־תַּקְנִים הַדְרָכִים מִמְכָּשׁוּלוֹת.

ג. סִפְנֵת הַדְרָכִים בָּא עַל-יְדֵי פְגַם הַבְּרִית, וְסִמָּן לַדְּבָר: "אֲרַחֵי וְרַבְעֵי זְרִית" וכו'.

ד. עַל-יְדֵי נְסִיעַת הַדְרָכִים הָאָדָם נַעֲשֶׂה מִבֵּין.

ה. בְּלִילָה שֵׁישׁ לֶךְ פַּחַד בְּשַׁעַת שְׁנָה, אֵל תֵּלֵךְ בַּדֶּרֶךְ בַּיּוֹם.

ו. הַדְרָכִים מְבִיאִים אֶת הָאָדָם לְלִשׁוֹן הָרַע, עֲבוּדָה-זָרָה, גְּלוּי-עֲרִיזוֹת וְשִׁפְיַכַת-דָּמִים, וְאֵלּוּ הָעֲבֵרוֹת מִפְּסִידִין אֶת הַפְּרָנָסָה.

ז. הַפְּסִיעָה גְּסָה מִבְּלִבָּלַת אֶת הַמַּחֲשָׁבָה מִלְּעֵין.

א. כָּל דִּין שָׁדוּן אֶמֶת דִּינּוֹ אֵינָם בְּטָלִים וְנִתְקַיֵּם אִפְּלוֹ שְׁלֵא בְרַצוֹן בְּעֵלֵי הַדִּינִים.

- ב. עַל־יְדֵי שְׁהַדִּין־תּוֹרָה הוֹלֵךְ וְנִתְמַעֵט, עַל־יְדֵי־זֶה הַפְּרָנָסָה נִתְמַעֵטָת, וְכֵן לְהַפְּךְ.
- ג. עַל־יְדֵי הַעֲמֻדַת דִּינִים שְׂאִינָם הַגּוֹנִים בָּאִים הִרְהוּרֵי עֲבוּדָה־זָרָה.
- ד. עַל־יְדֵי חֲתוּן עִם תְּלֻמִּיד־חֶכֶם עַל־יְדֵי־זֶה נִתְמַנִּים דִּינִים בְּשָׂרִים.
- ה. עַל־יְדֵי דִינִים בְּשָׂרִים הַתּוֹרָה חֲכִיכָה בְּעוֹלָם.
- ו. עַל־יְדֵי הַבְּזִיוֹנוֹת שְׂמִבְזִין אֶת הַדִּינִים, הַתְּבוּאָה נִשְׁתַּלַּח בָּהּ מֵאָרֶה.
- ז. עַל־יְדֵי הַבְּזִיוֹנוֹת שְׂמִבְזִין דִּינֵי יִשְׂרָאֵל, עַל־יְדֵי־זֶה הַיִּקָּר הָיָה בְּעוֹלָם.
- ח. בְּשִׂאִיזָהוּ רָשָׁע נִתְגַּדֵּל, אֲזִי קָשָׁה לְחַדֵּשׁ אִיזָהוּ סְבָרָה בְּפוֹסְקִים. גַּם דְּבָרֵי הַדִּינִים אִינָם נִשְׁמָעִים בְּאָזְנֵי הַבְּעֵלֵי־דִינִים.
- ט. הַתְּחַדְּשׁוֹת הַמָּסִים וְאֲרֻנּוֹנִיּוֹת הוּא עַל־יְדֵי הַדִּינִים.

הַמִּתְקַת דִּין

- א. בְּשָׁעָה שְׂמִשְׁגָּרִין עַל הָאָדָם אֶת הַיִּסּוּרִין, מִשְׁבִּיעִין עֲלֵיהֶם שְׁלֹא יִלְכוּ אֶלָּא בְּיוֹם פְּלוֹנִי וְלֹא יֵצְאוּ אֶלָּא

- ביום פְּלוֹנִי וּבְשָׁעָה פְּלוֹנִית וְעַל-יְדֵי סֵם פְּלוֹנִי. אָבֵל
 "תְּשׁוּבָה תִּפְלֶה וְצַדִּיקָה" מִבְּטָלִין הַשְּׁבוּעָה.
- ב. חֲלִישׁוֹת הַדַּעַת, הֵינּוּ עֲצָבוֹת עַל-יְדֵי-זֶה בָּא רַע מִזֵּל,
 וְעַל-יְדֵי רַע מִזֵּל מִדַּת הַדִּין שׁוֹלֵט.
- ג. פְּרִישַׁת חֲשׁוֹן (שמות כח, טו) תִּקּוֹן לְדִינִים.
- ד. בְּשֵׁישׁ לְאָדָם צַעַר, יִתֵּן צַדִּיקָה, וְהַצַּדִּיקָה הִי כְּמוֹ
 שְׁנוֹתַן שָׂכָר לְדוֹן, וְעַל-יְדֵי-זֶה הַדִּינִים נִמְתָּקִים, כִּי
 הַנוֹטֵל שָׂכָר לְדוֹן דִּינָיו בְּטָלִים.
- ה. עַד הַיֵּכֶן תִּכְלִית הַיְסוּרִין.
- ו. כֹּל שֶׁעָבְרוּ עָלָיו אַרְבָּעִים יוֹם בְּלֹא יְסוּרִין, קִבֵּל
 עוֹלָמוֹ וּפְרַעַנְיּוֹת מְזַמְּנֵת לוֹ.
- ז. הַמוֹכִיחַ אֶת חֲבֵרוֹ לְשֵׁם שָׁמַיִם, מוֹשְׁכִין עָלָיו חוֹטֵא
 שֶׁל חֶסֶד.
- ח. שְׁלֹשָׁה דְבָרִים מְזַכְּרִין עוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם: קִיר נְטוּי
 וְעִיּוֹן תִּפְלָה וּמוֹסֵר דִּין עַל חֲבֵרוֹ.
- ט. אַרְבָּעָה דְבָרִים מְקַרְעִין גְּזַר-דִּינוֹ שֶׁל אָדָם: צַדִּיקָה,
 צַעֲקָה, שְׁנוּי-הַשֵּׁם, שְׁנוּי-מַעֲשֵׂה.
- י. צַעֲקָה מוֹעִיל לְיַחִיד דְּוָקָא קָדָם גְּזַר-דִּין.
- יא. גְּזַר-דִּין שֵׁישׁ עִמּוֹ שְׁבוּעָה אֶפְלוֹ לְצַבּוֹר אֵינּוּ מִתְקַרֵּעַ.

- יב. על-ידי התענית שבשני רעבון נצול ממיתה משנה.
- יג. בשנגזר על אדם איזהו דין, נגזר הדין עליו דוקא במקום מסים, ועל-ידי-זה יכול להציל [עצמו] בשנוי מקום.
- יד. מי שיש לו כאב עינים או כאב מעים, בידוע שדינין שורין עליו.
- טו. צריך להודיע צערו לרבים, ורבים יבקשו עליו רחמים.
- טז. כשיש איזהו דין על ישראל, חם ושלום, אזי הקדוש-ברוך-הוא מודיע לצדיקים, כדי שיתפללו על ישראל, ומי שאינו מתפלל עליהם, הקדוש-ברוך-הוא כועס עליו.
- יז. כשרואה אדם, שדינין שורין עליו, יספר משונאיו ויצדיק אותם.
- יח. על-ידי העמדת דינים כשרים נתבטל הצרות.
- יט. מי שנדר, ולא שלם נדרו, הקדוש-ברוך-הוא מביא עליו יסורין. וכששיתק נחשב לו, כאלו שלם נדר.
- כ. המקבל יסורים באהבה כאלו הקריב קרבן.
- כא. כשאדם הולך ונופל, סימן שנפקד למעלה לאיזה בשלון.

- כב. על-ידי טבילת מקנה נתבטל הצרות וישועה באה.
- כג. כשגזרין איזה [גזר] דין על האדם, קדם שיודעין מזה בני-אדם הוא בנקל להתהפך.
- כד. מי שנזפל מאמונתו, ידע שדינין אותו למעלה.
- כה. מי שדינין שורין עליו, יסתכל בכל פעם על השמים.
- כו. מי שמורה דרך הטוב לרשעים, הקדוש-ברוך-הוא מצדיק אותו בדין.
- כז. על-ידי אמת הקדוש-ברוך-הוא עושה עמו חסד, שאינו מלבש בדין.
- כח. מה שהקדוש-ברוך-הוא מסתיר פניו ממך, הוא מחמת כפירות שיש בך.
- כט. על-ידי בטחון נמתק הדין ונמשך החסד.
- ל. על-ידי אמונה תוכל לדבר ולהנהיג את השם יתברך לרצונך.
- לא. על-ידי צדקה מהפך המשפט והדין למדת חסד.
- לב. מי שאין לו אמונה, בידוע שהקדוש-ברוך-הוא סלק חסדו ממנו.
- לג. כשהחסד [כשדינים שורין והחסד] יקר ואינו בנמצא, תדע שבכיה מועיל לזה. (שמעתי מפיו הקדוש

בשעת פתיבתי זאת לפניו, שרמזי דבר זה הוא בפסוק "מה יקר חסדך אלקים", פרוש מה יקר חסדך - הינו פשהחסד יקר ואינו בנמצא, דהינו שדינין שורין, חס ושלום, אזי הפעלה לזה ובני אדם ב'צל ב'נפוך י'חסיון ראשי-תבות בכי, כי בכיה מועיל לזה פנ"ל).

- לד. על-ידי דעת נמשך חסד.
- לה. על-ידי צדקה שנותנין לאדם הגון, תזכה להמשך חסד גם לאוהבך.
- לו. מי שאינו מקבל תוכחה, יסורין באין עליו.
- לז. להמתקת הדינין תאמר קפיטל ל"ט [למניצח על ידותון].
- לח. מי שמחזיק את עצמו קדם התפלה ועושה הכנה גדולה, אף-על-פי שאחר-כך אינו מתפלל כראוי, על-ידי-זה יסורין בידלין ממנו.
- לט. להמתקת הדינין, תגיד [תלמד] משניות "זרעים".
- מ. לפעמים הקדוש-ברוך-הוא מכלה הצרות על האב, כדי שיהיה שלום לבנו.
- מא. על-ידי נדר נתעכב החמה של השם יתברך.
- מב. להמתקת הדינין תאמר קפיטל ע"ז.
- מג. מי שמקשר את עצמו בלילה למדת אמונה, נמתק מעליו הדין.

- מד. על-ידי גאֹוה נסתלק החסד למעלה.
- מה. על-ידי תקון חצות נמתק הדין.
- מו. כשתהיה נעור כל הלילה, בזה אתה נצול מדינים.
- מז. על-ידי הצרות שבאין על אדם, יכול להשיג ולהבין את עוונותיו.
- מח. על-ידי שבא אל הצדיק, ביאתו בעצמה יכולה להמתיק הדין.
- מט. גם המעות שנותנין לצדיק, הנותנה בעצמה ממתיק הדין.
- נ. על-ידי עצבות חושבים עליו למעלה לרע לו.
- נא. על-ידי למוד תורה ישובו המקטרגים אחרו.
- נב. כשהולך ונופל לפעמים, נגזר עליו למות, ועכשו נתבטל על-ידי הנפילה.
- נג. על הגזרות רעות, שאמות גוזרין על ישראל, יאמרו קפיטל ס"ב.
- נד. על-ידי ישיבה במקוה תחת המים, עד שלא יוכל להחזיק בעצמו הרוח והנשימה, נמתק הדין.
- נה. לפעמים היין מעורר דין.
- נו. הנותן פתו למי שאין בו דעה יסורין באין עליו.

נז. מי שאין בו ידעה, לסוף גולה.

נח. בת דינא בטל דינא.

נט. הלומד תורה לשמה, משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה.

ס. הקורא פסוק בזמנו, מביא טובה לעולם.

סא. יש עתים ומקומות מזמנים לטובה והוא הדין להפך.

סב. לפעמים מתעכב הדין על ידי ראש הדור ולפעמים על ידי הדור.

סג. על ידי השונאים יכול לידע הדין שלמעלה.

סד. כשאדם מספר לחברו צערו, צריך השומע להחכים בשעת השמיעה, שלא יבוא עליו הצער הזה.

סה. העוסק בתורה בליקה, הקדוש-ברוך-הוא מושך עליו חוט של חסד ביום.

סו. צריך לתן ממון על פדיון.

סז. כל זמן שתוכל להנצל על ידי ממון, אל תשמש בתפלות.

סח. כשיש פלגתא למעלה באיזה דבר, הם סומכין את עצמן על הצדיק שבעולם הזה.

סט. בַּשָּׁעָה שֶׁדָּנִים אֶת הָאָדָם לְמַעַלָּה, דָּנִין שָׂמוּ, וְלִפְעָמִים הַשְּׁלוּחִים מִחֲלִיפִין בְּשֵׁם אַחֵר, וְעַל-יְדֵי-זֶה בָּא הַמּוֹת אוֹ הַצָּרָה עַל אָדָם אַחֵר.

ע. מִי שֶׁאִינוֹ מְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל דּוֹרוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה נֶעְנֶשׁ.

עא. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חוֹלָה אוֹ צַעַר בְּבֵיתוֹ, יֵלֵךְ אֶצֶל הַחֶכֶם וַיִּבְקֹשׁ עָלָיו רַחֲמִים אוֹ שְׂיִבְרַךְ אוֹתוֹ.

עב. בְּשִׁשּׁוּמְעִין שֶׁאֶחָד מִקְטָרְגַּי עַל יִשְׂרָאֵל צָרִיכִין הַשּׁוֹמְעִין לְלַמֵּד בְּפִיהֶם זְכוֹת עַל יִשְׂרָאֵל וְצָרִיכִין לְטַרַח כְּדֵי לְמַצֵּא זְכוֹת.

עג. בְּשֶׁהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא רוֹאֵה, שֶׁמְקַנְאִין לְכְבוֹדוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה מְשִׁיב חַרוֹן אָפוֹ.

עד. עֵקֶר הַפְּדִיוֹן אוֹ הַתְּפִלָּה אִינוֹ אֶלָּא בַיּוֹם.

עה. אִין הַכֹּל כְּשֶׁרִין לַעֲשׂוֹת פְּדִיוֹן.

עו. מִי שֶׁרוֹצֵה לְהַמְתִּיק דִּינִים, אֵל יִשְׁתָּה יִין כָּל הַיּוֹם.

עז. בְּעֵנְוָה מְרַצִּין אֶת הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

עח. כְּשֶׁיֵּשׁ דִּין יִתְפַּלֵּל בְּהַתְּלַהְבוֹת.

עט. בְּנִין הַבַּיִת שֶׁל אֲבָנִים הוּא סְכַנַּת מִיתָה.

פ. הַצְּדָקָה מִמְתִּיק הַדִּין.

פא. הַמְקוּוָה מִמְתִּיק הַדִּין.

פב. אַחַר הַגְּזֵר־דִּין צָרִיךְ לְהִלְבִּישׁ אֶת הַתְּפִלָּה בְּסִפּוּרֵי מַעֲשֵׂיזוֹת.

פג. עַל־יְדֵי פְתִיחַת סֵפֶר תּוֹרָה נִמְתָּק הַדִּין וְנִתְיָשֵׁב עַל מְקוֹמוֹ.

פד. עַל־יְדֵי הַשְּׂתִיקָה נִמְתָּק הַדִּין.

פה. הַצּוּם וְשֵׁק הֵם סִגְלָה לְבִטּוֹל גְּזֵרָה.

פו. לְהַמְתִּיק הַדִּין תֹּאמַר הַפְּרָשָׁה שֶׁל אַחַת־עֶשְׂרֵה יְרִיעוֹת עֲזִים (שְׁמוֹת כו, לו), וְקַטְרֶת (שְׁמוֹת ל') וְאַחַת־עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת שֶׁבֶרֶךְ מַעֲשֵׂה אֶת הַשְּׂבָטִים (דְּבָרִים לג) וּמִרְכָּבָה שֶׁל יְחֻזְקָאֵל (יְחֻזְקָאֵל א').

פז. וּפְרָשַׁת נְדָרִים (בְּמִדְבָר ל') וּמִשְׁנֵיזוֹת שֶׁל מִסְכַּת שְׁבוּעוֹת.

פח. עַל־יְדֵי הַכְּנָעָה מְבִטֵּל הַדִּין.

פט. עַל־יְדֵי שִׁיר־הַשִּׁירִים נִמְתָּקִים הַדִּינִים.

צ. מִי שֶׁאֶפְשָׁר לוֹ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וְאִינוֹ עוֹסֵק, יִסּוּרֵין בָּאֵין עָלָיו.

צא. מִסְכַּת אֶהְלוֹת מְסַגֵּל לְהַמְתִּיק הַדִּין.

צב. מִי שֶׁמְגִידֵל כָּלֵב, מְעוֹרֵר דִּין.

צג. לְפַעְמִים הַקְּדוֹשׁ־שֶׁבְרוּךְ־הוּא מִפִּיל אֶת הַרְשָׁע לְאִיזְהוֹ צָרָה, שְׁיִלֵּךְ אֶצֶל הַצַּדִּיק וַיִּבְקָשׁוּ לְהַתְּפִיל עָלָיו.

צד. המתקת הדינים הוא על-ידי הגורל כמו לעזאזל.

(פרוש דבר זה שמעתי מפיו הקדוש בשעת כתיבתי לפניו, שיקח שני מטבעות ויפיל עליהם גורל, גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל. והמטבע שעלה עליה הגורל לה' יתן אותה לצדקה, והשניה שעלה עליה הגורל לעזאזל ישליך אותה לאבוד, ועל-ידי-זה נמתק הדינים).

צה. לפעמים צדיק הדור בכבֵּעסו, שייכעם עליו ממתיק דינים.

צו. כשקם מלך חדש באמות או שר חדש, אזי הדין נתעורר.

צז. על-ידי קשיות ערף כנגד התשובה, מביא על עצמו שבר גדול באין מרפא.

צח. לא טוב לשני בני-אדם ששמותיהן שוים, שידורו בדירה אחת.

צט. על-ידי עצבות מעורר הדין.

ק. על-ידי הבושה נמתק הדין.

קא. צריך להודיע צערו לרבים.

קב. כשנתן רשות למשחית, אין מבחין בין צדיק לרשע, ולא עוד אלא שמתחיל מהצדיק.

קג. שנוי מקום קורע גור-דין.

- קד. על-ידי הרחמנות ממתיק הדין.
- קה. לפעמים אדם מת מחמת פחד או מיתה אחרת פתאומית, תאמין שזוה העת והזמן שלו.
- קו. על-ידי השפלות יוכל לבטל גזר-דין.
- קז. על-ידי שמוש צדיקים נמתק הדין.
- קח. בזכות בקור-חולים אין מת מתוך יסורין.
- קט. כיון שהגיע מדת-הדין של מעלה על האדם, אף-על-פי שעדין אינם שולטין עליו, יכול להרגיש את מדת-הדין על-ידי הזבובים שבפית.

חלק שני

- א. מי שעוסק להמתיק דינים, על-ידי-זה בנקל לו לקדש השם בלי מונע גם עיניו אינם פהות.
- ב. על-ידי הצרות נעשו עטרות.
- ג. מי שמקבל יסורים בשביל להקל יסורים מעל ישראל, על-ידי-זה יזכה לרוח-הקדש.
- ד. פרשיות המועדים הכתובים בפרשת פינחס מסגלים בקריאתם לבטל דינים, ומסגלים לזכות בדיני עכו"ם.

ה. על-ידי צדקה ממתיק הדין של לעתיד לבוא, הינו יום הדין של עתיד לבוא.

ו. מי שיודע, כשרואה, איזהו דין על ישראל, להפוך את הדין על אחד מאמות בבחינת "ואתן אדם תחתך", על-ידי-זה [כל] הנבראים מחזירים כחם ונכללים בו בזה האיש, כדי לחדש כחם, גם על-ידי-זה נפתח השער של מיני משלים בעולם.

ז. אלו גומלי-חסדים, העושים חסד ולפעמים גורמים עם החסד לרעה ועושים עצמן כאלו אינם רואים הרעה, הצומחת מחסדם, וזהו בחינת האזקרה שהזהיר לכהנים בחינת חסד "שלא יפסיעו פסיעה גסה", על-ידי-זה גורמים שהדין שלמעלה, חס ושלום, אינו במתינות. וכן להפך, כשמדקדקים בחסדם, שלא יצמיח רעה, על-ידי-זה הדין במתינות.

ח. מי שבועט ביסורין, כאלו אומר לאל: סור ממני.

ט. כשאדם לומד עד שנתניגע, בזה ממתיק דינים ומעורר רחמים, גם על-ידי-זה מעורר רחמים אצל אביו בקבר.

י. לפנים מדת הדין אינו בידים ריקניות.

- יא. מי שֶׁכָּלֵב נִשְׁכַּח, בִּידוּעַ שְׂרַחֲמֵי הַשֵּׁם מְסַלְקִים מִמֶּנּוּ,
גַּם בִּידוּעַ שְׁנֵכֶשֶׁל בְּמֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת.
- יב. לְפַעֲמִים מִסְתַּיֵּרִין אֶת הָאָדָם מִמִּדַּת־הַדִּין, בְּזֶה
שֶׁהַצַּדִּיק מִגְבִּיהַ וּמִתְפָּאֵר אֶת עַצְמוֹ עַל [וּמִשְׁפִּיל
אֶת] זֶה הָאָדָם.

הַתְּבוּדוֹת

- א. מִי שֶׁמִּתְבוּדֵד אֶת עַצְמוֹ וּבוֹדֵל אֶת עַצְמוֹ מִבְּנֵי־אָדָם,
מִזְדַּקְקִין עָלָיו מְלַמְעָלָה.
- ב. עַל־יְדֵי הַתְּבוּדוֹת וּמִפְּנֵה לְבוֹ לְבַטָּלָה בָּא לְכַעַם.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. הַשְּׂיִיחָה שֶׁאָדָם מֵשִׁיחַ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנּוֹ, הַשְּׂיִיחָה הַזֹּאת
נַעֲשִׂית אַחֲר־כֶּךָ גְּאֻלָּה וַיִּשְׁוַעַה לְבָנָיו.

הַרְהוּרִים

- א. עַל־יְדֵי עֲנָוָה יִנְצֵל מִהַרְהוּרֵי עֲבוּדַת־זָרָה.
- ב. כְּשֶׁאֲתָה מִתְפַּלֵּל וְנוֹפֵל לְךָ הַרְהוּרֵי עֲבוּדַת־זָרָה תִּכּוֹן
בְּשֵׁם "אֱלֹהֵינוּ".

- ג. מִחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת בָּאִים עַל-יְדֵי וְדוּי, שְׁמֵתוּדִים לְפָנֵי הַתְּלִמִּיד-חֶכֶם.
- ד. מִי שֶׁמִּסְפֵּר מַעֲשֵׂיוֹת שְׂאֲרָעוּ לְצַדִּיקִים, עַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁכִין לוֹ מִחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת.
- ה. מִי שֶׁיֵּשֵׁשׁ לוֹ מִחֲשָׁבוֹת רָעוֹת, יְדִין אֶת כָּל בְּנֵי-אָדָם לְכַף זְכוּת תְּמִיד.
- ו. עַל-יְדֵי דְמָעָה נִמְאָסִים כָּל הַתְּאוּוֹת.
- ז. מִי שֶׁאֵינוֹ מֵאֲמִין בְּצַדִּיק, עַל-יְדֵי-זֶה אֵין לְבוֹ נָכוֹן עִם הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ.
- ח. הַחֲגוּרָה שְׁחָגוּר בָּהּ אֵיזָה צַדִּיק כְּשֶׁתְּחַגֵּר בָּהּ הוּא סֶגְלָה לְבַטֵּל הַרְהוּרִים.
- ט. עַל-יְדֵי שֶׁקֶר נִתְחַלֵּל הַבְּרִית קֹדֶשׁ.
- י. מִי שֶׁמְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ וְעוֹלָה עַל מִחֲשַׁבְתּוֹ הַתְּפָאֲרוֹת, כְּשֶׁיִּשְׁבֵּר הַהִתְפָּאֲרוֹת, יִשְׁיג וְיִקְנֶה הַתּוֹרָה.
- יא. הַצְּעָקָה מְבַטֵּל אֶת הַפְּנִיּוֹת.
- יב. עַל-יְדֵי לְמוּד אֲרַבְעָה "שְׁלַחַן-עָרוֹךְ" יִתְבַטֵּל הַפְּנִיּוֹת.
- יג. כְּשֶׁתְּחַשֵּׁב אֵיזָה תּוֹרָה שְׁחַדְשָׁתָּ, הוּא סֶגְלָה לְבַטֵּל הַמִּחֲשָׁבוֹת זְרוֹת.

- יד. מי שיש לו מחשבות רעות, ידבר לעצמו דברי בזיונות.
- טו. אכילה ושתיה מטרידות את המחשבה.
- טז. על-ידי פעם בא הרהורי עבודה-זרה.
- יז. כשמבנה את המועדות, בא להרהורי עבודה-זרה.
- יח. מי שיושב בין אנשי נאוף או במקום שהיה בו נאוף, על-ידי-זה בא להרהורים רעים.
- יט. אין היצר הרע תאב אלא לדבר שהוא אסור לו.
- כ. התאוות מלבש בהם חסד השם יתברך.
- כא. על-ידי מחילת עוונות תזכה לבר-לבב.
- כב. על-ידי הרחמנות יתבטל ממך התאוות.
- כג. על-ידי עינים הלב מתאוה.
- כד. על-ידי תאוות הלב אי אפשר שלא ידבק בך מאומה.
- כה. להרהורי זנות סגולה, שישתה סם המשלשל.
- כו. התפלה שהיא בכונת הלב היא פותחת כל הפתחים של מעלה.
- כז. מי שיש לו הרהורי עבודה-זרה, אל ישא אצלו שום זקב.

- כח. על-ידי שְׁכָרוֹת בָּא הַרְהוּרֵי עֲבוּדָה-זָרָה.
- כט. על-ידי אֲהַבַת נָשִׁים הַכָּבוֹד נִטָּל מִמֶּךָ. גַּם אֲשַׁתְּךָ אֵינָה קוֹלְטַת הַזֶּרַע וּמִפְּלֹת, וּבִשְׁעַת הַלְדָּה הַתֵּינוֹק מֵת.
- ל. על-ידי הַמַּחְלָקַת בָּאִים הַרְהוּרֵי עֲבוּדָה-זָרָה. גַּם בֵּית שַׁיֵּשׁ בּוֹ מִחְלָקַת יִהְיֶה בֵּית עֲבוּדָה-זָרָה.
- לא. כְּשֶׁבָּאִים לְאָדָם מִחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, יִגְבִּיהַ קוֹלוֹ כְּאִלּוּ הוּא בּוֹכָה, וּבְזָה יִסּוּרוּ מִמֶּנּוּ הַמִּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת.
- לב. על-ידי שְׁבוּעוֹת וּקְלָלוֹת בָּאִים מִחֲשָׁבוֹת רָעוֹת.
- לג. על-ידי בְּטָחוֹן לֹא יָבוֹאוּ לְךָ מִחֲשָׁבוֹת רָעוֹת.
- לד. חֲרִיקַת הַשְּׁנִיִּים הוּא סִגְלָה לְבַטֵּל מִחֲשָׁבוֹת רָעוֹת.
- לה. לְפִי הַמָּקוֹם שֶׁבִּתְפִלָּה בֵּין הַנִּיצוּצוֹת הַקְּדוּשִׁים מִלְּבִיּוֹשִׁים אֶת עֲצָמָם בְּפִנְיֹת וּבָאִים לְאָדָם כִּי לְתַקְנָם.
- לו. מִסְפַּקַת יָדִים הִיא סִגְלָה לְבַטֵּל מִחֲשָׁבוֹת רָעוֹת.
- לז. מִי שֶׁתְּפִלָּתוֹ אֵינָה אֶלָּא בְּשִׁבִיל הַשְּׂכִינָה, לֹא יָבוֹא לוֹ מִחֲשָׁבוֹת זָרוֹת.
- לח. על-ידי שְׁלוֹם נְתֻרוֹמָם שָׁמוּ יִתְבָּרַךְ.

לט. כְּשֵׁאִישׁ אִו אִשָּׁה חוֹשְׁבִים בְּשַׁעַת הַשָּׁמַיִשׁ בְּאִיזָה גּוֹי
 אִו בְּגוֹיָה, וְהַמְחַשְׁבָּה הִיא בְּאַהֲבָה לְאִיזָה גּוֹי אִו
 גּוֹיָה, אִזִּי הַנּוֹלָד הַנּוֹלָד מִזֶּה הַתְּשֻׁמִּישׁ נִשְׁתַּמֵּד.

מ. הַצִּיצִית הֵם גִּדְר לְעֶרְוָה.

מא. עַל-יְדֵי בְקוֹר-חוֹלִים נִצּוֹל מִיִּצָר הָרָע.

מב. אִין יִצָר הָרָע שׁוֹלֵט אֶלָּא בְּמָה שֶׁעֵינָיו רֹאוֹת.

מג. בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְלֹא נָשָׂא אִשָּׁה, כָּל יָמָיו בְּהִרְהוּרֵי
 עֵבְרָה.

מד. מִי שֶׁעָבַר עֵבְרָה, וְאַחֲר־כֵּן מְהִרְהֵר בָּהּ לַעֲשׂוֹת עוֹד
 אַף-עַל-פִּי שְׁלֹא עָשָׂה, נִפְרָעִין עַל הַהִרְהוּר.

מה. לְדַחוֹת אֶת הַיִּצָר הָרָע יֹאמֵר: רַחֲמָנָא נִגְעֵר יְבָה
 בְּשַׁטָּן.

מו. הַחֲמֻדָּה וְהַמְחַשְׁבָּה רָעָה הָעוֹלָה עַל הַלֵּב פְּתָאוּם,
 שֶׁאִין בְּרִשׁוֹת הָאָדָם לְהַמְנַע מִמֶּנָּה, אִין נִעְנָשִׁין
 עָלֶיהָ, אֶלָּא כַּאֲשֶׁר יְהִרְהֵר וְחוֹזֵר וּמְהִרְהֵר.

מז. לְרַב מִדּוֹת הָרָעוֹת טוֹב לְהַקִּיז דָּם.

מח. עַל-יְדֵי אֲכִילַת דָּגִים נִתְרַפָּה הַתְּאֻוָּה.

מט. מִי שֶׁאֹכֵל בְּזָכוֹת אָבוֹת, נוֹפְלִים לוֹ הַרְהוּרֵי עֵבּוּדָה-
 זָרָה.

- נ. על־ידי משכב־זכר בא לידי הרהורי עבודה־זרה.
- נא. המהרהר בפותית, בא לידי הרהורי עבודה־זרה.
- נב. המסתכל בפְּעוּה, קשָׁתו ננְעָרָת.
- נג. המבזֶה אֶת המוֹעֵדוֹת, כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדַת־זָרָה.
- נד. מי שֵׁישׁ לוֹ אֲמוּנָה, הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מִגֵּן עָלָיו, שְׁלֹא יבּוֹא לְיַדֵּי הַרְהוֹר וְאֵזִיל לְהֵהוּא עֲלֵמָא בְּלֹא חֲטָא, וְהַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מְסַיֵּעַ לוֹ.
- נה. בְּזִמְן שְׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וּבִגְמִילוֹת־חֲסָדִים, יִצְרָם מְסוּר בִּידָם.
- נו. מי שֵׁישׁ לוֹ הַנָּאָה מְדַבֵּר אֶפְיִקוֹרְסוֹת, לְסוֹף שְׁיִכְפּוּ אוֹתוֹ לְעֲבוֹדַת־זָרָה.
- נז. כְּשִׁימְנַע עֲצֻמוֹ מֵעֲבֵרוֹת וַיִּבְקֶשׁ כַּפָּרָה, זֶה יִגְרַם שְׂאֵפְלוֹ בַּמַּחֲשָׁבָה לֹא יִחַטָּא.
- נח. הַבָּא עַל הַפּוֹתִית, הוּא מִמְשִׁיךְ עַל עֲצֻמוֹ הַזֵּהָמָה, וְאַחֲר־כֵּן כְּשֶׁבֹא עַל אִשְׁתּוֹ וְהוֹלִיד וְלָד, הוֹלֵד יִהְיֶה מוֹמָר.
- נט. אֲבִיט תִּקּוֹן עַל הַרְהוּרִים.
- ס. מי שֵׁישׁ לוֹ הַרְהוּרֵי נָשִׁים, בְּטוֹלָם עַל־יַדֵּי שְׁלֹא יִגְנֹב דַּעַת הַבְּרִיּוֹת.

סא. גם על-ידי צדקה.

חלק שני

- א. כשכא לאדם הרהורי עבודה-זרה, והוא מבטל אותם במחשבת אמונתו, אזי נעשה מהרהוריו בחינת טל של ברכה. גם על-ידי-זה המחשלו נתקיים ואין נתבלבל לעולם, אפלו כשנתיגע המחש על-ידי שמשויטט באיזה עיון עמק, אזי הקדוש-ברוך-הוא מזמין לו מחשבות הנותנים ניהא למחו.
- ב. מי שנשמר מהרהורי עבודה-זרה, זוכה בכל פעם לבטחון עד שאינו דואג מה יאכל למחר, והוא במדרגת "ברוך ה' יום יום", ועל-ידי-זה הקדוש-ברוך-הוא, לא הביט און ולא ראה עמל בו, וכל הנוגע בו כאלו נוגע בבת-עינו.
- ג. להרהורי עבודה-זרה יעלה על מחשבתו ויקבל על עצמו, שיעסק בגמילות-חסדים ועל-ידי-זה יתבטל מהרהורי עבודה-זרה.
- ד. על-ידי הרהורי עבודה-זרה נשימתו מתקצרת, ואינו נהנה מבשורות טובות.
- ה. כשכאין לאדם הרהורי עבודה-זרה, ידע שדנין אותו למעלה.

- ו. למוֹד הפּוֹסְקִים מִבְּטָלִים הִרְהוּרֵי עֲבוּדַה־זָרָה.
- ז. עַל־יְדֵי הַעֲמֻדַת דִּינִים שְׂאִינָם הַגּוֹנִים בָּא הִרְהוּרֵי עֲבוּדַה־זָרָה.
- ח. כְּשֶׁבָאִין לְאָדָם הִרְהוּרֵי עֲבוּדַה־זָרָה, יֵדַע שְׂיִבּוֹא לְיָדֵי אִיזְהוֹ חוֹלְאֵת אוֹ לְיָדֵי אִיזְהוֹ עֲלִילָה מִהַשָּׂר.
- ט. עַל־יְדֵי הִרְהוּרֵי עֲבוּדַה־זָרָה לְסוֹף נִצְרָךְ לְיָדֵי הַשְׂתַּמְשׁוֹת בְּשִׁמּוֹת הַקְדוּשִׁים.
- י. עַל־יְדֵי מַעֲשֵׂר נִתְבַּטְּלִים הִרְהוּרֵי זְנוּת.
- יא. לְפַעֲמִים עוֹלָה בְּמַחְשַׁבְתּוֹ שֶׁל אָדָם, וְחוֹשֵׁב בְּאִיזְהוֹ חוֹלְאֵת, וְזֶה סֶבֶה מֵאֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי שְׂיִזְכֹּר אֶת עֲצֻמוֹ לְתִקּוֹן הַמַּחְשָׁבָה רָעָה, שֶׁהַחוֹלְאֵת בָּאָה עַל־יָדוֹ.
- יב. הִרְהוּרֵי עֲבוּדַה־זָרָה וְהִרְהוּרֵי זְנוּת וְשִׁפְיֵכוֹת־דָּמִים וְלִשׁוֹן־הָרֶע, הֵם בָּאִים עַל מִי שֶׁרָגִיל בְּנִדְרִים, אֲבָל נִתְבַּטְּלִים עַל־יְדֵי הַמְנַהִיג שֶׁבָּעִיר, הַמְסַדֵּר הַגְּבִיּוֹת וְהַמְּסִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי עֶרְכּוֹ שְׂיִוִּכַל לְסַבֵּל.
- יג. כְּשֶׁאָדָם יוֹצֵא לְשׁוֹק וּמְתַרָּא, שְׂלֹא יִבּוֹא לְיָדֵי הִרְהוּרֵי עַל־יְדֵי רְאִיָּה, שְׂיִרְאֶה נָשִׁים יְפוֹת, יֹאמֶר הַפְּסוּק: "הֵן אֲרָאֶלְךָ צָעֲקוֹ" וְכוּ' (חֲצָה מִלְּאֲכִי שְׁלוֹם מֵר יִבְכּוּן. ישעיה ל"ג), וְעַל־יְדִי־זֶה יִנְצֵל מִרְאוֹת.

יד. מי שיש לו הרהורי עבודה-זרה, ידע שיד אמות העולם ישלט בו.

טו. בעיר שיש שם ירידים ויומא דשוקא גדולים, שם הרהורי עבודה-זרה ביותר, והסגלה לזה שיעסק ביומא דשוקא בתורה, ולא יבואו לו הרהורי עבודה-זרה.

טז. כשמבטל הרהורי עבודה-זרה, על-ידי-זה מוחלין לו כל עוונותיו.

יז. הסתכלות למזרח מבטל הרהורי זנות.

יח. הבכיה מבטל הרהורי זנות.

יט. בטול הרהורי עבודה-זרה, על-ידי התלהבות.

כ. על-ידי גיבות דעת בא לידי הרהורי זנות עם גויה.

כא. מי שבא לו הרהורי זנות עם בת אל נכר, בידוע שיהיה לו איזהו נפילה או חולאת יבוא על אשתו ובניו.

כב. על-ידי הרהורי עבודה-זרה שונאים באים ונתרוממים על אדם.

כג. לבטל הרהורי זנות, יציר דמות אביו. עצה על הרהורים, לכעס על איזה דבר, ורמז: "רגזו ואל תחטאו". (שמעתי מרבנו, זכרנו לברכה, בפרוש, שהפונה לרגז

וּלְכַעַם עַל עֲצָמוֹ. וְזֶה מְרָמוֹ בְּדַבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ, וְזָכוּנוֹם לְבִרְכָה: לְעוֹלָם יִרְגִיז אָדָם יֵצֵר טוֹב עַל יֵצֵר הָרַע שְׁנֵיאֵמֵר: "רְגִיזוּ" וְכוּ', הֵינּוּ לְרַגֵּז וּלְכַעַם עַל עֲצָמוֹ, אֲבָל חֲלִילָה לְכַעַם מִמֶּשׁ, פִּי עוֹזֵן הַכַּעַם חָמוּר מְאֹד בִּידוּעַ). גַּם סִגְלָה, לְנִתֵק מִמְּקוֹמוֹ וְלִילֵךְ לְמָקוֹם אַחֵר, גַּם טוֹב לְקַפֵּץ מִמְּקוֹמוֹ.

התנשאות

- א. מִי שֶׁמִּטִּיל אִימָה יִתְרָה עַל הַצְּבוּר שֶׁלֹּא לְשֵׁם שָׁמַיִם, אֵינּוּ רוֹאֶה בֶּן תַּלְמִיד־חֶכֶם.
- ב. הַמֵּתְחִיל בְּדַבֵּר מִצְוָה וְאֵינּוּ גּוֹמְרָהּ, מוֹרִידִין אוֹתוֹ מִגְּדֻלָּתוֹ.
- ג. בְּשֶׁהִקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא נִפְרָע מִשׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל, מִמְּנָה לָהֶם פְּרָנְסִים שְׂאִינָם טוֹבִים.
- ד. מִנְּשֵׂאִין אֶת בֶּן צְדִיק, כְּשֵׂאִינוּ הוֹלֵךְ בְּדַרְךְ יִשְׂרָאֵל, כִּדִּי שְׂיֵלֵךְ בְּדַרְךְ יִשְׂרָאֵל.
- ה. עַל־יְדֵי הַצְּדָקָה מִתְנַשֵּׂא.
- ו. אֵין אָדָם עוֹלָה לְגִדְלָה אֶל־אֶם־כֵּן מוֹחֲלִין לוֹ כָּל עוֹנוֹתָיו.
- ז. כְּשֶׁמִּנְשֵׂאִין אֶת אָדָם חָשׁוּב, אֵין מוֹרִידִין אוֹתוֹ.

- ח. על-ידי חכמה וְשִׁפְלוּת וּמְעָרַב בֵּין הַבְּרִיּוֹת, דְּבוֹרוֹ נִתְקַיֵּם לְמַעַלָּה.
- ט. בְּשֵׁרוּצִים לְנִשְׂא אִיזָה צַדִּיק וּלְפָרֶסֶם אוֹתוֹ, אֲזִי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שׁוֹלַח מַחֲלָקֶת בֵּין הָרָשָׁעִים.
- י. בְּשֵׁאֶחָד מְבִיָּה אוֹתָךְ, וְאַתָּה מְקַבֵּל בְּשִׂמְחָה, עַל-יְדֵיָּה תִזְכָּה לְכָבוֹד וְהַתְנַשְּׂאוֹת בְּשִׂמְחָה.
- יא. מִי שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל תּוֹכָחָה, עַל-יְדֵיָּה אֵינוֹ נִתְגַּדֵּל.
- יב. הַתְנַשְּׂאוֹת בָּא לְמִי שֶׁמְחִיזר תָּמִיד עַל לְמוֹדוֹ.
- יג. הַתְנַשְּׂאוֹת בָּא עַל-יְדֵי תּוֹכָחָה.
- יד. מִי שֶׁה' אֶלְקָיו עִמוֹ, יִהְיֶה לוֹ עֲלֵיָּה.
- טו. עַל-יְדֵי שְׁנוּי הַשֵּׁם נִשְׁתַּנָּה הַמִּזֵּל.
- טז. עַל-יְדֵי הַנְּסִיעָה שְׁנוּסֵעִים מִכֶּפֶר לְכֶפֶר וּמֵעִיר לְעִיר, דְּבָרָיו אֵינָם נִשְׁמָעִים.
- יז. מִי שֶׁמְלַמֵּד זְכוּת עַל יִשְׂרָאֵל, זוֹכֵה לְעֲלִיָּה גְּדוֹלָה.
- יח. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ הַתְנַשְּׂאוֹת וְיֵרָא שְׂלֵא יִצְטָרֵךְ לָמוֹת מַחֲמַת שֶׁהַגִּיעַ עַת שֶׁל חֲבֵרוֹ לְקַבֵּל אֶת הַהַתְנַשְּׂאוֹת הַזֹּאת, יָנוּס מֵהַתְנַשְּׂאוֹת הַזֹּאת, אוֹ לַעֲשׂוֹת תַּחֲבוּלָה שֶׁיָּנוּס חֲבֵרוֹ מִהָעִיר הַזֹּאת.
- יט. בְּשִׁבְנֵי-אָדָם בָּאִים אֶצֶל אֶחָד וְאוֹמְרִים לוֹ: לְמַדְנוּ דְרָךְ הַשֵּׁם, בִּידוּעַ שִׁיתְנַשֵּׂא.

- כ. אין אדם נעשה מפרסם אלא אם כן הקדוש ברוך הוא מופיע עליו מלמעלה.
- כא. ההתנשאות בא על ידי הבטחון שבשעת צרה.
- כב. מי שיש לו שכל, בודאי ירום במהרה.
- כג. כשהצדיק נתרום, אזי העולם תמהים עליו.
- כד. מי ששונא גזל, עולה לגדלה.
- כה. על ידי חכמה או הצלחה נעשה מפרסם.
- כו. אדם שאמות העולם נוהגין לו מתנות, ידע שהתנשאות שלו נכונה מאת השם יתברך.
- כז. על ידי אמירת תהלים נתרום.
- כח. כשנתנשא אדם, הוי כאלו היום נולד.
- כט. על ידי זכירת שמות עבודה זרה אינו מתנשא.
- ל. על ידי למוד אנגרה בלילה מתנשא.
- לא. התנשאות בא על ידי ששונאים שקר.
- לב. על ידי אהבת צדיקים מתנשא.
- לג. על ידי עבדות בדעת, לא כמצות אנשים מלמדה, בודאי יתנשא.
- לד. התנשאות בא על ידי דבורים.
- לה. גם על ידי הכנעה.

- לו. עַל-יְדֵי קְדוּשַׁת־הַשֵּׁם הָאָדָם נְתַרְוָמִים.
- לז. הַתְּנַשּׂאוֹת בָּא עַל-יְדֵי רַחֲמָנוּת.
- לח. עַל-יְדֵי אֱמוּנָה הוּא מוֹשֵׁל עַל בְּעַל־גְּאוּהָ.
- לט. מִי שֶׁמַּעֲמִיד דִּין שְׂאִינוֹ הַגּוֹן, לְסוֹף שְׂיִפֵּל בְּיַד שׁוֹפְטֵי אֲמוֹת.
- מ. עַל-יְדֵי תוֹכָחָה לְשֵׁם שָׁמַיִם זוֹכָה לְהַתְּנַשּׂאוֹת.
- מא. עַל-יְדֵי בְנִין שְׂבוּנָה בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, זוֹכָה לְהַתְּנַשּׂאוֹת.
- מב. עַל-יְדֵי כְבוֹד הַתּוֹרָה זוֹכָה לְהַתְּנַשּׂאוֹת.
- מג. לָאוּ בְּכָל עֵת יָכוֹל אָדָם לְהִנְהִיג נְשִׂאוֹתוֹ, כִּי לְפַעֲמִים בָּא עֵת, שְׂאִין לָעֵת הַזֹּאת חַיּוֹת כִּי-אִם מִנְשִׂיא אַחֵר.
- מד. מִי שֶׁנִּשְׂאָא אוֹתוֹ הַקְּדוּשָׁ-בְרוּךְ-הוּא, תְּנַהֵג בּוֹ כְּבוֹד וְתִלְךְ אֶצְלוֹ.
- מה. הַתְּנַשּׂאוֹת שֶׁל הָאָדָם הִיא טוֹבַת הַשְּׁעָה.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. מִי שֶׁנִּכְנַס בְּתַחוּמוֹ שֶׁל חֵבְרוֹ, גִּדְּלָתוֹ נְתַמַּעַט.
- ב. אִין הַקְּדוּשָׁ-בְרוּךְ-הוּא נוֹתֵן גִּדְּלָה לְאָדָם, עַד שֶׁבּוֹדְקוֹ בְּדָבָר קָטָן.

- ג. על-ידי בלבול הדעת נתקלקל היראה. גם על-ידי בלבול הדעת ממשלתו נופלת.
- ד. על-ידי זריזות זוכה להיות רועה נאמן. וסימן לדבר: לך אל נמלה עצל וכתוב: מש'ם רוע'ה אב'ן ישראל.
- ה. כשנותנין ממון להשר בשביל איזהו התמנות, שיעביר את חברו וימנה אותו, זהו כמו בשוף.
- ו. הרהורי עבודה-זרה והרהורי זנות ושפיכת-דמים ולשון הרע, הם באים על מי שרגיל בנדרים, אבל נתבטלים על-ידי המנהיג שבעיר, המסדר הגביות והמסים על כל אחד ואחד לפי ערכו, שיוכל לסבל.
- ז. כשאיזה רשע נתגדל, אזי קשה לחדש איזהו סברה בפוסקים. גם דברי הדינים אינם נשמעים באזני הבעלי-דינים.
- ח. אדם כשר צריך להקטין את עצמו, כשרואה ממשלת הרשע.
- ט. מי שנוטל שררה לעצמו, על-ידי-זה ברו נעשית זונה.
- י. מי שמניח צרכי צבור ועוסק בצרכי עצמו, כאלו לוקח שחר.

- יא. על-ידי ודוי דברים זוכה להתנשאות.
- יב. על-ידי קדשת השם יתברך, ההתנשאות של ראשי הדור בתקופתו ועז, ועל-ידי-זה נחשב בעיני כל המצוה של הכנסת אורחים, ועל-ידי-זה הלומדים זוכים שיהלכה כמותם.

הצלחה

- א. כל המוציא מעשרותיו כראוי, אינו מפסיד כלום.
- ב. תתחבר למצליח ותצליח.
- ג. אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין.
- ד. הצלחה סיעתא דשמיא היא.
- ה. מי שנפסקה לו ההצלחה ואינו מצליח, לא במהרה יצליח.
- ו. תכף לתלמידי-חכמים ברכה במעשה ידיהם.
- ז. עסק התורה היא סגולה להצלחה.
- ח. מי שאינו משיר פת על שלחנו, אינו רואה סימן ברכה לעולם.
- ט. כיון שלא הזכיר אלא צד אחד הטוב ולא ההפך, אין זה נחוש.

- י. בַּיִת, תִּינוּק וְאִשָּׁה יֵהֶם סִימָן לְהַצְלָחָה.
- יא. מִי שֶׁמְגִרָשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, אֵינוֹ מְצַלִּיחַ.
- יב. מִי שֶׁהַשָּׂעָה מְצַלַּחַת לוֹ, לְבוֹ רָם עָלָיו גַּם אֵימָתוֹ מִפְּלֶת עַל הַבְּרִיּוֹת.
- יג. מִי שֶׁאֵינוֹ מְדַבֵּר דְּבָרִים בְּטִלִּים, מְצַלִּיחַ בְּכָל מַעֲשָׂיו.
- יד. מִי שֶׁאוֹמֵר תָּמִיד אֱמֶת, הוּא מְצַלִּיחַ.
- טו. עַל-יְדֵי וְדוּי תִּצְלִיחַ.
- טז. הַצְלָחָה בָּא, לְמִי שֶׁמֵּאֲכִיל תִּלְמִיד-חֶכֶם עַל שְׂלָחָנוֹ.
- יז. בְּשֵׂאִין לֶךְ אֱמֶת, אֲזִי נִטָּל מִמֶּךָ הַהַצְלָחָה וְנִתֵּן לְאֵמוֹת.
- יח. לְהַצְלָחָה תִּשְׁמַע בְּשֶׁהַצְּדִיק אוֹמֵר יְחוּד הַשֵּׁם, הֵינּוּ שִׁמְעַי יִשְׂרָאֵל.
- יט. עַל-יְדֵי אֱמוּנַת חֲכָמִים בָּא הַצְלָחָה.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. מִי שֶׁהוּא שֹׁמֵחַ תָּמִיד, עַל-יְדֵי-זֶה הוּא מְצַלִּיחַ.
- ב. צָרוּךְ לְכַבֵּד לָזֶה שֶׁהַשָּׂעָה מְשַׁחֲקֶת לוֹ.
- ג. מִי שֶׁהוּא מְצַלַּח, הַזְמַן בְּיָדוֹ.

הריון

- א. על-ידי שקרים, אשה יש לה צער בהריון.
- ב. סגלה להריון שתשא אצלה עין קטן מנג שעל קבר הצדיק או מגנט ולתן צדקה.
- ג. דגים קטנים מפרין ומרבין.
- ד. עפרות ומיניקות לא יאכלו שומין ובצלים.
- ה. אשה ששנואין מעשי רשעים בעיניה, על-ידי-זה נפקדת.
- ו. המקבל גלות על עצמו, הוא סגלה להריון.
- ז. אכילת בשר בהמה דקה ושתית שמן-זית היא סגלה להריון.

חלק שני

- א. אשה שאינה יכולה להתעבר, תביט על הסבין של מילה אחר המילה.

✻ הוראה ✻

א. המורה הוראות שהוא נכנע לפני גדולים ממנו, על-ידי-זה הקדוש-פרוך-הוא שומר, שלא יפישל בדבר הוראה.

ב. מקום ההוראה היא מועלת ליראה.

ג. כשארע לאדם טרפה בביתו על-ידי תערבת אסור בהתר, ואין בהתר לבטל את האסור, זה מראין לו, שפגם באיזהו יחוד וזווג עליון, כי היחוד והזווג הוא בחינת בטול האסור בהתר בבחינת: "מוציא אסירים בכושרות".

ד. כשייש שלום-מלכות, על-ידי-זה נולדים בישראל בנים בעלי הוראה.

ה. מי שמחמיר לאחרים ומקל לעצמו ואומר על מה שלא שמע שמע, על-ידי-זה אינו זוכה לראות ביפי המלך, כי הקלפה של אדום שהוא יראה רעה, מחשיך מאור עיניו מלהסתכל ביפי פני המלך.

ו. על-ידי נאוף נופל לתפיסה או לחלי פאב רגלים. גם תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה נופל לזה. גם מזיקין שולטין עליו.

✿ ודוי דברים ✿

חלק שני

- א. על-ידי ודוי דברים גורמים שהקדוש-ברוך-הוא מזמין מלמדי תינוקות, שלומדין באמונה.
- ב. גם גורמים, שנתקנים הדרכים ממכשולות.
- ג. על-ידי ודוי דברים זוכים להתנשאות.
- ד. מי שאינו מתודה על עונותיו, מורא בא עליו.

✿ ותרון ✿

חלק שני

- א. מי שהוא ותרון, אין עונותיו יכולין להכריע זכיותיו.

✿ זיפן ✿

- א. על-ידי זיוף בא לענש בית האסורים.
- ב. על-ידי זיוף הוא מתחבר עם המתנגדים.

✿ זכות אבות ✿

- א. על-ידי טבילת מקוה מזכירין זכות אבות.

חֵלֶק שְׁנִי

- א. עַל-יְדֵי מַפְלְגֵי וַחֲרִיפֵי הַדּוֹר מְאִירִין אֶת הַיְרָאָה, וְעַל-יְדֵי הַיְרָאָה מִתְנוֹצֵץ זְכוּת אָבוֹת, וְעַל-יְדֵי הַתְנוּצָצוֹת הָאָבוֹת נִתְעוֹרֵר תְּשׁוּבָה בְּעוֹלָם.
- ב. בְּפֶתַח בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם נֶכֶר, אִם תָּמוּ זְכוּת אָבוֹתָיו אוֹ אִם חָלָה זְכוּת אָבוֹתָיו.
- ג. הַגּוֹמֵל חֲסָדִים, אֵין צָרוּךְ לְזְכוּת אָבוֹת.

❁ זְכוּרָה ❁

- א. מִי שֶׁמְבִישׁ פְּנֵי חֵבְרוֹ, נַעֲשֶׂה שְׂכָחָן.
- ב. עַל-יְדֵי דִאָגָה בָּא שְׂכָחָה.
- ג. עַל-יְדֵי לְמוֹד בְּפֶה מָלֵא בָּא זְכוּרָה.
- ד. עַל-יְדֵי צֶעַר בָּא שְׂכָחָה.
- ה. כְּשֶׁתְּצִיר לְפָנֶיךָ צוּרַת אָבִיךָ וְאִמְךָ, תָּבוֹא לְזְכוּרָה.
- ו. עַל-יְדֵי מַצּוֹת מַעֲשִׂיּוֹת הָאָדָם נֶתַר מִמִּדַּת שְׂכָחָה וְנִקְשָׁר בְּמִדַּת זְכוּרָה.
- ז. עַל-יְדֵי גֵאוּף מְאִבֵּד הַזְכָּרוֹן.
- ח. עַל-יְדֵי כְּזָבִים בָּא שְׂכָחָה.

- ט. מי שאין לו זכרון, יחזיר את בני-אדם בתשובה.
 י. מי שאין לו זכרון, בידוע שלא תקן חטאות נעורים.
 יא. מי שהוא שכחן, יתן צדקה.
 יב. מי שאין לו זכרון, יקדש את עצמו בקדשה גדולה.
 יג. על-ידי שפלות תזכה לזכרון.
 יד. על-ידי עצבות בא שכחה.
 טו. המציע תלמודו בצנעה, אינו משבח.

זקנים

חלק שני

- א. זקנים מעמידים את ישראל ועצתם טובה לנו.
 ב. לפי הזקנים שבדור כן הפרנסה.
 ג. אם הזקנים אינם חכמים סימן לדבר שעקר חשיבותם הוא אצל נשים הילדות.

זריזות

חלק שני

- א. על-ידי זריזות זוכה להיות רועה נאמן, וסימן לדבר:
 לך אל נמלה עצל, וכתיב: מש'ם רועה אבן
 ישראל.

חלום

- א. לחלום רע תאמר בבקר: החלומות שוא ידברו.
- ב. לחלום טוב תאמר בלשון תמיהה: וכי חלומות שוא ידברו והא כתיב: "בחלום אדבר בו".
- ג. הצנוע בבית-הכסא חלומותיו מישבין עליו.
- ד. על-ידי הדבור רע על איזה צדיק מת מראין לו חלומות מבהלין.
- ה. מי שרואה חלומות מבהלין, זה סימן לבן או תלמיד שיקדיח תבשילו ברבים.

חלק שני

- א. מי שרוצה שיתקיימו חלומותיו, יכתב אותם בפנקסו ואת היום ואת השעה ואת המקום.

חן

- א. על-ידי צדקה זוכה לחן.
- ב. על-ידי שפלות זוכה לחן.
- ג. לחן יבנים אורחים.

- ד. גַּם יִשְׁמַר אֶת עֲצָמוֹ מִמֵּאֲכָלֵי אֶסוּר, וַיִּשְׁמַר אֶת פִּיּוֹ מִדְּבוּר אֶסוּר.
- ה. מִי שֶׁמִּפְּזַר מְעוֹתָיו בְּשִׁבִיל לְקִנּוּת לְעֲצָמוֹ רַב לְלַמֵּד מִמֶּנּוּ, עַל-יְדֵי-זֶה יִמָּצֵא חֵן.
- ו. בְּשִׁתְּעֵבִיר עַל מִדּוֹתֶיךָ, תִּמָּצֵא חֵן.
- ז. עַל-יְדֵי תוֹכָחָה תִּשָּׂא חֵן.
- ח. שְׁמֵן-זֵית מְסֻגָּל לְחֵן.
- ט. סֻגָּלָה לְחֵן תִּכְתֹּב עַל קְלָף; כֶּסֶף וְזָהָב חֶסֶד וְאַמֶּת אֱלוֹף.
- י. עַל-יְדֵי הַיְרָאָה מִתְלַמֵּיד-חָכֶם תִּזְכֶּה לְחֵן.
- יא. דְּבוּרִים הַיּוֹצְאִים בְּנִיחוּתָא נִתְקַבְּלִים אֶצֶל בְּנֵי-אָדָם.
- יב. יֵשׁ דָּגִים שֶׁהֵם מְסֻגָּלִים לְחֵן.
- יג. עֶסֶק הַתּוֹרָה בְּדֶרֶךְ נֹתֶנֶת חֵן.

חֶלֶק שֵׁנִי

- א. בְּשִׂאָדָם בָּא לְעִיר לְדוּר, וַיִּשְׁלַח בָּשָׂר לְעֵינֵי הָעִיר, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִשָּׂא חֵן בְּעֵינֵי שָׂרֵי הָעִיר.

חֲנֻפָּה

- א. עַל-יְדֵי הַחֲנֻפָּה בָּא לְיַדֵּי נְבוּל-פָּה, וְהוּא הַדִּין לְהַפְּךָ.

- ב. עַל-יְדֵי חֲנֻפָּה נַעֲשִׂית אִשְׁתּוֹ אֶלְמָנָה וּבָנָיו יְתוּמִים
וְאִין מְרַחֵם עֲלֵיהֶם.
- ג. עַל-יְדֵי חֲנֻפָּה בָּא פֶּחַד.
- ד. מִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּשׁוֹק וְנוֹפֵל, בְּיָדוֹעַ שֵׁישׁ בּוֹ חֲנֻפָּה.
- ה. עַל-יְדֵי חֲנֻפָּה בָּא כְּאֵב-לֵב.
- ו. מִי שֶׁבִטְחוֹנוֹ עַל אַחֲרִים, בָּא לְיַדֵּי חֲנֻפָּה.
- ז. מִי שֶׁשׁוֹמֵר אֶת עַצְמוֹ מִחֲנֻפָּה, עַל-יְדֵי-זָה בָּא לוֹ
יְשׁוּעָה.
- ח. מִתָּר לְהַחֲנִיף לְרַשָּׁעִים בְּעוֹלָם-הַזֶּה.
- ט. עַל-יְדֵי חֲנֻפָּה נִתְעוֹרַר הַדִּין.
- י. גַּם הַתְּפִלָּתוֹ אֵינוֹ נִשְׁמָעַת וּמָאוֹם בְּעֵינָי כֹּל.

חֶלֶק שֵׁנִי

- א. עַל-יְדֵי חֲנֻפָּה בָּא לְיַדֵּי כְּפִירָה.

חֻקֵי חֻקֵּי

- א. עַל-יְדֵי הַחֻקִּירוֹת בְּעוֹלָם הַתְּהוֹ, הֵינּוּ מֵה לְמַעֲלָה מֵה
לְמַטָּה וְכוּ', עַל-יְדֵי-זָה גוֹרֵם קִלְלָה, וְהַשׁוֹמֵר אֶת
עַצְמוֹ מִחֻקִּירוֹת הָאֵלוֹ גוֹרֵם בְּרָכָה.

- ב. עַל-יְדֵי הַחֲקִירָה בְּמָה לְמַעְלָה וּמָה לְמַטָּה וְכוּ',
עַל-יְדֵי-זֶה מְזוֹנֹתָיו בִּיגִיעָה רַבָּה.
- ג. הַמַּעֲמִיק בְּעֵינָיו בְּמַעֲשֵׂי מְרַכָּבָה, נִסְתַּלֵּק קֹדֶם זְמָנוּ.

חֲדוּשֵׁי דְאֹרִיתָא

חֵלֶק שְׁנִי

- א. לְפִי הַחֲדוּשׁ שְׁאָדָם מְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה, כֵּן נִמְשָׁךְ לוֹ
הָאָרֶה מִקְדָּשֵׁת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל.
- ב. עַל-יְדֵי אִסְמִכְתּוֹת נִשְׁפָּע פְּרִנָּסָה גְדוּלָה לְעוֹלָם. וְזֶה
כִּי יֵשׁ בְּמָה דְבָרִים, שְׁלֹא מְצִינוּ לוֹ מִקְרָא מִן הַתּוֹרָה,
וְטָרְחוּ חֲכָמֵינוּ, זְכוּרָנָם לְבָרְכָה, לְמַצָּא לָהֶם
אִסְמִכְתָּא בְּעֵלְמָא.
- ג. עַל-יְדֵי חֲדוּשֵׁי דְאֹרִיתָא נִתְגַּלָּה הַשְּׁנֵגַחַת הַשֵּׁם
יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר לְבְנֵי-אָדָם.
- ד. כְּשֶׁאֶחָד מִבְּנֵי-יִשְׂרָאֵל נִתְפָּס בַּתְּפִיסָה, עַל-יְדֵי-זֶה
לְפִי בְּחִינָתוֹ נִסְתָּמוּ מַעֲיָנוֹת הַחֲכָמָה מִחֲכָמֵי הַדּוֹר,
וְלִהְפֹךְ כְּשִׁיּוּצָא מִהַתְּפִיסָה.
- ה. עַל-יְדֵי חֲדוּשֵׁי דְאֹרִיתָא נִתְוַסַּף גְּרָיִם.
- ו. כְּשֶׁאָדָם רוּצָה לְהַשְׁיֵג אִיזְהוּ הַשְּׁנָגָה בַּתּוֹרָה, אִזֵּי
נִתְעוֹרֵר עָלָיו קְטָרוֹג גְּדוּל, וְאִז הוּא בְּסַכָּנָה גְדוּלָה

וְצָרִיךְ לְהִתְלַבֵּשׁ אֶת עֵצְמוֹ בְּקַלְסֵתָר פְּנִים שֶׁל
אֲבָרָהֶם וְאִזְנֵי נִצּוּל מִהַקְטָרוֹג.

ז. מְחַדְּשֵׁי אֻרִיתָא צְרִיכִים לְלַמֵּד קֹדֶם הַחֲדוּשׁ פּוֹסְקִים
וְגַם אַחֲר־כֵּן. וְהַלְמוּד פּוֹסְקִים הוּא הַשְּׂמִירָה שֶׁל
הַחֲדוּשֵׁין, שֶׁלֹּא יִגַּע בְּהֵן זָר. גַּם בְּשִׁרְוּצָה לַעֲשׂוֹת
צְדָקָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כֵּן כְּמוֹ בְּחֲדוּשֵׁין.

ח. הַחֲדוּשֵׁין דְאֻרִיתָא וְהַצְדָקָה, כֹּל אֶחָד מֵעוֹרֵר אֶת
חֲבֵרוֹ.

ט. לְפִי הַחֲדוּשֵׁין דְאֻרִיתָא כֵּן נִתְחַדֵּשׁ חֲדוּשֵׁין בְּמַעֲשֵׂה
בְּרֵאשִׁית.

י. לָאוּ כֹּל הַחֲדוּשֵׁין שְׂאֲדָם מְחַדֵּשׁ בְּתוֹרָה מִתָּר לֹא
לְכַתֵּב, כִּי יֵשׁ שֶׁלֹּא נִתֵּן לְכַתֵּב אֶף-עַל-פִּי שְׁנֵתָנוּ
לְדָרֵשׁ. וּמִי שֶׁיּוֹדֵעַ אִיזְהוּ לְכַתֵּב וְאִיזְהוּ לֹא, הוּא יוֹדֵעַ
וּמִכִּיר יְהוּדֵי אֶחָד בֵּין אֶלְפֵי [אַלְפִים] מִן הָאֲמוֹת.

יא. צָרִיךְ אָדָם לְשָׁמֵר מְלֻמָּר דְּבָרֵי תוֹרָה בְּעֵת וּבְמָקוֹם
שְׂאִינָם נִשְׁמָעִים, וְאַפְלוּ בְּעֵת וּבְמָקוֹם שְׁנִשְׁמָעִים,
צָרִיךְ לְשָׁקֵל אוֹתָם כַּמָּה יֹאמֵר, שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּבַחֲיַנַּת
"כֹּל רוּחוֹ יוֹצִיא כְּסִיל". כִּי עַל-יְדֵי-זֶה מֵבִיא חוֹלָאֵת
שְׁקוֹרִין "גִּישׁוּוֹי לִיכֵץ", כִּי הַחוֹלָאֵת הַזֹּאת בָּא עַל-יְדֵי

הַתְּנַבְרוֹת הַמַּיִם שֶׁבָּדָם, וְזֶה "לַעֲשׂוֹת לְרוּחַ מְשָׁקֶל
וַיִּמַּיִם תִּכְנֶן בְּמִדָּה".

- יב. עַל-יְדֵי חֲדוּשֵׁינַי דְּאוֹרֵיתָא זֹכָה לְטַלִּית נָאָה.
- יג. הַצְּדִיק מִתְיַגַּע אֶל אֵיזוּהוּ חֲפִיץ אִו עַל אֵיזוּהוּ דְּבַר
תּוֹרָה לְהַשְׁיִיגָהּ, וְאַחֲר־כֵּן בָּא זֶה הַדְּבָר לְאָדָם פְּחוּת
בְּלִי יְגִיעָה וְעֵמָל, וְכֹל זֶה כִּי כָּבֵר הִפְתַּח פְּתוּחַ.
- יד. כְּשֶׁאֵיזוּהוּ רָשָׁע נִתְגַּדֵּל, אִזִּי קָשָׁה לְחַדֵּשׁ אֵיזוּהוּ סְבָרָא
בַּפּוֹסְקִים. גַּם דְּבָרֵי הַדִּינִים אֵינָם נִשְׁמָעִים בְּאִזְנֵי
הַבְּעַל־דִּינִים.
- טו. כְּשֶׁמְגַלָּה אֵיזוּהוּ טַעַם מִטְּעָמֵי הַתּוֹרָה, עַל-יְדֵי-זֶה רוּחַ
הַבְּרִיּוֹת נוֹחָה הַיְמָנִי.
- טז. קִטְנֵי אֲמָנָה קָשָׁה לָהֶם לְהַשְׁיִיג חֲדוּשֵׁינַי דְּאוֹרֵיתָא.

חֲתוּן

חֵלֶק שְׁנַי

- א. מִי שֶׁקָּשָׁה לוֹ לְמַצֵּא זְווגוֹ יֵאמֹר בְּכַוְנָה שִׁירַת הַיָּם.
- ב. קְדוּשׁ לְבָנָה סְגֻלָּה שֶׁיִּמְצָא אָדָם אֶת זְווגוֹ. וְסִימָן
לְדָבָר: "לְבָנָה" בְּתוֹלָה נִשְׂאֵת לַיּוֹם הַרְבִּיעִי.
- ג. עַל-יְדֵי חֲתוּן עִם תְּלִמִּיד-חֶכֶם בָּאִים טוֹבוֹת וּבְרָכוֹת
לְאָדָם.

- ד. על-ידי חתון עם תלמיד-חכם נצול מענש הבא,
על-ידי שיעץ עצות רעות על חברו.
- ה. על-ידי חתון עם תלמיד-חכם על-ידי-זה נתמנים
דינים בפשרים.
- ו. מי שקשה לו למצא זוגו, ירגיל את עצמו לקרות
בקרבנות הנשיאים (במדבר ז).
- ז. השדוך שדוכרים אף-על-פי שאינו נגמר השדוך
בעצמו, גם זה מן השמים, והשדוך לחוד עושה
רשם בו ובה.
- ח. הכסוי שמכסין פני הפלה קדם החפה יש לה כח
ההולדה.
- ט. על-ידי התפלה יכול לשנות זוגו הנכרז בשמים.
- י. מי ששומר את עצמו מללון וגם לדור שני זוגות
בבית אחד, על-ידי-זה זוכה לחתנותא פהנים ובני-
אדם חשובים גדולים.
- יא. כשאדם נושא אשה אחר מיתת אשה הראשונה,
אשתו הראשונה מצטערת בקבר.

טבע

חלק שני

- א. בריאות הגוף וחייו ומטבעו של אדם, הכל הולך לפי טבע וחייו ובריאות אביו ואמו.
- ב. מי ששערוותיו מרבין שלא על-פי הטבע, זה עלול לנזקים הרבה ולפגעים רעים מהסמטרא-אחרא, סגלתו שיקרא הפרשה שקורין ביום-כפור (ויקרא טז, כב).

טלטול

חלק שני

- א. על-ידי הטלטול זוכין לשם טוב.
- ב. על-פי רב היראים פרנסתם בא על-ידי טלטולים.
- ג. לפעמים הצדיק בא לטלטולים, כדי שיבוא לעולם-הבא ויזכר כל המקומות שהיה בהם, ועל-ידי-זה יבואו טובות לאלו המקומות.
- ד. לאו בכל מקום אדם זוכה לסגל תורה ומעשים טובים. בשביל זה הקדוש-ברוך-הוא מסבב סבובים, שיצא זה האדם ממקום הנה למקום אחר.

ה. לְפַעֲמִים נִתְחַיֵּב אָדָם אֵיזוֹהוּ גְלוּת וְנִתְחַלֵּף לוֹ עַל אֵיזוֹהוּ חוֹלָאת.

טְהָרָה

חֵלֶק שֵׁנִי

א. אִשָּׁה כְּשֶׁרָה מִטְהַרֶת הַבַּיִת מְצַרְעֶת.

יְשׁוּעָה

א. אִין עוֹשִׂין גַּם אֶלָּא לְמִי יֵשִׁישׁ לוֹ מִסִּירוֹת-נַפֶּשׁ עַל קְדוּשַׁת־הַשֵּׁם.

ב. הַשְּׂמִיחַ בְּיַסּוּרִין, מִבֵּיא יְשׁוּעָה.

ג. עַל-יְדֵי הַתְּבוּדוֹת בָּא יְשׁוּעָה.

ד. עַל-יְדֵי נִסְיוֹן עוֹשִׂין לוֹ גַּם.

ה. עַל-יְדֵי צְדָקָה בָּא יְשׁוּעָה.

ו. עַל-יְדֵי צְנִיעוֹת שֶׁל אָדָם מִחֲזִירִין לוֹ כָּל הַטּוֹבוֹת, שֶׁנִּטְלָא אָדָם אַחֵר בְּתַפְלוּתוֹ.

ז. אִין עוֹשִׂין גַּם לְנוֹאֵף.

ח. אֵל תִּסְמַךְ עַל הַיָּם, כָּל זְמַן שֶׁאַפְשָׁר לָךְ לְהַנְצִיל בְּמָמוֹן אוֹ בְּדָבָר אַחֵר.

- ט. קדם שְׁעוֹשֶׂה הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא גַם לְאָדָם, הָאָדָם הַזֶּה נוֹפֵל לְרָעָה, וְהַכֹּל לְפִי גְדֹל הַיָּם.
- י. מִי שְׂאִינוּ מְזַכֵּיר שֵׁם עֲבוּדָה-זָרָה, הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה לוֹ טוֹבוֹת.
- יא. מִי שֶׁצָּרִיךְ לְאִיזָה יְשׁוּעָה, יִשְׁמַח אֶת הַצְּדִיק.
- יב. עַל-יְדֵי בְּטַחּוֹן הָאָדָם נִפְלֵט מִצָּרוֹתָיו.
- יג. עַל-יְדֵי צְדָקָה תִּזְכָּה, שְׁלֹא תִצְטָרֵךְ לִישׁוּעַת אָדָם.
- יד. עַל-יְדֵי בְּטַחּוֹן תִּזְכָּה לְהַבִּין, שִׁישׁוּעַתְךָ מֵאֵת הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְלֹא מֵאָדָם.
- טו. גַּם עַל-יְדֵי אֱמֶת תִּזְכָּה לָזֶה.
- טז. כְּשֶׁאָדָם בָּא לְאִיזָה נִסְיוֹן, יִדַע כְּשִׁיעֵמוֹד בְּזֶה הַנִּסְיוֹן, שֶׁהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יַעֲשֶׂה לוֹ גַּם.
- יז. עַל-יְדֵי בְּטַחּוֹן יִזְכָּה לְשִׂמְחַ בְּחֶסֶד הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ.
- יח. עַל-יְדֵי לְמוֹד בְּעֲמִידָה מִפְּרַ עֲצַת הָאֱמוּנוֹת.
- יט. עַל-יְדֵי תַעֲנִית הָאָדָם נִצּוֹל מִמִּיתָה.
- כ. עַל-יְדֵי בְּטַחּוֹן יַעֲשֶׂה לְךָ חֶסֶד.
- כא. עַל-יְדֵי עֲנוּהַ בָּא יְשׁוּעָה.
- כב. מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּשִׂמְחָה, יִזְכָּה לְשִׂמְחַ בִּישׁוּעַתוֹ.
- כג. הַיָּם בָּא עַל-יְדֵי אֱמֶת.

- כד. הַיָּם בָּא עַל-יְדֵי יְרֵאָה.
- כה. מִי שֶׁמוֹדִיעַ דָּרָךְ ה' לְרַבִּים, עַל-יְדֵי-זֶה אֶפְלוּ כְּשֶׁהוּא
בֵּין הַגּוֹיִים, הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מוֹשִׁיעַ לוֹ.
- כו. מִי שֶׁמֵתְפַלֵּל כָּל הַיּוֹם, עַל-יְדֵי-זֶה מְקַבֵּל [יְזֻכָּה
לְקַבֵּל] יְשׁוּעָה.
- כז. כְּשִׁישְׂרָאֵל דּוֹבְרֵי אֱמֶת, עַל-יְדֵי-זֶה נִשְׁפָּע לָהֶם
הַחֶסֶד מִן הַשָּׁמַיִם.
- כח. עַל-יְדֵי הַנְּגוּנִים שֶׁאֵתָּה מְשׁוֹרֵר, אֵתָּה מְעוֹרֵר אֶת
הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שֶׁיִּסְתַּכֵּל בְּאֵמָה הַזֹּאת, שֶׁאֵתָּה
מְשׁוֹרֵר אֶת הַנְּגוּן שֶׁלָּהּ לָמָּה הִיא מְשַׁעֲבֶדֶת בְּךָ.

יְרֵאָה

- א. מִי שֶׁאֵינוֹ חָכֵם בְּעֵינֵי עֲצֻמוֹ, יָכוֹל לָבוֹא לְיְרֵאָה.
- ב. מִי שֶׁמְקַרֵּב אֶל הַזִּיקָן וְסוֹבֵל כְּעָסוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֵה
לְיְרֵאָה.
- ג. כְּשֶׁנִּזְדַּמֵּן לְיָדוֹ אֵיזָה גְּמִילוֹת-חֶסֶד, וְאֵינוֹ גּוֹמֵל,
עַל-יְדֵי-זֶה נוֹפֵל מִיְרֵאָתוֹ.
- ד. מִי שֶׁמִּמַּעַט בְּשִׂיחָה, יְזַכֵּה לְיְרֵאָה.

ה. מי שְׁמַדְבֵּר וּמְסִית אֶת חֲבֵרוֹ לְיִרְאֵת-שָׁמַיִם, כָּל הַדְּבוּרִים שְׁמוּצִיא מִפִּיו, בְּשָׁעָה שְׁמַדְבֵּר עִם חֲבֵרוֹ, נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ סֵפֶר.

ו. מי שְׁיֵשׁ בּוֹ יְרֵאֵת-שָׁמַיִם דְּבָרָיו נִשְׁמָעִין.

ז. בְּכִיָּה עַל מִיתַת אָדָם כָּשֵׁר הִיא חֲשׂוּבָה כְּמוֹ יְרֵאֵת-שָׁמַיִם.

ח. יְרֵאֵת-הַשֵּׁם תּוֹסִיף לְאָדָם יוֹתֵר מִמָּה שְׁמוּלוֹ מְחִיב וְהוּא הַדִּין לְהַפְּךְ.

ט. עַל-יְדֵי שְׁמוּשׁ צַדִּיקִים יָבֹוא לְיִרְאֵת-שָׁמַיִם וְהוּא הַדִּין לְהַפְּךְ.

י. הַבּוֹשֶׁה מֵבִיא לְיְדֵי יְרֵאֵת-הַטָּא.

יא. זְכוּת הַיְרֵאָה עַד אֶלֶף דוֹר.

יב. מי שְׁאִינוֹ מַנִּיחַ בֵּין אֹו תַלְמִיד, זֶה נִקְרָא "לֹא יְרֵאֵת-אֱלֹקִים".

יג. הַכְּסוּי שֶׁל הָרֹאשׁ מֵבִיא לְיְדֵי יְרֵאָה.

יד. אָדָם שֶׁהַמוֹן עִם מִתְבָּרְכִין בּוֹ, בְּיָדוּעַ שְׁיֵשׁ בּוֹ יְרֵאֵת-שָׁמַיִם.

טו. מי שְׁיֵשׁ בּוֹ יְרֵאֵת-שָׁמַיִם, יָכוֹל לְשַׁבֵּר אֶת לֵב הַמִּתְנַגְּאִין.

- טז. וממשיך את השכינה בעולם.
- יז. ובא לידי הכנעה.
- יח. גם המסית לא יכול להסית אותו.
- יט. מי שדבוק תמיד ביראת השם יתברך, הקדוש ברוך הוא עושה לו נסים.
- כ. מי שמקשר תמיד ביראת השם, ואינו שוכח ממנו, מוחלין לו כל עוונותיו.
- כא. מי שיש בו יראת שמים, בודאי ישמע לקול הצדיקים.
- כב. גם יבוא למדת הבטחון.
- כג. על ידי יראה הקדוש ברוך הוא נותן לו שלום.
- כד. מי שאין בו יראה, אינו הולך בדרך השם.
- כה. על ידי יראה, יבוא לאמת.
- כו. מי שיש בו יראה אינו נופל מגדלתו והולך וגדל.
- כז. מי שיש לו חכמת אלקים בלבו, העם ייראו מלפניו.
- כח. מי שיש בו יראה, כשפא פחד לעולם הוא לא יפחד, אבל גם ישמה.
- כט. מי שיש בו יראה, בודאי יכניע את עצמו לפני הצדיק.

- ל. עַל-יְדֵי גְאוּה אֵין יְרָאָה.
- לא. לְיְרָאָה תִּלְךְ לַמְקוּה.
- לב. עַל-יְדֵי קְדֻשַׁת הַשֵּׁם תָּבוּא לְיְרָאָה.
- לג. הַפְּשָׁעִים מְסִירִין אֶת הַיְרָאָה מִנְּגֵד עֵינָיו.
- לד. מִי שְׂאִינוּ נוֹתֵן אֶל לְבוּ יוֹם הַמִּיתָה, עַל-יְדֵי-זֶה אֵין לוֹ יְרָאָה.
- לה. בְּשִׂאָדָם נוֹפֵל מִיְרָאָתוֹ, בְּיָדוּעַ שְׂדָנִין אוֹתוֹ לְמַעַלָּה.
- לו. עַל-יְדֵי מַתְנָה שְׁנוֹתֵנִין לְצַדִּיקִים זֹכִין לְיְרָאָה.
- לז. גַּם שִׁי [שֶׁלֶשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂר] מְבִילוֹת מְסַגְּלִין לְיְרָאָה.
- לח. הַחֲשֵׁק שְׁחוּשֵׁק הָאָדָם לַעֲשׂוֹת מְצוּה הוּא סִימָן שְׂיֵשׁ לוֹ יְרָאָה.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. עַל-יְדֵי הַיְרָאָה וְהַחֶסֶד נִצּוֹל מֵאִשׁ וְזוֹכֵה לְפִרְנָסָה.
- ב. מְקוּם הַהוֹרָאָה הִיא מוֹעֶלֶת לְיְרָאָה.
- ג. עַל-יְדֵי לַמּוֹד "שְׁלַח־עֲרוֹךְ" בָּאִים לְיְרָאָה.
- ד. עַל-יְדֵי מְפִלְגִי וְחֲרִיפֵי הַדּוֹר מְאִירִין אֶת הַיְרָאָה, וְעַל-יְדֵי הַתְּנוּצָצוֹת הָאֲבוֹת נִתְעוֹרַר תְּשׁוּבָה בְּעוֹלָם.

- ה. יֵשׁ כַּחַ בְּיַד הַיְחִיד לְפָרֵק עַל שָׁמַיִם, וְאֵין בְּיַד הַרְבִּיּוֹם לְפָרֵק עַל שָׁמַיִם.
- ו. הַקּוֹל הַיּוֹצֵא מִבְּרִדְעַת שְׁבַקְדֻשָּׁה מְסַגֵּל לְיִרְאָה.
- ז. עַל-יְדֵי בְּלִבּוֹל הַדְּעַת נִתְקַלְקַל הַיִּרְאָה, גַּם עַל-יְדֵי בְּלִבּוֹל הַדְּעַת מְמַשְׁלֵתוֹ נוֹפֶלֶת.
- ח. הַרְבִּית מִפְּסִיד הַיִּרְאָה.
- ט. אֵלוֹ הַמְּקַרְבִּים לְיִרְאֵי-הַשָּׁמַיִם, גַּם הֵם זוֹכִים לְיִרְאָה וּלְדְעַת.

יְחוּם

חֵלֶק שְׁנִי

- א. אֵין כַּחַ הַקְּלָלָה חָל עַל מִיָּחָם.
- ב. אֲפֹלוֹ אִשָּׁה צַדִּיקַת כְּשֶׁהִיא אֵינָה מִיַּחֶסֶת, עַל-יְדֵי-זֶה מוֹלְדֵת בָּנִים שְׂאֵינָם מְהַגְנִים.
- ג. קָשָׁה לְפָנַי הַקְּדוֹשׁ-שֶׁכְּרוּךְ-הוּא לְהַעֲבִיר וּלְבַטֵּל גְּדוּלֵי הַיְחוּם.

כְּבוֹד

- א. כְּשֶׁרוֹצִין לְדַחוֹת אִיזָה אָדָם מִעֲבוֹדַת אֱלֹקוֹת, נוֹתְנִים לוֹ כְּבוֹד כְּדֵי לְטַרְדּוֹ.

- ב. מי שדובר על צדיק, לסוף שנתבנה בעיני כל.
- ג. מי שמבנה את עצמו בכל יום בעיני עצמו, על-ידי-זה יזכה ששמו אינו שוכח מפי הבריות, ובני אדם יקראו את בניהם בשמו.
- ד. תקון חצות הוא סגלה לכבוד.
- ה. מי שהקדוש-ברוך-הוא נתרום על ידו למעלה, הוא נעשה מפרסם.
- ו. מי שפוגע בכבוד של צדיקים, על-ידי-זה נופל לחלשה.
- ז. חבוק הספר תורה מסגל לכבוד.
- ח. על-ידי ענוה בא כבוד.
- ט. לפעמים יש לאדם כבוד ונגלה בשביל זכות של אחד מבני ביתו.
- י. מי שאומר לא חטאתי, הוא מבנה בעיני כל.
- יא. רב הבזיונות הבאים על האדם הם בשביל חטאות נעורים.
- יב. צמאון המפלג הוא סימן לירידת הכבוד.
- יג. מי שמציל ספר-תורה משום דבר המאבד אותו, זוכה לכבוד.

- יד. איש נכבד דבריו קימים.
- טו. כשאתה נותן כבוד לאדם, תתן כבוד גם למשמשו.
- טז. כשנחטטים המתים, בידוע שרצה הקדוש-ברוך-הוא להביא איזה בזיון על החיים, ונתהפך הדבר.
- יז. מי שעובר על צווי של הצדיק, הוא נופל מחשיבותו.
- יח. על-ידי רדיפת הכבוד בא לידי הרהורי עבודה-זרה.
- יט. אדם שהוא בחשיבות אין צריך לבזותו, אף-על-פי שהוא רשע.
- כ. צריך לתן כבוד למלכות, אף-על-פי שהוא עובד עבודה-זרה.
- כא. על-ידי כבוד שמכבדין את התורה, אדם נצול משונאיו.
- כב. כבוד הים לבוא בהצנע.
- כג. מי שהוא מבזה, בידוע שהוא אוהב כזבים.
- כד. הבגדים של האדם מכבדין את האדם.
- כה. הכבוד תולה בנפש.
- כו. הכבוד תולה ברצון הלב.
- כז. כשאתה נרדף, תזכה לכבוד בעולם הזה.

- כח. עַל-יְדֵי בְקוֹר-חֹלִים הַכֹּל מִתְכַּבֵּדִין בּוֹ.
 כט. מִתְכַּבֵּד בְּקִלּוֹן חֲבֵרוֹ, לֹא יִזְכֶּה לְסֵפֶר, שְׂיִקְרָא עַל שְׁמוֹ.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. בְּנֵי אָדָם הַמְכַבְּדִין זֶה אֶת זֶה, בְּיָדוּעַ שֶׁהֵם מְהַגְנִים וְכֵן לְהַפְּךָ.
 ב. כָּל הַכְּבוֹד שֶׁל כָּל הַמַּלְכִּיּוֹת נִכְלָלִים בְּאַרְבַּע מַלְכִּיּוֹת, וְעַל-יְדֵי מַעֲשֵׂה מְנוּרָה וְקִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ וְקִטְרֵת וְשִׁמְיָרָה מִן מֵאֲכָלִים טְמֵאִים, כָּל הָאַרְבַּע מַלְכִּיּוֹת מַחְזִירִים אֶת הַכְּבוֹד שֶׁבְּתוֹכָם לְהֵשִׁיב יְתִבְרָךְ.
 ג. בְּזֶה שִׁיּוּצָאִין לְקִרְאָת אָדָם חָשׁוּב, נִתְעוֹרְרִין עֲשָׂרָה מֵאַמְרוֹת, שֶׁבֵּהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם. גַּם עַל-יְדֵי קִרְבַּת הָרַחֲוִקִים גַּם-כֵּן.
 ד. צָרִיךְ לְכַבֵּד לָזֶה, שֶׁהַשָּׁעָה מְשַׁחֶקֶת לוֹ.

כַּעַם

- א. מִי שֶׁשׁוֹמֵר אֶת עֲצָמוֹ מִכַּעַם, שׁוֹנְאָיו אֵינָם שׁוֹלְטִים עָלָיו.

- ב. גַּם יִשְׁכַּן בְּבֵיתוֹ, לֹא יְדוּרוּ אַחֲרַיִם בְּמִקְוָמוֹ.
- ג. עַל-יְדֵי הַבַּעַם נִתְבַּוְּהָה.
- ד. לֹא תִרְתַּח וְלֹא תִחָטָא.
- ה. כָּל הַכּוֹעֵם חֲכָמְתוֹ וְנִבּוּאָתוֹ מִסְתַּלְקֶת, וְאַפְלוּ פּוֹסְקִין לוֹ גְּדֻלָּה מִן הַשָּׁמַיִם, מוֹרִידִין אוֹתוֹ מִגְּדֻלָּתוֹ.
- ו. הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אוֹהֵב לְמִי שְׂאִינוֹ כּוֹעֵם וְלְמִי שְׂאִינוֹ מַעֲמִיד עַל מִדּוֹתָיו.
- ז. הִרְתַּחַן חַיִּיו אֵינָם חַיִּים.
- ח. גַּם כָּל מִינֵי גֵיהֶנָם שׁוֹלְטוֹת בּוֹ.
- ט. וְתַחְתּוֹנִיּוֹת שׁוֹלְטֹת בּוֹ.
- י. שְׂכִינָה אֵינָה חֹשׁוֹבָה כְּנִגְדּוֹ.
- יא. וּמִשַּׁבַּח תִּלְמוּדוֹ.
- יב. וּמוֹסָף טַפְשׁוֹת.
- יג. וּבִידוּעַ שְׁעוֹנוֹתָיו מְרַבִּים מְזִכּוֹתָיו.
- יד. בַּעַם אַחַר אֲכִילָה מִזִּיק מְאֹד.
- טו. בַּעַם שֶׁל אִשָּׁה מַחְרִיב אֶת הַבַּיִת.
- טז. עַל-יְדֵי בַּעַם בְּשָׂרוֹ נִכְחָשׁ.
- יז. סֶגְלָה לְבַעַם שְׂיֵאכֹל פֶּת שַׁחְרִית.

יח. אדם שאין מתלונן על הבריות, יהא יקר בעיני הבריות.

יט. על-ידי שקר בא כעס.

כ. מי שהוא כעסן, ידר נדר וישלם תכף, על-ידי-זה יבטל ממנו הכעס.

כא. מי שמסתכל בפני שקרן, בא לידי כעס.

כב. על-ידי קנאה בא לכעס.

כג. על-ידי כעס מגרה על עצמו דינים.

כד. על-ידי כעס מוליד בנים שוטים.

כה. על-ידי כעס נתקצרו ימיו.

כו. סגלה לכעס שתשפיל גאים.

כז. כשלא יהיה לך כעס, על-ידי-זה תוכל בהסתכלותך להכניע בעלי-גאווה.

כח. מי שהוא כעסן, בידוע שהוא אוהב כבוד, ואפלו כל המצוות שעושה, אינו עושה אלא בשביל כבוד.

כט. הכועס על עני מכבד, כאלו הקניט את השם יתברך.

ל. גם נתאלם.

לא. ונעשה מצרע.

- לב. מי שְׁמַשְׁבֵּר אֶת מִדַּת הַכַּעַס, יִזְכֶּה לְשֵׁם טוֹב.
- לג. לְפַעֲמִים בָּא כַּעַס עַל-יְדֵי מִשָּׂא כְּבֹדָה.
- לד. עַל-יְדֵי כַּעַס בָּא עֲצֻבוֹת.
- לה. כַּעַס בָּא עַל-יְדֵי הַתְּבוּדוֹת שֶׁאִינּוּ כָּרְאוּי.
- לו. עַל-יְדֵי הַקְּפָדָה אֵין שָׁלוֹם.
- לז. עַל-יְדֵי אֲכִילָה נִסְתַּלֵּק הַכַּעַס.
- לח. תִּשְׁמֹר אֶת עֲצֻמְךָ מִכַּעַס, בְּיוֹם שֶׁנַּעֲשֶׂה לְךָ יְשׁוּעָה.
- לט. עַל-יְדֵי צַדִּיקָה נִתְּבַטֵּל הַכַּעַס.
- מ. עַל-יְדֵי הַכַּעַס אִשָּׁה מְקַשָּׂה לְיֵלֵד.
- מא. הַכַּעַס מִפְחִיד אֶת הָאָדָם.
- מב. הַכַּעַס מְזִיק לְהִרְאוֹת.

כְּשׁוּף

- א. בָּנִים הַנוֹלָדִים עַל-יְדֵי הַלְּחָשִׁים שֶׁל שְׁמוֹת הַטְּמָאָה אוֹ עַל-יְדֵי כְּשׁוּף, יֵהְיוּ נוֹאֲפִים.
- ב. וְכָל הָעוֹסֵק בְּשְׁמוֹת הַטְּמָאָה, הוּא נִזְוֵק בְּכָל דְּבָר.
- ג. אֵין הַכְּשׁוּף מְזִיק אֶלָּא לְבַעֲלֵי-גִּאָוָה.

למוד

- א. מי שעושה תענוג לאב ומשמח אותו, על-ידי-זה יהיה לו חשק ואהבה ללמד.
- ב. כשאתה רוצה להחיות איזה דבר באמירת תורתך, אל תדרש מענינים רעים, אלא תדרש פסוקים וענינים של טוב.
- ג. כשאדם אומר חדושי אוריתא, על-ידי-זה משמח את השם יתברך.
- ד. כשהרשע אומר תורה, תדע שהוא מכשיל אותם השומעים תורתו.
- ה. מי שהוא מבטל את חברו מהלמוד, בידוע שהוא סר מדרך ה'.
- ו. למוד התורה אפלו מתנמנם הוא טוב.
- ז. על-ידי קבלת היסורים באהבה אינו משכח תלמודו.
- ח. כל מה שלמד אדם בעולם הזה והיה נמנע אצלו לעמוד על אמתת פונת הלמוד בשלמות, יזכה להבין על אמתתה בעולם-הבא.
- ט. על-ידי קימה בפני תלמיד-חכם זוכין לתורה.

- י. כל ידיעה במשפטי התורה, הן מצוות שבין אדם לחברו הן מצוות שבין אדם לקונו, הידיעה הזאת בעצמה היא הצלחת הנפש.
- יא. הספר שנכתב בדיו של שמן־זית הוא מסגל ללמוד.
- יב. יראה מתלמיד־חכם מסגל ללמוד.
- יג. העוסק בתורה בלילה שכינה כנגדו.
- יד. מה יעשה אדם ויחכם, ירבה בישיבה וימעט בסחורה ויבקש רחמים, כי הא בלא הא לא סגי.
- טו. הדבור בקול רם מביא הרגש ותנועה לכל האיברים.
- טז. הלומד בקול רם מאריך ימים, ותלמודו מתקיים בידו.
- יז. מי שאין בו גסות, למודו מתקיים בידו.
- יח. גם מי שמלמד לאחרים.
- יט. השומע מפיו הרב, מסתייע מלתא טפיה.
- כ. גדול תלמוד תורה מהקרבת תמידין.
- כא. האומר: שמועה זו נאה וזו אינה נאה, מאבד הונה של תורה.
- כב. מיגמר בעתיקא קשה מחדתא.
- כג. השוכח דבר אחר מתלמודו, גורם גלות לבניו ומורידין אותו מגדלתו.

- כד. תלמיד-חכם, שאין תוכו כָּבֵרוּ נִקְרָא תוֹעֵבָה.
- כה. תלמיד-חכם בְּנֵי עִירוֹ מְצִוִּין לַעֲשׂוֹת מְלֹאכֶתוֹ.
- כו. בְּשֶׁבִיל בְּטוּל תּוֹרָה נַעֲשֶׂה כְּבִיכּוֹל מֶדֶד.
- כז. גְּדוֹל תִּלְמוּד תּוֹרָה מֵהַצֵּלַת נַפְשׁוֹת וּמִבְּנֵי בֵּית-
הַמִּקְדָּשׁ וּמִכְבוֹד אָב וָאֵם.
- כח. עַל-יְדֵי קִדְּשָׁה זוֹכָה לְבִינָה.
- כט. שְׁלֵשָׁה הַקְּדוֹשֵׁי-בְרוּךְ-הוּא בּוֹכָה עֲלֵיהֶן בְּכָל יוֹם,
וְאֶחָד מֵהֶם, עַל מִי שֶׁאֶפְשָׁר לוֹ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וְאִינוֹ
עוֹסֵק.
- ל. עַל-יְדֵי בִינָה זוֹכָה לְתִשׁוּבָה.
- לא. אָסוּר לְלַמֵּד אֶת הָרָשָׁע דְּבַר פְּלֵא.
- לב. גְּדוֹל יָכוֹל לְלַמֵּד מֵרָשָׁע, אֲבָל קָטָן לֹא.
- לג. הַרְגֵּל הַלְמוּד הוּא עוֹלָה לְמַעְלָה עַל קִיּוּם כָּל
הַמְצִוּוֹת.
- לד. מִי שֶׁאִין לוֹ אִשָּׁה, שְׂרוּי בְּלֹא טוֹבָה [תּוֹרָה].
- לה. אִינוֹ דוֹמָה הַלּוֹמֵד מִפִּי עֲצָמוֹ לַלּוֹמֵד מִפִּי הָרֵב.
- לו. לֹא נִיחָא לְהַקְּדוֹשֵׁי-בְרוּךְ-הוּא, שְׂיִהְיוּ דְּנִים אֶת
יִשְׂרָאֵל לְכַף חוֹב.
- לז. מִי שֶׁאֹהֵב תִּלְמוּד-חָכָם, הַתּוֹרָה מְחַזְּקָתָּ עָלָיו וְעַל
זְרַעוֹ.

- לח. ילמד אדם אפלו בלא הבנה.
- לט. תועלת גדול לראות פה הרב בשעת הלמוד.
- מ. תועלת גדול ללמד אצל נהרות.
- מא. העוסק בתורה בלילה, כאלו עוסק בעבודה.
- מב. העוסק בהלכות עבודה, כאלו נבנה בית המקדש בימיו.
- מג. הלומד תורה לתלמיד שאינו הגון, נופל לגיהנם והוי כזורק אבן למרקולים.
- מד. התורה בעצמה נתנה לכל ישראל, אבל הפלפול לא נתן אלא למשה בלבד, והוא בטובת עין נתן לכל ישראל.
- מה. כשעושה אדם את עצמו הפקר ללמד תורתו לכל, התורה נתנה לו במתנה.
- מו. אין התורה מתקיימת אלא למי שמעמיד את עצמו ערום עליה, ובמי שמשים את עצמו כמי שאינו יודע.
- מז. הלמוד קודם ליראת חטא, ויראת חטא קודם לעיון.
- מח. על ידי פת שחרית תלמודו מתקיים בידו וזוכה ללמד וללמד.

- מט. תורה צריכה דוקא להיות בדבור, כי הלמוד שהוא במחשבה לבד נשתכח, ואין בא לידי מעשה.
- נ. הלומד ואינו חוזר, דומה לזורע ואינו קוצר.
- נא. החוזר תלמודו התורה מבקשת מאת השם יתברך שיגלה לו טעמי התורה וסתריה.
- נב. מי שאין לו עת קבוע ללמד, הוא בא להרהורי זנות.
- נג. מי שאין חוזר תלמודו, קשה לו לגדל בנים.
- נד. הלומד תורה לשמה, משים שלום בפמליא של מעלה ושל מטה, ומגן על כל העולם כלו, וכאלו בנה פלטרין של מעלה ושל מטה ומקרב את הגאולה.
- נה. המלמד בן חברו תורה, מעלה עליו הפתוב, כאלו עשאו וכאלו עשאה לדברי תורה וכאלו עשאו לעצמו.
- נו. המשחיר פניו [על דברי תורה] בעולם הזה, הקדוש-ברוך-הוא מבהיק פניו לעולם-הבא.
- נז. המרעיב עצמו על דברי תורה, הקדוש-ברוך-הוא משביעו לעולם-הבא.
- נח. הקורא בספרי מינין, נקרא אפיקורוס.

- נט. הקורא פסוק בזמנו, מביא טובה לעולם.
- ס. בְּשֵׁשׁ שָׁנֵי פְּסוּקִים, מֵאַחַד אֶתָּה יָכוֹל לְדַרֵּשׁ זְכוּת וְטוֹב וּמֵאַחַד אֶתָּה יָכוֹל לְדַרֵּשׁ לְהַפְדָּה, תְּדַרֵּשׁ הַפְּסוּק שֶׁהוּא לְזְכוּת וּלְטוֹב.
- סא. מִי שֶׁאֵין לוֹ הֶבְנָה בְּלִמּוּדוֹ, יִשְׁבֹּת אֶצֶל צַדִּיק, גַּם עַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְלַמֵּד תּוֹרָה לְשִׁמְיָהּ. אוֹ יִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת אֵיזָה תַעֲנוּג לְצַדִּיק אוֹ יִלְמַד בְּשִׂמְחָה אוֹ יִקְבֹּל אֶת הַשִּׁבְת בְּשִׂמְחָה אוֹ יִקְבֹּל הַצַּדִּיק בְּשִׂמְחָה.
- סב. עַל-יְדֵי לְמוּד בְּעֵינֵי יוֹכֵל לְהִתְפַּלֵּל.
- סג. מִי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְלַמֵּד מִחֲמַת מְנִיעוֹת, יִפְרֹשׁ מִמִּשְׁקָה הַמִּשְׁפָּר.
- סד. עַל-יְדֵי בְּטוֹל תּוֹרָה יָבוֹא לְבִטּוֹל תְּפִלָּה וְהוּא הַדִּין לְהַפְדָּה.
- סה. מִי שֶׁאֵין יָכוֹל לְלַמֵּד כִּי אֵין לוֹ פְּנָאֵי וְלוֹמַד בְּשִׁבְת וְרֵאש־חֹדֶשׁ, בָּזָה הוּא מַעֲצִיר אֶת רוּחַ הַטְּמָאָה.
- סו. בְּשִׁאֵין מִבֵּין אֶת לְמוּדוֹ, בְּיָדוּעַ שְׂדֵינִים שׁוֹרִין עָלָיו.
- סז. בְּנִקֵּל לְהַבִּין אֵיזָהוּ עֲנִין כְּשֶׁהוּא בְּמָקוֹם גְּבוּהָ, דִּהְיִינוּ בְּהַר אוֹ מָקוֹם אַחֵר.
- סח. הַתְּעוֹרְרוֹת בְּבִקָּר לְלַמֵּד מִסָּגֵל לְחוּשׁ הַשְּׂמִיעָה.

- סט. עַל-יְדֵי לְמוֹד תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית-רַבֵּן נִתְרַבָּה הַשְּׁלוֹם.
- ע. צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל, שְׂיִזְכָּה לְתַלְמִידִים הַגּוֹנִים.
- עא. עַל-יְדֵי דְרוּשֵׁי הַתּוֹרָה לְטוֹבָה יָכוֹל לְהֵבִיא יְשׁוּעָה.
- עב. עַל-יְדֵי רַחֲב-לֵב יָכוֹל לְהֵבִין דָּבָר מִתּוֹךְ דְּבָר.
- עג. מִי שֶׁאֵין לוֹ חֲשָׁקוֹת לְלַמֵּד, אֵל יִדְבַר עַל שׁוֹם אָדָם שׁוֹם דְּבָר רָע.
- עד. אֵל תִּלְמַד אֶלָּא אֵצֶל יִרְא־שָׁמַיִם.
- עה. עַל-יְדֵי תּוֹרָה תּוֹכָה לְשָׁלוֹם.
- עו. כְּשֶׁתֹּאמַר תּוֹרָה לְפִי מִדְּרַגְתְּךָ וְלֹא לְמַעְלָה מִמְּדְרַגְתְּךָ, עַל-יְדֵי-זֶה הַקְּדוּשׁ-כְּרוֹךְ-הוּא יִקְיָם צוּיִיךָ.
- עז. עַל-יְדֵי הַכְּפִירוֹת אֵין לְאָדָם חֲשָׁקוֹת לְלַמֵּד.
- עח. עַל-יְדֵי צְדָקָה לְשָׁמָּה תּוֹכָה לְתּוֹרָה לְשָׁמָּה.
- עט. עַל-יְדֵי קִיּוּמַת חֲצוֹת יִזְכָּה לְהֵבִין אֶת הַתּוֹרָה וְלְדַרְשׁ אוֹתָהּ.
- פ. מִי שֶׁפָּסַק מִדְּבָרֵי תּוֹרָה לְדְבָרִים בְּטָלִים, תִּקְוֵנוּ שְׂיִקְוִים חֲצוֹת.
- פא. מִי שֶׁשׁוֹנֵא אֶת הַשְּׁקָר כְּמוֹ תוֹעֵבָה, יִהְיֶה לוֹ חֲשָׁק לְלַמֵּד.
- פב. הַסֵּפֶר שֶׁאָדָם רָשָׁע לָמַד מִמֶּנּוּ, אֵל תִּלְמַד מִמֶּנּוּ, כִּי הָאוֹתִיּוֹת הֵם יִרְשִׁיעוּ אוֹתְךָ.

- פג. כְּשֵׁאתָה שׁוֹמֵעַ תּוֹרָה אוֹ מוֹסֵר מֵאֶחָד וְלֹא נִתְכַבֵּד בְּלִבְךָ, יָדוּעַ שֶׁהוּא אֵוִיל.
- פד. הַתּוֹרָה שְׁיִישׁ לְךָ הוֹצָאוֹת עָלֶיךָ, עַל-יְדֵי-זֶה לֹא יִהְיֶה שְׁכוּחַ מִמֶּךָ.
- פה. מִי שֶׁרוֹדֵף אַחֲרֵי תַּאֲוֹת לְבוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה תִּמְצָא אוֹתוֹ בְּכֹל פֶּסוּק מִפְּסוּקֵי הַתּוֹרָה לְגַנְאֵי.
- פו. מִי שֶׁפּוֹרֵשׁ אֶת עַצְמוֹ מִן הַתּוֹרָה, נִתְחַבֵּר לְשֹׁטֵן.
- פז. שְׁנֵי תַלְמִידֵי-חֲכָמִים הַמְּכַבְּדִין זֶה לְזֶה בַּהֲלָכָה לְשִׁמְחָה וּבַעֲנוּהַ, הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מַצְלִיחַ לָהֶם, וְעוֹלָיִם לְגִדְלָה וְזוֹכִין לְתוֹרָה, שֶׁנִּתְּנָה בְּיָמֵינוּ וְזוֹכִין לְדַבְּרֵיהֶם, שֶׁנִּתְּנִין בְּיָמֵינוּ שֶׁל תּוֹרָה.
- פח. תַּלְמִיד-חֲכָם נוֹקֵם וְנוֹטֵר כְּנַחֲשׁ, הַדָּבֵק בּוֹ, שֶׁסּוֹפֵךְ לַהֲנוֹת מִתְלַמְּדוֹ.
- פט. אָסוּר לְלַמֵּד מִן הַמְּשִׁיךְ לְעַבּוּדָה-זָרָה, וְהַלּוֹמֵד מִפְּנֵי חַיֵּב מִיתָה.
- צ. תּוֹרָה בְּלֹא מַצּוֹת הוּא כְּמוֹ הַדָּם, שְׁיִישׁ בּוֹ רֵיחַ וְאִין בּוֹ טַעַם.
- צא. בְּמִי אֵתָה מוֹצֵא סְדְרֵי תּוֹרָה, בְּמִי שֶׁמְשַׁכְּחִים וּמְעַרְיֵב עֲלֵיהֶם בְּבֵית-הַמִּדְרָשׁ וּמְשַׁחֵר אֶת פָּנָיו עֲלֵיהֶם כְּעוֹרֵב וּמְשִׁים עַצְמוֹ אַכְזָרִי עַל בְּנָיו כְּעוֹרֵב.

צב. אין מן הכל זוכה אדם ללמוד, בשביל זה הולכים למרחקים ללמוד.

חלק שני

א. יש יסורים הבאים על האדם ונקבע להם זמן לפי חיוב סדור הכוכבים, המחייבים כל אלו היסורים, אבל על-ידי הרצון והתאווה שנתעורר אצל התלמידים בשעה שהגיע עתם הקבוע להם לילך אצל הרב ללמוד, על-ידי-זה נתבטלים היסורים קדם הזמן הקצוב להם.

ב. התורה והמעשר והשבת הם נותנים חיים גשמיים גם-כן.

ג. על-ידי למוד "שלחן ערוך" באים ליראה.

ד. מי שלמודו בתורה במחין זכים, שאכילתו כל-כף בקדושה, שניזון ממזון, שהמלאכים נוזנין ממנו, על-ידי-זה שונאיו נדונין בחנק. וסימן לדבר: "ויהי ביום השלישי בהיות הבקר", "ובבקר היתה שכבת הטל", "ויהי באשמרת הבקר". (פרוש סימן זה נמצא

באכילה ח"ש, ה)

ה. על-ידי מַפְלְגִי וְחַרִּיפֵי הַדּוֹר מְאִירִין אֶת הַיְרָאָה, וְעַל-יְדֵי הַיְרָאָה מִתְנוֹצֵץ זְכוּת אָבוֹת, וְעַל-יְדֵי הַתְנוּצָצוֹת הָאָבוֹת נִתְעוֹרֵר תְּשׁוּבָה בְּעוֹלָם.

ו. לְמוֹד הַפּוֹסְקִים מִבְּטָלִין הִרְהוּרֵי עֲבוּדָה-זָרָה.

ז. בְּשֶׁהוֹלֵךְ מֵרַב לְרַב, אִזְ צָרִיךְ לְחִזֵּק אֱמוּנָתוֹ בְּאַחֲדוֹת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, כִּי הַלְמוּד מִהֲרֵבָה מְלַמְּדִים מִזִּיק לְאֱמוּנַת הַיְחוּד. וְכֵן הָרַב שֵׁישׁ לוֹ אֱמוּנַת הַיְחוּד, הוּא יָכוֹל לְהַאִיר לְכָל תַּלְמִיד וְתַלְמִיד כְּפִי כַחוֹ, וְכָל תַּלְמִיד אֵינּוּ שׁוֹמֵעַ אֶלָּא מֵהַ שְׂצָרִיךְ לוֹ וְלֹא יוֹתֵר.

ח. הָרַב הַמְלַמֵּד אֶת תַּלְמִידוֹ בְּזֶה הַדְּרֵךְ, הֵינּוּ שְׂלֵא יִשְׁמִיעַ אוֹתָם אֶלָּא לְכָל אֶחָד יִשְׁמִיעַ מֵהַ שְׂצָרִיךְ לוֹ לֹא פְּחוֹת וְלֹא יוֹתֵר, עַל-יְדֵי-זֶה זֹכֶה, שְׂמַגְלִין פָּנִים הַנָּאִים וְהַמְשַׁבְּחִים שְׁבַת־וֹרָה.

ט. בְּשֶׁהַתַּלְמִיד שׁוֹמֵעַ תּוֹרָה מִהֲרַב וְנִתְבַּטַּל רְצוֹנוֹ כְּנֶגֶד רְצוֹן הָרַב, בְּזֶה יֵדַע שֶׁשָּׁמַע, כִּי כְּשֶׁלֹּא נִתְבַּטַּל רְצוֹנוֹ אֶף-עַל-פִּי שֶׁשׁוֹמֵעַ אֵינּוּ שׁוֹמֵעַ. גַּם כְּשֶׁנִּתְבַּטַּל הַרְגָּזוֹתָיו בְּשַׁעַת הַשְּׁמִיעָה, יֵדַע גַּם-כֵּן שֶׁשׁוֹמֵעַ.

י. בְּשַׁעַת שֶׁהַתַּלְמִיד בָּא לְשִׁמְעַת תּוֹרָה מִפִּי הָרַב, אֵזִי גַם הָרַע שֶׁל הַתַּלְמִיד, הֵינּוּ הַקְּלָפוֹת שֶׁנִּבְרְאוּ עַל-יְדֵי הָרַע שְׁלוֹ, בָּאִים גַּם-כֵּן לְשִׁמְעַת וְלִינֵק, אֲבָל עַל-יְדֵי

שָׁכַל תִּלְמִיד אִינוּ שׁוֹמְעֵי אֵלָא הַשִּׁיךְ לְנִשְׁמָתוֹ כַּנּוֹכַר
 לְעֵיל, עַל־יְדֵי־זֶה בּוֹרְחִים הַקְּלָפוֹת וְאִינָם יְכוּלִים
 לְשִׁמְעַ. אֲבָל יֵשׁ קְלָפָה דַּקָּה שֶׁהִיא קְרוּבָה לְקַדְשָׁה,
 וְהִיא אִינָה בּוֹרַחַת אֵלָא כְּשֵׁישׁ בַּתּוֹרָה יִשׁוּעַת
 יִשְׂרָאֵל, אֲזִי הִיא גַם־כֵּן בּוֹרַחַת. וְסִימָן לְדַבָּר:
 "וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה אֶת חוֹתְנּוֹ", לְמָאן דְּאָמַר יִתְרוֹ קָדָם
 מִתֵּן־תּוֹרָה בָּא וְהֵלֶךְ לוֹ.

יא. הַמוֹצִיא דְבַר־תּוֹרָה בְּפִיו, נְצוּל מְדִין סְקִילָה.

יב. לָאוּ בְּכָל מְקוֹם אָדָם זוֹכָה לְסִגְלַת תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים
 טוֹבִים, בְּשִׁבְלֵי זֶה הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מְסַבֵּב סְבוּבִים,
 שֵׁיִצֵּא זֶה הָאָדָם מִמְּקוֹם הַזֶּה לְמְקוֹם אֲחֵר.

יג. כְּשֶׁאָדָם לוֹמֵד עַד שְׁנַת־יָגַע, בְּזֶה מִמְּתִיק דִּינָים
 וּמַעֲזִיר רַחֲמִים, גַּם עַל־יְדֵי־זֶה מַעֲזִיר רַחֲמִים אֲצֵל
 אָבִיו בְּקָבֵר.

יד. עַל־יְדֵי תּוֹרָה בָּא לְאַמוּנָה, וְעַל־יְדֵי אַמוּנָה בָּא
 לְקַדְוֶשׁ־הַשֵּׁם.

טו. זְכִי הָרְאוֹת יְכוּלִין לְהַכִּיר אֶת הָאָדָם, מִי רַבּוֹ שֶׁלְמִדּוֹ
 תּוֹרָה. וְדוֹקָא כְּשֶׁמַּכִּירִין אֶת תַּאֲרַ פְּנֵי הָרַב, כִּי
 עַל־יְדֵי הַהֲלָכוֹת שֶׁלְמַד מִרַבּוֹ, נַעֲשֶׂה פְּנֵי הַתִּלְמִיד
 כְּתַאֲרַ פְּנֵי הָרַב, כִּי הַהֲלָכָה הוּא חֲכָמָתוֹ הַמְּאִיר

תֵּאָר פָּנָיו (חֲכֵמַת אָדָם תֵּאִיר פָּנָיו), וּכְשֶׁמִּקְבֵּל הַהֶלְכָה
מִקְבֵּל חֵלֶק מִתֵּאָר פָּנָיו, וּלְפִי רַבּוּי הַהֶלְכוֹת בֵּין
נִתְרַבָּה חֵלְקֵי תֵּאָר פָּנָיו.

טו. עַל-יְדֵי קִדְשֵׁת הַיָּשֵׁם יִתְבָּרַךְ הַהִתְנַשְּׂאוֹת שֶׁל רֹאשֵׁי
הַדּוֹר בְּתַקְוָה וְעֹז, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִחְשָׁב בְּעֵינַי כֹּל הַמַּצּוּה
שֶׁל הַכְּנֶסֶת-אֲוֶרְחִים, וְעַל-יְדֵי-זֶה הַלּוֹמְדִים זֹכִים
שֶׁהֶלְכָה בְּמוֹתָם.

יז. מִי שֶׁמְחַמֵּיר לְאַחֲרִים וּמִקַּל לְעַצְמוֹ וְאוֹמֵר עַל מֶה
שֶׁלֹּא שָׁמַע שָׁמַע, עַל-יְדֵי-זֶה אֵינּוּ זֹכֵה לְרֵאוֹת
בִּיפִי הַמַּלְךְ, כִּי הַקְּלָפָה שֶׁל אָדָם שֶׁהִיא יִרְאֶה רָעָה,
מִחֲשִׁיךְ מְאֹד עֵינָיו מִלְּהִסְתַּכֵּל בִּיפִי פָּנֵי הַמַּלְךְ.

לשון הרע

א. הַמְּסַפֵּר לְשׁוֹן הָרַע, הַקְּדוֹשׁ-שֶׁבְּרוּךְ-הוּא אוֹמֵר לְשׁוֹר
שֶׁל גִּיהֶנָם: אֲנִי עָלְיוֹ מִלְּמַעְלָה וְאַתָּה עָלְיוֹ מִלְּמַטָּה.
וְתִקְנָתוֹ יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וַיִּשְׁפִּיל דַּעְתּוֹ גַּם עַל-יְדֵי-זֶה
לֹא יָבוֹא לְיַדֵּי לְשׁוֹן הָרַע.

ב. עַל-יְדֵי לְשׁוֹן הָרַע מִגְדִּיל עֲוֹנוֹתָיו כְּנֶגֶד שְׁלֵשׁ
עֲבֻרוֹת.

- ג. מִלְתָּא דְמִתְאַמְרָה בְּאַפֵּי מָרָא אוּ בְּאַפֵּי תְלָתָא, לִית
בֵּיהּ מְשׁוּם לְשָׁנָא בִישָׂא.
- ד. הֵאֵי לְשָׁנָא בִישָׂא, אַף-עַל-גַּב דְּלִקְבוּלֵי לָא מְבַעֵי,
לְמִיחַשׁ מִיבַעֵי.
- ה. מִי שְׂדוּבְר רָע עַל יִשְׂרָאֵל, לְסוּף שְׂיַחְלָה עַל פִּיו.
- ו. כְּשֵׁאִין אֶהְבָּה בֵּין יִשְׂרָאֵל נְעֻשִׁים הוֹלְכֵי רְכִיל,
וְעַל-יְדֵי הוֹלְכֵי רְכִיל נְעֻשִׁים לְצִים.
- ז. בְּנִי-אָדָם שְׂאוּהֲבִים זֶה אֶת זֶה, מִתָּר לּוֹמֵר זֶה לְזֶה
מֵאִיזָה דְבָר שְׂשֻׁמַּע מֵאִיזָה אָדָם, גַּם חֵבְרוּ מִתָּר
לְקַבֵּל דְּבָרָיו וְאִין בּוּ מְשׁוּם לְשָׁנָא בִישָׂא.
- ח. עַל-יְדֵי לְשׁוֹן הָרַע אִין לְאָדָם חֵשֶׁק לְלַמֵּד, גַּם מְבַזָּה
אֶת הַצְּדִיק.
- ט. מִלְשׁוֹן הָרַע נְצוּל עַל-יְדֵי אַמְתָּא.
- י. כְּשֵׁשׁוּמֵר אֶת עֲצָמוֹ מִלְשׁוֹן הָרַע, עַל-יְדֵי-זֶה לֹא
יַחֲרֵשׁ רָעָה עַל חֵבְרוּ.
- יא. מִי שֵׁאִין מְקַבֵּל לְשׁוֹן הָרַע עַל צְדִיק, עַל-יְדֵי-זֶה יִזְכָּה
לְהַפְנוֹת עִם הַצְּדִיקִים.
- יב. גִּסּוֹת מְבִיא אֶת הָאָדָם לְדַבֵּר בְּגִנּוֹת בְּנִי-אָדָם.
- יג. לְשׁוֹן הָרַע אִין אוֹמְרוּ, עַד שְׂכּוּפֵר בְּעֶקֶר וְחוּטָא
בְּשֻׁמִּים וּבְאָרְץ.

- יד. מִתֵּר לֹאמֹר לְשׁוֹן הָרַע עַל בַּעַל הַמַּחֲלָקָת.
- טו. מוֹצִיא שֵׁם רָע עַל חֵבְרוֹ, אִין לוֹ מַחִילָה עוֹלָמִית.
- טז. עַל-יְדֵי לְשׁוֹן הָרַע אִין מְקַבֵּל פְּנֵי הַשְּׂכִינָה.
- יז. הַמֶּסֶפֶר בְּלְשׁוֹן הָרַע וְהַמְקַבְּלוֹ, רָאוּי לְהַשְׁלִיכוֹ לְכָל־בָּיִם.
- יח. תְּקוּן לְלְשׁוֹן הָרַע אֲמִירַת הַקְּטָרֶת.
- יט. עַל-יְדֵי לְשׁוֹן הָרַע נִגְעִים בָּאִים עָלָיו וּמַגְדִּיל עוֹזְנוֹת עַד לַשָּׁמַיִם וְרָאוּי לְסַקְּלוֹ בְּאֶבֶן.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. עַל-יְדֵי לְשׁוֹן הָרַע נִתְפָּס בַּתְּפִיסָה.

לִיצְנוֹת

- א. עַל-יְדֵי לִיצְנוֹת יִהְיֶה לוֹ נוֹשִׁים הַרְבֵּה וְהֵם יִמְשְׁלוּ בוֹ. גַּם נִכְשָׁל בְּנֶאֱוָף, גַּם אֲשֶׁתּוֹ מוֹשְׁלָת בוֹ.
- ב. עַל-יְדֵי לִיצְנוֹת הוֹלֵךְ וְנוֹפֵל. גַּם בָּא לְמִדַּת שְׂקָר, וְנָע וְנָד מִמְּקוֹם לְמְקוֹם.
- ג. עַל-יְדֵי חֲנֻפָה בָּא לִיצְנוֹת.
- ד. עַל-יְדֵי לִיצְנוֹת בָּאִים יְסוּרִים.

- ה. עַל-יְדֵי לְיִצְנוֹת אֵין לוֹ חֲכָמָה.
- ו. הַלְיִצְנוֹת הִיא מְתַעֲבֶת אֶת הָאָדָם עַל הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְעַל הַבְּרִיּוֹת.
- ז. עַל-יְדֵי לְיִצְנוֹת בָּא שְׂרָפָה.
- ח. הַלּוֹעֵג עַל דְּבָרֵי חֲכָמִים, נִדוֹן בְּצוּאָה רוֹתַחַת.
- ט. כָּל לְיִצְנוֹתָא אֲסִירָא חוּץ מִלְיִצְנוֹתָא דְעֵבוּדָה-זָרָה.
- י. קָשָׁה לְיִצְנוֹת, שְׂתַחֲלָתוּ יְסוּרִין וְסוּפוֹ כְּלָיָה.
- יא. הַמֵּתְלוֹצֵץ מְזוֹנוֹתָיו מִתְמַעֲטִין וְנוֹפֵל בְּגִיהֶנָם וּמְבִיא כְּלָיָה לְעוֹלָם.

מְרִיבָה

- א. אֵין תְּקוּמָה בְּמִלְחָמָה עַל-יְדֵי הַעֲבָרַת הַשְּׁבוּעָה.
- ב. מִי שְׂרוּדָף אֶת חֲבֵרוֹ, הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְבִיא עָלָיו רָעָה, כִּי שִׁשְׁפַח אֶת חֲבֵרוֹ מִלְרְדוֹף אוֹתוֹ.
- ג. עַל-יְדֵי קְרִיאַת הַלֵּל יוֹשִׁיעַ לָךְ הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מֵאוֹיְבֶיךָ.
- ד. עַל-יְדֵי כְבוֹד הַתּוֹרָה אָדָם נִצּוֹל מִשׁוֹנְאָיו.
- ה. קֶדֶם הַמִּלְחָמָה צָרוּךְ תְּפִלָּה לַה' יִתְבָּרַךְ.

- ו. בכל פעם שאדם נופל מאמונתו, הוא ממשיך עליו מתנגד גדול ועשיר.
- ז. כשאדם מתפלל על שונאיו, יתפלל בבקר.
- ח. הסתכלות בכל פעם על השמים זהו מבטל שנאת האויבים.
- ט. כששוכח את העניים אין מנצח.
- י. עני שהרשע רודף אותו, תדע שהוא בעל-גאווה.
- יא. מי שהוא נצחן, הקדוש-ברוך-הוא שוכח אותו ומסתיר פניו ממנו.
- יב. כשאדם מיצר, אויביו נתרוממים.
- יג. מי שהוא נצחן, בא לידי שכחה.
- יד. מריבה בא לאדם כשכא לאדם איזהו מצוה והוא משלחה ואינו מקימה.
- טו. מי שעושה מריבה עם הצדיקים, פידוע שמחשבותיו רעים.
- טז. לפעמים המקום גורם מריבה לאדם.
- יז. מי שיש לו שונאים יבניע את עצמו, על-ידי-זה יצילהו הקדוש-ברוך-הוא משונאיו.
- יח. כשיש לאדם שונאים, והוא מחפש בכל מיני חפוש למצא להם אהבה, על-ידי-זה יהיו כאפס וכאין.

- יט. כְּשֵׁישׁ לְאָדָם אוֹיְבִים, וְאִינוֹ חוֹשֵׁב אֵיךְ לְנֶקֶם בָּהֶם אֶלָּא, הוּא דְבוֹק בְּשִׂמְחַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדִיָּוָה הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לוֹ כַּח לְנֶקֶם מֵהֶם.
- כ. הַנּוֹאֲפִים לָרַב יֵהם בְּעַלֵי מְרִיבָה לַצַּדִּיקִים.
- כא. כְּשֵׁישׁ הַכְּנָעָה, עַל־יְדִיָּוָה אֵין מוֹרָא בְּמִלְחָמָה. כְּאֵלוֹ הוּא יוֹשֵׁב בְּמַצוֹר.
- כב. מִי שֶׁהוּא נִצָּחָן, בָּא עָלָיו חֵלְאִים לְאֵין מַרְפֵּא.
- כג. שְׁנַיִם שְׂמֵרִיבִים וְהוֹלְכִים לָדוֹן לְפָנָי הַשֵּׁר שֶׁל עֲבוּ"ם, עַל־יְדִיָּוָה הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מִבִּיא עֲלֵיהֶם מַכָּה, שְׂאֵין לָהּ רְפוּאָה.
- כד. לְפַעֲמִים הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מְחִיזֵק לֵב הַרְשָׁעִים כְּנֶגֶד הַצַּדִּיקִים בְּמְרִיבָה, כִּדִּי שְׂיִהְיֶה לָהֶם מַפְלָה.
- כה. מִי שֶׁנּוֹתֵן כְּבוֹד לְזָקֵן, הוּא נִצּוֹל מִמִּלְחָמָה.
- כו. מִי שֶׁמִּגִּיד רִיבוֹ לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, רוּאָה נִקְמָתוֹ בְּשׁוֹנְאָיו.
- כז. עַל־יְדֵי הַמַּחְלָקָת בָּא דִלּוֹת.
- כח. מִי שֶׁחוֹלֵק עִם שְׂכֵנָיו, לְסוּף שְׂיִהְיֶה לַעַג לְאוֹיְבָיו.
- כט. מִי שֶׁשׁוֹמֵעַ חֲרָפָתוֹ וְשׁוֹתֵק, נִקְרָא חָסִיד, וְהַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא שׁוֹמֵר אֶת נַפְשׁוֹ.

- ל. התפלה בְּהִתְלַהְבוֹת עַד שֶׁהִתְלַהְבוֹת בָּא לוֹ בַּפְּנִים, עַל־יְדֵי־זֶה נוֹפְלִים וְנִתְלַהְטִים שׁוֹנְאָיו.
- לא. מִי שֶׁהוּא טוֹב וַיֵּשֶׁר מִנְעוּרָיו, עַל־יְדֵי־זֶה כְּשֵׁיֵשׁ לוֹ אִיזָה מַחְלָקָת, יִתְנַדְּבוּ לָבָם שֶׁל הַרְבֵּה בְּנֵי־אָדָם וַיִּתְחַבְּרוּ אֵלָיו לְעִזּוֹר לוֹ.
- לב. מִי שֶׁמְסִית וּמוֹנֵעַ אֶת חֲבֵרוֹ מִדְּרֹךְ הַטּוֹב, אֵינּוּ יָכוֹל לָקוּם נֶגֶד אוֹיְבָיו בְּשַׁעַת מְרִיבָה וּמִלְחָמָה.
- לג. עַל־יְדֵי וְדוּי יִתְבַּטֵּל מִעֲלִיךְ מַחְשְׁבוֹת שׁוֹנְאֵיךְ.
- לד. הַבַּעַל־מַחְלָקָת בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא אוֹהֵב פְּשַׁע.
- לה. מִי שֶׁהוּא עָצוֹר בְּמַלְיָן, לֹא יוּכַל אוֹתוֹ שׁוּם אָדָם.
- לו. כְּשֶׁמִּתְנַגְּדִים חוֹלְקִים עַל חֲסִידִים וְרוֹצִים לְבַטֵּל אוֹתָם מִמְּלֶאכֶת־שָׁמַיִם, עַל־יְדֵי־זֶה נוֹפְלִים וְנִבְזִים בְּעֵינֵי עַצְמוֹן.
- לז. לְנִצְחוֹן תֹּאמַר קַפִּיטֵל "עַל הַשְּׁמַיִת".
- לח. מִי שֶׁמְבַקֵּר אֶת הַחוּלָה, הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא אֵינּוּ מוֹסֵר אוֹתוֹ בְּיַד שׁוֹנְאָיו.
- לט. מִי שֵׁיֵשׁ לוֹ שׁוֹנְאִים יֹאמֵר כָּל הַיּוֹם תְּפִלוֹת וּבִקְשׁוֹת וְאֵל יִפְסֹק פִּיו מִתְּפִלוֹת וּבִקְשׁוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה יוֹשִׁיעַ לוֹ הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא וְאוֹיְבָיו יִבוֹשׁוּ.

- מ. מי שֶׁהוא נְרָדָף, יִזְכֶּה לְבָנִים וּבָנֵי בָנִים.
- מא. מי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שׁוֹנְאִים, יִבְקֹשׁ רַבִּים, שְׂיִבְקֶשׁוּ עָלָיו רַחֲמִים, וַיְהִיָּה לוֹ שָׁלוֹם מִן הַשׁוֹנְאִים.
- מב. כְּשֵׁיֵשׁ לָךְ שׁוֹנְאִים לְמַטָּה, בְּיָדוּעַ שֵׁיֵשׁ לָךְ שׁוֹנְאִים לְמַעְלָה.
- מג. עַל־יְדֵי לְמוֹד הַשׁוֹנְאִים יֵשׁוּבוּ אַחֹר.
- מד. עַל־יְדֵי בְּטָחוֹן לֹא יוּכְלוּ הַשׁוֹנְאִים לְהִרְעֶ לָךְ.
- מה. עַל־יְדֵי הַכְּנָעָה יִפְלוּ הַשׁוֹנְאִים בְּמִצוֹדָה, שֶׁהַכִּינוּ לָךְ.
- מו. מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל כָּל הַיּוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה בָּא בּוֹשָׁה עַל אוֹיְבָיו.
- מז. מִי שֶׁהִרְעֶ לְשׁוֹנְאוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְנִצְחַת הַתְּמִיד.
- מח. כְּשֶׁבְנֵי־אָדָם דּוֹבְרִים עִלְיָךְ, תִּלְמַד בְּכָל לַיְלָה אֲגָדָה.
- מט. שְׁנֵי צַדִּיקִים אֵינָם יְכוּלִים לָדוֹר בְּעִיר אַחַת, עַד שֶׁיְהִיָּה לָהֶם אֶמֶת.
- נ. עַל־יְדֵי בְּטָחוֹן אוֹיְבָיו לֹא יִשְׁמְחוּ בְּצַרְתּוֹ.
- נא. מִי שֶׁאֵין מְבִישׁ פָּנָיו חֲבֵרוֹ, לֹא יִשְׁמְחוּ אוֹיְבָיו עָלָיו.
- נב. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ הֶרְבֵּה שׁוֹנְאִים, בְּיָדוּעַ שֶׁהַשְּׂנָאָה שֶׁלֹּא כֹדֵין, כִּי אֵי אֶפְשָׁר שֶׁיִּצְאוּ כָּלָם יְדֵי חוֹבָתוֹ כְּנִגְדּוֹ.

נג. כְּשֵׁישׁ לְאָדָם שׁוֹנְאִים, וְאַחֲר־כֵּן קָם עָלָיו אִישׁ אֶחָד מִרְעֵיו וְאֲנָשָׁיו גַּם הוּא לַחֲלֹק עָלָיו, הוּא סִימָן שֶׁהִבְעֵל־מִחֲלֻקַּת שָׁלוֹ יְהִיו נִכְשָׁלִים וְנוֹפְלִים.

נד. מִי שֵׁישׁ לוֹ אֲמוּנָה, אֵינוֹ יֵרָא מֵאוֹיְבָיִם.

נה. עַל־יְדֵי תְּפִלָּה בְּשׁוּעָה אוֹיְבָיו אֵינָם שְׂמֵחִים עָלָיו.

נו. מִי שֵׁישׁ לוֹ שׁוֹנְאִים, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם יִפֹּל בְּיָדָם אִם לֹא, יִסְתַּכֵּל אִם נוֹפֵל מִמְּדֻרְגַת עֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בְּיָדוּעַ שִׁיְהִי נִמְסָר בְּיָדָם.

נז. לְמַחֲלֻקַּת יִלְמַד מִסֵּכֶת סֶכֶה.

נח. מִחֲלֻקַּת בָּא עַל־יְדֵי חֲבוּרַת רְשָׁעִים.

נט. עַל־יְדֵי עֲצָבוֹת גַּם הָאוֹהֲבִים יִחֲלְקוּ עָלֶיךָ.

ס. אִין מְרִיבָה מְצוּיָה בְּבֵיתוֹ אֵלָא עַד שֶׁתְּכַלָּה תְּבוּאָה מִבֵּיתוֹ.

סא. לְפַעֲמִים בְּשֶׁהֲרִיבָה צְדִיקִים חוֹלְקִים עַל צְדִיק אֶחָד גַּם הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מִסְכִּים עִמָּהֶם אִף שֶׁהָאֻמַּת עִם הַצְּדִיק הָאֶחָד, וְהַצְּדִיקִים מִמְּשִׁיכִין אֶת רְצוֹן הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא עִמָּהֶם.

סב. הַקּוֹרָא לְחִבְרוֹ רָשָׁע, רָשָׁאי לִירַד לְתוֹךְ אֲמָנוֹתוֹ וְלִמַּעַט מְזוֹנוֹתָיו עַד שְׁלֵישׁ.

- סג. אם אין לאדם חברים ואוהבים, נח לו שימות.
- סד. כל הדברים נבראים בבחינת זכר ונקבה. אפלו מלכים; יש מלך בחינת זכר ויש מלך בחינת נקבה, והקדוש-ברוך-הוא מרחיקן זה מזה כדי שלא יחריבו את העולם.
- סה. בעל-מריבה אף-על-פי שהוא למדן, אל תכבד אותו.
- סו. במקום מריבה שם השטן.
- סז. מי שמקיים קריאת-שמע שחרית וערבית, אינו נמסר ביד שונאיו.
- סח. על-ידי תורה וגמילות-חסדים אויביו נופלים לפניו.
- סט. על-ידי רדיפה הנרדף נכשר לקרבן לפני אלקים.
- ע. לעולם תציד להציל את הנרדפים.
- עא. אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם את פיו בשעת מריבה.
- עב. מי ששוכח דבר אחד מתלמודו, על-ידי-זה קמים עליו בעלי מחלקת.
- עג. על-ידי מחלקת שחולקין על הצדיק, נתעוררים מלחמות.

עד. כְּשֶׁדוֹבְרִים עַל הָאָדָם, אִזִּי יֵשׁ כַּח בַּיִצָר הָרַע לְהַגְבִיר
אֶת עֲצָמוֹ עַל זֶה הָאָדָם, שְׂדוֹבְרִים עָלָיו, וְצָרִיךְ
לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל זֶה.

עה. מִי שֶׁקָּשָׁה לְקַבֵּל פְּיוּם, הוּא מֵעֲלָמָא דְנוֹקְבָא.

עו. לְמַרְיבָה, הַשָּׂכֵם וְהַעֲרַב לְבֵית־הַמְדָרָשׁ וּלְמַד תּוֹרָה.
אוּ כְּשֶׁאֵי אֶפְשָׁר לָדוֹן אוֹתָם, תִּתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם
וְהַקְדוּשׁ־בְרוּךְ־הוּא יִפִּילָם, וְאֵל תִּמְסֹר אוֹתָם לַעֲשֵׂר.

עז. כָּל שֵׁיֵשׁ לוֹ קִנְיָה עַל חֲבֵרוֹ וְדוֹמָם, הַקְדוּשׁ־בְרוּךְ־
הוּא עוֹשֶׂה לוֹ דִּין.

עה. אֵל תָּרִיב עִם אָדָם שֶׁהוּא תַקִּיף מִמֶּךָ, אֶף־עַל־פִּי
שֶׁהוּא מִכָּף אוֹתְךָ לְדַבֵּר בְּלִתֵּי הַגּוֹן. אֲבָל אִם יֵשׁ לוֹ
אֵימַת עֵשׂר, תִּלְךָ עִמּוֹ אֵל הַעֲשֵׂר וְאֵל תַּעֲשֶׂה הַדָּבָר
בְּלִתֵּי הַגּוֹן.

עט. עַל־יְדֵי לְשׁוֹן־הָרַע נוֹפְלִים בְּמַלְחָמָה.

פ. מִי שֶׁאִין אוֹמֵר לְשׁוֹן־הָרַע, הוּא מְנַצֵּחַ.

פא. שָׁנָה וּפְרִשׁ, עַל־יְדֵי־זֶה אוֹיְבֵיו רוֹדְפִין אוֹתוֹ.

פב. כְּשֶׁאֲשַׁתּוֹ שָׁל אָדָם שׁוֹפֵעַת דָּם בְּלֹא עֵת נִדְתָהּ,
בִּידוּעַ שֶׁאִיזָה שִׁנְאָה נִתְעוֹרַר עָלָיו.

פג. כְּשֶׁהֲצַדִּיק יֵשׁ לוֹ מִחֲלָקֶת עִם אֶחָד וַיִּכּוֹל לְהַצִּיל אֶת
עַצְמוֹ עִם מָמוֹן, יִצִּיל אֶת עַצְמוֹ וְאֵל יִשְׁתַּמֵּשׁ
בְּצַדִּיקָתוֹ.

פד. בְּכֹל בַּעֲלֵי מִחֲלָקֶת נִתְגַּלְגְּלִים שָׁם נִיצוּצֵינ מִנְשָׁמַת
דָּתָן וְאַבִּירָם.

פה. הַמִּחֲלָקֶת שֵׁשׁ בֵּין שְׁנֵי צַדִּיקִים לְטוֹבַת יִשְׂרָאֵל, תִּדַע
שָׁגַם לְמַעַלָּה יֵשׁ שְׁנֵי מַלְאָכִים שָׁגַם הֵם חוֹלְקִים
גַּם-כֵּן, וְאִין לָהֶם מַכְרִיעַ אֵלָּא הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
בְּעַצְמוֹ.

פו. מִי שֶׁשׁוֹמֵעַ חֲרָפְתוֹ וְשׁוֹתֵק, עַל-יְדֵי-זֶה נִתְבַּטַּל מִמֶּנּוּ
רַבּוֹת רָעוֹת שֶׁהָיוּ רְאוּיִין לָבוֹא עָלָיו.

פז. דַּעְתּוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נוֹטָה תָּמִיד אַחֲרֵי הָרַב,
אַבָּל אִם הָרַב הֵם רְשָׁעִים, אִין דַּעְתּוֹ נוֹטָה אַחֲרֵיהֶם.

פח. אִין מְלַמְדִין זְכוּת עַל הַמַּסִּית.

פט. כְּשֵׁשׁ מִחֲלָקֶת מִשְׁנֵי אֲנָשִׁים, וְלִכָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ
אֲנָשִׁים הַמְצַדִּדִים לוֹ, כְּשֶׁגּוֹזְרִים מִיָּתָה לְמַעַלָּה, חַם
וְשָׁלוֹם, עַל אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי הַמִּחֲלָקֶת, מִתְחִילִין מִן
הַקָּטָן שֶׁבָּהֶם וְלֹא מִן הָאִישׁ שֶׁהוּא עֶקֶר בַּמִּחֲלָקֶת.

צ. לפעמים נגזר על האדם, שיכלה זרעו. וכשנמסר ביד שונאיו, על-ידי-זה נתבטל הגזרה של כלית זרעו.

צא. מי שמרחיק את האדם מעבודת השם יתברך, על-ידי-זה יבוא ממנו זרע, שיצטערו לזרעו של המרחיק.

צב. מי שיש בידו למחות ברשעים ולא מחה, כאלו הוא עושה הרע.

צג. המחזיק במחלקת, עובר בלאו וראוי להצטרע.

צד. החולק על מלכות בית-דוד, ראוי להכישו נחש.

צה. על-ידי עסק התורה יכול לעמד בקשרי המלחמה.

צו. צריך להתחזק נגד השונאים ולהעריך עמהם מלחמה בתחבולה, והקדוש-ברוך-הוא יעשה הטוב בעיניו.

צז. למחלקת סגלה לומר: "ויקרא אסא אל ה'" עד "אנוש" (בדברי-הימים-ב יד, י).

צח. מי שאין בטחונו באלקיו, על-ידי-זה באים מלחמות ומריבות.

צט. על-ידי למוד תורה נופל פחד על האמות, שלא ילחמו עם ישראל.

- ק. לְמַחֲלָקֶת תֹּאמַר: "וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ" עַד "כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ" מֵה שֶׁאָמַר יְהוֹשֻׁפָט (דברי הימים ב, ויב).
- קא. בְּשַׁעַת מִלְחָמָה צָרוּךְ לְהִכִּין כְּלֵי מִלְחָמָה כַּנְהוּג, וְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יַעֲשֶׂה מֵה שֶׁבְּרָצוֹנוֹ, וְאִין לְסִמוּךְ עַל הַגַּם.
- קב. הַקּוֹבֵעַ מְקוֹם לְתַפְלָתוֹ, אֹיְבוֹ נּוֹפְלִים תַּחֲתָיו.
- קג. אִין לְהִתְפַּלֵּל עַל שׁוֹם אָדָם שְׁיָמוּת אֲפֹלוֹ עַל מִין, כִּי יוֹתֵר טוֹב לְהֵרֵג אוֹתָם בְּיַד אָדָם וְלֹא בְּיַד שָׁמַיִם.
- קד. אֵל תִּתְנַגֵּה בְּרָשָׁע; כָּל שֹׁכֵן בְּרָשָׁע שֶׁהִשְׁעָה מִשְׁחָקָת לוֹ.
- קה. מִתֵּר שְׁלֹא לְהוֹדוֹת עַל הָאֱמֶת וְלַחֲלֹק עָלָיו, כִּדִּי דְלֹא לְטַעֵי כְּלֵי עֲלָמָא בְּתֵרָה.
- קו. בְּעוֹזֵן שֶׁנֶּאֱתַחֲנָם מְרִיבָה רַבָּה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ.
- קז. חָרָב וּבָזָה רַבָּה בָּא בְּעוֹזֵן עֲנוּי הַדִּין וְעוֹוֹת וְקַלְקוּל הַדִּין וּבִטּוּל תּוֹרָה.
- קח. אִשָּׁה גְדָה דְפַסְקָה בֵּין תֵּרֵי, אִם סוּף גְדָה הִיא, עוֹשֶׂה מְרִיבָה בֵּינֵיהֶם.
- קט. הַנְּרָדָף שְׁמַפִּים אֶת הָרוּדָף, עַל-יְדֵי-זֶה נִתְעוֹרֵר דִּין עַל הָרוּדָף.

ק. המפרנס את שונאיו, על-ידי-זה גדון השונא בדין שרפה.

חלק שני

א. על-ידי שדוכרים על הצדיק, על-ידי-זה נתגבר הפילוסופיא בעולם וכן להפך.

ב. יש מפרסמים שעקר הפרסום שלהם נעשה על-ידי המחלקת.

ג. על-ידי המחלקת נופל לתאות נאוף.

ד. מי שקמים עליו רבים וחולקים עליו על אמונתו, והוא עומד כנגדם וטוען כנגדם דברים הנתקבלים, על-ידי-זה זוכה לבנים רבים והעולם נתמלא מזרעו.

ה. מי שנותן עיני שכלו תמיד לחקר את ראשי-הדור ומעין בהם בעינא בישא, על-ידי-זה נופל לרעב שלעתיד, הינו לא רעב ללחם, וזה "רעב" ע'ין ב'תוך ר'ב.

ו. על-ידי צדקה בסבה קלה הוא מכניע את אויביו, והקדוש-פרוך-הוא מצילו מסבות גדולות של אויביו.

- ז. על־ידי בְּרֵכַת־הַמְּזוֹן נְתוּדַע הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעוֹלָם. גַּם
על־ידי בְּרֵכַת־הַמְּזוֹן נְתִישֵׁב הַמַּלְכוּת מִן הַמְּרִיבוֹת
וְהַמַּלְחָמוֹת.
- ח. מי שֶׁלְמוּדוֹ בַּתּוֹרָה בְּמַחִין זָכִים, שֶׁאֲכִילָתוֹ כָּל־כֶּךָ
בְּקִדְשָׁה, שְׁנוֹן מִמְּזוֹן, שֶׁהַמְּלָאכִים נְזוּנִין מִמֶּנּוּ,
על־ידי־זֶה שׁוֹנְאָיו נְדוּנִין בְּחֶנֶק. וְסִימָן לְדָבָר: "וַיְהִי
בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְהִיּוֹת הַבֶּקֶר"; "וּבַבֶּקֶר הָיְתָה שֹׁכֶבֶת
הַטָּל"; "וַיְהִי בְּאַשְׁמֹרֶת הַבֶּקֶר". (פרוש סימן זה נמצא
באכילה ח"ש, ה).
- ט. הַצֶּעַר וְהַקְּנֻטוֹר שֵׁישׁ עַל הַחֶכֶם, עַל־ידי־זֶה בָּא לְיַדִּי
שֹׁכְחָה.
- י. עַל־ידי הַמְּרִיבָה גּוֹרְמִים, שֶׁהַתְּלִמִּידִים הַקְּטַנִּים
נִתְּפָרְסְמִים קֶדֶם זְמַנָּם, וְזֶהוּ בְּחִינַת הַפְּלֵת נְפָלִים,
שֶׁהוֹלֵךְ יוֹצֵא לְאֹוִיר הָעוֹלָם קֶדֶם זְמַנוֹ, וְעַל־ידי־זֶה
גּוֹרֵם עֲנִיּוֹת וְלַפְעָמִים גּוֹרֵם מִיתוֹת, חֵם וְשָׁלוֹם.
- יא. לַפְעָמִים אֵין שָׁלוֹם בַּיִת לְאָדָם וְכָל בְּנֵי־בֵיתוֹ
בְּקַטָּה, בִּידוּעַ שֵׁישׁ שְׂדִים בַּבַּיִת הַגּוֹרְמִין כָּל זֶה,
וְעַל־ידי־זֶה בָּאִים יִסּוּרִים עַל אַנְשֵׁי בֵיתוֹ.
- יב. לַפְעָמִים מְקוֹמוֹ שֶׁל אָדָם גּוֹרֵם לוֹ מְרִיבוֹת, כְּמוֹ
שֶׁאֵין שׁוֹאֵלִין בְּשָׁלוֹם חֲבֵרוֹ בְּמְקוֹם הַטְּנָפֶת.

- יג. על-ידי הצער והעצבות בא מריבה בעולם, ועל-ידי השמחה בא שלום בעולם.
- יד. התגלות התורה היא על-ידי השלום.
- טו. המשא-ומתן או המלאכה שאדם מיגע בו ביום תעניתו, זה הדבר מציל אותו משונאים ומרוצחים.
- טז. מי שיש לו שונאים, קשה לו לכון דעתה בתפלה.
- יז. מי שעושה פרוד בין איש לאשתו, הינו שהולך לאיש ומיפה את האשה בפני הבעל, והולך אל האשה ומגנה את בעלה בעיניה, עד שנעשה פרוד ביניהם, על-ידי זה נעשה טרוד במזונותיו.
- יח. כשהקדוש-ברוך-הוא רואה איזה צדיק, שיש כח בידו לקרב בני-אדם לעבודתו, אזי מעמיד עליו שונאים, כדי שיוכל לקרב בני-אדם, כי הצדיק שאין לו שונאים, אין יכול לקרב, כמו בעת ביאת המשיח ישובו בשלום, ואז אין מקבלים גרים.
- יט. על-ידי הרהורי עבודה-זרה שונאים באים ונתרוממים על אדם.
- כ. מי ששונאיו נתרוממים, הוא נופל לתאות אכילה.

כא. כְּשֶׁאָדָם מְרַגֵּישׁ חֶכּוֹךְ בְּגוּפוֹ, יֵדַע שֶׁיֵּשׁ לוֹ שׁוֹנְאִים, וְלִפְעָמִים שְׁעַל-יָדֵי מַכּוֹת וְחַבּוּרוֹת שִׁיעֵשָׂה בְּגוּפוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה נִצּוֹל מִשׁוֹנְאִים, כִּי זֶה נִתְחַלֵּף בָּזֶה.

כב. יֵשׁ שְׁנֵי צַדִּיקִים, שֶׁאֶחָד דְּבוֹרָיו הֵם בַּחֲרִישָׁה, וְהַשְּׁנִי דְּבָרָיו בְּקִצְרָה, אוֹ אֶחָד דְּבָרָיו הֶקְמַת הַבְּרִית לְזוּוג, וְהַשְּׁנִי דְּבָרָיו הֵם הַמְּשִׁיכִים אֶת הַזֶּרַע וּמְהַיִּים אֶת הַוּלָד בְּכֶטֶן אִמּוֹ וּמְגַדְּלִין אוֹתוֹ. בְּכֵן כְּשִׁישׁ מִחֲלֻקַּת בֵּין שְׁנֵי צַדִּיקִים הָאֵלּוּ, אֵל יִתְעַרֵּב זֶר בְּתוֹךְ דְּבוֹרִים, שֶׁמְדַבְּרִים זֶה עַל זֶה, כִּדִּי שְׁלֵא יִקְלַקֵּל הַמְּכַוֵּן.

כג. מִי שִׁישׁ לוֹ שׁוֹנְאִים, יִזִּיר מִן הַיִּין, וְעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה רֹאשׁ לָהֶם.

כד. סְגָלָה לְהַנְצִיל מִשׁוֹנְאִים, הֵן שׁוֹנְאִים שֶׁל מִחֲלֻקַּת הֵן שׁוֹנְאִים שֶׁבְּדַרְךָ, שֶׁמִּתְיָרָא מֵהֶם, לֹא־מֵר כָּל הַטְּעָמִים שֶׁבַּתּוֹרָה, דְּהֵינּוּ פִּשְׁטָא מִנַּח זְרָקָא וְכוּ'.

ממזן

- א. הַמִּתְלוֹצֵץ מְזוֹנוֹתָיו מִתְמַעֲטִין.
- ב. לְשׁוֹן חֲכָמִים מִבִּיא עֵשֶׂר.
- ג. אִין הָעֵשֶׂר מִתְקִים, מִפְּנֵי שְׂאִין מְרַחֲמִים עַל הַבְּרִיּוֹת.

- ד. העומד בנסיון של נאוף, יזכה לעשר גדול בין השונאים שלו.
- ה. גדולה מלאכה שהזהיר עליה הקדוש-ברוך-הוא, שיעשה איזה מלאכה.
- ו. כגון: אנו לוויין ואוכלין.
- ז. הרוצה שיתעשר, יעסק בבהמה דקה ובחורשין.
- ח. אכילה ושתייה יהיה פחות ממה שיש לו, וילבש ויתכסה כמה שיש לו, ויכבד אשתו ובניו יותר ממה שיש לו.
- ט. קשה עניות בביתו של אדם יותר מחמשים מכות.
- י. אין אשתו של אדם מתה אלא-אם-כן מבקשין ממנו ממון ואין לו.
- יא. הכח שיש לאמות לגזל את ישראל, על-ידי שלומדים [תורה נביאים וכתובים] תנ"ך.
- יב. היין מביא עניות.
- יג. כל אדם שיש בו דעה, לסוף מתעשר.
- יד. הגזל את חברו, על-ידי-זה מטמאין אותו בטמאת קרי.
- טו. כשבא לאדם איזה הבנה חדשה, בידוע שפרוך בעקבו ממזון רב.

- טז. מִמּוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּפְּל בְּיַד עַבְוֹ"ם מִיַּד טְהוֹר.
- יז. מִי שֶׁפָּנְיוֹ וּבְנוֹתָיו מִטָּלִין בְּרָעַב, עַל-יְדֵי-זֶה נִצּוֹל מִדִּין שְׂרָפָה שֶׁבְּאַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית-דִּין.
- יח. מִי שֶׁפּוֹרֵץ גְּדֵר שֶׁל רַבָּנָן, נַעֲשֶׂה עָנִי.
- יט. מִי שֶׁמְשַׁבֵּר תְּאֵוֹת אֲכִילָה, זוֹכֵה לְדִירָה נְאֻה.
- כ. קְנָשִׁים מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם בְּקָרִיעַת יַם-סוּף וַיּוֹתֵר מִן הַגְּאֻלָּה וּכְפָלִים בַּיּוֹלָדָה.
- כא. כִּיּוֹן שֶׁנִּתְמַנֶּה אָדָם פְּרָנָם עַל הַצְּבוּר נִתְעַשֵּׂר.
- כב. קְטֹרֶת מְעֻשָּׂרֶת.
- כג. אֵל יִדְאָג אָדָם לֹאמַר, פְּלוֹנִי יִקְפַח פְּרָנָסְתִּי, כִּי עַל-כִּרְחָם יוֹשִׁיבוּךָ בְּמִקוֹמְךָ וּבְשִׁמְךָ יִקְרְאוּךָ.
- כד. עַל אַרְבָּעָה דְבָרִים נִכְסֵי בַּעֲלֵי-בָתִּים יוֹרְדִים לְטַמְיוֹן:
עַל עוֹשְׂקֵי שְׂכָר שְׂכִיר וְכוֹבְשֵׁי שְׂכָר שְׂכִיר וְעַל שְׁפוֹרְקִין עַל מַעַל צְוֹאֲרֵיהֶן וְנוֹתְנִין עַל חֲבָרֵיהֶן וְעַל גְּסוֹת-הָרוּחַ.
- כה. שְׁנוּי הַמָּקוֹם וְשְׁנוּי הַשֵּׁם טוֹבִים לְפָרְנָסָה.
- כו. אֵין הַגְּשָׁמִים נִעְצָרִין אֶלָּא עַל בִּטּוּל הַתְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת וּמַסֵּפְרֵי לָשׁוֹן הָרַע וְעֵזִי פָּנִים וּבִטּוּל תּוֹרָה וְעוֹזֵן גָּזֵל.

- כו. התקון למטר ירבה בתפלה.
- כח. על-ידי אמונה נתרבה פרנסה.
- כט. כשיש שבע בעולם, אזי החלשות נתמעטים.
- ל. אין הגשמים נעצרים אלא על פוסקי צדקה ברבים ואינם נותנים.
- לא. מאיסותא דביתא מביא לידי עניות.
- לב. שלשה דברים מביאין את האדם לידי עניות: המשתין בפני מטתו ערום והמזלזל בנטילת-ידיים ומי שאשתו מקללתו בפניו.
- לג. המעשר מסגל לעשירות דוקא בארץ-ישראל.
- לד. כבוד התורה וכבוד שבת מסגל לעשירות.
- לה. כזית מרור שאוכלין בפסח, מסגל לפרנסה.
- לו. לכתב ספר תורה מסגל לפרנסה.
- לז. בת-כהן לישראל או בת-תלמיד-חכם לעם-הארץ, מביאתו לידי עניות.
- לח. להשתתף עם מי שהשעה משחקת לו טוב להצלחה.
- לט. מי שאוהב את השם יתברך באכילתו ובשתיתו ושאר תענוגים, זוכה לפרנס את עצמו רבים.

- מ. מי ששונא ממון, זוכה לאריכות-ימים.
- מא. מי שמחפש אחר אוצרות, הוא מקרב מיתתו.
- מב. מי שלא תקן חטאות נעורים, נעשה רש.
- מג. מי שמיגע את עצמו יומם ולילה אחר פרנסה, ואינו מוצא את פרנסתו, תקנתו שיחזיר בני-אדם בתשובה.
- מד. מי שמשבר איזה כלי שלא במתכונן, בידוע שהוא חוטא.
- מה. מי שלהוט אחר עבודת אדמה, בודאי אין בו תועלת.
- מו. בכל אשר תעשה תבקש את הצדיק, שיתפלל עליך.
- מז. השמחה המידית מסגל להצלחה.
- מח. דרך-ארץ צריך חזיק.
- מט. המשתף שם שמים בצערו, כופלים לו פרנסתו, גם פרנסתו מעופפת לו בצפור.
- נ. בעוון בטול תרומות ומעשרות השכר אבד, וכני אדם רצים אחר פרנסתם, ואינם מגיעים.
- נא. מטר בשביל יחיד ופרנסה בשביל רבים. ויחיד דאלים זכותה כרבים דמי.

- נב. על-ידי קדוש על היין בא מטר ונשמע הפלתו.
- נג. המקיים ספר תורה של אביו בביתו, זוכה לעשר.
- נד. מטר בזכות אדם אחד ושדה אחת ועשב אחד, ובזכות הארץ וחסד ויסורין.
- נה. הגשמים נעצרו בשביל עבודה-זרה ובשביל נאוף ובשביל צדיק, שלא נספר בהלכה ובשביל מקפחי פרנסת אחרים.
- נו. על-ידי עניות נצול מדינה של גיהנם.
- נז. על-ידי שמוש שמות הקדושים בא עניות ומיתה, ואפלו על מי שיש בידו למחות ואינו מוחה.
- נח. כשיש לו צעקת לגימא על חבירו ודומם, הקדוש ברוך-הוא עושה לו דין.
- נט. בשרואה אדם שמוזנותיו מצמצמין, יעשה מהם צדקה.
- ס. דאגה וטרדא על מוזנותיו מכחישין כחו של אדם.
- סא. על-ידי נאוף בא עניות.
- סב. לפעמים כשיאין לצדיק מזל על פרנסה, אז מקימים עליו איזה מתנגדים, ועל-ידי-זה נותנים לו פרנסתם הראוי להם.

- סג. הָעוֹסֵק בְּבִנְיָן מִתְמַסְכֵּן.
- סד. הַצְּנִיעוּת מְסַגֵּל לַעֲשִׂירוֹת.
- סה. מִשְׁרָבוֹ הַצְּרִי-עֵינָן, רַבּוֹ הַמְּקַפְּחִים פְּרַנְסָתוֹ שֶׁל אָדָם.
- סו. מְזוֹנוֹת שֶׁל אָדָם נִתְמַעַט, כְּשֵׁאִין דָּן אֶת הָאָדָם לְכַף זְכוּת.
- סז. גַּם כְּשֶׁמְעַרְב מַיִם בְּמִשְׁקָיו.
- סח. גַּם כְּשֶׁאָדָם שׁוֹמֵעַ לַעֲצַת הַמַּסִּית.
- סט. גַּם כְּשֶׁעֲבַר עֲבָרָה לְהַכְעִים, נַעֲשֶׂה עָנִי, וְהָעוֹלָם אִין מֵאֲמִינִים לוֹ שֶׁהוּא עָנִי.
- ע. מִי שֶׁעוֹסֵק בְּשִׁמוֹת הַפְּטָמָה וּבְכִשְׁפִּים, נַעֲשֶׂה עָנִי.
- עא. הַחֲלָאֵת שֶׁל כְּחִישַׁת הַבָּשָׂר, הַנִּקְרָא דָּאָר, הֵבֵא עַל אַחַד מִבְּנֵי-הַבַּיִת הוּא סִימָן לְדָלוּת.
- עב. כְּשֵׁאִיזָה בּוֹשָׂה בָּאָה עַל הָאָדָם הוּא סִימָן לְדָלוּת.
- עג. מִי שֶׁהוּא שׁוֹנֵא מִמּוֹן, מְלַמְּדִין אוֹתוֹ מִלְמַעְלָה הַדְּרֹךְ, שִׁילְךָ בָּהּ.
- עד. לְפַעֲמִים מִיתַת כְּרַת נִתְחַלֵּף עַל עֲנִיּוֹת.
- עה. עָנִי הוּא מְבַלְבֵּל כְּשִׁכּוֹר.
- עו. עַל-יְדֵי אוֹנָאָה נַעֲשֶׂה עָנִי.

עז. מי שעושה מעשיו במהירות בלי ישוב-הדעת, נעשה בעל-חוב.

עח. מי שמקפח פרנסה לאחד, כאלו הרגו.

עט. לעולם יחזיק אדם בנחלת אבותיו, ואל ימכר ואל יחליף אותם.

פ. מי שהוא תאב למזון, הוא נופל ממדרגתו.

פא. על-ידי כפירה בא דלות.

פב. מי שהוא עני, ישתדל לספק מזון לדורשי השם.

פג. אמונה הוא טוב לפרנסה.

פד. כאב עינים הוא סימן לעניות.

פה. על-ידי הכנעה בהמותיו של אדם נתרבה.

פו. על-ידי צדקה זוכין לפרנסה.

פז. מי שנותן ממזון למכשפים, על-ידי-זה תולין לו פרנסתו בבית של נכרים.

פח. דבוריו של הצדיק מביאין פרנסה.

פט. העצבות מפסיד הפרנסה.

צ. על-ידי צדקה יהיה לך הרחבה.

צא. הרבה שנה מביא את האדם לידי עניות.

צב. העוסק בתורה ובצדקה, זוכה לעשירות.

- צג. אוֹקִירוּ לְנִשְׁיִכּוֹ, כִּי הֵיכָא דְתִיתְעִתְרוּ.
- צד. אִין הַבְּרָכָה מְצוּיָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם אֶלָּא בְּשִׁבִיל כְּבוֹד אִשְׁתּוֹ.
- צה. הַמְּלֹוה בְּרַבִּית, נִכְסֵיו מִתְמוּטְטִין וְאִינָן עוֹלִין.
- צו. עַל-יְדֵי שְׁמִבְטָלִין זָמַר שֶׁל שְׁחֹק, בָּא זוֹל.
- צז. מִי שְׂאִין לוֹ פְּרִנְסָה, יַעֲסֵק בְּתוֹרָה וְאַחַר כֵּךְ יִתְפַּלֵּל עַל פְּרִנְסָה, בְּוִדְאֵי יִתְקַבֵּל תְּפִלָּתוֹ.
- צח. אִין לְאָדָם לְמַכַּר מְקַחוּ הָרֵאשׁוֹן.
- צט. מִי שְׂיִזְרַד לְפְרִנְסַת חֵבְרוֹ, נִקְרָא רָשָׁע.
- ק. לֹא יָבוֹא שׁוֹם אַחַד לְהַזִּיק אֶת חֵבְרוֹ אִם לֹא מִגְּאֻלוֹת לְבוֹ.
- קא. נְשִׁירָה קָשָׁה לְעִנְיֹתָא.
- קב. עֲשִׂיר הוּא בְּחִינַת זָכָר, וְעִנִּי הוּא בְּחִינַת נׁיקָבָא.
- קג. כָּאֵב עֵינַיִם סִימָן לְהִזְק.
- קד. לְכֹל הַדְּבָרִים הֵן חֲכָמָה אוֹ עֲשֶׂר אוֹ בָּנִים, צָרִיךְ עֵסֵק בְּדַרְךְ הַטָּבֵעַ, וַיִּבְקֶשׁ רַחֲמִים, שְׂיִצְלִיחַ בְּדַבַּר הָעֵסֵק.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. שָׁנָה שְׁהִיא שְׁנַת מִשְׁאֲוִמְתָּן הוּא סִימָן טוֹב לְבְרִיאֹת הַגּוֹף.

ב. מי שְׁלֵהוּט אַחַר עֲבוֹדַת אָדָמָה, בָּא לְיַדֵּי אֶחָד מִשְׁלֵשָׁה, אוֹ לְיַדֵּי שְׁפִיכוֹת־דָּמִים אוֹ לְיַדֵּי צָרַעַת אוֹ לְיַדֵּי שְׂכָרוֹת.

ג. עַל־יַדֵּי הַיְרָאָה וְהַחֶסֶד נִצּוֹל מֵאִשׁ וְזוֹכָה לְפִרְנָסָה.

ד. עַל־יַדֵּי שְׁהַדִּין־תּוֹרָה הוֹלֵךְ וְנִתְמַעֵט, עַל־יַדֵּי־זֶה הַפִּרְנָסָה מִתְמַעֵטַת וְכֵן לְהַפְּךָ.

ה. עַל־יַדֵּי אִסְמִכְתּוֹת נִשְׁפָּע פִּרְנָסָה גְדוֹלָה לְעוֹלָם. וְזֶה כִּי יֵשׁ כַּמָּה דְבָרִים, שְׁלֹא מְצִינוּ לָהֶם מִקְרָא מִן הַתּוֹרָה, וְטָרְחוּ חֲכָמֵינוּ, זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה, לְמִצַּא לָהֶם אִסְמִכְתָּא בְּעָלְמָא.

ו. לְפַעֲמִים הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מִתְפָּאֵר בְּכַשְׂרִים שְׂבָאָמוֹת כְּנֶגֶד הַשָּׁטָן, כִּדֵּי שְׁיֻיכַל לְתַן פִּרְנָסָה לְיִשְׂרָאֵל בְּלֵי קַטְרוֹנָא.

ז. עַל־יַדֵּי הַשְׁתּוֹקְקוֹת שְׂאָדָם מִשְׁתּוֹקֵק לְקַבּוֹרַת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, עַל־יַדֵּי־זֶה נִשְׁפָּע פִּרְנָסָה גְדוֹלָה.

ח. לְסַעֲדַת מִצְוָה יִטְרִיחַ אָדָם אֶת עַצְמוֹ אֲפִלּוּ בְּבִקִּיעַת עֵצִים, וַיְכֻוֶּן בְּבִקִּיעַת עֵצִים שֶׁהוּא בּוֹקֵעַ וּמְפָרִיד הָרַע מִהַטּוֹב שְׂבַעֵץ־הַדַּעַת, וְעַל־יַדֵּי־זֶה יִזְכָּה לְפִרְנָסָה.

ט. עַל־יַדֵּי תְשׁוּבָה הַפִּרְנָסָה בְּנִקְלָא.

- י. מי שְׁמַקִּים "יהי ממוזן חֲבֵרְךָ חָבִיב עֲלֶיךָ כְּשֶׁלְּךָ"
עַל־יְדִיָּזָה זֹכָה לְהַתְפַּלֵּל בְּכֹונַת הַלֵּב.
- יא. גְּדוֹל הַנְּהִנָּה מִיִּגִיעַ כִּפּוֹ, שֶׁהוּא מִכִּיר בְּכְבוֹדוֹ שֶׁל
מָקוֹם מֵה שְׂאִין הַמְּלָאכִים יוֹדְעִים.
- יב. לְפִי הַשְּׁנוּיִים שֶׁנַּעֲשׂוּ בַּמְּלָאכִים, הֵינּוּ לְפַעֲמִים
יוֹשְׁבִים, לְפַעֲמִים עוֹמְדִים, לְפַעֲמִים נָשִׁים, לְפַעֲמִים
אֲנָשִׁים וְכֵן שְׂאֵר הַשְּׁנוּיִים, כֵּן הַשְּׁפַע הֵבֵא מִן
הַשָּׁמַיִם נְשִׁתָּנָה, לְפַעֲמִים אִשׁ, לְפַעֲמִים מַיִם,
לְפַעֲמִים אֲבָנִים וְכֵן שְׂאֵר הַשְּׁפַעוֹת, וְכֹל אֱלוֹ
הַשְּׁנוּיִים נַעֲשִׂים בְּעוֹלָם וּבְאָדָם. גַּם נְשִׁתָּנָה רְצוֹנוֹ
לְפִי הַשְּׁנוּיִים, לְפַעֲמִים רוֹצָה כֶּךָ וְלְפַעֲמִים רוֹצָה
רְצוֹן אַחֵר.
- יג. הַפְּרָנְסָה לְפִי הַזְּוֹנָה.
- יד. לְפִי הַזְּקָנִים שֶׁבְּדוֹר כֵּן הַפְּרָנְסָה.
- טו. הָרַבִּית מִפְּסִיד הַיְרָאָה.
- טז. הַמְּלִוָה בְּרַבִּית, אֵינּוּ מוֹצֵא מִי שֶׁיִּלְמַד עָלָיו זְכוֹת.
- יז. מִי שֶׁשׁוֹמֵר אֶת עֲצָמוֹ מִלְּעֵבֵר עַל "לֹא תַחְמַד",
עַל־יְדִיָּזָה נִצּוֹל מִכַּעַם וּמִגְּאוּהָ וּמִחֶסְרוֹן אֲמוּנָה,
הַבָּאָה עַל־יְדֵי כַּעַם וּגְאוּהָ.
- יח. עַל־יְדֵי מַשְׂאֵ-וּמַתָּן בְּאֲמוּנָה נִתְּבַטְּלִים הַקְּלָלוֹת.

- יט. מי שצריך ללוות מאחרים, הוא דומה לבהמה.
- כ. מי שהוא סרסור, כשרוצה לסרסר, שיקנה אדם גדול איזהו דבר מאדם פחות ורואה שאין דבריו נכנסין באזני האדם הפחות, שימכר את הדבר לאדם הגדול, אזי יתפלל הסרסור, שיכנסו דבריו באזני הפחות וימכר לאדם החשוב.
- כא. מי שהוא שולט ביצרו, בניו אינם יוצאים לתרבות רעה, ועל-ידי-זה ממונו נתברך, ועל-ידי-זה לא יבוא לידי גסיון.
- כב. הדרכים מביאין את האדם לשון-הרע ועבודה-זרה וגלוי-עריות ושפיכות-דמים, ואלו העברות מפסידין הפרנסה.
- כג. על-ידי הממזון שנותן לעניי ארץ-ישראל, על-ידי-זה ממונו נתקים בידו.
- כד. השרפות באים לעולם בשביל מעות עבודה-זרה לכלות אותם.
- כה. כשקם מלך חדש או שר חדש, אזי נתחדש ונשתנה הפרנסה.
- כו. מי שעסקו ומשאו-ומתנו עם האמות בעת חגם או אפלו שלא בעת חגם, אלא שפרנסתו שמעמיד

דברים לעבודה-זרה שְׁלָהֶם, על-ידי-זוה אשתו שופעת דם תכף סמוך לטבילתה.

כו. מי שעושה פרווד בין איש לאשתו, הינו שהולך לאיש ומיפה את האשה בפני הבעל, והולך אל האשה ומגנה את בעלה בעיניה, עד שנעשה פרווד ביניהם, על-ידי-זוה נעשה טרווד במזונותיו.

כח. מי שסחורותיו ונחלותיו מפזרים ואינם במקום אחד, לפעמים נצול על-ידי-זוה מקריעה על מתו.

כט. הסוחר הגדול שבועיר הוא הנר שבועיר.

מפלת

א. על-ידי פחד האשה מפלת.

ב. סגלה למפלת נפלים שתשא אצלה מגינט, גם תשא אצלה חתיכת עץ מקבר הצדיק, גם יתן צדקה.

ג. אשה שהיא מפלת, תשא אצלה מי טל.

ד. סגלה למפלת שתמכר עברה.

ה. בעוון שנאת-חנם האשה מפלת נפלים.

ו. על-ידי תאות אכילה ושתיה שללה היא מפלת.

חלק שני

- א. אשה המפלת נפלים, לא תלך בקשויטי זהב.
 ב. הטחינה של קמח והלישה של המצות של פסח הוא סגלה לאשה, שמפלת נפלים.

 מסור

- א. מי שאומר מסירות על חברו, לסוף שיהא מטלטל, ושונאים קמים עליו, ורואה בעצמו מה שרצה לראות על חברו, וכל הנסמכין עליו נופלים, ומשפחת הנרדף לוקחין גדלתו.
 ב. מי שמוסר את הצדיק, יורד מנכסיו.
 ג. מתר להרג את המסור.
 ד. אסור למסר אפלו את הרשע להריגה.

 משקה

- א. על-ידי גיבה המשקות מתקלקלין.
 ב. גם על-ידי גאווה.

משיח

חלק שני

- א. על-ידי ספורי מעשיות של צדיקים ממשיכין אור של משיח בעולם, ודוחה הרבה חשך וצרות מן העולם, גם זוכה לבגדים נאים.
- ב. על-ידי תשובה הרוח של משיח מנשבת על גזרות המלכיות ומבטלן.
- ג. עתיד דור אחד שיהיה בעולם, שיהיה כלו זכאי.
- ד. על-ידי אמת בא הקין.
- ה. על-ידי שמירת שבת ממשיך על עצמו אור של משיח גם על-ידי תשובה.

מוהל

- א. צריך לחזר אחר מוהל צדיק וירא-שמים, כי כשהמוהל אינו טוב, יכול להיות שלא יהיה מוליד, חם ושלום, הנמול על-ידו. גם על-ידי שהמוהל אינו

- טוב, על-ידי-זה בא התינוק, חם ושלום, לידי חלי נופל.
- ב. אשה שאינה יכולה להתעבר, תביט על הספין של מילה אחר המילה.
- ג. המוהל נותן הבנה לנמול בלמוד התורה.
- ד. מצות מילה יש לה כח שיש לבגדי כהן גדול.
- ה. מי שנולד מהול, בידוע שפח המדמה שלו טוב ויפה.
- ו. מי שגומל חסד, שם אשר יקרא יתקיים, בשביל זה קדם שיקרא שם לתינוק, יגמל חסד, ועל-ידי-זה יתקיים השם.

✿ מפרסם ✿

- א. יש מפרסמים, שעקר הפרסום שלהם נעשה על-ידי המחלקת.
- ב. הנסיון הוא בשביל לגדל ולפרסם את האדם.
- ג. על-ידי המריבה גורמים שהתלמידים הקטנים נתפרסמים קדם זמנם. וזהו בחינת הפלת נפלים, שהולד יוצא לאויר עולם קדם זמנו, ועל-ידי-זה גורם עניות ולפעמים גורם מיתות חם ושלום.

✻ נאוף ✻

- א. מי שמהרהר בבת אל נכר, על-ידי-זה פניו לא יהיו לומדים.
- ב. מזל של אשה כפי מזל האיש.
- ג. הזיווג שהיא בבית נאה, על-ידי-זה נמשך צורה יפה ומתקנת לבניהם.
- ד. הבא על הגויה, כאלו נתחתן עמהם.
- ה. הבשמים מכניסין תאוה לאדם.
- ו. בת כהן לישראל ובת תלמיד-חכם לעם-הארץ, אין זיווגם עולה יפה: או אלמנה, או גרושה, או זרע אין לה, או קובריה, או קוברתו, או מביאתו לידי עניות ולידי גנות.
- ז. זקן מנאף אין הדעת סובלתו ואחר-כך הוא נבזה בעיני עצמו.
- ח. שבועה כמגידין, ואחד מהם מי שאין לו אשה.
- ט. תאות נאוף אינו נרחק מן האדם אלא על-ידי הרחקת ראות העין והמחשבה.

י. לא תכניס עם פתוויך בטוען ונטען, כי אריכת
הרגשת החושב אפלו לבחינת השולל תפעל הגברת
החפיץ ותתהפך הרצון אליו.

יא. על-ידי היין רוב נאוף.

יב. מי שאין לו אשה, אינו אדם, וכאלו שופך דמים
וממעט את הדמות.

יג. מי שמחפר עונת אשתו, ויש לה צער מזה, הוא
נענש במיתה.

יד. לפעמים על-ידי שדוכים שאינם הגונים זה לזה,
אחד מהם מת.

טו. מי שנזשא אשה רשעה גרושה קוברתו.

טז. נאוף של אשה מחריב את הבית.

יז. כל המזנה, על-ידי-זה אשתו רואה בחלום טמאות
הנקרא מארין.

יח. כל הנזשא אשה לשם שמים, כאלו ילדה.

יט. על-ידי זונג שאינו בקדשה בא שרפה.

כ. כל הבא דבר עברה לידו ואינו עושאה, עושים לו
גם.

כא. הנזשא אשה, שאינה הוגנת לו, כאלו חורשו לכל
העולם כלו וזורעו מלח, וכשהקדוש-ברוך-הוא

מִשָּׁרָה שְׂכִינָתוֹ, הוּא מֵעִיד עַל כָּל הַשְּׂבָטִים, וְאִינוֹ
מֵעִיד עָלָיו.

כב. הַמִּפְר בְּרִית, כְּאֵלוֹ הַיָּפֵר כָּל הַמְצוּוֹת.

כג. הַמְכַנְסִים מְכַפְּרִים עַל גְּלוּי-עֲרִיּוֹת.

כד. עַל-יְדֵי נְאוּף נוֹפְלִים הַצְּדִיקִים.

כה. עַל-יְדֵי שְׂמֻקוֹנָן עַל מִיתַת הַצְּדִיקִים, עַל-יְדֵי-זֶה
מִשִּׁבֵּר אֶת עֲצָמוֹ מֵאַהֲבַת נָשִׁים.

כו. עַל-יְדֵי הוֹצָאת זֶרַע לְבִטְלָה בּוֹרָא קְלָפוֹת,
הַמֵּת־לְבָשִׁים בְּבִנְי-אָדָם מִתְנַגְּדִים וְחוֹלְקִים עָלָיו
וְעוֹשִׂין לוֹ יסוּרִין.

כז. הִבָּא עַל אִשְׁתַּי אִישׁ, סוֹף שָׁבָא לְיְדֵי שְׂפִיכוֹת-דְּמִים.

כח. מִי שֶׁהוּא מְבִיעַר נוֹאֲפִים, בְּזֶה הוּא מְתַקֵּן חַטָּאת
אֲבוֹתָיו.

כט. מִי שֶׁרוֹצֶה לְשָׁמֵר אוֹת בְּרִית, יֹאמֶר תָּמִיד אִמְתָּ, גַּם
יַעֲשֶׂה חֶסֶד עִם מִי שֶׁלֹּא יִצְפֶּה לְתִשְׁלוֹם גְּמוּלוֹ.

ל. לְפָנֵם הַבְּרִית יִהְיֶה רוֹדֵף שָׁלוֹם.

לא. עַל-יְדֵי מַחֲלָקַת בָּא לְיְדֵי פָּנֵם הַבְּרִית.

לב. הִרְהוּרֵי נְאוּף בָּאִים מִחֲמַת שְׂבִירַת כְּלֵי שֶׁל חֶסֶד,
וּלְפִי רַב הַנִּיצוּצוֹת הֵן רוֹב הַמְחֻשְׁבוֹת שֶׁל נְאוּף.

לג. מי שעובר על משכב-זכר, על-ידי-זה נתפס בתפיסה.

לד. כסף חי מסגל לגבורת אנשים.

לה. מי שמזוג עם אשתו בשעת שנאה, זרע הנולד הן משמדין את עצמן.

לו. על-ידי נאוף באים לגלות תחת יד שרים לצים, ונעשה בעל-חוב.

לז. בזכות שהנקבות נוהרים מנאוף, יבוא משיח, גם לא יצטרך אדם לחברו, וכבוד הצדיקים נתגדל.

לח. נאוף בא על-ידי התעסקות בשמות הטמאה ובכשפים.

לט. הבא על הכותית, מכנים כל השפע לסטרא אחרא. על-ידי נאוף בא שכחה.

מא. תקון להוצאת זרע לבטלה שישתדל להחזיר בני-אדם בתשובה.

מב. מי שהוא נוטר ברית, אף-על-פי שאין לו זכות אבות, הקדוש-ברוך-הוא עושה לו זכות.

מג. על-ידי מעוט [אמונה] באין הרהורי נאוף.

מד. בעוון כשוף ונאוף הצדיק נסתלק.

- מה. בְּנֵי נֹאֲפִים יִהְיוּ נִצְרָכִים לְכִשּׁוֹף.
- מו. בְּנִים הַנּוֹלָדִים עַל-יְדֵי עֶסֶק הַכִּשּׁוֹף יִהְיוּ נֹאֲפִים.
- מז. הַנּוֹאֲפִים לָרַב הֵם מִתְנַגְּדִים לַצַּדִּיקִים.
- מח. הַמוֹצִיא זֶרַע לְבִטְלָה, כָּאֵלּוּ הֵבִיא בְּנָיו קָרְבָּן לְעִבּוּדָה-זָרָה גַם גְּדוֹן בְּסִקִּילָה.
- מט. עַל-יְדֵי נֹאֲף מֵאֵבֶד אֶת הַזִּכְרוֹן.
- נ. עַל-יְדֵי נֹאֲף הַבוֹשָׁה נִסְתַּלֵּק.
- נא. עַל-יְדֵי אֲכִילָה גַּסָּה בָּא לְנֹאֲף.
- נב. כְּשֶׁאָדָם עוֹזֵר עֲבָרָה, אַחֲר־כֵּן הוּא מְצַעֵר מִחַמַּת הַנִּיצוֹץ שָׁבוּ, אֲבָל כְּשֶׁפָּגַם בַּבְּרִית אִין מְצַעֵר אַחֲר־כֵּן, כִּי כָּבֵד הָלַךְ מִמֶּנּוּ הַנִּיצוֹץ.
- נג. מִי שְׂאִינוֹ מִפֶּר בְּרִית, עַל-יְדֵי-זָה יֵשׁ לוֹ זְכִירָה.
- נד. הִרְהוּרֵי נֹאֲף בָּאִים עַל-יְדֵי שְׁבוּעַת שֶׁקֶר.
- נה. מִי שֶׁהוּא עָרֵב בְּעַד רָשָׁע, נַעֲשֶׂה נֹאֲף.
- נו. מִי שֶׁמְשַׁחֵת דְּרָכּוֹ, עַל-יְדֵי-זָה נִכְלָה פְּרוּטָה מִן הַכִּסִּים.
- נז. עַל-יְדֵי גְלוּי-עֲרִיזוֹת בָּא הִרְיָגָה.

חלק שני

- א. על-ידי נאוף נופל לתפיסה או לחלי פאב רגלים, גם תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה נופל לזה, גם מזיקין שולטין עליו.
- ב. על-ידי המחלקת נופל לתאות נאוף.
- ג. על-ידי תשמיש המטה בימים שאסורין בתשמיש, על-ידי-זה נופל לתפיסה.
- ד. על-ידי תאות נאוף פא עצירות, ועל-ידי עצירות פא צרעת.
- ה. על-ידי טובות שעושה עם בני-אדם, נתבטל תאות נאוף וכן להפך.
- ו. שומר הברית הוא מקור הברכות.
- ז. כל השומר הברית, זוכה להבין השבעים לשון, הגנוזים בתורה.
- ח. אסור ללמד זכות, על זה שעבר על משכב זכור.
- ט. הפרנסה לפי הזיווג.
- י. איש בטל שאין עוסק בשום עסק, על-ידי-זה תאותו מרבה במשגל ומדבר דברי טנוף תמיד.
- יא. מי שהוא שומר הברית מתר לו לשמח, בשרואה מפלת שונאיו.

- יב. סִכַּנְתָּ הַדְרָכִים בָּא עַל-יְדֵי פָגַם הַבְּרִית. וְסִימָן לְדַבָּר:
"אֲרַחֵי וְרַבְעֵי זְרִית" וְכו'.
- יג. אִשָּׁה שֶׁנִּתְבַּעַת לְזָנוֹת, אֶף-עַל-פִּי שְׁלֹא נִבְעְלָה,
הִתְבִּיעָה לְחוּד עוֹשֶׂה בָּהּ רָשָׁם.
- יד. מִי שֶׁעוֹצֵם עֵינָיו מִרְאוֹת בְּרָע, עַל-יְדֵי-זֶה נִצּוֹל
מִבְּזִיוֹנוֹת.
- טו. עַל-יְדֵי זָנוֹת בָּא רְצִיחָה.
- טז. עַל-יְדֵי זָנוֹת עִם הָאֵמוֹת בָּא שְׂמֵד.
- יז. מִי שֶׁנּוֹטֵל שְׂרָרָה לְעֵצְמוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה בָּתוֹ נַעֲשִׂית
זוֹנָה, חֵם וְשָׁלוֹם.
- יח. הַבְּעֵלִי הַשְּׁבוֹנוֹת עַל-פִּי רַב הֵם בְּעֵלֵי תַאֲוֹת נְאוּף.
- יט. מִי שֶׁאֵין מְסַתְּפֵל עַל נָשִׁים, זוֹכֶה שְׂזָרְעוֹ יַחְבְּרוּ
פְּרוֹשִׁים עַל הַתּוֹרָה.

🌿 נְדָה 🌿

- א. אִשָּׁה שֶׁהִיא מְרַבָּה בְּדַמִּים, הִיא דִּבְרָנִית. וְאֵל
תְּתִיבָה בְּעֵינֵי בְּנֵי אָדָם, גַּם תִּרְחֹץ אֶת עֵצְמָהּ בְּמִי
מִעֵינֹת, גַּם אֵל תִּינַע אֶת עֵצְמָהּ הַרְבֵּה, גַּם בְּעֵלָהּ
יִזְהַר בְּנִטְיִלַת-יְדָיִם, גַּם אֵל תִּכְעַס, גַּם אַחֲרֵי הַטְּבִילָה

תתן צדקה. גם בעלה ילמד מסכת גדה ואחר-כך יאמר שיר של יום. גם תרחין את עצמה בדברים, העולים מתוך המצודה מן הנהר, גם תשתה חלב עז, גם תרחין בנוצת עזים, גם תעישן את עצמה בלבונה.

ב. אשה ששופעת דם, תכתב אותיות "לא אחר" ותשא עליה.

ג. אשה שהיא פרוצה, על-ידי-זה אין לה וסת ומרבה בדרמים.

ד. גדה שראתה דם דרך מקרה הוא מחמת הטא האישי.

חלק שני

א. אשה שאין לה וסת תתענה.

ב. סגלה להחזיר לאשה וסתה על-ידי הכנסת-אורחים.

ג. מי שעסקו ומשאו-ומתנו עם האמות בעת חגם או אפלו שלא בעת חגם, אלא שפרנסתו שמעמיד דברים לעבודה-זרה שלהם, על-ידי-זה אשתו שופעת דם תכף סמוך לטבילתה.

נפילה

- א. לפעמים אדם נופל ממדרגתו לעת זקנתו.
- ב. על-ידי גביית מס נופל אדם ממדרגתו.
- ג. על-ידי קנאה נופל ממדרגתו.
- ד. על-ידי קנאה אינו הולך בדרך אחד, לפעמים מתפלל בהתלהבות ולומד בהתמדה, ולפעמים התפלה והלמוד עליו כמשא.
- ה. מי שנמער בדבורו, ובדאי הרגילות של לשונו היה צריך לדבר כל מה שצריך, אבל מי שנמער בהרגילות לשונו, בידוע שפרנסתו נתמעט והוא צריך לחסד גדול וישועה שיתן לו הקדוש-ברוך-הוא פרנסה.
- ו. על-ידי השבועה נפרת [נכרת] ההשתוקקות של אדם.
- ז. כשאדם מחליק ונופל, זה על-ידי שהתחזק לעבור עברה.
- ח. כשאטה מתחיל לעשות איזה מצוה והתחלה היא בכל לבב, תצליח בזו המצוה ולא יארע לך שום היזק.

ט. מי שְׁנוֹפֵל מִירָאָתוֹ, בְּדוּעַ שִׁירָאָתוֹ לֹא הִיָּתָה טְהוֹרָה.

י. אָדָם נוֹפֵל מִחַמַּת תְּאוֹת מָמוֹן.

יא. כְּשֶׁתִּשְׁמַר אֶת עֲצָמָךְ מִגְּזֵלוֹת וּמִשְׁבוּעוֹת וּמִשָּׁקָר, לֹא תִפֹּל מִמִּדְרָגָתְךָ.

יב. כְּשֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל בְּמִנּוּן, שֵׁישׁ שָׁם רְשָׁעִים, לְפָעַמִּים הֵם מְשֻׁלְכִין אוֹתוֹ לְמַטָּה וְהַסִּגְלָה לָזֶה שִׁיגְבִיָּה יָדוּי לְמַעְלָה בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה.

יג. מי שְׁלָבוּ נוֹפֵל מִהֶהֱתַלְהֵבוֹת, הוּא מִחַמַּת שְׁשׂוּנָא אֶת הַצַּדִּיק.

יד. הַצַּדִּיק שְׁמִנְהוּג בְּאַמַּת אֶת הָעוֹלָם, לֹא יִפֹּל מִחֲשִׁיבוֹתוֹ.

טו. מי שְׁבוֹרַח מִן הַכְּבוֹד וְהַכְּבוֹד רוֹדֵף אַחֲרָיו, בְּנוֹדָאֵי לֹא יֵרֵד וְלֹא יִפֹּל מִכְּבוֹדוֹ.

טז. עַל-יְדֵי הַתְּקַשְׁרוֹת לְצַדִּיקִים לֹא יִפֹּל מִמִּדְרָגָתוֹ.

חֶלֶק שֵׁנִי

א. מי שֶׁהוֹלֵךְ וְנוֹפֵל, יֵדַע שֶׁמְלֶאכֶיו הַשּׁוֹמְרִים אוֹתוֹ נִסְתַּלְקוּ.

- ב. מי שָׁבָא לוֹ הַרְהוּר זְנוּת עִם בַּת אֵל יִכָּר, בְּיָדוּעַ שְׂיִהְיֶה לוֹ אֵיזֵהוּ נְפִילָה.
ג. אוֹ אֵיזֵהוּ חוֹלֵאת יָבוא עַל אִשְׁתּוֹ וּבְנָיו.

נבול-פה

- א. מי שְׁמַדְבֵּר נבול-פה, בְּיָדוּעַ שְׁלָבוֹ חוֹשֵׁב מִחֲשָׁבוֹת אָוֶן.
ב. עַל-יְדֵי נבול-פה בָּא חֲנֻפָּה.
ג. בְּעוֹזֵן נבול-פה צָרוֹת וְגִזְרוֹת מִתְחַדְּשׁוֹת, וּבַחֲוֵרֵי יִשְׂרָאֵל מִתִּים, חֵם וְשָׁלוֹם, וִיתוּמִים וְאַלְמָנוֹת צוֹעֲקִים וְאֵינָם נִעְנִין.
ד. הַמְנַבֵּל פִּיו, אֶפְלוֹ חוֹתְמִין עָלָיו גִּזְר־דִּין שֶׁל שְׁבָעִים שָׁנָה לְטוֹבָה, הוֹפְכִין עָלָיו לְרָעָה, גַּם מִעֲמִיקִין לוֹ גִּיהֶנֶם, גַּם לְשׁוֹמֵעַ וְשׁוֹתֵק.
ה. חֲמוֹר הַאוֹמֵר בְּפִיו מִן הָעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה.

נהנה מאחרים

- א. מֵה שְׂהֶצְדִּיק מְקַבֵּל מָמוֹן מִהַרְשָׁע, אַף-עַל-פִּי שְׂזֵה הַמָּמוֹן הוּא סָפֵק גָּזֵל, אַף-עַל-פִּי-כֵן מִתָּר לְקַבֵּל

מִמֶּנּוּ, כִּדֵי שְׁלֹא יִקְבַּל הַרְשָׁע לְעַצְמוֹ אִיזְהוּ תִלְמִיד
חָכָם רָשָׁע, וַיֹּאמֶר עָלָיו שֶׁהוּא צַדִּיק, וַיִּתֵּן לוֹ הַמָּמוֹן,
וַיַּחֲלֶק עַל הַצַּדִּיק הָאֵמֶת.

ב. מִשְׁרְבוּ מִקְבְּלֵי מִתְנֹנֹת, נְתַמְעֵטוּ הַיָּמִים וְנִתְקַצְרוּ
הַשָּׁנִים.

ג. אָדָם שֶׁקִּבְּלָתָּ הֵנָּא מִמֶּנּוּ פַּעַם אֶחָד, אַל תִּבְזֶהוּ.

ד. מִי שֶׁמְכַבֵּד עָלוּ עַל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל, לְסוֹף שֶׁנִּצְרָךְ
לְאַחֲרִים.

ה. מִי שֶׁעוֹשֶׂה טוֹבוֹת לְבְנֵי־אָדָם, מִתָּר לוֹ לַהֲנוֹת מֵהֶם
וְצָרִיכִים לְשָׂרְתוֹ.

ו. עַל־יְדֵי הֵנָּא שֶׁאַתָּה מְקַבֵּל מִחֲבֶרְךָ, עַל־יְדֵי־זֶה
אַתָּה סוֹבֵל צַעַר עַל עוֹנוֹתָיו.

ז. מִי שֶׁאִינוֹ מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ מֵאַחֲרִים, יִגְדֵל כָּל זֶרְעוֹ.

ח. הַמֶּלֶךְ גּוֹבֶה יְצִיאֹתָיו מִן הָעָם.

ט. צָרִיךְ לַעֲסֹק בְּאִיזָה מִשְׁאֵל־וּמָתָן, כִּדֵי שְׁלֹא יִצְטָרֵךְ
לְסוֹף לְבַטֵּל מִדְּבַרֵי תוֹרָה.

י. מִי שֶׁשׂוֹאֵל חֵלְקוֹ בְּפִיו, כְּאִלוֹ גִּזְלֵל.

יא. הַמְצַפֶּה לְשִׁלְחַן חֵבְרוֹ, עוֹלָם חָשֵׁךְ בְּעֵרוֹ גַּם חַיָּו
אִינָם חַיִּים.

יב. מי שיש לו נשמה, הוא נהנה מריח.

חלק שני

- א. גדולה יגיע כפו, שמציל את האדם מהרינה.
 ב. מי שהוא שונא מתנות, אינו מתירא מעלילות.

נגינה

חלק שני

- א. כשהצדיקים נתפרסמים בעולם, על-ידי-זה נתחדשים נגונים בעולם.
 ב. הלויים היה להם לכל יום נגון מיוחד, ועכשו בגלות נשתכחו הנגונים. וכשפאה איזהו שפר על איזהו אמה, אזי מתנוצץ הנגון של הלויים שהוא כנגד השפר הזה.
 ג. על-ידי הנגונים שיש בהם קול בכיה, יכולים להוציא השבויים, בחינת מוציא אסירים בכושרות.
 ד. על-ידי הנגינה אדם נפר, אם קבל עליו על תורה.
 ה. מה כשאדם שותה, מתחיל לומר ולנגן ולא כן באכילתו, מחמת שאמרו שירה על הבאר, ולא אמרו שירה על המן.

נסיון

חלק שני

- א. הנסיון הוא בשביל לגדל ולפרסם את האדם.
- ב. מי שאין במעלות הצדקות, וגם אין לו זכות אבות, ורוצה לקרב את בני-אדם לעבודת השם יתברך, ישמר את עצמו מנסיונות, ובפרט שלא יתקנאו בו הרשעים.
- ג. מי שהוא שולט ביצרו, פניו אינם יוצאים לתרבות רעה, ועל-ידי-זה ממונו נתברך, ועל-ידי-זה לא יבוא לידי נסיון.

נר תמיד

חלק שני

- א. בזכות נר תמיד הדולקים בשמן-זית, נצולין מגזרת שומד.

ספירת העומר

חלק שני

- א. על-ידי ספירת העומר נצולין מגרוש.
- ב. ביותר צריך להזהר לטבל לקריו בימי עמרה.
- ג. בספירת העומר יכולין להכניע את המסור. וסימן:
לעמר ראשי תבות מ'איגרא ר'מא ל'בירא ע'מיקתא.

סוד

חלק שני

- א. על-ידי עיון עמק בסודות התורה יוכל לפקד עקרונות
ולרפאות חולאת חזק.

ספר

חלק שני

- א. מי שיש בידו לחבר איזהו ספר ואינו מחברו, זה
כמו שכול פנים.
- ב. אלו המחברי הספרים צריך להם לשקל במשקל את
דברי הספר, אם יש בהם כדי ספר, כי עקר הספר

אֵינוֹ אֱלֹא אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים, הַנִּצְּאָמְרִים בְּהַתְּקַשְׁרוֹת
הַנְּשָׁמוֹת בְּבַחֲיִנַת: "זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם", וְאִם יֵשׁ
בּוֹ מַעַט בְּהַתְּקַשְׁרוֹת הַנִּזְכָּר לְעֵיל, אֵין בּוֹ כְּדֵי סֵפֶר.

ג. מְבִינֵי מַדְע יְכוּלִים לְהַבִּין, כְּשֵׁרוֹאִים בְּסֵפֶר הַחַדוּשִׁין
דְּאוֹרֵיתָא, אִם בַּעַל הַמַּחְבֵּר חֲדַשׁ אֱלֹהֵי הַחַדוּשִׁין
בְּעֶצְמוֹ, אוֹ שֶׁכָּבַר הָיָה לְעוֹלָמִים שְׁחֲדַשׁ אֱלֹהֵי
הַחַדוּשִׁין. וּמַחְמַת שְׁלֵא הָיָה בָּהֶם כְּדֵי סֵפֶר, נִתְגַּלָּה
לְבַעַל הַמַּחְבֵּר אֱלֹהֵי הַחַדוּשִׁין, כְּדֵי לְחַבְּרָם בְּסִפְרוֹ,
אֲבָל בְּאַמַּת לֹא טָרַח עַל אֱלֹהֵי הַחַדוּשִׁין, כִּי בָּא לוֹ
בְּנִקְלָה, כִּי כָּבַר הָיָה מִי שֶׁטָּרַח בְּשִׁבְלָם וְהֵבִיא אוֹתָם
לְגִלּוֹי.

ד. כְּשֶׁנִּדְפָּס אֵיזָהוּ סֵפֶר חֲדַשׁ, עַל-יְדֵי-זֶה הַבְּכִיָּה שֶׁעַל-
יָדוֹ נִתְחַדַּשׁ זֶה הַסֵּפֶר בְּבַחֲיִנַת "וְשִׁקְוֵי בְּכִי
מִסִּכְתֵּי", הַבְּכִיָּה הַזֹּאת נִתְגַּבֵּר כְּנֶגֶד גִּזְרוֹתֵיהֶם שֶׁל
הָאֱמוּנוֹת, שְׁלֵא יִתְגַּבְּרוּ עָלֵינוּ. גַּם עַקֵּר כַּח מְמַשְׁלָתָם
אֵינוֹ אֱלֹא בְּבְכִיָּה שֶׁל עֲשׂוֹ, וְסִימָן לְדַבָּר: וְהָיָה מִסֵּפֶר
בְּיַיִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּמִים.

ה. מִי שֶׁאֵין מְסַתְּכֵל עַל נָשִׁים, זֹכֵה שְׁזַרְעוֹ וְיַחְבְּרוּ
פְּרוּשִׁים עַל הַתּוֹרָה.

- ו. מַה שְּׁסִפְּרִים קְדוֹשִׁים שֶׁל צְדִיקִים נִגְזָזִין וְנֶאֱבָדִין וְנִשְׁכָּחִין מִן הָעוֹלָם, כְּגוֹן כַּמָּה סִפְּרִים שֶׁל תַּנְאִים וְקַדְמוֹנִים שֶׁנֶּאֱבָדוּ וְנִשְׁכָּחוּ הוּא טוֹבָה לָעוֹלָם, כִּי עַל-יְדֵי־זֶה נֶאֱבָדִין וְנִעְקָרִין וְנִמְחִין סִפְּרֵי מִיָּנִין וְאִפְּיֻקוּרְסִים הַרְבֵּה, יִמַּח שְׁמֵם, גַּם עַל-יְדֵי־זֶה נִתְבַּטַּל קִנְיָה וְשִׁנְיָה בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ הַכְּשָׁרִים, הַמְתַּנְהֲגִים בְּקִדְשָׁה.
- ז. עַל-יְדֵי סֵפֶר גָּדוֹל שֶׁיּוֹצֵא לָעוֹלָם, נִפְקָדִין עֲקָרוֹת, וְסִימָן "זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם".

סגלה

חלק שני

- א. נּוֹצָה שֶׁל עוֹפוֹת הַיָּבֵר הֵם סִגְלָה לְחֻלְאֵי הָרְאָה, וּמִסְגָּל לְחֻזֵק אֶת הָרוּח־חַיִּים.
- ב. הַשָּׁמַיִם יֵשׁ בָּהֶם שְׁנוּי מִרְאוֹת לְפִי מִרְאוֹת עֲשׂוּבִים הַנִּגְדָּלִים עַל-יְדֵיהֶם, וְהֵם מְסֻגְלִים לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶן.
- ג. מִי גִשְׁמִים מְסֻגְלִין לְמִי שְׁאִין לוֹ גְבוּרַת אֲנָשִׁים.
- ד. אֲמִירַת תְּהִלִּים סִגְלָה לְהוֹרִיד גִּשְׁמִים תְּהִלָּם ל'מֵטֶר הַשָּׁמַיִם ת'שְׁתֶּה מ'ים.
- ה. סִגְלָה לְהַחְזִיר לְאִשָּׁה וְסִתָּה עַל-יְדֵי הַכְּנָסַת אוֹרְחִים.

- ו. מי ששערוֹתיו מרבים שלא על־פי הטבע, זה עלול לנזקים הרבה ולפגעים רעים מהסמרא־אחרא, סגלתו שיקרא הפרשה שקורין ביום־כפורים.
- ז. מי שנתאלם בפתע פתאום, יעבירו על פיו חלף כֵּשֶׁר.
- ח. סגלה למקשה לילד, תתלה לה על צוארה מפתח של הבית־עלמין. גם המפתח הזה מסגל לעקרה.
- ט. סגלה לחלי הצואר, שיבכה על חרבן בית־המקדש.
- י. סגלה כשנכנס לבית חדש לגור, יכניס לשם חרב או סבין או שאר כלי־זין. וסימן לדבר: בחכמה יבנה בית כ'לי ח'מם מ'כרותיהם. חרבותיהם מגורותיהם.
- יא. תפוחים מסגלים למקשה לילד.

סגלה לחולה להסתפל על הציצית.

(והסוד בפסוק: "הנה בנגד יוסף בא אליך", כי כל אלו התבות מרמזין על הציצית, הינו מנגן החוטין והחליות והקשרים כמו שכתבאר בפרי־עין־חיים, עיין שם, ועל־ידי־זה: "ויתחזק ישראל"). (ועיין בלקוטי מוהר"ן חלק א' סימן ז).

סגלה לחולה נופל שיפזר צדקה. פזר נ'תן ל'אביונים

(לקוטי מוהר"ן כט).

סגלה למקשה לילד, שתרחץ ביין מלפניה ומאחוריה.
נכנס יין יצא סוד.

ענוה

- א. מי שמשתף את עצמו בצרות ישראל ומתפלל עליהם, על-ידי-זה בא לענוה.
- ב. על-ידי אמת יזכה לענוה.
- ג. על-ידי אמונה בא הכנעה.
- ד. על-ידי קביעות מקום לתפלה בא לידי ענוה וחסידות.
- ה. על-ידי ענוה תפלתו נשמעת, וכאלו הקריב כל הקרבנות.
- ו. על-ידי ענוה מוסיפין לו גדלה על גדלתו.
- ז. על-ידי ענוה מאריך ימים.
- ח. על-ידי ענוה אין מדקדקין אחר מעשיו.
- ט. יום שאתה מקטין את עצמך, יום הזה מוסיף כח וגבורה והתרוממות בקדשה של מעלה.

- י. כְּשֵׂאתָה רוּאָה שְׁעֵנוּה נְתַרְבָּה בְּעוֹלָם, תִּצְפֶּה לְרַגְלֵי דְמְשִׁיחָא.
- יא. עַל-יְדֵי עֵנוּה נְתַבְטִיל פֶּחַד הָאוֹיְבִים.
- יב. עַל-יְדֵי עֵנוּה נְתַבְטִיל הַמַּחְלָקַת וְהַיְסוּרִין.
- יג. עַל-יְדֵי עֵנוּה הַכֹּל עֵמוּ בְּשָׁלוֹם.
- יד. עַל-יְדֵי עֵנוּה בָּא חֵן.
- טו. מִי שְׁיֵשׁ לוֹ הַכְּנָעָה, אֵין לוֹ מוֹרָא, כְּאֵלוֹ יוֹשֵׁב בְּמִצּוֹר.
- טז. מִי שְׁאֵין בוֹ הַכְּנָעָה, אֵין בוֹ יְרָאָה.
- יז. עַל-יְדֵי עֵנוּה נְתַגְדֵּל, גַּם אֵינוֹ נוֹפֵל מִמְדַּרְגָּתוֹ.
- יח. מִי שֶׁהוּא לֵב רַךְ, הוּא יְכוּל לְהַכְנִיעַ אֶת עֲצָמוֹ בְּיֹתֵר.
- יט. עַל-יְדֵי עֵנוּה הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא זוֹכֵר אוֹתוֹ.
- כ. עַל-יְדֵי עֵנוּה הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה לוֹ תַּאֲוֹתוֹ.
- כא. אֵין הָעוֹלָם מְתַקֵּים אֶלָּא עַל מִי שְׁמִשִּׁים עֲצָמוֹ כְּאֵין.

חלק שני

- א. סְגָלָה לְבָנִים לְהַקְטִין אֶת עֲצָמוֹ.
- ב. עַל-יְדֵי גְאֹוה רַבָּה נִבְעַל כְּאִשָּׁה.

- ג. האדם נכר בקולו, אם הוא ענו או בעל-גאוה.
 ד. לפעמים על-ידי שפלות, שאדם משפיל את עצמו, או אחרים משפילין אותו, על-ידי-זה מבטלין מעליו גזרת מיתה.
 ה. כשאדם מרגיש בעצמו שפלות, ידע שמיתה נגזרה עליו.

עצבות

- א. מי שלא תקן חטאת נעורים, על-ידי-זה באים לו דאגות.
 ב. לרב בא הצער לאדם על-ידי דבורו.
 ג. כשיש לך צער, תדבר מזה הצער.
 ד. על-ידי דאגה בלב נופל על האדם אימת מות.
 ה. על-ידי הכנעה נתבטל רעה ויגון.
 ו. מי שיש לו עצבות, יסתכל על הצדיקים, ויבא לו שמחה בלבו.
 ז. כשאתה נכנס בבית נכרי, על-ידי-זה בא עצבות.
 ח. על-ידי עצבות אדם נחלש.
 ט. על-ידי לב רע הפנים נשתנה.

- י. כְּשֵׁישׁ לֶךְ צַעַר בְּיוֹם שְׂמֻחָה, וְכָל שְׂמֻחַתְךָ נִשְׁבֶּת, תִּדְרַע, שְׂתַמָּה זְכוֹת אֲבוֹתֶיךָ.
- יא. מִי שֵׁישׁ לוֹ עֲצָבוֹת, יִתֵּן מַתָּנָה לְצַדִּיק תְּדוּר.
- יב. עַל-יְדֵי עֲצָבוֹת בָּא שְׂרָפָה.
- יג. עֲצָבוֹת סִימָן לְאִיזָה חֲלָאֵת, שְׂמֻמֵּשִׁימֵשׁ לְבוֹא.
- יד. עַל-יְדֵי עֲצָבוֹת, הֶקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֵין עִמוֹ.
- טו. עַל-יְדֵי עֲצָבוֹת רוּאָה קָרִי.
- טז. עֲצָבוֹת בָּא עַל-יְדֵי פֶעַם.
- יז. עַל-יְדֵי עֲצָבוֹת אֵינוֹ מִשְׁיֵג תּוֹחֲלָתוֹ.
- יח. עַל-יְדֵי עֲצָבוֹת נְתַבְּיָה.
- יט. עַל-יְדֵי בְּכִיָּה אֵין אָדָם יְכוּל לְאָכֹל.
- כ. מִי שְׂאֵין לוֹ עֲצָבוֹת וְהוּא תָּמִיד בְּשְׂמֻחָה, בְּוִדְאֵי יִתְנַשֵּׂא.
- כא. עַל-יְדֵי עֲצָבוֹת בָּא בְּזִיוֹן.
- כב. בְּכִיָּה הוּא סִימָן טוֹב לְחוֹלָה.
- כג. עַל-יְדֵי יְגוֹן אוֹיְבָיו נְתָרוּמָמִים.
- כד. עַל-יְדֵי יְגוֹן בָּא פְּאֵב לֵב.
- כה. מִי שֶׁהוּא מְהִיר, הוּא עֲצָבָן.
- כו. קָרֵבֶת הַצַּדִּיקִים מְשַׁמָּח אֶת הַלֵּב.

כו. סָגְלָה לְהַסִּיר עֲצוּבוֹת, וְשִׁישְׁמַע אֶת צַדִּיק וְכָבֵד
בְּשֵׁהוּא מִזְמֵר.

כח. מִי שֶׁאִין מִתּוֹדָה עַל עֲוֹנוֹתָיו, אֲנַחָה וּדְאָגוֹת בָּאִים
עָלָיו.

כט. בְּשִׁאֲדָם מִתְאַוֶּה לְדַבְרִים שֶׁהֵם נִגְדִּים לְקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-
הוּא, עַל-יְדֵי-זֶה בָּא לוֹ אֲנַחָה.

ל. הָעֶצֶב עַל חֵלוֹם רָע מְבַטֵּל אֶת הַחֵלוֹם, שְׁלֵא יִתְקַים.

לא. קוֹל וּמְרֵאָה וְרִיחַ מְשִׁיבִין דַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם.

לב. עַל-יְדֵי הַצְּעָקָה נִתְבַּטֵּל הַצַּעַר.

לג. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲצוּבוֹת, מֵבִיא עַל עֲצָמוֹ יְסוּרִין.

לד. כָּל הַנְּמָשֵׁךְ אַחַר צַעְרוֹ יוֹתֵר מְדִי, הַצַּעַר נִמְשָׁךְ
אַחֲרָיו.

לה. תְּמָרִים מְבַטְלִין דְּאָגָה.

לו. אֲנָדָה מְשַׁמַּח אֶת הָאָדָם.

חֵלֶק שֵׁנִי

א. עֲצוּבוֹת שֶׁבִּלְב הָאָדָם, בְּשִׁמְרֵגִישׁ בְּרָעָתוֹ, כִּי הֵלֵב
הוּא הַמַּסֵּב לְכָל זֶה. כִּי הֵלֵב הוּא הַגּוֹרֵם לְכָל דָּבָר
הֵן לְטוֹב הֵן לְהַפְּךְ.

- ב. צָרִיךְ לְשָׁמֵר אֶת עֲצָמוֹ מֵעֲצָבוֹת, כִּי שְׁלֵא יָבוֹא, חֶסֶד וְשָׁלוֹם, לְיָדֵי אֲבֵלוֹת.
- ג. עַל-יְדֵי הַצֵּעַר וְהָעֲצָבוֹת בָּא מְרִיבָה בְּעוֹלָם, וְעַל-יְדֵי הַשְּׂמִיחָה בָּא שָׁלוֹם בְּעוֹלָם.
- ד. עַל-יְדֵי קְלָקוּל הַשְּׂמִיחָה בָּא חֲלָאִים עָלָיו.
- ה. סִגְלָה לְהַסִּיר הָעֲצָבוֹת, עַל-יְדֵי הַרְחַמְנוֹת.
- ו. הַנְּדָרִים וְהַנְּדָבוֹת מְבִיאִין שְׂמִיחָה.

עֲצִירוֹת

- א. עַל-יְדֵי עֲצִירוֹת בָּאִים הִרְהוּרֵי עֲבוּדָה-זָרָה.
- ב. לְכָל דְּבַר מִיתָה יִפְתַּח נֶקֶבָיו.
- ג. עֲצִירוֹת מְזִיק לְעֵינָיִם.

עֲבָרָה

- א. יֵשׁ עֲבָרוֹת שֶׁהַמָּקוֹם גּוֹרֵם.
- ב. מִי שֶׁעוֹבֵר עֲבָרָה לְהַכְעִים, לְסוֹף שְׁנַתְּבִיחָה בְּעֵינָי בְּנֵי-אָדָם, וְהוּא כּוֹעֵם עֲלֵיהֶם.

עצלות

- א. על-ידי תאוות שאדם תאב, ואינו משיג אותם, על-ידי-זה בא עצלות, והוא הדין להפך.
- ב. על-ידי זריזות מסיר את השנה ומחיה את המחין.

עניש

- א. לפעמים כשאדם עושה מצוה, והקדוש-ברוך-הוא מעניש אותו, זה מחמת שלא עשה מצוה כזה, כשבאה לידו.
- ב. לפעמים דנין את האדם על פיו.
- ג. לפעמים האדם נהרג, מחמת שהיה יכול להמליץ בעד אחד, ששונאין אותו בחנם.
- ד. לפעמים האדם נענש, על שפשע במלאכתו, או שנגזר גזרה על אנשי מקומו או על עמו.
- ה. הקדוש-ברוך-הוא ממהר להפרע מכפויי טובה על-ידי כפויי טובה.
- ו. מי שכלב נשך אותו, בידוע שקבל לשון-הרע, או שספר לשון-הרע.

עצה

- א. אל תשאַל עצה אלא ממי שְׂיודע סתרי תורה.
- ב. טוב לשאל עצה מזקנים.
- ג. הנותן לחברו, עצה שאינה הוגנת לו, על-ידי-זה נופלים לו מחשבות עבודה-זרה.
- ד. מי שהוא בעל מחשבות רעות, אל תקח עצה ממנו.
- ה. על-ידי שאַתָּה נוטל עצה מהרב, על-ידי-זה תזכה לישועה.
- ו. כשאַתָּה רואה, שרעוך אינם עוזרים לך, בידוע שאין שום עצה מועיל לך.
- ז. כשאַתָּה עוזר לבני-ישראל, יועיל לך עצה.
- ח. העצה היא מסגלת יותר בשדה.
- ט. ההולך אחר עצת אשתו, נופל בגיהנום.
- י. אל תשאַל עצה אלא מאיש ולא מאשה.

עזות

- א. מי שיש בו עזות, בידוע שעבר עברה להכעים.

- ב. עֲזוֹת בָּא עַל-יְדֵי כַעַם.
- ג. עַל-יְדֵי עֲזוֹת לֹא יִקְבַּל מוֹסֵר.
- ד. עַל-יְדֵי עֲזוֹת נַעֲשֶׂה אֲבִיר-לֵב, גַּם בְּיָדוֹעַ שְׁעָדִין לֹא תִקַּן פְּשָׁעֵי אָבִיו.
- ה. מִי שֵׁשׁ לוֹ עֲזוֹת, תִּקְוֵנוּ שְׁיִנִּיחַ תְּפִלִּין, שֶׁהָיוּ עַל רֹאשׁ צַדִּיק.
- ו. בְּשֶׁרֶשַׁע מֵעַז בְּפָנָי יִשְׂרָאֵל, אֵין זֶה אֱלֹהִים, כִּדְרֵי שְׁהַיִּשְׂרָאֵל יִפְשָׁע בְּמַעֲשָׂיו.
- ז. מִי שֵׁשׁ לוֹ עֲזוֹת, בְּיָדוֹעַ שְׁאִינוֹ מְסַתְּפֵק בְּמָה שֵׁשׁ לוֹ.
- ח. הַתּוֹרָה הִיא תִקּוּן לְעֲזוֹת.
- ט. עַל-יְדֵי עֲזוֹת גִּשְׁמִים נַעֲצָרִים, וּבְיָדוֹעַ שְׁנִכְשָׁל בְּעֵבְרָה, וְסוֹפוֹ שֶׁיִּכְשָׁל בְּעֵבְרָה, וּמִתָּר לְקָרוֹתוֹ רָשָׁע, וּמִתָּר לְשִׁנְאוֹתוֹ, וְהוּא אֶחָד מִתְּתַקַּע"ד [מִהַתְּשַׁע מֵאוֹת שְׁבַעִים וְאַרְבָּעָה] דוֹרוֹת.
- י. הַצָּפָה אֲפִלוֹ כְּלָפֵי שְׁמַיָּא מְהֵינִי, וְהוּא מְלֻכּוֹתָא בְּלֹא תִגָּא.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. בְּשֵׁרוֹאֵין שְׁהֶעוֹלָם מְעִיזִין פְּנִיָּהֶם כְּנֶגֶד הַתְּלַמִּידֵי-
חֲכָמִים, יִדְעוּ שֶׁבּוֹדֵאֵי מְלַחֲמוֹת גְּדוֹלוֹת יִתְעוֹרְרוּ עַל
מְדִינָה הַזֹּאת.
- ב. כַּיֵּאב הָרֵאשׁ בָּא עַל שְׁמִיעוֹ פָּנָיו כְּנֶגֶד זֶרַע דָּוִד הַמְּלֶכֶךְ.

 פַּחַד

- א. בַּשָּׂעָה שֶׁבָּא פַּחַד עַל רָשָׁע, בִּידוּעַ שְׁבוּזָה הַשָּׂעָה
הַקְּדוֹשׁ-שֶׁבְרוּךְ-הוּא נוֹתֵן לַצַּדִּיק תַּאֲוָתוֹ.
- ב. עַל-יְדֵי פַּחַד בָּא מְכַשׁוֹל.
- ג. עַל-יְדֵי בְטָחוֹן תִּנְצֵל מִפַּחַד.
- ד. סִגְלָה לְבַטֵּל אֶת הַפַּחַד, לְזִכֹּר אֲבָרָהֶם אָבִינוּ.
- ה. בְּצַדָּקָה תִּבְטֵל אֶת הַפַּחַד.
- ו. סִגְלָה לְבַטֵּל אֶת הַפַּחַד, שֶׁתֹּאמַר ה' צְבָאוֹת.
- ז. עַל-יְדֵי הַפַּחַד נִתְּבַטֵּל הַגְּאוּהָ.
- ח. פַּחַד מִכְחִישׁ כַּחוֹ שֶׁל אָדָם.
- ט. בְּרִדְעַת אֵין לוֹ לְהִתְפַּחַד מִפְּנֵי קוֹל בְּעַלְמָא.
- י. מָאן דְּמִבְעַת, אַף-עַל-גַּב דְּאִיהוּ לָא חָזִי מְזִלָּה חָזִי.
וְתִקְנָתוֹ, יִדְלַג מִדְּכִתָּה אַרְבַּע גְּרַמִּידֵי אוֹ לִיקְרֵי

קריאת-שמע, או יאמר עזי דבי טבחא שמינא
מינאי.

יא. מי שיש לו פחדים, יזמר זמר של שמחה.

יב. על-ידי שתציר שם אלקים לנגד עיניך, ילכו
הפחדים ממך.

יג. מי שאוכל ממון ישראל, פחדים באין עליו.

יד. מי שאינו נזהר בברכת הנהנין תחלה וסוף, פחדים
באים עליו.

טו. על-ידי בטחון לא יהיה לך פחד.

טז. הושענות חבוטים מסגלים לבטל הפחד.

יז. מי ששומע ואצית לדין תורה, נצול מפחד.

יח. שלש מאות ועשר טבילות מבטלין הפחד. גם יתן
מתנה לצדיק.

יט. על-ידי אמת האדם נצול מפחד בלילות.

כ. על-ידי ענוה לא יהיה לך פחד.

כא. בית שיש בו פחד, בידוע שיש בו חלק לסטרא-
אחרא.

כב. כשיש איזה פחד, ואחר-כך בא שרפה, בידוע
שיתבטל הפחד.

- כג. פחד בא על-ידי חנפה.
- כד. כשישראל באחדות, האמות מתפחדין מהם.
- כה. כשישוכחים את השם יתברך ואינם נשענים עליו, על-ידי-זה מתפחדים מאמות.
- כו. על-ידי דאגה בא פחד.
- כז. על-ידי פחד בא כזבים.
- כח. אור הניר סגלה לפחד.
- כט. על-ידי התפארות בעשירות בא פחד.
- ל. פחד בא על-ידי כעס.
- לא. על-ידי דאגה ופחד נעשה הלב אטום.
- לב. על-ידי למוד תורה על השלחן בשעת סעודה נצול מפחד.
- לג. מי שיש לו פחד, הוא סימן שהקדוש-שברוך-הוא הסתיר פנים ממנו, וסימן שדינין שורין עליו.
- לד. מי שאינו מתודה על עוונותיו, מורא בא עליו.

חלק שני

- א. כשבא פחד על אדם, ידע שבא בן גילו לאיזהו צרה.

- ב. לַפְעָמִים אָדָם מִתְפַּחַד קֶדֶם שָׂבָא עָלָיו אִיזְהוּ טוֹב.
 ג. מִי שְׂבוּרָה מִן הַצָּרָה, הוּא פִּקַּח.
 ד. בְּלִילָה שֵׁישׁ לֶךְ פַּחַד בְּשַׁעַת שָׁנָה, אֵל תֵּלֵךְ בַּדֶּרֶךְ בַּיּוֹם.
 ה. בְּשֹׂאדָם נוֹטָה לָמוּת, אֲפֹלוּ בְּשַׁעֲדֵינָן בְּקוֹר־הַבְּרִיאָה וְאִינּוּ יוֹדַע שְׂדֵינּוּ לְמִיתָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא מִתְפַּחַד וְאוֹמֵר בְּפִיו שְׂיָמוּת.

פְּדִיּוֹן שְׂבוּיִים

- א. עַל־יְדֵי גְבוּהוֹת הַלֵּב נוֹפֵל לְתַפְיָסָה.
 ב. דְּמוּדָה לְנֹכְרִים נוֹפֵל בִּידֵיהֶון, אֵלָא כָּל דְּבַרְיָהֶם תִּסְתַּר.
 ג. הָאוֹמֵר דְּבַר בְּשֵׁם אוֹמְרוּ, מִבֵּיא גְּאֵלָה לְעוֹלָם.
 ד. עַל־יְדֵי פְּדִיּוֹן שְׂבוּיִים נִתְקַבֵּץ נְדָחֵיו שֶׁל הַפּוֹדָה.
 ה. מִי שְׂאִינּוּ יוֹצֵא מִבֵּיתוֹ חָשׁוּב, כְּתַפְיָסָה.
 ו. בְּעוֹזֵן מִשְׁכַּב־זָכָר נִתְפָּס בְּתַפְיָסָה.
 ז. מִי שְׂמַרְחֵם עַל הַשְּׂבוּיִים, הַקָּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מְצִילוֹ מִמִּיתָה.

- ח. מי שֶׁהוּא בְּתַפְיֶסָה, בְּיָדוּעַ שָׁגַם נְשָׁמְתוֹ לְמַעַלָּה בְּתַפְיֶסָה.
- ט. מי שֶׁבָּא לְצַדִּיק וְשׂוֹאֵל אֶת הַצַּדִּיק עֵצָה וּמִפֶּר עֲצָתוֹ אַחֲר־כֵּן, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְפָּס בְּתַפְיֶסָה.
- י. מי שֶׁמֵּאֲכִיל לֶחֶם לְרַעֲבִים, הַקְּדוֹשׁ־שֶׁפְּרוּךְ־הוּא מַצִּיל אוֹתוֹ מִבֵּית־הָאֲסוּרִים.
- יא. מי שֶׁלֹּא תִקַּן חַטָּאוֹת נְעוּרָיו, עַל־יְדֵי־זֶה בָּא לְבֵית־הָאֲסוּרִים.
- יב. מי שֶׁהוּא רָגִיל לְהִיּוֹת מוֹהֵל, אוֹ לְסַפֵּק צָרְכֵי סְעוּדַת בְּרִית־מִלָּה שֶׁל עָנִי, עַל־יְדֵי־זֶה נִצּוֹל מִבֵּית־הָאֲסוּרִים.

חלק שני

- א. עַל־יְדֵי נְאוּף נוֹפֵל לְתַפְיֶסָה אוֹ לְחָלִי כְּאֵב רַגְלִים. גַּם תִּלְמִיד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְהוֹרָאָה וּמוֹרָה, נוֹפֵל לָזֶה. גַּם מִזִּיקִין שׁוֹלְטִין עָלָיו.
- ב. סִגְלַת הַצַּדָּקָה לְבַטֵּל כָּל אֵלוֹ הָעֲנָשִׁין.
- ג. בְּנִשְׁבִּיל שְׂאִין מִבְּקָשִׁין רַחֲמִים עַל חֲבֵרוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה נוֹפֵל לְתַפְיֶסָה, וְתִקּוֹן לְתַפְיֶסָה, שִׁיפְרָגִם אִיזָהוּ בְּעַל־יְחִיִּים.

- ד. על-ידי תשמיש המטה בימים שאסורין בתשמיש,
על-ידי-זה נופל לתפיסה.
- ה. בשאחד מבני-ישראל נתפס בתפיסה, על-ידי-זה
לפי בחינתו נסתמו מעינות החכמה מחכמי הדור,
ולהפך כשיוצא מהתפיסה.
- ו. לפעמים על-ידי תפיסה נצול מכליון בנים.
- ז. על-ידי לשון-הרע נתפס בתפיסה.
- ח. השערות שגדלין על האדם והמלבושים שעל
האדם בשעה שיושב בתפיסה, שורה עליהם רוח
מכער, שעווכר ומבזה את האדם.
- ט. השתדלות בפדיון שבויים מסגל להולדה.
- י. מי שעוסק בפדיון שבויים, גדולי הדור נכללים בו
על-ידי-זה.

פרישות

חלק שני

- א. אדם המתנהג בפרישות, ואחר-כך חוזר מפרישותו,
על-ידי-זה הוא נופל לתאווה נוספת ממה שהיה לו
קדם פרישותו.

- ב. הפְּרִישׁוֹת מִבֵּיא שִׁבְעַ.
- ג. פְּרִישׁוֹת מִתְּשִׁמִּישׁ חָשׁוּב כְּמוֹ תַעֲנִית.
- ד. חוֹלֵאֵת שֶׁל רְקִיקַת דָּם בָּא, עַל־יְדֵי שְׂמִבְטִיל עוֹנָה שֶׁל לַיִל מְבִילָה.

פוסק

חלק שני

- א. עַל־יְדֵי לְמוֹד פּוֹסְקִים עַד שִׁידַע לְהוֹרוֹת הוֹרָאוֹת, עַל־יְדֵי־זָה גוֹרֵם פְּקִידָה לְכַמָּה עֲקָרוֹת.
- ב. עַל־יְדֵי לְמוֹד "שֶׁלְחַן־עֲרוֹךְ" בָּאִים לִירָאָה.
- ג. לְמוֹד הַפּוֹסְקִים מִבְּטָלִין הִרְהוּרֵי עֲבוּדָה־זָרָה.
- ד. כְּשֶׁאִיזָהוּ רָשַׁע נִתְגַּדֵּל, אִזִּי קָשָׁה לְחַדֵּשׁ אִיזָהוּ סְבָרָא בַּפּוֹסְקִים. גַּם דְּבָרֵי הַדִּינִים אֵינָם נִשְׁמָעִים בְּאִזְנֵי הַבַּעֲלֵי־דִינִים.

צדקה

- א. כָּל צְדָקָה וְחֶסֶד שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין בְּעוֹלָם הַזֶּה, שָׁלוֹם גָּדוֹל וּמְלִיצֵי יִשְׂרָאֵל בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם.
- ב. גְּדוּלָה צְדָקָה שֶׁמְקַרְבֶּת אֶת הַגָּאֹלָה.

- ג. וּמִצְלַת מִן הַמִּיתָה.
- ד. וּמִקְבֵּל פְּנֵי הַשְּׂכִינָה.
- ה. וְנַעֲשֶׂה מְלוּוֹה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.
- ו. וְנִתְרוֹמַם מִזֵּלוֹ.
- ז. וְנִקְרָא צַדִּיק גָּמוּר.
- ח. עַל-יְדֵי צְדָקָה נַעֲשֶׂה סוּר מֵרַע.
- ט. מִצְוֵה לְזוֹן אֱלוֹ שְׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה יוֹתֵר מֵאֱלוֹ שְׂאִין עוֹסְקִין, אֲבָל לְעַנְיָן דִּינָא אִין לְחֵלֶק.
- י. כְּשִׁמוּצִיא גְזֵלָה מִתַּחַת יַד חֵבְרוֹ, כְּאֵלוֹ נָתַן צְדָקָה.
- יא. הַפְּשָׁרָה הִיא מִשְׁפָּט, שְׂיֵשׁ בּוֹ צְדָקָה.
- יב. הַנּוֹתֵן צְדָקָה לְעַנִּי שְׂאִינוֹ הֶגְוֵן, אִין מִקְבֵּל עַל זֶה שָׂכָר.
- יג. צָרוּךְ לְהַחֲזִיק טוֹבָה לַנּוֹתֵן, וְאֵל תֹּאמֶר שְׂלֵא נָתַן לְךָ מִשְׁלוֹ.
- יד. שְׁקוּלָה צְדָקָה כְּנֶגֶד כָּל הַמִּצְוֹת.
- טו. גְּדוֹל הַמַּעֲשֶׂה יוֹתֵר מִן הָעוֹשֶׂה.
- טז. כָּל פְּרוּטָה וּפְרוּטָה מִצְטָרְפִין לְחֵשְׁבוֹן גְּדוֹל.
- יז. גְּדוֹל הָעוֹשֶׂה צְדָקָה בַּסֵּתֵר יוֹתֵר מִמַּעַשֶׂה.

יח. הנותן פְּרוּטָה לְעַנִּי מִתְבָּרֵךְ בְּשֵׁשׁ, וְהַמְּפִיסוֹ מִתְבָּרֵךְ בְּאַחַת-עֶשְׂרֵה.

יט. הַרוֹדֵף צְדָקָה, הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִמְצִיא לוֹ מְעוֹת וּמְמַצִּיא לוֹ בְּנֵי-אָדָם מִהַגָּנִים כְּדִי לְקַבֵּל עֲלֵיהֶם שָׂכָר, וְזוֹכָה לְבָנִים בְּעַלְי עֵשֶׂר, בְּעַלְי חֲכָמָה, בְּעַלְי אֲגָדָה.

כ. בְּרֵאש־הַשָּׁנָה דָּנִין אֶת הָאָדָם כַּמָּה יַפְסִיד, וְאִם זָכָה נוֹתֵן זֶה הַמָּמוֹן לְעַנְיִים.

כא. יְרוּשָׁלַיִם נִפְדִית בְּצְדָקָה.

כב. עַל-יְדֵי צְדָקָה נִתְכַפֵּר לְאַחֶאֱב מַחֲצָה.

כג. הַכְּנַס־אֹרְחִים מִגֵּן עַל חַטָּא עֲבוּדָה-זָרָה.

כד. גְּדוּלָה הַכְּנַס־אֹרְחִים שְׁמֵרְחֶקֶת אֶת הַקְּרוֹבִים וּמְקַרְבֶּת אֶת הָרְחוֹקִים.

כה. הַמְּזַמֵּן עֲבוֹ"ם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וּמְשַׁמֵּשׁ עָלָיו, גּוֹרֵם גְּלוּת לְבָנָיו.

כו. כְּשֶׁהַעוֹלָם אֵין נוֹתְנִים צְדָקָה, הַמַּלְכוּת גּוֹזֵר גְּזֵרוֹת רָעוֹת וְלוֹקַח מְמוֹנָם.

כז. יִתֵּן לְצְדָקָה בְּשֵׁתֵי יָדַיִם, וְיִהְיֶה תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמָעֶת.

כח. עַל-יְדֵי הַנְּדִיבוֹת תִּתְּיָה לָךְ תְּקוּמָה.

- כט. עַל-יְדֵי צְדָקָה בָּא אַמוּנָה.
- ל. מִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּשִׁבִיל צְדָקוֹת, הוּא מְשַׁכֵּךְ חֲמָה מִן הָעוֹלָם.
- לא. גַּם זוֹכֵה לְאַמֶּת.
- לב. עַל-יְדֵי צְדָקָה יִהְיֶה לְךָ בָּנִים, וְיִהְיֶה שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם.
- לג. עַל-יְדֵי צְדָקָה הַפְּרוֹת מִצְמִיחִין.
- לד. עַל-יְדֵי צְדָקָה מְקָרֵב הַיְשׁוּעָה.
- לה. בְּעֵת צָרָה מִזְכִּירִין לוֹ הַצְּדָקוֹת שֶׁנָּתַן.
- לו. עַל-יְדֵי צְדָקָה שֶׁתִּתֵּן, גַּם הַשָּׁרִים וְהַמַּלְכִים יִהְיוּ עִמָּךְ בְּשָׁלוֹם.
- לז. עַל-יְדֵי צְדָקָה לֹא יִשְׁמַע אָדָם חָמָס וְשׂוֹד וְשֹׁכֵר.
- לח. עַל-יְדֵי צְדָקָה זוֹכֵה אָדָם לְחֵן.
- לט. מִי שֶׁמְדַבֵּר לְבְנֵי-אָדָם, שִׁיתְּנוּ צְדָקָה, הוּא מְרַבֵּה יְשׁוּעָה.
- מ. כְּשֵׁאִין בָּעִיר מִי לְסִמְךָ אֶת הָעֲנִיִּים, בָּא שְׂרָפָה.
- מא. בְּזִכּוֹת הַצְּדָקָה נִצּוֹל מִגְּאוּהָ.
- מב. אַמוּנָה חָשׁוּב כְּצְדָקָה.
- מג. עַל-יְדֵי צְדָקָה לְשֵׁם שָׁמַיִם בָּא לְמִדַּת בּוֹשָׁה.
- מד. עַל-יְדֵי הַנְּדִיבוֹת יָבוֹא לְאַהֲבַת הַצְּדִיקִים.

- מה. מי שגוזל את העני, בזיונות באים עליו.
- מו. מי שנותן צדקה, באלו מביא קרבן.
- מז. על ידי צדקה בא גשם.
- מח. על ידי צדקה אין מגרשין את בני ישראל ממקומם.
- מט. כשאנשים נותנים צדקה, על ידי זה הפרות נתברכין והשלום בעולם.
- נ. על ידי אמת רואים את הצדקה שאתה עושה.
- נא. צדקה מגן על זרעו של אדם.
- נב. מי שמתפלל על חברו, נחשב לו בצדקה.
- נג. מי שיש לו די ספוקו, ואף על פי כן עינו רעה בעניים, שבאים ופושטים ידיהם שיתן להם, גם מי שנותן על מחצית שכר, והם עמלים ומביאים לו מחציתו, וכשרואה שהם מרויחין ויש להם פרנסתם ודי ספוקם, הוא מצר על זה, כי עינו רעה, עליו נתקיים הנבואה, הנכתב אחר פסוק "במלאות שפקו יצר לו" עד "זה חלק אדם רשע".
- נד. מי שעושה חסד עם אוהבי השם יתברך, על ידי זה מתקן פגם הברית.
- נה. בזכות עניים אנו נצולים מן הגוים.

נו. כְּשֵׁאתָה עוֹשֶׂה מְצוּה, תִּרְאֶה שְׁהַמְצוּה לֹא תִהְיֶה בְּחַנָּם, אֲלֵא בְּכֶסֶף מָלֵא.

נז. בְּעוֹזֵן תְּרוּמוֹת וּמַעֲשֵׂרוֹת הַשָּׁמַיִם נִעְצָרִים וְהַיָּקָר הָיָה.

נח. הַשְּׂמִיחָה בְּצִדְקָה הִיא סִימָן עַל לֵב שָׁלֵם.

נט. עֲשֵׂה עַד שֵׁאתָה מוֹצֵא וּמְצוּי לָךְ וְעוֹדֵךְ בְּיָדְךָ.

ס. כָּל הַמְשַׁגֵּר מִתְנוֹתָיו לְכֹהֵן אֶחָד, מִבִּיא רָעַב לְעוֹלָם.

סא. הַמִּטִּיל מְלֵאֵי לְבָיִם שֶׁל תִּלְמִיד־חֶכֶם, זוֹכֵה לֵיִשֵׁב בִּישִׁיבָה שֶׁל מַעְלָה.

סב. גְּדוּלָה צְדָקָה יוֹתֵר מִכָּל הַקְּרִבָּנוֹת.

סג. גְּדוּלָה גְּמִילוּת־חֶסֶדִים מִן הַצְּדָקָה.

סד. שָׁמַא תֹּאמַר כָּל הַבָּא לְקַפֵּץ וּלְתַן צְדָקָה, מִסְפִּיקִין בְּיָדוֹ, וּמְמַצִּיאִין לוֹ אֲנָשִׁים מְהַגְּנִים, תִּלְמוּד לֹא־מֵר: "מַה יָּקָר", צָרִיךְ לְטַרַח וְלָרֹדֵף אַחֲרֵיהֶם, לְפִי שְׂאִינָם מְצוּיִים לְזָכוֹת עִם מְהַגְּנִים.

סה. הַצְּדָקָה הוּא בְּשָׁנֵי פָּנִים: כְּמִתְנֵת יָדוֹ וּכְבִרְכַת ה'.

סו. מִי שֵׁיֵשׁ לוֹ וְאִינוֹ רוֹצֵה לְהַתְּפָרֵן מִשְׁלוֹ וּמִקְבֵּל מֵאַחֲרִים, תִּדַּע שֶׁנִּפְרָעִין מִמֶּנּוּ לְאַחַר מוֹתוֹ, שֶׁנִּעֲשֶׂה עֶבֶד לְזֶה שֶׁלְקַח מִמֶּנּוּ.

סז. מי שנותן צדקה, אף-על-פי-כן יכול להיות שירד מנכסיו.

סח. כל המעלים עיניו מן הצדקה, כאלו עובר עבודה זרה.

סט. הגוֹזֵז נכסיו, נצול מדינה של גיהנם.

ע. אפלו עני יתן צדקה, ואין מראין לו סימני עניות.

חלק שני

א. על-ידי נאוף נופל לתפיסה או לחלי כאב רגלים. גם תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה, נופל לזה, גם מזיקין שולטין עליו. סגלת הצדקה לבטל כל אלו הענשים.

ב. התורה, והמעשר והשבת הם נותנים חיים גשמיים גם-כן.

ג. על-ידי צדקה בסבה קלה הוא מכניע את אויביו, והקדוש-ברוך-הוא מצילו מסבות גדולות של אויביו.

ד. לסייע לתלמידי-חכמים, בזה מבטל הוראת הכוכבים ומזלות.

ה. עַל-יְדֵי מְפָרְנֵי עֲנִיִּים נִצּוּלִין הַמוֹן-עִם מִן הַמַּגָּפָה בְּזִכּוֹתָם. גַּם בְּזִכּוֹתָם מִחִין דְּגִדְלוֹת קוֹדֶמִין לְמִחִין דְּקִטְנוֹת.

ו. עַל-יְדֵי צְדָקָה מְמַתִּיק הַדִּין שֶׁל לְעֵתִיד לָבֵא, הֵינּוּ יוֹם הַדִּין שֶׁלְעֵתִיד לָבֵא.

ז. אֵלּוּ גּוֹמְלֵי-חֲסָדִים הָעוֹשִׂים חֶסֶד, וְלִפְעָמִים גּוֹרְמִים עִם הַחֶסֶד לְרָעָה, וְעוֹשִׂים עֲצָמָן כְּאֵלּוּ אֵינָם רוֹאִים הָרָעָה, הַצּוֹמַחַת מִחֲסָדָם, וְזֶהוּ בְּחִינַת הָאֲזַהָרָה שֶׁהַזְּהִיר לְכַהֲנִים, בְּחִינַת חֶסֶד שֶׁלֹּא יִפְסִיעוּ פְּסִיעָה גְּסָה, עַל-יְדֵי-זֶה גּוֹרְמִים, שֶׁהַדִּין שֶׁלְמַעְלָה, חֵם וְשָׁלוֹם, אֵינּוּ בְּמַתִּינוֹת. וְכֵן לְהִפְךָ כְּשֶׁמְדַקְדְּקִים בְּחֲסָדָם, שֶׁלֹּא יִצְמַח רָעָה, עַל-יְדֵי-זֶה הַדִּין בְּמַתִּינוֹת.

ח. מְחַדְּשֵׁי אֲוִרִיתָא צְרִיכִין לְלַמֵּד קִדְּם הַחַדוּשׁ פּוֹסְקִים וְגַם אַחֲר־כֵּךְ, וְהַלְמוּד פּוֹסְקִים הוּא הַשְּׂמִירָה שֶׁל הַחַדוּשִׁין, שֶׁלֹּא יִגַּע בָּהֶן זָר. גַּם כְּשֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת צְדָקָה, צְרִיךְ לַעֲשׂוֹת כֵּן כְּמוֹ בְּחַדוּשִׁין.

ט. הַחַדוּשִׁין דְּאֲוִרִיתָא וְהַצְדָּקָה, כָּל אֶחָד מֵעוֹרֵר אֶת חֲבֵרוֹ.

י. גְּדוֹל כַּח הַמַּעֲשֵׂר, שְׂמַהֲפִךְ הַקְּלָלָה לְבִרְכָה.

יא. עַל-יְדֵי מַעֲשֵׂר נִתְבַטְּלִים הַרְהוּרֵי זְנוּת.

- יב. הַגּוֹמֵל חֶסֶד, אֵין צָרוּךְ לְזָכוֹת אָבוֹת.
- יג. עַל-יְדֵי גְמִילוֹת-חֶסֶד בָּא לְאֲרִיכוֹת-יָמִים.
- יד. יֵשׁ תְּפִלוֹת שְׂאִינָם נִתְקַבְּלִים לְמַעַלָּה אֲלֵא עַד שְׁנוֹתָנִים כָּל-כֶּךָ מְעוֹת לְצַדִּיקָה כְּפִי מִסֵּפֶר הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַתְּפִלָּה הַשֵּׁנִי לְזֶה הַדְּבָר. לְמֹשֶׁל, כְּשֶׁמֵת־פֶּלֶל אֵלוֹ הַתְּבוֹת: "תֵּן לִי בָנִים", צָרוּךְ לְהֵן צַדִּיקָה כְּמִסֵּפֶר אוֹתִיּוֹת "תֵּן לִי בָנִים".
- טו. עַל-יְדֵי צַדִּיקָה זוֹכֶה לְבָנִים.
- טז. מִי שֶׁהוּא מְפָרְנֵם אֶת הָרַבִּים, עַל-יְדֵי-זֶה מִמְשִׁיךְ הַבְּרָכָה מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל לְחוּץ לְאֶרֶץ.
- יז. עַל-יְדֵי הַמָּמוֹן שְׁנוֹתֵן לְעַנְיֵי אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, עַל-יְדֵי-זֶה מְמוֹנֵו נִתְקַיֵּם בְּיָדוֹ.
- יח. כְּשֶׁאָדָם בָּא לְעִיר לְדוֹר, יִשְׁלַח בְּשָׂר לְעַנְיֵי הָעִיר, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִשָּׂא חֵן בְּעֵינֵי שָׂרֵי הָעִיר.
- יט. עַל-יְדֵי נְתִינַת שְׂקָלִים נִצּוֹל מֵיִצָר הָרַע.

צְדִיק

- א. אֵל יִקְנֶשֶׁה לְךָ הַדְּבָר כְּשֶׁאֲתָה רוֹאֶה, שֶׁהַצְּדִיק לֹא תִקַּן אִיזוּהוֹ דְבָר, כִּי זֶה סִבָּה מֵאֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּנַּח מְקוֹם לְבָנָיו לְהַתְגַּדֵּל בּוֹ.

- ב. פְּעָמִים שְׁבַטְוֹלָה שֶׁל תּוֹרָה זֶהוּ יְסוּדָהּ.
- ג. מְקַבְּלִים מִתְּנוּת מִרְשָׁעִים, כְּדִי שִׁיחְזְרוּ בְּתִשׁוּבָהּ.
- ד. צְדִיקִים מֵהֵי זְכוּתֵיהוּ אֲעֵלְמָא, אֲדִידָהוּ לָא.
- ה. מְצִינּוּ שְׁצַדִּיק אֶחָד עוֹשֶׂה דְבָר, כְּדִי שִׁיְהִיָּה רַבּוּ לְצַדִּיק אֲחֵר.
- ו. תּוֹעֵלֶת גָּדוֹל לְרֵאוֹת פְּנֵי גְדוּלֵי הַדּוֹר.
- ז. הַצַּדִּיק נִעְנָשׁ, כְּשֵׁאִינּוּ מִתְּפִלֵּל עַל דּוֹרוֹ.
- ח. הַלּוֹמֵד תּוֹרָה לְתַלְמִיד שֵׁאִינּוּ הָגוֹן, נִקְרָא רָשָׁע.
- ט. לְשׁוֹן חֲכָמִים הִיא מְעִשְׁרֶת וּמְרַפָּא, בְּכֵן תַּלְמִיד לְדַבֵּר בְּלִשׁוֹנָם.
- י. הַמְּלַמֵּד תּוֹרָה לְאַחֵרִים, הַתּוֹרָה נִתְנַלָּה לוֹ בְּלֹא טִרְחָא.
- יא. מְצִינּוּ שְׁהַצַּדִּיק מִתְרַעֵם, כְּשֵׁאֶחָד מִתְּלַמִּידָיו מִתְקַרֵּב אֶת עַצְמוֹ לְצַדִּיק אֲחֵר כְּדִי לְהִתְפַּאֵר.
- יב. לְקָרֵב לְצַדִּיקִים בְּטִרְחָא מִסְתִּיעָא מִלְתָּא טְפִי לְעִבּוּדַת הַבּוֹרָא.
- יג. לְפַעְמִים מְרֵאִים מִן הַשָּׁמַיִם לְצַדִּיק דְּבָר שֵׁאִינּוּ.
- יד. הָעוֹשֶׂה טוֹבָה לְמִי שֵׁאִינּוּ יוֹדְעָהּ, כְּזוֹרֵק אֶבֶן לְמַרְקוּלִים.

- טו. כָּל אָדָם יִנְהַג אֶת עֲצָמוֹ, כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַע מֵרְבוֹ.
- טז. לַפְעָמִים הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְאַסֵּף כַּמָּה צַדִּיקִים בְּמָקוֹם אֶחָד, כְּדֵי שְׂיִדְחֶקוּ זֶה אֶת זֶה וַיִּצְטַעְרוּ, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְבַּשְּׁלוּ כָּל צָרָכָם.
- יז. מִי שְׂאִינוֹ מַעְצִיר אֶת עֲצָמוֹ, זוֹכֵה לְתַלְמִידִים.
- יח. יֵשׁ צַדִּיק שֶׁקוֹלוֹ הוֹלֵךְ מֵרְחוֹק, הֵינּוּ בְּפָרְסוֹם, וְאַחֲרֵי-כֵן הוּא נוֹפֵל עַל-יְדֵי תַּאֲוֹת מָמוֹן.
- יט. מִי שֶׁהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא חָשׁוּב בְּעֵינָיו, יִכְתֹּב בְּסֵפֶר כָּל שְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים וְהַתְּנָאִים וְהַיְרָאִים לְזִכְרוֹן.
- כ. אֵל יִקְשֶׁה לָּךְ, לָמָּה לָּהֶם לַצַּדִּיקִים לְהֵנּוֹת מֵאַחֲרִים כְּדֵי לְהִנְהִיג אֶת בְּנֵי-בֵיתוֹ בְּעֵשֶׂר וּבְכָבוֹד, מוֹטָב שְׁלֹא לְהִנְהִיג וְלֹא לְהֵנּוֹת מֵאַחֲרִים, אֵל יִקְשֶׁה לָּךְ, כִּי כָּל מֶה שֵׁיִשׁ תַּעֲנוּג וְהִרְחָבָה לַצַּדִּיק, עַל-יְדֵי-זֶה נִתְגַּדֵּל נִשְׁמָתוֹ, וְאִזִּי יֵשׁ בֵּית מְנוּחָה לְשְׂכִינַת הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּבְכֵן אֵין לָבוֹא לְבֵית בְּיָדַיִם רִיקָנִיּוֹת.
- כא. כְּשֶׁתִּרְצֶה שְׂיִתְפַּלֵּל עֲלֶיךָ אֵיזָה צַדִּיק, תִּלְךָ לַצַּדִּיק שֶׁהוּא רַחֲמָן.
- כב. מִי שֶׁהוּא מְפָרְסֵם בְּדוֹרוֹ, צָרִיךְ לְקַרֹּת אוֹתוֹ רַבִּי, אֲפֹלוֹ שְׂאֵתָה גְדוֹל מִמֶּנּוּ.

- כג. כְּשֶׁהַצַּדִּיק נֹפֵל לְאִיזָה צָרָה, צָרִיד לוֹ לְבַקֵּשׁ מִצַּדִּיק אַחֵר, שְׂיִתְפַּלֵּל בְּעָדָו.
- כד. אֵלֹו בְּנֵי־אָדָם הַנוֹסְעִים לְצַדִּיק, אֶף־עַל־פִּי שְׂאִין מְקַבְּלִים תּוֹרָה מִמֶּנּוּ, מְקַבְּלִים שְׂכָר עַל הַנְּסִיעָה.
- כה. מִי שְׂאִינוֹ מְשַׁמֵּשׁ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, חַיֵּב מִיתָה.
- כו. הַצַּדִּיק יָכוֹל לְהַעֲלוֹת מֵתִים לְמַדְרָגָה גְּדוֹלָה.
- כז. בְּהַלִּיכָה שְׂהוֹלֵךְ אֶצֶל תַּלְמִיד־חָכָם, בָּזָה הוּא מְתַקֵּן פָּגָם שְׂפָגָם בְּבִרְכַּת הַנְּהַיִן.
- כח. כָּל שְׂאֵפְשָׁר לוֹ לְמַחֹת וְלֹא מַחָה, הוּא נֶעְנֵשׁ עֲלֵיהֶם.
- כט. לָאוּ אֶרַח אֶרְעָא לְקַבֵּל מָרוֹת אַחֲרִים בְּפָנֵי הַצַּדִּיק.
- ל. כָּל הַמִּתְעַצֵּל בְּהַסְפְּדוֹ שֶׁל חָכָם, אִינוֹ מֵאֲרִיד יָמִים.
- לא. הַצַּדִּיק יָכוֹל לְעַנֵּשׁ לְפִי מִזְלוֹ.
- לב. כְּשֶׁהַצַּדִּיק נִפְטָר, אִזִּי לְקוֹתָא בָּא לְפִי מִדָּתוֹ שְׁנֵהֵג.
- לג. בְּזִכּוֹת הַצַּדִּיק תַּלְמִידָיו מֵתְפַּרְנְסִים.
- לד. מִי שְׂשׁוֹמֵעַ תּוֹרָה מִהַצַּדִּיק, הָיִי כְּאֵלֹו הוּא אָמַר הַתּוֹרָה.
- לה. שְׂקוּלָה מִיתַת הַצַּדִּיקִים כְּשֶׁרַפַּת בֵּית אֶלְקִינוֹ.
- לו. אִם תַּלְמִיד־חָכָם הֶגּוֹן הוּא לְמַד מִמֶּנּוּ, וְאִם לָאוּ פָּרַשׁ מִמֶּנּוּ.

- לו. אין להסתכל על רבו בבית־המרחץ וכדומה.
- לח. לפעמים יש שני צדיקים שוין, לאחד מראין לו דברים עליונים, ולאחד אין מראין לו. תדע שזה שאין מראין לו, מפני שצריך להשתמש בזכותו להגן על אחרים.
- לט. מוטב לקרב את עצמו לצדיק שהוא רחמן.
- מ. בזכות שמוש אדם גדול אדם נצול ממיתה.
- מא. המורה הלכה בפני רבו, חיב מיתה, וראוי להכישו נחש, ונקרא חוטא, ומורידין אותו מגדלתו, ואזיל לשאול בלא ולד.
- מב. המקור שממנו תשאב החכמה דהינו הרב, השתדל שיהיה ברוך וכשר, ולא תחליפנו, ולא תמיר אותו.
- מג. כל איש ידמה במעשיו לברכת אותו השבט.
- מד. כשיש רשע בבית, אזי נסתלק מהצדיק מעין התורה.
- מה. בזכות קבורת הצדיקים בחוץ לארץ, יזכו גם שאר המתים מגלגול מחלות.
- מו. הממון שמהנה את הצדיק, הרי זה כאלו עבד עבודת בית־המקדש.

- מו. יש צדיקים שאינם נקראים בשם רבי.
- מח. כשהצדיק אומר איזהו דבור, כל זמן שהדבור לא נתקיים, שעדין לא בא זמנו, הדבור הזה חקוק בעולם העליון, אבל אין מאיר בבהירות, וכשמגיע הזמן שיתקיים, אזי הדבור מתחיל להאיר בבהירות.
- מט. מהנה את תלמיד-חכם, צריך לחזק שלא יתבזה בעיניו התלמיד-חכם.
- נ. המונע הלכה מתלמידו, כאלו גזלו מנחלת אבותיו, ואפלו עברין שבמעי אמן מקללין אותו ומנקבין אותו בכברה. ואם למדו זוכה לברכות כיוסף, וזוכה ומלמדה לעולם-הבא.
- נא. מי שאינו מהנה תלמיד-חכם מנכסיו, אינו רואה סימן ברכה לעולם.
- נב. המלגלג על דברי חכמים, הוא נענש מיתה.
- נג. קרבת הצדיקים טוב בעולם הזה ובעולם-הבא.
- נד. הצדיק בדבורו יכול לפסק לזה גזע-עדן ולזה גיהנם.
- נה. טוב לבלות זמן רב, בשביל שעה אחת, שיתקרב לצדיק.
- נו. כשנתמעט לאדם משמשיו, ידאג מיום המיתה או מדבר אחר.

- נז. יֵשׁ נְאֻה דּוֹרֵשׁ, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינוּ מְכִינֵן אֶל הָאֱמֶת.
- נח. צַדִּיק יָכוֹל לְהִגְבִּיחַ תּוֹרָה שֶׁל צַדִּיק אַחֵר.
- נט. מֵהַ שֶׁהַצַּדִּיק מְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה, הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא אוֹמְרָה בְּשֵׁמוֹ.
- ס. דְּבָרֵי צַדִּיקִים חֲכָמִים, חֲבִיבִים מְדַבְּרֵי תּוֹרָה וּמְדַבְּרֵי נְבִיאִים, וְצָרִיךְ לְשָׁמַעַ וּלְצִיחַ אוֹתָם אַף־עַל־פִּי שְׂאִין מֵרְאִין לָךְ שׁוֹם מוֹפֵת.
- סא. מִי שֶׁמְשַׁבַּח אֶת הַצַּדִּיק, יְנוּחוּ בְּרָכוֹת עַל רֵאשׁוֹ.
- סב. הַצַּדִּיק שֶׁבָּעִיר כָּל דְּבָרֵיהֶם עָלָיו מִטָּל.
- סג. מִתֵּר לְצַדִּיק לְשַׁמֵּשׁ עִם מִי שֶׁהוּא שׁוֹנֵה הֶלְכוֹת, כְּשֶׁהוּא מְלַמְּדוֹ אֵיזוֹהוּ דְּבַר חֲדָשׁ.
- סד. מִי שֶׁמְבִיא אֶת עַם־הָאָרֶץ לְקָרֵב תַּחַת כַּנְּפֵי הַצַּדִּיק מְקַבֵּל עַל־יָדָיו שָׂכָר.
- סה. עַל־יָדֵי הַקְּבָלָת פְּנֵי הָרַב לֹא יֵרָאֶה שַׁחַת.
- סו. לְפַעֲמִים הַתְּפִלָּה אֵינָה מוֹעֵלָת אֶלָּא בְּשַׁעֲתָהּ, וּכְשֶׁפּוֹסְקִין מִלְּהַתְּפִלָּל, עוֹשֶׂה הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא רְצוֹנוֹ וְחִפְצוֹ.
- סז. הַמְּבִיא דוֹרוֹן לְתַלְמִיד־חֶכֶם, כְּאֵלוֹ מְקָרִיב בַּכּוֹרִים.
- סח. אֵין לְהַטְרִיחַ אֶת הַמְּקוֹם.

סט. מי שאוהב את הצדיק, צריך לשמור את הצדיק, שלא יצא עליו שם רע.

ע. כל טובתן של רשעים רעה היא אצל הצדיקים.

עא. אל תתפלל ואל תטריח את קונך, כל זמן שאתה יכול לעשות בפעלה.

עב. הצדיק כל זמן שהוא בעולם הזה, הגן-עדן שיש לו משתמשין בו הצדיקים האחרים שבגן-עדן.

עג. יש תלמידים שעקרום תלויים בזכות הצדיק, וכשנסתלק הצדיק אזי נסתלקים גם הם או נענשים.

עד. המקרבים שיש לצדיק בחייו, הם יהיו מקרבים במוותם [במותו].

עה. מי שהיה מקרב לצדיק אחד, ואחר-כך מקרב את עצמו לצדיק אחר, התורה ששמע מהצדיק הראשון מטרידין אותו.

עו. לפעמים הצדיק נפטר, כדי שיכריע איזה דין למעלה.

עז. איזהו בן עולם-הבא, זה שחולקין לו כבוד מחמת חכמתו.

עח. על-ידי צדקה נעשה סור מרע.

עט. אינדך זקוק לַיִסֵּר תִּלְמִידְךָ וְלִסְלֶקוּ מִלְּפָנֶיךָ, כְּשֵׁאִינוּ רוּצָה לֵילֵךְ בְּדַרְךְ הַיָּשָׁר, אֲלֵא תִקְרְבֵהוּ, כִּי זֶה מוֹבַת שְׂאֵר הַתְּלָמִידִים, וְסוּפוֹ לְתַת לֵב.

פ. לַפְעָמִים אָדָם מֵת קֹדֶם זְמַנוּ עַל-יְדֵי תַרְעֻמַּת צְדִיק.
פא. יְכוּל לְהִיּוֹת שְׂיֵהִיָּה אָדָם צְדִיק גָּדוֹל, אֶף-עַל-פִּי שְׂלֵא לְמַד הַרְבֵּה.

פב. מִי שֵׁאִינוּ מֵאֲמִין בְּדַבְרֵי הַצְּדִיקִים, רְאוּי לְעַנְשׁ, כָּל-שֹׁכֵן מְלַגְלֵג.

פג. כְּשֵׁאֶחָד בָּא לְקָרֵב אֶת עַצְמוֹ לְצְדִיק, מִתָּר לוֹ לְהִרְחִיקוֹ, כְּשֵׁשׂוֹאֵל קְשׁוּיּוֹת שֵׁאִינוּ צָרִיד.

פד. כְּשֵׁהצְדִיק אוֹמֵר תּוֹרָה לָעָם, מִתָּר לוֹ לְחַבֵּב תּוֹרָתוֹ בְּעֵינֵיהֶם קֹדֶם שְׂיֵאמֵר.

פה. אֶפְלוּ זְוֹג רֵאשׁוֹן מִתְּהַפֵּךְ בְּתַפְלָה.

פו. בְּעוֹלָם הַזֶּה כָּל הָרוּצָה לְקָרֵב אֶת עַצְמוֹ מְקָרֵב, אֲבָל בְּעוֹלָם-הַבָּא אֵין מְקָרְבִין אֲלֵא הַמְקָרְבִין מִכְּבָר.

פז. צְדִיק שֶׁקָּרֵב אֶת הָאָדָם, וְהָאָדָם הַזֶּה לֹא רָצָה לְקָרֵב אֶת עַצְמוֹ, מִתָּר לוֹ לְדַחוֹת בְּיָדָיו.

פח. הַצְּדִיק יְכוּל לְעַנְשׁ אֶת הָאָדָם בְּמִיתָה, אֶפְלוּ עַל-יְדֵי חֲלִישׁוֹת דַּעְתּוֹ, אֶפְלוּ בְּטַעוֹת.

- פ. דְּבָרִים שְׁאַתָּה שׁוֹמֵעַ מִפִּי הַצַּדִּיק, הֵם מוֹעִילִים, יוֹתֵר מִמָּה שְׁאַתָּה לוֹמֵד בְּסִפְרִים.
- צ. אָדָם מִבֵּין יוֹתֵר, כְּשֶׁרוֹאֶה פָּנֵי הַמְּדַבֵּר.
- צא. עַל-יְדֵי דְבוּר קָל שֶׁל הַצַּדִּיק נִפְתַּח אֹזַר גְּדוֹל, אִזּוּ בְּנִקָּל לְבַנֵּי-אָדָם לְהַשְׁיֵיג חֲכָמוֹת רָמוֹת.
- צב. מִי שְׁאִינוֹ נוֹהֵג כְּשׁוֹרָה, מֵתָר לְהַשְׁתַּעֲבֵד בּוֹ.
- צג. לְפַעֲמִים הַצַּדִּיק מְנַשֵּׂא אֶת הָאָדָם וְאַחַר כֵּן מִשְׁפִּילוֹ, וְזֶה לְטוֹבַת הָאִישׁ.
- צד. יֵשׁ צַדִּיק נִקְרָא טוֹב, וְיֵשׁ צַדִּיק שְׁאִינוֹ נִקְרָא טוֹב, וְיֵשׁ רָשָׁע רָע, וְיֵשׁ רָשָׁע שְׁאִינוֹ רָע.
- צה. גִּנְאֵי הוּא וְשִׁפְלוֹת לְדוֹר, שְׁכַפּוּפִין לָזֶה שְׁאִין לוֹ מִי שִׁיעֲשֶׂה מְלֹאכֶתוֹ.
- צו. לְלַמֵּד לְאַחֵרִים עֲדִיף מִמַּעֲשֶׂה.
- צז. יֵשׁ לְהִזְהֵר מִלְּהִרְאוֹת חֲסִידוֹת לְפָנֵי גְדוֹלִים.
- צח. מֵהוּת הָאָדָם נָפַר עַל-יְדֵי הַתְּקַרְבוֹתוֹ; כְּשֶׁרוֹאִין לְמִי הוּא מְקַרְבֵּי.
- צט. הַצַּדִּיק אֵל יִסְכֵּן עַצְמוֹ לְהִתְפַּלֵּל בְּעַצְמוֹ, עַד שִׁיִּהְיֶה הוּא מְסֻכָּן, אֲלָא יִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ צַדִּיק אַחֵר.
- ק. הַצַּדִּיק יֵשׁ לוֹ כַּח לְהִתְפַּלֵּל עַל אָדָם, שִׁיִּנְצֵל מִחַטָּאִים.

- קא. הצדיק הוא הצלם-אלקים של הדור.
- קב. הצדיק הוא סובל לסובליו ביעת צרתם.
- קג. יכול אדם שיהיה צדיק, אף-על-פי שאין לו בפתחון בשלמות.
- קד. הצדיק יכול להתענג, ואינו ירא מהיצר הרע, פי תורתו מגנה עליו.
- קה. מי שאינו עומד בפני רבו, נקרא רשע ואינו מאריך ימים ותלמודו משתבח.
- קו. אין להטריח את השם יתברך כשיכולין להועיל על-ידי דבר אחר.
- קז. לפעמים על-ידי נחת-רוח אחד ומעט שעושין לצדיק, על-ידי-זה זוכין לעולם-הבא.
- קח. מי שיש לו אמונה שלמה בשם יתברך, יכול לעשות נחת-רוח לצדיק.
- קט. מי שאין לו שום הרהורי עבודה-זרה, הוא משתוקק תמיד להציל את הצדיקים.
- קי. מי שרוצה לעשות טובה לצדיק, הקדוש-פרוך-הוא נותן לו כח לזה.
- קיא. תלמיד-חכם המבעט ברבותיו, נתקצרו שנותיו.

קִיב. הַמְנַהִיג עֲצָמוֹ בְּרַבְנוֹת כְּשֵׁישׁ גָּדוֹל מִמֶּנּוּ, נִתְקַצְרִים שְׁנוֹתָיו.

קִיג. כְּשֶׁהַצַּדִּיק צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל שְׂוִתָּנוּ לוֹ אֵיזָה דָּבָר, וַיֵּרָא מִהַמְקַטְרָגִים עַל צְדָקָתוֹ, יִבְקֹשׁ הַפֶּךָ רְצוֹנוֹ.

קִיד. כְּשֶׁרָשַׁע עוֹשֶׂה אֵיזָה רָעָה וּבָא לְהַצַּדִּיק וְשׂוֹאֵל מִמֶּנּוּ אִם יָפָה עָשָׂה, מֵתָר לוֹמֵר לוֹ: יָפָה עָשִׂיתָ, כִּדִּי לְהַצִּיל אֶת נַפְשׁוֹ.

קטו. מִי שֶׁמִּפְרִישׁ בְּנֵי-אָדָם מִלְּבוֹא תַחַת כַּנְּפֵי הַשְּׂכִינָה, עַל-יְדֵי-זֶה נוֹפְלִים בָּנָיו לְעַבְדוֹת.

קטז. לְפַעְמִים צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל הַחוֹלָה שְׂיָמוֹת.

קיז. בְּתַחֲלָה הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְגַלֶּה הַסּוּד בַּתּוֹרָה לְצַדִּיק, וְאַחֲרֵכֶּךָ אוֹמֵר הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הַתּוֹרָה בְּשִׁבִיל [בְּשֵׁם] הַצַּדִּיק.

קיח. לְפַעְמִים הַצַּדִּיק מִתְעַנֶּה וּמִתְפַּלֵּל וְאֵינוֹ מוֹעִיל.

קיט. הַצַּדִּיק מֵתָר לוֹ לְפָרֵץ גְּדָרִים שֶׁל אַחֲרָיִם בְּשִׁבִיל דְּרָכּוֹ.

קכ. לְפַעְמִים גּוֹזְרִים מִלְּמַעְלָה עַל מִסְפַּר בְּנֵי-אָדָם שְׂיָמוֹתוֹ, וַיֵּשׁ אֶחָד בֵּינֵיהֶם שֶׁהַצַּדִּיק אוֹהֵב אוֹתוֹ, יֵשׁ כַּח בַּצַּדִּיק לְהִתְפַּלֵּל עָלָיו וּלְהַצִּיל אוֹתוֹ וּלְתַן אַחֲרֵ תַחֲתָיו.

- קכא. יש כח בצדיק לקח מזה ולתן לזה.
- קכב. ברכת הצדיק הוא פדיון.
- קכג. כל צדיק יש לו דבר עבודה, שצדיק אחר, אפלו גדול ממנו, אינו יכול להשיג עבודתו.
- קכד. מה שהצדיקים נוסעים ממקום למקום בשביל ממון, כי דברי תורה עניים במקומם ועשירים במקום אחר.
- קכה. אריכת ימים של תלמיד-חכם בא, כשמכבדין זה את זה.
- קכו. אינה דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע.
- קכז. מי שמנסה את הצדיק, כאלו מנסה את הקדוש-ברוך-הוא.
- קכח. כל הגביות שאמות העולם גובין מישראל, אין זה אלא בשביל הפגם שפגמו בכבוד הצדיק.
- קכט. כששונאי השם דוברים וחולקים על הצדיק, הוא כבוד גדול לצדיק.
- קל. על-ידי אמונת צדיקים נמתק הדין.
- קלא. הצדיק הוא מלמד את הקדוש-ברוך-הוא בתורתו,

איך יתנהג עִמָּנוּ.

קלב. הַתְּפִלָּה שְׁאָדָם מִתְּפִלֵּל בְּהִתְקַשְׁרוֹת הַצְּדִיקִים, הוּא גֵעָנָה.

קלג. הַקְּדוֹשׁ-פְּרוּךְ-הוּא מוֹחֵל עוֹנוֹת יִשְׂרָאֵל בְּשִׁבִיל הַצְּדִיקִים.

קלד. הַלְּיַצְנוֹת אֵינוּ מְנִיחַ אֶת הָאָדָם לִילֵךְ לַצְּדִיקִים.

קלה. עַל-יְדֵי צְדָקָה זוֹכֶה לְהִתְקַרְבוֹת לַצְּדִיקִים.

קלו. אֵין לָךְ צְדִיק שְׂאִין עָלָיו מַחֲלָקַת וּמַחֲקָרִים.

קלז. יֵשׁ רָשָׁע שֶׁהוּא בּוֹשׁ לְכַפֵּר בַּצְּדִיק עֲצֵמוֹ וּמַדְבֵּר רָעוֹת עַל אֱלוֹ שָׁהֵם תַּחַת הַצְּדִיק.

קלח. עַל-יְדֵי רְאִית פְּנֵי הַצְּדִיק נִתְחַדַּד הַשִּׁכָּל.

קלט. מִי שֶׁשׂוֹמֵר אֶת הַצְּדִיק, שְׁלֹא יִפֹּל בּוֹ שׁוֹם צֶעַר, יִזְכֶּה לְכָבוֹד וְיִהְיֶה מְצַדֶּקֶת הַצְּדִיק.

קמ. עַל-יְדֵי שְׂמִיעַת תּוֹרָה מִפִּי הַצְּדִיק מְקַבְּלִין חַיּוֹת.

קמא. רָשָׁע שֶׁעָשָׂה חֲטָאִים רַבִּים, תִּקְנָתוֹ שְׂיִהְיֶה פֶּעֱלוֹתָיו לְחַיּוֹת אֶת הַצְּדִיק.

קמב. בְּשֶׁרָשָׁע מִכְּנִיעַ אֶת עֲצֵמוֹ תַּחַת הַצְּדִיק, בְּיָדוּעַ שֶׁנִּגְזַר עַל הַצְּדִיק אִיזָה צָרָה וְעַכְשָׁיו לֹא יָבֹא עָלָיו עוֹד הַצָּרָה.

קמג. בְּשִׁתּוּרָא מִהַצְדִּיק, תּוֹכָה לְסוּר מֵרַע.

קמד. בְּשִׁהַצְדִּיק שׁוֹרָה בְּצַעַר וְהַרְשָׁע מִבִּקְשׁ רַחֲמִים
עָלוּ, עַל־יְדֵי־זֶה יוֹכָה לְעֵתִיד לְעַמּוּד עַל שַׁעְרֵי
צַדִּיק.

קמה. מַה שְׁלִפְעָמִים הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ
תְּפִלַּת הַצְדִּיק, כִּדִּי שִׂידָחָה בְּזֶה אֶת הַרְשָׁעִים,
שִׁישְׂאָרוֹ בְּרִשְׁעוֹתָן.

קמו. עַל־יְדֵי מַחְלָקַת עַל הַצְדִּיק שׁוֹכַחִין אֶת הַתּוֹרָה.

קמז. הַשֶּׁבַח שֶׁמִּשְׁבַּחִין אֶת הַצְדִּיקִים, כְּאִלוֹ מִשְׁבַּחִין אֶת
הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא.

קמח. עִיר שֶׁהִיא צִיַּת אֶת הַצְדִּיק, אֵין מְלַחֲמָה נְשַׁמַּעַת
בָּהּ וְאֵין מְהוּמָה וְאֵין שְׂמוּעָה רָעָה.

קמט. הַהִתְנַגְּדוּת עַל הַצְדִּיקִים זֶה בָּא מִהִתְנַגְּדוּת שְׂבִין
הַצְדִּיקִים בְּעֶצְמָן.

קנ. בְּשִׁבִיל זֶה הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן פְּרִנְסָה לַצְדִּיק
עַל־יְדֵי הַמוֹן־עַם, כִּדִּי שִׁיחֶיהָ לוֹ אֵיזָה הַתְּחַבְּרוּת
עִמָּהֶם, וּכְשִׁיזְכּוֹר הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא אֶת הַצְדִּיק,
יִזְכּוֹר גַּם אוֹתָם.

קנא. בִּיאַת הַמְּשִׁיחַ תְּלוּי בְּקִרְבַּת הַצְדִּיק.

קנב. עֵקֶר שְׁלֵמוֹת הַנְּפֶשׁ תְּלוּי בְּקִרְבַּת הַצְדִּיק.

- קנג. מי שֶׁמִקְרַב אֶת עַצְמוֹ לַצַּדִּיק וְקִרְבָּתוֹ אֵינוֹ בְּתַמִּימוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְהַפֵּךְ אַחֵר כָּךְ לְרוֹדֵף.
- קנד. הַשְּׁקָרָן, בְּשָׁעָה שָׁבָא לְרֵאוֹת אֶת הַצַּדִּיק, לְבוֹ חוֹשֵׁב אֵיךְ יִדְבַר אַחֲר־כָּךְ.
- קנה. הַדְּבוּרִים שְׁדוּכָרִים עַל הַצַּדִּיק לְסוֹף שְׁדַבְרֵיהֶם נִהְפָּךְ עֲלֵיהֶם, וְנוֹפְלִים לְמִשְׁכָּב.
- קנו. מי שֶׁמִּכְנִיעַ אֶת עַצְמוֹ בְּפָנָיו הַצַּדִּיק, בְּזֶה מְעוֹרָר אֲהָבָה אֶצֶל הַצַּדִּיק .
- קנז. עַל־יְדֵי סְפוּרֵי מַעֲשֵׂי־זֶה מַצַּדִּיקִים עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לְהִתְקַרֵּב לָהֶם.
- קנח. לְפִי רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לַצַּדִּיק, בֵּן הָעֲשִׂירִים סוּמְכִין אוֹתוֹ, וּלְפִי סְמִיכָתָם אוֹתוֹ, בֵּן יָכֹל לְהַחֲזִיר אֶת הָרָשָׁעִים בְּתַשׁוּבָה.
- קנט. הַיְסוּרִין שֶׁבָּאִין עַל הַצַּדִּיקִים, בְּשִׁבְלֵי כִּדֵי שְׁלֵא יִהְרָהוּ הָרָשָׁעִים לְעוֹלָם־הַבָּא עַל הַטּוֹב, שְׂחִיתוֹ הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא לַצַּדִּיקִים.
- קס. בְּשֶׁהֵי־רֵאִים הֵם בְּהִתְחַבְּרוֹת עִם הַצַּדִּיק, עַל־יְדֵי־זֶה גּוֹרְמִים זְווג בֵּין קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְשִׁכְנִיתָה פָּנִים בְּפָנִים, וְאֵין יְרִידָה אַחֲרָיו.
- קסא. עַל־יְדֵי שִׁבְחָ שֶׁמִּשְׁבַּחִין אֶת הַצַּדִּיקִים, מִפִּילִין אֶת

הַרְשָׁעִים נִפְּיֵלָה גְּדוּלָּהּ.

- קסב. הַצַּדִּיק נִסְתַּלֵּק בְּעוֹזוֹ בְּשׁוֹף וְנֹאֵף.
- קסג. הַנּוֹאֲפִים לָרַב הֵם מִתְּנַגְּדִים עַל הַצַּדִּיקִים.
- קסד. בְּשֵׁה־צַדִּיק נִסְתַּלֵּק, נִשְׁאָר הָעוֹלָם כְּמִמָּאִים וְצַדִּיקַת הָעוֹלָם נִמָּאֵם בְּעֵינָי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.
- קסה. עַל-יְדֵי הַגְּדֻלַּת הָעוֹלָם עַל הַצַּדִּיק נִתְעוֹרַר חַס־וְשָׁלוֹם חֲרוֹן-אַף, גַּם שִׁרְפָה נִתְעוֹרַר.
- קסו. טְלָטוּל הַצַּדִּיקִים, לְפַעֲמִים הוּא בְּשִׁבִיל לְגִלּוֹת אֵיזָה צַדִּיק נִסְתַּר.
- קסז. לְפַעֲמִים יִסּוּרִין בָּאִים עַל הַצַּדִּיק, כִּדִּי לְמַעַט בְּצָרוֹת יִשְׂרָאֵל.
- קסח. מְלוֹי כְּרָסָם שֶׁל הַמּוֹזְעִים גּוֹרֵם לְאַבְדַּת הַצַּדִּיק.
- קסט. יִסּוּרִים שֶׁבָּאִים עַל הַצַּדִּיקִים, הוּא כִּפְּרָה עַל כָּל יִשְׂרָאֵל.
- קע. מִי שֶׁאֵינּוּ רוֹצֵה לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עַל שֶׁל הַצַּדִּיק, הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא כּוֹעֵם עָלָיו וּמִבְּעֵיתָהּ.
- קעא. מִי שֶׁמְבִיא דוֹרוֹן לְצַדִּיק, הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה לוֹ נַחַת רוּחַ.
- קעב. עַל-יְדֵי דוֹרוֹן שֶׁמְבִיאִין לְצַדִּיקִים מִכְּנִיעִין אֶת

הַשּׁוֹנְאִים וּמִבְטְלִין אֶת הַרוּחַ רָעָה שְׁשׂוּרָה עַל
הָאָדָם.

קעג. עַל-יְדֵי הַשְּׁתַּטְחוֹת עַל קִבְרֵי הַצְּדִיקִים הַקְּדוֹשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה לוֹ טוֹבוֹת, אַף-עַל-פִּי שְׂאִינוֹ רְאוּי
לְבָר.

קעד. מִי שֶׁמִּסְפֵּר מַעֲשִׂיֹת מַצְדִּיקִים הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
עוֹשֶׂה לוֹ חֶסֶד.

קעה. מֶה שֶׁהַצְּדִיק מְנַהִיג אֶת הָעוֹלָם, הוּא מַחֲמַת יְרֵאָה
שְׁבַת־זָכוֹ.

קעו. כְּשֶׁאָדָם נִתְבָּרַךְ מִן הַצְּדִיק צָרִיךְ לֵעֲמֹד עַל רַגְלָיו.

קעז. הַמֶּלֶךְ גּוֹבֵה יִצְיֵאוֹתָיו מִן הָעָם.

קעה. עַל-יְדֵי כְבוֹד, שֶׁמְכַבְּדִין אֶת בְּנֵי הַצְּדִיקִים, נִתְעוֹרַר
רְצוֹן אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שְׂיָבֹוא מְשִׁיחַ.

קעט. עַל-יְדֵי הַהֲלִיכָה שֶׁהוֹלְכִים לַצְּדִיק, מְכַנְיְעִים אֶת
הַשּׁוֹנְאִים.

קפ. מִי שֶׁעוֹבֵר עַל הַצּוּוֵי שֶׁל הַצְּדִיק, הוּא נוֹפֵל
מִחֲשִׁיבוֹתָו.

קפא. מִי שֶׁמְהַנְהוֹ מִנְכַסָּיו, כְּאִלוֹ מְהַנְהוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל וְנִצּוֹל
מִמִּיתָה.

- קפב. מִי שֶׁמָּסַרְבַּ עַל דְּבָרֵי צַדִּיק, כָּאֵלוֹ שָׁאֵל בְּקוֹסְמוֹם.
- קפג. עַל-יְדֵי הַחֲכָמָה ה' עִמּוֹ, גַּם אֵימָתוֹ מִטְּלַת עַל הַבְּרִיּוֹת.
- קפד. מִי שֶׁסּוֹמֵךְ אֶת הַצַּדִּיק בְּכֹל מִיַּי סְמִיכוֹת, הוּא סְמוּךְ וְקָרוֹב לוֹ לְעוֹלָם-הַבָּא.
- קפה. מִי שֶׁמִּתְנַגֵּה בַצַּדִּיק, לְסוֹף הוּא נִתְפָּס בְּמַצוּדָה רָעָה.
- קפו. מִי שֶׁמִּסְפֵּר מַעֲשֵׂי־זוֹת מַצַּדִּיקִים, מְזַכֵּירִין לוֹ צְדָקוֹתָיו.
- קפז. הַצַּדִּיק יָכֹל לִהְיוֹת דָּבָר, שֶׁלֹּא בָּא לְעוֹלָם.
- קפח. הַצַּדִּיק, כָּל מָקוֹם אֲשֶׁר יִדְרֹךְ בּוֹ רַגְלָיו, הוּא קוֹנֶה.
- קפט. מִי שֶׁנּוֹתֵן עֵצָה לַצַּדִּיקִים בְּעֵת הַתְּנַגְּדוֹת, מַעֲשֵׂה יָדָיו קִנְיָמִים, וְאִין מְבַטֵּל אוֹתָם.
- קצ. בְּשָׁעָה שֶׁמִּסְתַּכֵּל עַל הַצַּדִּיק, יִסְתַּכֵּל בְּאֵימָה, כִּדְי שֶׁלֹּא יַעֲנִשׁוּ אוֹתוֹ מִן הַשָּׁמַיִם.
- קצא. עַל-יְדֵי יִרְאַת-שָׁמַיִם, נִשְׁתַּוְּקַק הָאָדָם לְקָרֵב אֶת עַצְמוֹ לַצַּדִּיק.
- קצב. עַל-יְדֵי יְשִׁיבָה אֲצֵל שֶׁלְחַן הַצַּדִּיק נִתְבַּטֵּל הַמְּלַחְמָה.
- קצג. מִי שֶׁהוּא זֵיפֹן, לְסוֹף שִׁיתְחַבֵּר עִם הַמִּתְנַגְּדִים

שחולקים על הצדיק.

קצד. לפעמים הצרעת פורח לצדיק, כי מקרוב קרב איזה אדם בתשובה.

קצה. מי שאומר על הצדיק שהוא רשע ועל הרשע שהוא צדיק על-ידי-זה יפל לחלשה, גם על-ידי-זה חמה ולבנה נלקין.

קצו. התקשרות לצדיק הוא רפואה גדולה.

קצו. קשה לאדם להשיג איזה תשועה, כשיש צדיק בעיר ואינו מבקש ממנו שיתפלל עליו.

קצח. לפעמים יש אחד, שמקרב בהתקרבות גדול לצדיק ואינו מרגיש בעצמו שום יראת-שמים, ידע, כי אם לא היה מקרב לא היה ראוי לחיות כלל.

קצט. לפעמים הצדיק מתבייש לבקש מהקדוש-ברוך-הוא על צערו. מה עושה הקדוש-ברוך-הוא מביא צער כזה על רשע, כדי כשהרשע בא ומבקש ממנו שיתפלל עליו, על-ידי-זה נצול גם הצדיק מצערו.

ר. מי שחולק על הצדיק בפניו, בידוע שאין בו יראת-שמים.

רא. לפעמים המחלקת על הצדיק היא הוכחה גדולה שהוא צדיק.

- ר.ב. יֵשׁ רָשָׁע שֶׁמְצַלִּיחַ וּכְשֶׁרוֹדֵף אֶת הַצַּדִּיק אֲזִי
הַקְּלָפוֹת בְּעֵצָמָם נוֹקְמִים מִמֶּנּוּ.
- ר.ג. הַחֲלוֹק שְׂבִין צַדִּיק לִירֵא־שָׁמַיִם, שֶׁהֵיִרָא אִין לוֹ
רְשׁוֹת לְגִלּוֹת מִסְתוֹרָיו שֶׁל הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, אֲבָל
הַצַּדִּיק יֵשׁ לוֹ רְשׁוֹת.
- ר.ד. מִי שֶׁדוֹבֵר עַל הַצַּדִּיק בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא גִדְּלָן.
- ר.ה. בְּשֶׁהַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא רוֹצֵה' שֶׁהַצַּדִּיק יִלְמַד דְּרָךְ
אֶת הָעָם, מְרַמֵּז לוֹ בְּפִרְנָסָתוֹ.
- ר.ו. הַצַּדִּיק בְּשִׁמְת־פִּלֵּל עַל הָאָדָם, הוּא מִבִּין עַל אֵיזָה
עֲבָרָה בָּא עָלָיו הַפְּרָעָנוֹת הַזֹּאת.
- ר.ז. מִי שֶׁשׁוֹמֵר אֶת בְּרִיתוֹ, בּוֹדֵאי מְחַבֵּב אֶת הַצַּדִּיק.
- ר.ח. בְּשֶׁהַצַּדִּיק עוֹבֵד אֶת הַיֵּשׁם יִתְבַּרֵּךְ וְאִינוֹ מִשְׁגִּיחַ עַל
הַמוֹן־עַם לְלַמֵּד אוֹתָם, עַל־יְדִיזָה נוֹפֵל מִמְּדִרְגָתוֹ.
- ר.ט. עַל־יְדֵי הַפְּרָנָסָה, שֶׁמְפָרְנִסִּין אֶת הַצַּדִּיק, נִמְחָל
לָהֶם כָּל עוֹוֹנוֹתֵיהֶם, כְּמוֹ הַכֹּהֲנִים אוֹכְלִים וּבְעֵלִים
מִתְכַּפְּרִים.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. עַל־יְדֵי סְפוּרֵי מַעֲשֵׂי־טוֹב שֶׁל צַדִּיקִים מִמְּשִׁיכֵין אֹר
שֶׁל מְשִׁיחַ בְּעוֹלָם וְדוּחָה הַרְבֵּה חֶשֶׁךְ וְצָרוֹת מִן
הָעוֹלָם.

- ב. גם זוכה לבגדים נאים.
- ג. בשבעת ימי אבלות של הצדיק, הקדוש-ברוך-הוא משפיע על המתאבלים עליו מאור הגנוז מיששת ימי-בראשית.
- ד. אל תתמה על החפץ, שהאדם הוא ברִיה קטנה ובו תלוי כל העולמות, כי כן בכל מקום שהשכינה שרויה, מועט מחזיק את המרבה.
- ה. כל אדם מציר בזיו פניו גן-עדן שלו.
- ו. על-פי רב היראים פרנסתם בא על-ידי טלטולים.
- ז. לפעמים הצדיק בא לטלטולים, כדי שיבא לעולם-הבא יזכר כל המקומות שהיה בהם, ועל-ידי-זה יבואו טובות לאלו המקומות.
- ח. מי שיודע שמות של בני הצדיקים שבדור, הוא יודע כל המארות שיהיו.
- ט. מי שמצדיק את הבריות, כל חפציו נעשים בלי שום מונע.
- י. כשהצדיק נחלש כחו, שאין יכול לעשות רצון קונו במקדם, ידע, שאין הקדוש-ברוך-הוא רוצה עוד, שיורה דרך תשובה לרשעים.

- יא. עקר כח הצדיקים הוא כשהדין נמתק, הינו על-ידי אחדות השם יתברך.
- יב. כשהצדיקים נתפרסמים בעולם, על-ידיזה נתחדשים נגונים בעולם.
- יג. מי שמוסר נפשו בשביל ישראל, דיניו אינם בטלים, וכאשר יגזר בן יקום.
- יד. על-ידי שמוש הצדיק, בא חרות ונתבטל הקללות.
- טו. אלו המקרבים ליראי-השם, גם הם זוכים ליראה ולדעת.
- טז. כשהצדיק נתעשר, על-ידיזה הרשעים חוזרים בתשובה.
- יז. כשהקדוש-ברוך-הוא רואה איזה צדיק, שיש כח בידו לקרב בני-אדם לעבודתו, אזי מעמיד עליו שונאים, כדי שיוכל לקרב את בני-אדם, כי הצדיק, שאין לו שונאים, אין יכל לקרב, כמו בעת ביאת המשיח ישובו בשלום, ואז אין מקבלין גרים.
- יח. יש שני צדיקים, שאחד, דבוריו הם כחרישה, והשני דבריו כקצירה; או אחד, דבריו הקמת הברית לזווג, והשני, דבריו הם הממשיכין את הזרע ומהיום את הולד בכטן אמו ומגדלין אותו. בכך כשיש מחלקת

בין שני צדיקים האלו, אל יתערב זר בתוך דבורם, שמדברים זה על זה, כדי שלא יקלקל המכון.

יט. כשהולכין על קברי צדיקים, צריך לזה זכות, שיוכל לאסוף רוחו ונשמתו לקבר, שיהיה פאלו הוא חי, כי אם אין זכות, אזי רוחו ונשמתו עולין למעלה לתוך שאר הצדיקים.

כ. על ידי הזכרת שמות הצדיקים יכולין להביא שנוי במעשה בראשית, כלומר לשנות הטבע. וסימן לדבר: "אלה תולדות השמים והארץ" וכו', "ואלה שמות בני ישראל" וכו' - גזרה-שנה.

כא. מי שיודע מארץ-ישראל, שטעם באמת טעם ארץ-ישראל, הוא יכל להכיר באחר אם היה אצל צדיק אמתו על ראש-השנה אם לאו, כי מי שזוכה להיות אצל צדיק אמתו על ראש-השנה, אזי בכל מקום שהאיש הזה מסתפל נעשה אותו האויר בחינת אויר דארץ-ישראל, ועל-כן מי שיודע מטעם ארץ-ישראל כל אחד כפי ערכו, הוא מחיב להרגיש ארץ-ישראל כשפוגע ומתועד יחד עם זה האיש שהיה אצל הצדיק אמתו על ראש השנה, כי על ידו נעשה האויר בבחינת ארץ-ישראל כנ"ל.

קללה

- א. על-ידי הקללות בא אבילות, חם ושלום.
- ב. אין אדם רשאי לקלל אלא-אם-כן יכול לראות הדורות שיצאו ממנו.
- ג. אל תהיה קללת הדיוט קלה בעיניך.
- ד. הקללות הזלכים אחר הפונה.
- ה. לפעמים נתקיים קללת הצדיק כל ימי חייו ולא לאחר מותו.
- ו. סוף – שקללת חנם ישוב על המקלל.
- ז. קללת חכם אפלו בחנם ואפלו על הנאי באה.
- ח. אפלו נכרי המברך את ישראל מתברך.

חלק שני

- א. אדם הרגיל בקללות הוא מעולם-התהו וכן להפך, הרגיל בברכה הוא מעולם-התקון.
- ב. על-ידי החקירות בעולם-התהו, הינו מה למעלה מה למטה כו', על-ידי-זה גורם קללה, והשומר את עצמו מחקירות האלו גורם ברכה.

- ג. הרגיל בקללה, על-ידי-זה לא יהיה לו בגדים על שבת.
- ד. אין כח הקללה חל על מיחם.
- ה. על-ידי שמוש הצדיק בא חרות ונתבטל הקללות.
- ו. על-ידי משא-ומתן באמונה נתבטלים הקללות.
- ז. כשאדם מקלל לחברו בשעת חרדה, מזיק לו הקללה מאד.

קלפה

- א. אותיות א'ת'ה' מכניעים את הקלפות.
- ב. שמירה ליוקדת, שתכתב על קלף פסוק: "ה' רמה ידך בל יחזיון".
- ג. בחרבות קלפות שכיחים.
- ד. הניר מכניע שליטת הקלפות.
- ה. מזלו של אדם שומר את האדם מלהיות גזוק.
- ו. השבעה קולות שאמר דוד על המים, בדבורן מכניעין הרוח רעה.
- ז. מזיקין מצויים בבורות כמו שמצויין בשדות.

- ח. מְקוֹם שְׂאִין בְּנֵי-אָדָם מְצוּיִין, שְׂכִיחִים שָׁם שְׂדִים
 אֶפְלוּ בַיּוֹם, אֲבָל בְּעִיר אֶפְלוּ בַלַּיְלָה לֹא חִשְׁיָנּוּ.
- ט. לְצַד צְפוֹן הַשְּׂדִים נִגְלִים לְבְנֵי-אָדָם מְאֹד.
- י. סִגְלָה לְהִבְרִיחַ רוּחַ הַטְּמֵאָה, לְקָרוֹת פְּרֹשֶׁת נַח.
- יא. בְּשִׁמְדֵיבֵר עִם רָשָׁע, עַל-יְדֵי הַכֵּל פִּיּו נִתְנַשָּׂם.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. יֵשׁ שְׂדִים שְׂמְצוּיִים בַּבָּתִּים, שָׁהֵם מִקְלָקְלִין הַשְּׁלוֹם-
 בַּיִת, וְעַל-יְדֵי-זֶה כַּעַם וְקַטְמוֹת בַּבַּיִת. וְעַקֵּר הַבַּיִת
 הוּא הָאִשָּׁה כִּי בֵיתוֹ זֶה אִשְׁתּוֹ, וְעַל-כֵּן עַל-פִּי רַב
 עַקֵּר הַקַּטְמוֹת מִמֶּנָּה. וְלִפְעָמִים נֶאֱחָזִים בְּשִׂאֵר
 בְּנֵי-הַבַּיִת, וְעַל-יְדֵי-זֶה גַּעֲשִׂים הַקַּטְמוֹת וְהַמְרִיבוֹת
 כַּנִּ"ל, וְעַל-יְדֵי-זֶה בָּאִים יִסּוּרִים עַל בְּנֵי-הַבַּיִת. וְזֶה
 מִפְּרָשׁ בַּפְּסוּק: "בְּתִיָּהֶם שְׁלוֹם מִפְּחָד", וְדַרְשׁוּ
 רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרָנָם לְבָרָכָה: מִפְּחָד-אֱלוֹ שְׂדִים, וְזֶהוּ
 "שְׁלוֹם מִפְּחָד" כִּי הַשְּׁלוֹם הַפָּךְ הַפְּחָד, שָׁהֵם
 הַשְּׂדִים הַמְקַלְקְלִים הַשְּׁלוֹם כַּנִּ"ל, וְזֶהוּ: "וְלֹא שֶׁבֶט
 אֱלוֹהַ" וְכוּ', הֵינּוּ הַיִּסּוּרִים כַּנִּ"ל.

קנאה

- א. כְּשִׁיתְבַטֵּל הַקְנָאָה, אַזֵּי יִהְיֶה קְבוּץ גְּלוֹת.
- ב. עַל־יְדֵי קְנָאָה בָּא שְׂרָפָה.
- ג. עַל־יְדֵי קְנָאָה בָּא שְׁפִיכוֹת־דָּמִים.
- ד. עַל־יְדֵי קְנָאָה בְּמִמּוֹן חֵבְרוּ נַעֲשֶׂה שׁוֹטָה.
- ה. עַל־יְדֵי בִיאַתְךָ לְצַדִּיק יִתְבַטֵּל מִמֶּךָ הַקְנָאָה.
- ו. עַל־יְדֵי קְנָאָה עֲצֻמוֹתָיו מֵרְקִיבִין.
- ז. הַשּׁוּם מוֹצִיא קְנָאָה.
- ח. דְּפָרַע קְנָאָה מִחֲרִיב בֵּיתוֹ.
- ט. עַל־יְדֵי קְנָאָה בָּא תְּשִׁישׁוֹת כַּח.

קרי

- א. קְרִי בָּא עַל־יְדֵי דְבוּר מְזִנּוֹת גַּם עַל־יְדֵי שְׁנַפֵּל מֵאֲמוֹנָתוֹ.
- ב. מִי שְׁמוֹצִיא קְרִי, לְסוּף הוֹלֵךְ עָרוֹם.
- ג. עַל־יְדֵי עֲצָבוֹת רוּאָה קְרִי.
- ד. מִי שְׁנַזְהָר לֶאֱכֹל מִשְׂאֵלַת חֶכֶם, הוּא נִצּוֹל מִטְּמֵאת קְרִי.

- ה. אין לו לאדם לאכול על שלחן הצדיק, קדם שטבל לקריו.
- ו. תשמח בטוב שבא על הצדיקים, וזה תקון לקרי.
- ז. על-ידי הליצנות בא לטמאת קרי.
- ח. קרי בא מקלות-ראש.
- ט. קרי בא על-ידי אכילת שום וביצים.
- י. גם על-ידי דברים בטילים ונבול פה.

חלק שני

- א. השכרות גורם גלות גם גורם הוצאת זרע לבטלה.
- ב. הבזיונות באים על-ידי קרי.
- ג. הדבור שאדם מדבר בחצי דבור, שאינו מוציא אותיות הדבור יפה יפה, זה בחינה כמו בחינת קרי.
- ד. הבנים מתים, חם ושלום, על-ידי ראית קרי.
- ה. תקון גדול למקרה, חם ושלום, לומר אלו עשרה קפיטל תהלים באותו היום, שקרה לו, חם ושלום, ואלו הן: ט"ז "מכתם לדוד"; ל"ב "לדוד משכיל אשרי"; מ"א "אשרי משכיל אל דל"; מ"ב "באיל תערג"; נ"ט "למנצח אל תשחת"; ע"ז "על ידותון"; צ' "תפלה למשה"; ק"ה "הודו לה' קראו"; קל"ז

"על גהרות כבל"; ק"ג "הללו אל בקדשו". וידע
 נאמנה, שאלו עשרה קפיטליך מסגלים מאד מאד
 לתקון עוון זה, והנזהר בזה לומר אותם כנ"ל, אין
 צריך להתירא עוד כלל, כי בודאי יתקן בזה, כי הם
 תקון גדול מאד.

קִשּׁוּי לִילָד

- א. אשה שאוכלת צנון בעבורה, תלד בקשוי.
- ב. אשה שהיא מקשה לילד, סגלה שתתן לה לשותות
מים משבעה בארות.
- ג. גם בניה לא יהיו עמה בבית.
- ד. גם תלחש לה באזנה אותיות של שם ס"ג.
- ה. גם מטתה לא תעמד במערב ובדרום.
- ו. גם תתלה על צוארה מרור הנשא.
- ז. גם תלחש לה באזנה אותיות: פא ויו עין הא.

הַרְחַקַת רִשְׁעִים

- א. כשהצדיק בא לבית הרשע, הבית נתברך, ודוקא
שהבית מזמן לברכה.

- ב. הַרְחַק מִרָשָׁעִים, כִּי־י שְׁלֵא תִתְּפֶס בְּעֵנְשָׁם.
- ג. בְּשִׁבִיל אֵיבָה מֵרֵאִין אֵיזָה קִרְבוֹת לְרָשָׁעִים.
- ד. לְפַעֲמִים כְּשֶׁעוֹשִׁין אֵיזָה טוֹבָה לְרָשָׁע גָּמוּר, בְּזָה עוֹשִׁין נַחַת־רוּחַ לְקַדּוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא.
- ה. אָסוּר לְסַפֵּר בְּשִׁבְחֹן, אֲבָל מְקוֹם שְׂיָבוֹא מִשְׁבַּחַן שִׁבַּח לְצַדִּיק מֵתָר לְסַפֵּר קִצָּת.
- ו. מִי שֶׁמְלַמֵּד זְכוֹת עַל רָשָׁע, גַּם הוּא נִקְרָא רָשָׁע.
- ז. אֲפִלוּ עוֹשֶׂה אֵיזָהוּ דָבָר כַּדָּת וְכַדִּין, אֵין אָנוּ סוֹמְכִין עָלָיו.
- ח. מִי שֶׁעָרַב בְּעַד רָשָׁע, נוֹפֵל לְיַד־יָדֵי תַּאֲוֹת נְאוּף גַּם נוֹפֵל לְחִלָּשָׁה.
- ט. רָשָׁע שֶׁשָּׂכַח אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְגַמְרֵי, בְּיָדוּעַ שְׁלֵא יֵצֵא מִמֶּנּוּ זֶרַע כָּשֵׁר.
- י. כְּשֶׁנוֹפֵל שׁוֹנְאוֹ שֶׁל הַקַּדּוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא בְּיָדָהּ, אֵל תִּרְחַמְהוּ.
- יא. כְּשֶׁלֵּא תִחַבֵּר אֶת עֲצֻמְךָ לְשִׁקְרָנִים, הַיְדוּעִים לָךְ, עַל־יְדֵי־זָה תִזְכֶּה לְהִבִּין אֶת הַצְּבוּעִים.
- יב. מִי שֶׁשׁוֹנֵא אֶת הַמְּסִיתִים, בְּיָדָי לֹא יִדְבַק בּוֹ דְּבָרֵיהֶם.

יג. עַל-יְדֵי לְמוּד תּוֹרָה נַעֲשֶׂה רְחוּק בֵּין הַרְשָׁעִים
הַמְקַרְבִּים.

יד. מִי שְׁמַרְחֵק אֶת עֲצָמוֹ מֵרְשָׁעִים, הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
עוֹשֶׂה לוֹ יְשׁוּעָה.

טו. הַפְּזוּר שְׂיִישׁ בֵּין הַרְשָׁעִים – סִימָן לְיְשׁוּעָה.

טז. תִּרְחִיק מִלְדוּר בְּבֵית, שְׁדָר בּוֹ רָשָׁע.

יז. אַל תִּדְבֵר עִם הַמְסִיתִים אֲפִלּוּ לְהוֹכִיחֵם וּלְקַרְבֵּם.

יח. הִתְחַבְּרוֹת רְשָׁעִים מְזִיק לְעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ.

יט. נֹאֶה וּמִתְקַבֵּל לְקְדוּשֵׁי ה', שְׂיַעֲשׂוּ מָסַךְ וּמַגֵּן, עַד
שְׂמִמְנוּ יְבָרַח כָּל אִישׁ מִצִּיק וְרָשָׁע.

חֵלֶק שֵׁנִי

א. מִי שְׂאִינוּ מִבֵּין רְשָׁעֵת הַרְשָׁעִים הַצְּבוּעִים, הוּא
מִתְעַב.

ב. הַצְּבוּעִים גּוֹרְמִים כָּאֵב עֵינַיִם לְהֵמוֹן-עַם, הַטּוֹעִים
בָּם.

ג. צָרִיךְ אָדָם לְשָׁמַר אֶת עֲצָמוֹ, מִלְנִשֵּׁק אֶת עֲצָמוֹ עִם
רְשָׁעִים, כִּי עַל-יְדֵי הַנְּשִׁיקָה נַעֲשֶׂה בִּינֵיהֶם
הַתְּקַשְׁרוֹת גַּם לְאַחַר מִיתָה.

ד. יֵשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁהֵם מֵיָנִים וְאַפִּיקוֹרְסִים גְּדוֹלִים, אֲבָל
 הֵם אֵינָם מְגֵלִים אֶפִּיקוֹרְסוֹת, וְאִין בֶּן-אָדָם יוֹדֵעַ
 לְשָׁמֵר אֶת עֲצָמוֹ, אֲבָל עַל-יְדֵי מִדַּת הַצְּנִיעוֹת אָדָם
 נִצּוֹל מֵאֵלוֹ הָאֶפִּיקוֹרְסִים.

ה. הַרְשָׁעִים אֵינָם מְבַלְבְּלִים אוֹתָנוּ מֵעֲבוּדָתָנוּ בְּעֵבְרוֹת
 שְׁעוֹבְרִים, כְּמוֹ שֶׁמְבַלְבְּלִים אוֹתָנוּ בַּמְצוּוֹת שֶׁהֵם
 עוֹשִׂים, בְּשִׁבִיל זֶה: גּוֹי שֶׁשָּׁבַת חַיֵּב מִיָּתָה.

רַחֲמָנוֹת

א. מִי שֶׁמָּרַחַם עַל עֲנִיִּים, זוֹכֶה לְרֵאוֹת בְּנִחָמוֹת הַשֵּׁם
 יִתְבָּרַךְ.

ב. גַּם מְנַצֵּחַ תָּמִיד.

ג. כְּשֶׁאִין רַחֲמָנוֹת, אֲזִי רָעַב בָּא לְעוֹלָם.

ד. גַּם גְּזֵלוֹת נְתַרְבָּה.

ה. מִי שֶׁמֵּתְפַלֵּל בְּכַח, זוֹכֶה לְרַחֵם עַל עֲנִיִּים.

ו. מִי שֶׁאִין לוֹ רַחֲמָנוֹת נִשְׁתַּיַּע.

ז. מִי שֶׁמְשַׁלֵּם טוֹבָה תַּחַת רָעָה, מֵאֲרִיךְ יָמִים וְשָׁנִים.

ח. עַל-יְדֵי הַרַחֲמָנוֹת יִתְבַּטֵּל מִמֶּךָ תְּאוֹוֹת.

- ט. כְּשֵׁאתָה רוּאָה, שְׁאֲחִיד בְּצָרָה, וְאִין אַתָּה עוֹזֵר לוֹ, כְּבָלוּ אֶתָּה עֲשִׂיתָ לוֹ הֲרָעָה.
- י. הָרוּאָה חֲבִירוֹ בְּצַעַר, צָרוּךְ שְׁיִבְקֶשׁ עָלָיו רַחֲמִים.
- יא. עַל-יְדֵי בְּקִשָּׁת הַרְחָמִים זֹכָה לַעֲשׂוֹת שְׂדוּכִים טוֹבִים הַגּוֹנִים.
- יב. הֲדֵן אֶת בְּנֵי-אָדָם לְכַף זְכוּת, יִזְכֶּה לְקַבֵּל אֶת הַמוֹעֲדִים כְּנֶכֶן.

חלק שני

- א. בְּשִׁבִיל שְׂאִין מְבַקְשִׁין רַחֲמִים עַל חֲבֵרוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה נוֹפֵל לְתַפִּיסָה. וְתִקּוֹן לְתַפִּיסָה – שְׁיִפְרֹגֶם אִיזָהוּ בְּעַל־חַיִּים.
- ב. כָּאֵב הַשָּׁנִים בָּא עַל-יְדֵי אֲכֹזְרִיּוֹת עַל בְּעַל־חַיִּים.
- ג. סִגְלָה לְהַסִּיר הָעֲצָבוֹת – עַל-יְדֵי הַרְחֲמָנוּת.
- ד. צָרוּךְ לְשָׁמֵר אֶת עֲצָמוֹ מִלְּצַעַר אֶת בְּעַל־חַיִּים, כִּי יִזִּיק לוֹ.

ראיה

חלק שני

- א. אין העין יכול לראות, אלא מה שנותנים לו רשות לראות, אפלו שיהיה הדבר לפניו, אינו יכול לראות עד שנותנים לו רשות מן השמים לראות.
- ב. חסרון הלבנה ולקוטה מזיק לחלושי הראות.
- ג. קדוש החדש מסגל לרפאות חלושי הראות.
- ד. תקון חצות מסגל לחלושי הראות.
- ה. על-ידי שבועה בא באב עינים.
- ו. הצבועים גורמים באב עינים להמונ-עם, הטועים בם.
- ז. כשאדם גדול מרגיש איזהו באב בעיניו, ידע שבנו או תלמידו עשו איזהו עברה.
- ח. מי שעוצם עיניו מראות ברע, על-ידי-זה נצול מבזיונות.
- ט. כשאדם יוצא לשוק ומתירא, שלא יבוא לידי הרהור על-ידי הראיה, שיראה נשים יפות, יאמר הפסוק "הן אראלם צעקו חוצה" וכו' (חצה מלאכי שלום מר יבכיון. ישעיה לג, ז), ועל-ידי-זה ינצל מראות.

- י. הסתכלות על אֶתְרוּג הוא רפואה לְכָאב עֵינַיִם.
- יא. הַזֵּכִי הָרְאוֹת יְכוּלִין לְרְאוֹת עַל הַחֲלָפִים שֶׁל הַשׁוֹחֲטִים אֶת הַכֵּלִי בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ.
- יב. זְכִי הָרְאוֹת יְכוּלִין לְהַכִּיר אֶת הָאָדָם מִי רַבּוֹ, שֶׁלְמִדּוֹ תוֹרָה. וְדוֹקָא כְּשֶׁמְכִירִין אֶת תֵּאֵר פְּנֵי הָרַב, כִּי עַל־יְדֵי הַהֲלָכוֹת שֶׁלְמִד מֵרַבּוֹ, נַעֲשֶׂה פְּנֵי הַתְּלָמִיד כְּתֵאֵר פְּנֵי הָרַב, כִּי הַהֲלָכָה הִיא חֲכָמָתוֹ, הַמֵּאִיר תֵּאֵר פְּנֵיו – "חֲכָמַת אָדָם תֵּאִיר פְּנֵיו". וְכִשְׁקִבֵּל הַהֲלָכָה, מְקַבֵּל חֵלֶק מֵתֵאֵר פְּנֵיו, וְלִפֵּי רַבּוּי הַהֲלָכוֹת כֵּן נִתְרַבֶּה חֵלְקֵי תֵּאֵר פְּנֵיו.
- יג. כָּאֵב עֵינַיִם מִזִּיק לְעֵתִים.
- יד. הַגְּנֵבָה מִזִּיק לְעֵינַיִם.

רפואה

חלק שני

- א. דַּע, שֵׁישׁ לְכָל עֵשֶׁב וְעֵשֶׁב כַּח מְיַחֵד לְרַפְאוֹת אֵיזוֹהוּ חוֹלְאֵת מְיַחֲדָת, וְכָל זֶה אֵינוֹ לְמִי שֶׁלֹּא שָׁמַר אֲמוּנָתוֹ וּבְרִיתוֹ, וְלֹא שָׁמַר אֶת עֲצָמוֹ מִלְּעֵבֵר עַל "אֵל תְּהִי בּוֹ לְכָל אָדָם". אֲבָל מִי שֵׁישׁ לוֹ אֲמוּנָה בְּשִׁלְמוֹת, וְהוּא גַם־כֵּן שׁוֹמֵר הַבְּרִית וּמְקַיֵּם "אֵל תְּהִי בּוֹ לְכָל

אָדָם", אִין רְפוּאָתוֹ תוֹלָה בְּחֻלְקֵי עֲשָׂבִים הַמְיֻחָדִים
 לְחוֹלָאתוֹ, אֵלָּא נִתְרַפָּא בְּכָל מַאֲכָל וְכָל מִשְׁקָה
 בְּבַחֲיַנַּת "וּבִרְךָ אֶת לַחֲמֹךְ" וְכוּ', וְאִין צָרִיךְ לְהַמְתִּין
 עַד שְׂיִתְרַמּוּ לוֹ עֲשָׂבִים הַמְיֻחָדִים לְרַפְּאוֹתוֹ.

ב. עַל-יְדֵי עֵיוֹן עָמֵק בְּסוּדוֹת הַתּוֹרָה יְכוּל לְפַקֵּד עֲקָרוֹת
 וּלְרַפְּאוֹת חוֹלָאת חֻזֵק.

ג. לְצַרְעַת מְזִיק דְּבָרִים מְלוּחִים וְרְפוּאָתוֹ מִיָּם חַיִּים.
 וְסִימָן לְדָבָר: "יִגְרַע נְטִפֵי-מַיִם", הֵינּוּ צַרְעַת הַבָּא
 מִהַתְגַּבְּרוֹת הַדָּם עַל הַמַּיִם, שָׁבוּ "יִזְקוּ מִטָּר לְאֲדוּ",
 (יִזְקוּ - לְשׁוֹן הַזֵּיק).

ד. הַסְתַּכְלוּת עַל אֶתְרוּג הוּא רְפוּאָה לְכָאֵב עֵינַיִם.

שְׂמֵחָה

א. כְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה מְצוּהַ בְּשְׂמֵחָה, זֶה סִימָן שֶׁלְבוֹ שָׁלֵם
 לְאֵלְקָיו.

ב. מִחֲמַת שְׂמֵחָה נִפְתַּח הַלֵּב.

ג. בְּרַבּוֹת הַשְּׂמֵחָה נִתְחַזַּק כַּח הַשְּׂכָלִי, וְהַמְאָכָל
 וְהַמְשֻׁתָּה הֵם סִבָּה גְדוֹלָה לְשְׂמֵחַת הַלֵּב וּלְהִרְחִיק
 הָעֲצָבוֹת וְדֹאגוֹת.

- ד. עַל-יְדֵי צְדָקָה בְּלֵב שָׁלֵם בָּא לְיַדֵי שְׁמֹחָה.
- ה. הַשְׁמֹחָה שֶׁל מִצְוָה הִיא מְעוֹ לְאָדָם.
- ו. כְּשֵׁאתָה רוּאָה, שְׁהִרְשַׁע בְּפֶתַע פְּתָאוֹם הוּא שׁוֹחֵק, בְּיָדוּעַ שֶׁנִּפְּל לֹא אִיזָה עֵצָה עַל עֵבְרָה.
- ז. עַל-יְדֵי עֲצוֹת טוֹבוֹת שְׁתִּתֵּן, תִּזְכֶּה לְשְׁמֹחָה.
- ח. עַל-יְדֵי הַרְקוּדִין וְהַתְּנוּעוֹת שֵׁאתָה עוֹשֶׂה בַגּוֹף, נִתְעוֹרֵר לְךָ שְׁמֹחָה.
- ט. כְּשֶׁנִּפְּל לְךָ שְׁמֹחָה בְּלִבְךָ בְּפֶתַע פְּתָאוֹם, זֶהוּ מַחֲמַת שֶׁנּוֹלֵד אִיזָהוּ צְדִיק.
- י. עַל-יְדֵי יִרְאָה בָּא הַתְּלַהֲבוֹת.
- יא. מִי שֶׁמְבִיָּה בְּעֵינָיו עֲצָמוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה יָבוֹא לְהַתְּלַהֲבוֹת.
- יב. עַל-יְדֵי כּוֹנְנוֹת הַלֵּב בָּא שְׁמֹחָה.
- יג. מִי שֶׁהוּא רָגִיל בְּשִׁחּוֹק, בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא רָחוֹק מִגְּדֻלַּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.
- יד. עַל-יְדֵי זֶמֶר תְּבוֹא לְיַדֵי שְׁמֹחָה וְהַתְּלַהֲבוֹת.
- טו. כְּשֶׁתְּשַׁמַּח אֶת הַצְּדִיק, תּוֹכֵל לְעַבֵּד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּשְׁמֹחָה.
- טז. מִי שֶׁמְפָרֵס אֶת הַצְּדִיק, זֹכֶה לְשְׁמֹחָה.

- יז. עַל-יְדֵי בְּטָחוֹן בָּא שְׁמֵחָה.
- יח. עַל-יְדֵי תְּנוּעוֹת הַגּוֹף בָּא הַתְּלַהּבוֹת הַלֵּב.
- יט. עַל-יְדֵי אֲמוּנָה שְׁלֵמָה תָּבוֹא לְמִדְרָגָה שְׁתֵּתֶאָוֶה בְּגוֹף וְנִפְּשׁ לְעִבּוּדַת הַיֵּשׁם יִתְבָּרֵךְ.
- כ. מִי שֶׁמַּשִּׁים עֵצְמוֹ בְּשִׁירִים, יִזְכֶּה לְהַתְּלַהּבוֹת.
- כא. עַל-יְדֵי שְׁמֵחָה תִּפְּסֵת הַמַּחַ נִתְגַּדֵּל.
- כב. הַשְּׁמֵחָה הִיא סִימָן שֶׁהוּא זֶרַע בִּרְךָ ה'.
- כג. הַגְּשָׁמִים יוֹרְדִין בְּזִכּוֹת שְׁמֵחָת חָתָן וְכֻלָּה.
- כד. עַל-יְדֵי שְׁמֵחָה שֶׁל מִצְוֵה הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא מְסוּכָּךְ עָלָיו.
- כה. עַל-יְדֵי שְׁמֵחָה בְּשְׁמֵחָת תּוֹרָה זֹכֶה לְעִבּוֹד אֶת הַיֵּשׁם יִתְבָּרֵךְ בְּאַהֲבָה.
- כו. בְּשֵׁה-שְׁמֵחָה בָּאָה לְאָדָם פְּתֹאוֹם, בְּיָדוּעַ שֶׁיָּבוֹא לוֹ חֶסֶד וַיִּשׁוּעָה.
- כז. עַל-יְדֵי שְׁמֵחָה נִתְגַּלָּה כְּבוֹדוֹ שֶׁל אָדָם, גַּם יִזְכֶּה לְדַעַת.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. מִי שֶׁהוּא שְׂמֵחַ תָּמִיד, עַל-יְדֵי-זֶה הוּא מְצַלִּיחַ.
- ב. הַנְּדָרִים וְהַנְּדָבוֹת מְבִיאִין שְׁמֵחָה.

שכרות

- א. על-ידי שכרות נופל ממדרגתו.
- ב. על-ידי שתית יין, לסוף שמקבל שחד.
- ג. השכרות מביא לידי כפירה באמת ולהודות לשקר.
- ד. הקדוש-ברוך-הוא אוהב מי שאינו משתכר.
- ה. השמן מביטל השכרות.
- ו. הראיה משכרת ביותר.
- ז. על-ידי שכרות נופל להרהורי גאוף.
- ח. השכור – אין יכולת בידו להמתיק דינים.
- ט. השכור – אין מגלין לו רזין דאורייתא.
- י. יין עם לבונה מטריפין דעתו של אדם.

חלק שני

- א. מי שְׁלֵהוּט אַחַר עבודת אֲדָמָה, בֹּא לְיָדָיו אֶחָד מִשְׁלֵשָׁה, או לְיָדָיו שְׁפִיכוֹת-דָּמִים או לְיָדָיו צָרַעַת או לְיָדָיו שְׁכָרוֹת.
- ב. השכרות גורם גלות גם גורם הוצאת זרע לבטלה.
- ג. אי אפשר לשכרות שלא יביא לאיזה תקלה.

- ד. עַל-יְדֵי שְׂכָרוֹת הוּא שׁוֹכֵחַ בְּאַזְהָרוֹת מִשָּׁה רַבְּנוּ, כִּי מִשָּׁה מְלָבֵשׁ בְּרַמ"ח אֵיבָרָיו שֶׁל אָדָם, וּבְכָל אֵיבָר וְאֵיבָר מִזְהִיר אֶת הָאָדָם בְּמִצּוֹת הַתְּלוּיוֹת בּוֹ, וּבְשִׁבִיל זֶה נִקְרָא "מְחַקֵּק" – גִּימַטְרִיא רַמ"ח.
- ה. עַל-יְדֵי הַשְּׂכָרוֹת מִפְּשִׁיט אֶת הַדַּעַת מִהֶלְבוּשׁ חֲסָדִים, וּמְלַבֵּשׁוּ בְּגָבוּרוֹת חֲזָקוֹת, חֵם וְשָׁלוֹם.
- ו. מִי שֵׁיֵשׁ לוֹ שׁוֹנָאִים, יִזִּיר מִן הַיִּזְן, וְעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה רֹאשׁ לָהֶם.

שָׁרִים

- א. מִי שֶׁסָּבְאוּ מָהוּל בְּמַיִם, הַשָּׁרִים אֵינָם נוֹהֲגִים עִמּוֹ בְּיִשְׁרָנוֹת.
- ב. מִי שֶׁאֵין דָּן אֶת חֲבֵרוֹ לְכַף-זִכּוֹת, כְּאֵלוֹ הֶרְגוּ, גַּם הַשָּׁרִים אֵינָם נוֹהֲגִים עִמּוֹ בְּיִשְׁרָנוֹת.
- ג. אֲמִירַת הַלֵּל וְצַדִּיקָה מְסַגְּלִין לְחַן בְּעֵינֵי הַשָּׁר.
- ד. עַל-יְדֵי אֲכִילַת פֶּת עֵכו"ם מוֹנְעִין הַיַּעַר מִלְחַטֵּב עֵצִים.
- ה. בְּשִׁבִיל אֲרַבְּעָה דְבָרִים נִכְסֵי בַּעֲלֵי – בְּתִים נִמְסָרִים לַמַּלְכוֹת.

שחד

- א. עיר שיש בה קבלת שחד, חילות באין עליה.
- ב. על-ידי שחד נדלתו מסתלקת.
- ג. על-ידי שחד בא שרפה.

שלום

- א. גרות של שבת מרבין שלום.
- ב. על-ידי רדיפת שלום זוכין לכבוד בעולם הזה ולחיים בעולם-הבא.
- ג. כל שהוא מפני דרכי שלום אין בו משום "מדבר שקר תרחק".
- ד. בני-אדם הכופים לצדקה, על-ידם שלום המלכות נתוסף.
- ה. על-ידי רדיפת שלום בא לבטחון.
- ו. שלום בא על-ידי אמת.
- ז. בנין ירושלים תלוי בשלום.
- ח. על-ידי שלום באים בשורות טובות.

- ט. בְּשֵׁישׁ מוֹסֵר, יֵשׁ שְׁלוֹם.
- י. עַל-יְדֵי לְמוֹד תִּינוּקוֹת בְּבֵית רֶבֶן נְתַרְבָּה שְׁלוֹם.
- יא. עֲבִירַת הַמַּיִם הוּא סִימָן שְׂאִין שְׁלוֹם.
- יב. בְּשֵׂאִין שְׁלוֹם, הַתְּפִלוֹת אֵינָם מְתַקְבְּלִים.
- יג. עַל-יְדֵי שְׁלוֹם זוֹכִין לְהַתְּגַלוֹת אֱלֹהֵינוּ.
- יד. בְּשֵׂאִין שְׁלוֹם, אֵין הַנְּשִׁים יוֹלְדוֹת זְכָרִים.
- טו. מִי שֶׁמְשַׂאֵל לְבְנֵי-אָדָם דְּבָרִים הַצָּרִיכִים לָהֶם, בְּשֵׁישׁ בְּרִיחָה בְּעוֹלָם, הוּא נִמְלָט.
- טז. הַשְּׁלוֹם הוּא סִימָן לְחַיִּים.
- יז. עַל-יְדֵי רְדִיפַת שְׁלוֹם מַצִּיל לְבָנָיו מִמִּיתָה וּמַגְלוֹת.
- יח. הַבְּרָכָה בָּא עַל-יְדֵי שְׁלוֹם.
- יט. בְּשֵׁישׁ שְׁלוֹם, אֵין פֶּחַד.
- כ. עַל-יְדֵי שֵׁישׁ שְׁלוֹם בֵּין הָרִשָּׁעִים, עַל-יְדֵי-זֶה יֵשׁ לָהֶם כָּל טוֹב.
- כא. לְפַעְמִים הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל עַל-יְדֵי רִשָּׁעִים.
- כב. הַשְּׁלוֹם סִימָן לְשֶׁבַע.
- כג. בְּשֵׁה-שָׂרִים שֶׁל מַעֲלָה מְתַגָּרִים, תִּכְרַף הָאֵי תִגָּרָא נְתַהוּהָ בֵּין הָאֲמוֹת וּבֵין הַחֲכָמִים.

שבועה

- א. עיר שיש בה שבועות תחרב ותהרס חם ושלום.
- ב. על-ידי שבועות שקר נופלים מאמונה.
- ג. למוד מסכת שבועות מסגל לירידת הגשם.
- ד. על-ידי שבועת שקר באין הרהורי נאוף.
- ה. מי שהוא רגיל בשבועות, מחשבות רעות באים לו תמיד.
- ו. על-ידי העברת השבועה אין תקומה במלחמה.
- ז. מי שעובר על השבועה, בידוע שאינו מכבד יראי השם.
- ח. על כל עברות שבתורה נפרעין ממנו; וכאן – ממנו וממשפחתו ומכל העולם כלו, וממנו נפרעין לאלתר.
- ט. דברים – שאין אש ומים מכלין אותם, שבועות שקר מכלין אותן.
- י. מלאך גבריאל הוא ממנה על השרפה לשורף גם להציל.

שבת

חלק שני

- א. התורה והמעשר והשבת הם נותנים חיים גשמיים גם-כן.
- ב. הרגיל בקללה, על-ידי-זה לא יהיה לו בגדים על השבת.
- ג. עיר ששומרין את עצמם מללכת חוץ לתחום שבת, על-ידי-זה שם הבשר בזול.
- ד. על-ידי שמירת שבת ממשיך על עצמו אור של משיח גם על-ידי תשובה.
- ה. על-ידי שמירת שבת הוא כבן המתחטא לפני אביו והוא ממלא שאלותיו, גם הוא גוזר והקדוש-ש-ברוך הוא מקימה, גם הקרן של המעשים טובים שלו קימים לעולם-הבא, ואינו אוכל אלא מפרותיהם.

שנה

חלק שני

- א. מי שהוא מקדש יותר, הוא רחוק מהשנה יותר.

- ב. על-ידי רבוי השנה והתנומה, על-ידי-זה דוחפין אותו מִמְרַכְכָּה דְקַדְשָׁה, וְנִשְׁתַּנָּה פָּנָיו, וְנִתְקַלְקַל צֶלֶם-אֱלֹקִים.
- ג. חֲמִשָּׁה-עָשָׂר "שיר המעלות" שבתהלים מִסְגָּלִים לְבַטֵּל הַשָּׁנָה.
- ד. מי שאינו יכול לישן, יעלה על מחשבתו אמונת תחית-המתים.

שזחט

חלק שני

- א. על-ידי שזחטים הגונים בני-אדם מרחמים זה על זה, והוא הדין להפך.
- ב. השזחט שהוא מקיים כבוד אב, הקדוש-ברוך-הוא משמרו, שלא להאכיל טרפות, והוא הדין להפך.
- ג. על-ידי השזחטים, הרשעים המאכילין טרפות, הגזלות נתרבה בעולם.
- ד. הזכי הראות יכולים לראות על החלפים של השזחטים את הכלי בית-המקדש.
- ה. מי שנתאלם בפתע פתאום, יעבירו על פיו חלף כִּשְׁר.

תשובה

- א. התענית מועיל לכל דבר.
- ב. מי שהוא ערום ממעשים טובים, אינו יכול להפריש אחרים מרשעתם.
- ג. התענית קשה מחרב.
- ד. התשובה ראוי, שתהיה באותו דבר עצמו.
- ה. כשאדם חושב: כך וכך אעשה; כך וכך תעלה בידי, על-ידי-זה אין מחשבתו נתקיים.
- ו. גלות מכפרת על הכל.
- ז. מי שדעתו שפלה, כאלו הקריב כל הקרבנות.
- ח. כל המתודה, יש לו חלק לעולם-הבא.
- ט. המלמד את בן חברו תורה, כאלו עשאו וכאלו עשאו לדברי-תורה וכאלו עשאו לעצמו.
- י. רב פפא יתיב בתעניתא, על שקרא לתלמיד-הכם בלשון גנאי.
- יא. ישמר אדם את פיו מלומר: אעשה העברה הזאת אפלו בדרך ליצנות, כי דבורו מכריח אותו למעשה.

- יב. כל הבוכה בלילה, קולו נשמע, וכוכבים ומזלות בוכין עמו.
- יג. חיבי בריתות שלקו, נפטרו מידי בריתתן.
- יד. בשבא צער לעולם, יחשב שבשביל הטאו בא זאת הצרה.
- טו. המלבושין שעושין לצדיק, כל מלבוש יש לו סגלה בפני עצמו לכפר.
- טז. כיון שנשא אדם אשה, עונותיו מתפקקין.
- יז. בשרואה או ששמע איזה יסורין, שבא על גוי, יהרהר בתשובה.
- יח. הדר בארץ ישראל, שרוי בלא עוון.
- יט. יש להקל אפן התשובה על החוטאים.
- כ. העוון מכחיש כחו של אדם.
- כא. בשבאין שני מצוות לידך, תעשה זאת המצוה שיש בה פפית היצר יותר.
- כב. צריכין להתענות, בשמצערין את הצדיק.
- כג. צער הלב הוא קרוב להוריד דמעות.
- כד. המחזיר בני אדם בתשובה, זוכה ויושב ביישיבה של מעלה, והקדוש ברוך הוא מבטל הגזרה בשבילו.

- כה. חַלִּישוֹת דַּעְתּוֹ שֶׁל הָאָדָם הוּא גְדוּלָה מִתַּעֲנִית.
- כו. הָעוֹשֶׂה דְבַר עֲבָרָה וּמִתְחַרֵּט בָּהּ, מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו.
- כז. הַנּוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּאִמוּנָה, מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו.
- כח. תְּחִלַּת הַמַּחֲשָׁבָה עוֹזֶרֶת לְאָדָם לְאִמְצֵעַ וְסוֹף הַמַּעֲשֶׂה, שִׁימֵשֵׁךְ בְּקִדְשָׁהּ, וְאִם לֹא חָשַׁב בְּקִדְשָׁהּ בְּתִחְלָה, אִזּוֹ יֵאָרֵעַ תִּקְלָה בְּאִמְצֵעַ וּבִסוּף.
- כט. שֶׁלָּחַן בְּהַכְנָסַת־אוֹרְחִים מְכַפֶּרֶת.
- ל. הַגְּדֻלָּה מְכַפֶּרֶת.
- לא. לְפַעֲמִים כְּשֶׁמִּתְחִיל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, בָּאִין לוֹ יְסוּרִין, זֶה מִפְּנֵי שֶׁשָּׂהָה מִלַּעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה.
- לב. עַל־יְדֵי אֲנָחָה שֶׁנֶּאֱמַר, נַעֲשֶׂה בְּרִיָּה חֲדָשָׁה.
- לג. עַל־יְדֵי אֲהַבַּת צְדִיקִים יְכוֹלִין הַצְּדִיקִים לְהַחֲזִיר אֶת הָעָם בְּתִשׁוּבָה.
- לד. מִי שֶׁמִּחֲזִיר אֶת הָעָם בְּתִשׁוּבָה, בְּזָכוֹתָו אֵין פֶּחַד וּמַחֲלָקֶת בְּעוֹלָם.
- לה. מִי שֶׁעוֹזֵר לִיתוּמִים, עַל־יְדֵי־זֶה מְשַׁבֵּר כֶּחֶם שֶׁל הָאֱמוֹת וְעַל־יְדֵי שְׂבִירָתָן, רִשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל חוֹזְרִין בְּתִשׁוּבָה.

לו. מי שֶׁמִּחְזִיר בְּנִי-אָדָם בְּתִשׁוּבָה, נִצּוּל מִבֵּית-הָאֲסוּרִים.

לז. גַּם הוּא מְכַבֵּד בְּעֵינֵי הַשָּׁמַיִם.

לח. גַּם זֹכֶה לְהִיּוֹת מְפָרָסָם בֵּין הָאֲמוֹת.

לט. מי שֶׁדָּרְכוּ תְּמִיד לְהַחְזִיר בְּנִי-אָדָם בְּתִשׁוּבָה, בְּזִכּוֹתוֹ מְבַטֵּל מִחֲשָׁבוֹת זְרוֹת מְגִדּוּלֵי הַדּוֹר.

מ. מי שֶׁמִּחְזִיר רְשָׁעִים בְּתִשׁוּבָה, יִזְכֶּה לְשִׁמְרַת שַׁבָּת. מא. גַּם אֵינוֹ נִזְוֵק מִנְחָשׁ.

מב. כְּשֶׁתִּלְמַד אֶת בֶּן רְשָׁע דְּרָךְ טוֹב, עַל-יְדֵי-זֶה תּוֹכֵל לְבַטֵּל גְּזֵרוֹת.

מג. עַל-יְדֵי שֶׁקָּרַ מִחֲזִיק יְדֵי רְשָׁעִים.

מד. מי שֶׁעוֹשֶׂה תִּשׁוּבָה בְּכָל לֵב, הֶקְדוּשׁ-כְּרוֹךְ-הוּא נוֹתֵן לוֹ לֵב לְדַעַת אוֹתוֹ.

מה. עַל-יְדֵי שְׁמִיעַת קוֹל שׁוֹפָר מֵאָדָם כְּאִשֶּׁר הֵיטָר הָרַע נִשְׁפָּר, וְנִתְעוֹרַר תִּשׁוּבָה בְּעוֹלָם.

מו. מי שֶׁרוֹצֵה לָשׁוּב, יִזְהַר מִלְּהִיּוֹת בְּעַל-חֹב.

מז. מי שֶׁאוֹהֵב אֶת הַצַּדִּיקִים, יָכוֹל לְהַחְזִיר אֶת בְּנֵי-אָדָם בְּתִשׁוּבָה.

מח. מי שֶׁמִּתְוַדֶּה, הֶקְדוּשׁ-כְּרוֹךְ-הוּא אוֹהֵב אוֹתוֹ אֲהַבַת נְדָבָה וּמְשִׁיב מִמְּנוֹ חֶרוֹן-אֶפּוֹ.

- מט. האמות הם קרובי תשובה.
- נ. למוד התורה היא מכפרת.
- נא. מי שהוא במדרגה גדולה, יכול להשיג שלמותו במעוט פעולות.
- נב. כשאיזה צער בא עליך, תפשפש במעשיך.
- נג. מי שרוצה לעשות מעשים טובים ויש לו מניעות, הקדוש-ברוך-הוא משלם לו שכר באלו עשה, ומי שאינו עושה לפי יכולתו, אזי מקבל ענש על זה.
- נד. מי שמזכה את הרבים, נעשה שתף לקדוש-ברוך-הוא במעשה בראשית.
- נה. אין ערך למצוה שעושה אדם לעצמו לבד, אפלו שתהיה רבה; למצוה שתמשך ממנה זכות לרבים, אפלו שתהיה קטנה.
- נו. הפרנסה והשונאים והחולאת ורבוי העשר הן המונעין לאדם מהגיע אל השלמות והתכלית.
- נז. כשאתה עושה איזה הזק, זה הסימן שיצר הרע שולט עליך.
- נח. מי שמסית את חברו מדרך הטוב, שרפה בא עליו.
- נט. מי שאינו יכול לבבות, הסגלה שישב במקום, ששופכים שם שני נהרות ביחד.

- ס. מי שֶׁמִּחֲזִיר אֶת בְּנֵי-אָדָם בְּתִשׁוּבָה, זֹכֶה לְחֵכְמָה.
- סא. עַל-יְדֵי הָעֲצָלוֹת נִדְמָה לְאָדָם, שְׁנִסְתָּר מִמֶּנּוּ דֶרֶךְ הַתִּשׁוּבָה.
- סב. מי שֶׁמִּגְלָה סוּדוֹתָיו, אֲזִי קָשָׁה לְדַבֵּר הִזָּה לְהִתְקַיֵּם.
- סג. מי שֶׁבּוֹשׁ עַל עֲוֹנוֹתָיו, הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ צְדָקָה.
- סד. הַתַּעֲנִית שֶׁהוּא בְּלֹא דַעַת אֵינוֹ תַעֲנִית.
- סה. מִשְׁעָה שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב לַעֲשׂוֹת תִּשׁוּבָה, אֲזִי מְקַבְּלִין תְּפִלָּתוֹ, אֶף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא עָשָׂה עֲדִין.
- סו. כְּשֶׁתִּרְצֶה לַעֲשׂוֹת תִּשׁוּבָה, תִּבְקֶשׁ מֵהַצַּדִּיק, שֶׁהוּא יִכְנִים אוֹתְךָ לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ.
- סז. עַל-יְדֵי חֶסֶד וְאַמֶּת יִכַּפֵּר עֲוֹן.
- סח. עַל-יְדֵי שֶׁתִּבְקֶשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, שְׁיִתֵּן לְךָ אֶהֱבָה, עַל-יְדֵי-זֶה יִכַּסֶּה הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא פְּשָׁעֶיךָ.
- סט. מי שֶׁמִּתּוֹדֶה עַל עֲוֹנוֹתָיו, יִזְכֶּה שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לְמִכּוֹר מִנְחֵלֶת אֲבוֹתָיו.
- ע. כְּשֶׁאֲתָה מוֹכִיחַ אוֹתָם, שֶׁלֹּא תִקְנֶנּוּ חַטָּאת נְעוּרִים, תִּכְלַל אֶת עֲצֻמְךָ עִמָּהֶם, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִקְבְּלוּ מִמֶּךָ.
- עא. עֵקֶר תִּקּוּן פְּגָם עֲוֹנוֹתָיו – עַל-יְדֵי הַכְּנָעָה.

עב. צריך אדם להוכיח את עצמו בכל בקר.

עג. העבדות שאדם עובד את השם בבחירתו כל יום, ערכו יקר משנים רבות של עבודה ליעת זקנתו.

עד. אי אפשר שיידע אדם בחייו, אם נתקבל תשובתו.

עה. מה שאנו רואים, שמי שמתחיל לעבד את ה', יסורין באין עליו, זה מחמת שהתחיל מתוך יראה של צדק.

עו. המתחיל לעבד את ה', הקדוש-ברוך-הוא אומר לו: יודע אני, שחפצך ורצונך לעבד אותי, אבל מה הוא הבטוחות שפא למחר תעזב אותי, אם בן איך אקרב אותך בשביל הרצון שרצית, ואיך אנלה לך תכף דברים נסתרים, אלא בן תעשה: בתחלה אהב אותי כך ותעשה מצוותי, אף-על-פי שאין אתה יודע השכל של המצוה, ועבד אותי פשוט בלא חכמות, וכשתעבד אותי כמה זמנים, אזי אאמין לך ואנלה לך טעם ושכל של כל דבר ודבר ואקרב אותך בכל מיני התקרבות, כי הזמן הרב שעבדת אותי מקדם הוא בטוחות, שלא תעזב אותי [הן אמת].

עז. בזה יודע האדם, שבאמת הוא רוצה לעבד, כשיאנו רוצה בפרסומו.

עח. מי שאינו יודע דרך השם, יקטין את עצמו.

עט. על-ידי תפלה שהיא בשועה ומחל לך הקדוש-ברוך-הוא.

פ. על-ידי שקרים אין אדם יכול להיטיב מעשיו.

פא. מי שאינו יכול לבטל את היצר הרע על-ידי המשכת אותו לבית-המדרש, ידע שעדין ברשעתו קים.

פב. הקדוש-ברוך-הוא חפץ במצוות, שעושה בהם גם רצון הבריות, יותר ממצוות שבין אדם לקונו.

פג. מוטב לאדם לקיים המצוה כפי האפשר, מלהניח לגמרי.

פד. תקון הגוף קדם תקון הנפש.

פה. הבושה ומתאבל על אדם כשר, מוחלין לו על כל עוונותיו.

פו. מצוה להחזיר [להזיז] את בני-אדם על כל דבר פשע, ואם אתה ירא, שלא ישמע לך תאמר דבריך בשם צדיק אחר, כדי שישמעו אותך.

פז. כל האומר "ויכלו" בכונה ומתפלל בכונה, מלאכי השרת מבקשין מהשם יתברך שיכפר לו.

- פח. העונה "אמן יהא שמיה רבא" בכל כחו, אפלו יש בו שמץ של עבודה-זרה, מוחלין לו.
- פט. אלו אין רואין פני גיהנם: דקדוקי עניות וחולי מעים ומי שיש לו נושים ועל מלכות.
- צ. התחזק במצוות יותר ממה שיהיכלת בידך.
- צא. הפסד ממון מכפר על גופו.
- צב. הצמאון הוא תקון דברים בטלים.
- צג. התשובה מביאה רפואה לעולם.
- צד. תשובה מיראה – זדונות נעשין כשגגות, ומאהבה – נעשין כזכיות.
- צה. תשובה מקרבת את הגאולה ומארכת ימיו ושנותיו של אדם.
- צו. על-ידי תשובת יחיד מוחלין לו ולכל העולם כלו.
- צז. הקדוש-ברוך-הוא נתפיים על-ידי ודוי, ודומה כאלו בנה מזבח והקריב קרבן.
- צח. מי שמעביר על מדותיו, מעבירין לו על כל פשעיו.
- צט. התורה וגמילות-חסדים מכפרין.
- ק. צעקה ובכיה בלילה יותר נשמעת לרחם.
- קא. בעל-תשובה יתפלל על הגשם, ועל-ידי-זה מכפרין לו על עוונותיו.

קב. כְּשִׁישָׂרָאֵל מִתְעַנֵּין, אֵין נֶעֱנִין, עַד שְׂיִהְיוּ עִם רְשָׁעִים
בְּאַגְדָּה.

קג. הַדָּרֶךְ שְׂיִבוֹר לֹא הָאָדָם, שְׂיֵאָהֵב אֶת הַתּוֹכָחוֹת
וַיַּחֲזִיק בְּאַמוּנָה יְתָרָה.

חלק שני

א. יוֹם שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה הוּא לְמַעַלָּה מִהַזְּמַן
וּמַעַלָּה כָּל הַיָּמִים לְמַעַלָּה מִהַזְּמַן, וְכֵן יוֹם־הַכְּפוּרִים
הוּא לְמַעַלָּה מִהַזְּמַן.

ב. גַּם עַל־יְדֵי תְּשׁוּבָה הָרוּחַ שֶׁל מְשִׁיחַ מְנַשְּׁבֵת עַל
גִּזְרוֹת הַמַּלְכִּיּוֹת וּמַבְטֵלָן.

ג. גַּם עַל־יְדֵי תְּשׁוּבָה נִתְּבַטֵּל הַחֲמִימוֹת הַגְּדוֹלָה.

ד. הַנְּעָרִים הוּא בְּקַל לְהָשִׁיב אוֹתָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ
מִזְקָנִים.

ה. צָרִיךְ לְכַפּוֹת אֶת הָרְשָׁעִים בְּכַפֵּית מָמוֹן, שְׂיַחֲזְרוּ
בְּתְּשׁוּבָה.

ו. עַל־יְדֵי תְּשׁוּבָה הַפְּרָנָסָה בְּנִקְלָה.

ז. עַל־יְדֵי מַפְלְגֵי וַחֲרִיפֵי הַדּוֹר מְאִירִין אֶת הַיְרָאָה,
וְעַל־יְדֵי הַיְרָאָה מִתְּנוּצֵץ זְכוּת אָבוֹת, וְעַל־יְדֵי
הַתְּנוּצָצוֹת הָאָבוֹת נִתְּעוֹרֵר תְּשׁוּבָה בְּעוֹלָם.

- ח. הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה שְׂבִילִין בַּיָּם, כְּדֵי לְכַבֵּשׁ
עוֹנוֹתֵינוּ וּלְהוֹצִיא צְדָקוֹתֵינוּ.
- ט. כְּשֶׁהַצַּדִּיק נִתְעַשֵּׂר, עַל-יְדֵי-זֶה הָרָשָׁעִים חוֹזְרִים
בְּתִשׁוּבָה.
- י. עַל-יְדֵי שְׂמִירַת שַׁבַּת מִמְּשִׁיךְ עַל עֲצָמוֹ אֹר שֶׁל
מְשִׁיחַ גַּם עַל-יְדֵי תִשׁוּבָה.

תּוֹכַחָה

- א. הַמּוֹכִיחַ צָרִיךְ לוֹמַר תּוֹכַחְתּוֹ עַל-יְדֵי הַתְּקַשְׁרוֹת
הַדְּבוּר לְשָׂרְשׁוֹ, וְאִזּוֹ נִתְקַבֵּל תּוֹכַחְתּוֹ.
- ב. מִי שֶׁנִּשְׁתַּמֵּד, אֵל תּוֹכַח אֹתוֹ כִּי לֹא תוֹעִיל.
- ג. עַל-יְדֵי שְׂאִין מְקַבֵּל תְּכַחוֹת, נִחָרֵב מְעוֹנוֹ.
- ד. מִי שֶׁמּוֹכִיחַ אֶת הָעוֹלָם שְׂלֹא בְּחֻכְמָה, עַל-יְדֵי-זֶה
מְעוֹרֵר, חֵם וְשָׁלוֹם, גְּלוֹת גָּדוֹל וְהַכְּפָדָה מִהֶאֱמוּת.
- ה. לְעוֹלָם אֵל יוֹצִיא אָדָם אֶת עֲצָמוֹ מִן הַכָּלָל.
- ו. מִפְּנֵי עֲנֵשׁ תּוֹכַחָה חוֹזֵר בּוֹ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל
הַטּוֹב, שִׁיִּצָּא מִפִּיּוֹ.
- ז. הֵיכָא דִּידַע דְּלֹא מְקַבְּלֵי תּוֹכַחָה, הֵנַח לָהֶם.

- ח. מי שיֵּרָא מִבְּנֵי-אָדָם לְהוֹכִיחַ אוֹתָם, לְסוֹף שֶׁהִקְדוּשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא שׁוֹבֵר אוֹתוֹ לְפָנֵיהֶם.
- ט. מי שִׁיִּדְעַ לְהִזְהִיר, וְאִינוּ מִזְהִיר, גַּם חֲבֵרוֹ מִיָּדוֹ נִעְנָשׁ
[גַּם יָדָם חֲבֵרוֹ מִיָּדוֹ נִדְרָשׁ].
- י. עַל-יְדֵי צְדָקָה תִּזְכָּה לְקַבֵּל מוֹסֵר.
- יא. מי שִׁאִינוּ מִקַּבֵּל מוֹסֵר, נִדוֹן בְּמִיתָה.
- יב. עַל-יְדֵי תוֹכְחָה שֶׁתוֹכִיחַ, תִּנּוּחַ בַּקֶּבֶר בְּלֹא צֵעַר
גִּיהֶנָם וְתִזְכָּה לְגַן-עֵדֶן.
- יג. מִתָּר לְדַחוֹת בְּשֵׁתֵי יָדַיִם אֶת זֶה, שֶׁלֹּא קַבֵּל מִמֶּךָ
תוֹכְחָה.
- יד. כָּל זְמַן שֶׁתוֹכְחָה בְּעוֹלָם, נִחַת רוּחַ וְטוֹבָה וּבִרְכָה
בְּאֵין לְעוֹלָם.
- טו. עַל-יְדֵי תוֹכְחָה נִמְתָּק הַדִּין וְנִמְשָׁךְ הַחֶסֶד.

חלק שני

- א. מי שִׁאִין בְּמַעֲלוֹת הַצְּדָקוֹת, וְגַם אֵין לוֹ זְכוּת אָבוֹת
וְרוּצָה לְקָרֵב אֶת בְּנֵי-אָדָם לְעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְפָּרֵךְ,
יִשְׁמַר אֶת עֲצָמוֹ מִנְּסִיוֹנוֹת, וּבִפְרָט שֶׁלֹּא יִתְקַנְאוּ בוֹ
הָרָשָׁעִים.

- ב. מי שֶׁמִּקְרַב אֶת הַרְחוּקִים לְעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הַבְּרָכוֹת מְסוּרִים בְּיָדוֹ.
- ג. מי שֶׁשׁוֹמֵעַ תּוֹכְחָה וְאִינוֹ נִתְקַבֵּל אֶצְלוֹ, יֵדַע שֶׁיִּצְטָרֵךְ לְלוֹזֹת אֶצֶל אֲחֵרִים, וְסִימָן לְדַבָּר: "בְּדַבְרִים לֹא יוֹסֵר עֶבֶד", "לוֹה לְאִישׁ מִלוֹה".
- ד. אִין מִי שֶׁיִּכּוֹל לְזַרֵּק דְּבוּרִים לְתוֹךְ פִּי שֶׁל חֵבֵרוֹ מִרְחוֹק, אֲלֹא עַד שֶׁיִּכְנִים אֶת חֵבֵרוֹ לְבַחֲנֵת עֲבוֹר תַּחֲלָה.
- ה. בְּזֶה שִׁיּוּצָאִין לְקִרְאָת אָדָם חָשׁוּב, נִתְעוֹרְרִין עֲשָׂרָה מֵאֲמָרוֹת, שֶׁבָּהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם, גַּם עַל-יְדֵי קִרְבַּת הַרְחוּקִים גַּם-כֵּן.

תּפִּלָּה

- א. צָרִיךְ אָדָם לְהִיּוֹת נִכְסָף וּמְשִׁתּוֹקֵק לְטוֹב הַכֶּלֶלִי, אַף-עַל-פִּי שֶׁיִּמְשֶׁךְ לוֹ לְבַד הַפֶּסֶד.
- ב. הַמִּתְפַּלֵּל בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת, כָּאֵלּוֹ הֵבִיא מִנְחָה מְהוֹרָה.
- ג. הַקְדוּשָׁ-בְרוּךְ-הוּא מְצוּי בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת.
- ד. עַל-יְדֵי חֲנֻפָה אִין תּפִּלָּתוֹ נִשְׁמָעַת.
- ה. עַל-יְדֵי עֶסֶק הַתּוֹרָה מִתּוֹךְ דִּחְק תּפִּלָּתוֹ נִשְׁמָעַת.

רס	סֵפֶר	תּוֹפְלוֹת	הַמִּדּוֹת
ו.	הַמִּתְפַּלֵּל עַל חֲבֵרוֹ, וְהוּא צָרִיךְ לְאוֹתוֹ דְבָר, הוּא נִעְנָה תְּחִלָּה.		
ז.	מִי שֶׁדַּעַתוֹ שֶׁפִּלָּה עָלָיו, אֵין תּוֹפְלוֹתוֹ נִמְאָקֶת.		
ח.	לְעוֹלָם יִקְדִים אָדָם תּוֹפְלוֹת לְצָרָה.		
ט.	כָּל הַמֵּאֲמִין עֲצָמוֹ בְּתוֹפְלוֹת לְמַטָּה, אֵין צָרִים יְכוּלִים לְהַסְטִינוֹ מִלְמַעְלָה.		
י.	לְעוֹלָם יִבְקֶשׁ אָדָם רַחֲמִים, שְׂיִהְיוּ הַכֹּל מֵאֲמִצִּין אֶת כַּחוֹ, וְשִׂים יַעוּהוּ מִלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לְבִקְשׁ רַחֲמִים, וְשִׁלָּא יִהְיוּ לוֹ מִסְטִינִים מִלְמַעְלָה.		
יא.	תּוֹפְלוֹת אַחֵר מוֹעִיל יוֹתֵר מִתּוֹפְלוֹת עֲצָמוֹ, וְאַפְלוֹ צְדִיק צָרִיךְ לְתוֹפְלוֹת אַחֲרִים.		
יב.	מִתֵּר לְהַתְפַּלֵּל עַל בַּעַל לְשׁוֹן הָרַע, שְׂיִמּוֹת וְשִׂשְׁתַּכַּח תּוֹרָתוֹ וְשִׁלָּא יִהְיֶה לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם-הַבָּא וְשִׁלָּא יִהְיוּ לוֹ בָּנִים חֲכָמִים.		
יג.	כָּל הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה, הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה לוֹ חֲפָצָיו.		
יד.	יָפָה צְעָקָה לְאָדָם בֵּין קֶדָם גְּזֵר-דִּין בֵּין לְאַחֵר גְּזֵר-דִּין.		
טו.	אַל יִבְקֶשׁ אָדָם עַל שׁוֹם דְבָר יוֹתֵר מִדָּאֵי.		

טז. בְּיוֹם הַנְּשָׁמַיִם יִשׁוּעָה פָּרָה וּרְבָה בְּעוֹלָם, וּמְלִיצֵי זְכוֹת נִכְנָסִין לְפָנָיו.

יז. תּוֹפְלַת יַחִיד אֵינָה נִשְׁמַעַת אֶל־אֵם־כֵּן לְבוֹ מִכּוֹן, וְתּוֹפְלַת צָבוּר נִשְׁמַעַת, אֶף־עַל־פִּי שְׂאִין לֵב בְּלָם שָׁלֵם.

יח. לֹא מִצְלִינָן אֶתְרֵתִי.

יט. אָסוּר לְהַטְרִיחַ אֶת הַשֵּׁם לְשָׁנוֹת אֶת הַטַּבֵּעַ.

כ. מִי שֶׁמַּעֲבִיר עַל מִדּוֹתָיו, תּוֹפְלָתוֹ נִשְׁמַעַת.

כא. הַמִּסְפֵּר בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל מָקוֹם יוֹתֵר מִדְּאִי, נִעְקָר מִן הָעוֹלָם.

כב. בֵּית־הַכִּנּוֹסֶת שֶׁמַּחֲשָׁבִין בּוֹ חֲשָׁבוֹנוֹת, לְסוֹף שְׂיָלִינוּ בּוֹ מֵת מִצָּוָה.

כג. לְכָל דָּבָר שֶׁבִקְדָּשָׁה צָרִיךְ הִכָּנָה וְהוֹמָנָה.

כד. בְּשִׂאלַת צָרְכֵינוּ אֵל יָרִים רֵאשׁוֹ לְשִׂאל שְׂאֵלָה גְדוֹלָה, אֲבָל בַּתוֹרָה וַיִּרְאֵת־שָׁמַיִם יִשְׂאֵל כָּל תַּאֲוָתוֹ.

כה. מִצָּוָה לְהִיּוֹת לוֹ בְּגָדִים מְכַבְּדִים בְּשַׁעַת הַתּוֹפְלָה.

כו. הַנְּהִיגוּ בְּרִכוֹתָיו בְּעוֹלָם הַזֶּה, כִּדִּי לְהִיּוֹת רְגִילִין לְעוֹלָם־הַבָּא.

כז. יִבְקֹשׁ אָדָם רַחֲמִים, שְׁלֹא יָבוֹא לְיַדֵּי עֲנִיּוֹת.

- כח. עַל-יְדֵי הַתְּפִלָּה יְכוּל לְשַׁנּוֹת אֶת הַמִּזֵּל.
- כט. הַדְּבֹר בְּקוֹל רָם מֵבִיא הַרְגָּשָׁה וְתַנוּעָה בְּכָל הָאֵיבָרִים.
- ל. מִי שֶׁעוֹלָה עַל רוּחוֹ לְהִתְחַנֵּן לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל-יְדֵי-זֶה נוֹשֵׂא חַן בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.
- לא. עַל-יְדֵי בְּטָחוֹן הַקְּדוֹשׁ-שֶׁבְרוּךְ-הוּא שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּתוֹ.
- לב. אֵל תִּתְפַּלֵּל בְּבֵית, שֶׁבָּנָה בְּעַל-מַחְלָקָת.
- לג. קֹדֶם הַתְּפִלָּה תִּתֵּן צְדָקָה, וְתִקְשֹׁר אֶת עַצְמוֹ לְצַדִּיקי הַדּוֹר.
- לד. אָדָם מְקַבֵּל שְׁפַע וְכַח אֱלֹקֵי כָּפִי אוֹתוֹ הַמְּקוֹם שֶׁמִּתְפַּלֵּל בוֹ.
- לה. בְּשֶׁהֲצַבּוֹר מִתְפַּלְלִים, הוּא עֵת רְצוֹן.
- לו. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּית-הַכְּנֶסֶת, וְאֵינוֹ נִכְנָס לְשֵׁם לְהִתְפַּלֵּל, גּוֹרֵם גְּלוּת לְבָנָיו.
- לז. עַל כָּל הַדְּבָרִים, הֵן עַל דְּבַר גָּדוֹל הֵן עַל דְּבַר קָטָן, תִּתְפַּלֵּל.
- לח. אֶקְדִּימוּ וְאֶחְשִׁיכוּ לְבִי-כְּנִישְׁתָּא כִּי הֵיכִי דִתְאַרִיכוּ חַיִּי.
- לט. מִי שֶׁאֶפְשָׁר לוֹ לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל חֲבֵרוֹ וְאֵינוֹ מְבַקֵּשׁ, נִקְרָא חוֹטֵא.

מ. הַנִּפְנָה וְנוֹטַל יָדָיו וּמְנִיחַ תְּפִלִּין וְקוֹרֵא קְרִיאַת־שְׁמַע וּמִתְפַּלֵּל, כְּאֵלוֹ בְּנֵה מִזְבֵּחַ וְהִקְרִיב עָלָיו קָרְבַּן וּכְאֵלוֹ טַבַּל.

מא. מִי שֶׁנִּזְקָר לֹאמֹר דְּבוּר קְדוֹשׁ בְּבֵית הַטְּנֻפֹת, יִזְכֶּה לְאַרְיכוֹת יָמִים.

מב. גְּדוּלָה תְּפִלָּה מִמַּעֲשִׂים טוֹבִים וּמִן הַקְּרָבָנוֹת.

מג. תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים וּתְפִלָּה וְדַרְדַּר־אֶרֶץ צְרִיכִין חִזּוּק.

מד. אֵל תְּתַפַּלֵּל אֶלֶּא בְּבֵית שְׁיֵשׁ בּוֹ חִלּוֹנוֹת.

מה. עַל־יָדַי צְדָקָה בְּשֵׁתֵי יָדַי תְּפַלְתּוּ נִשְׁמַעַת.

מו. בְּשַׁעַת תְּפִלָּה יִפְרֹשׁ כַּפָּיו, כְּאֵלוֹ מִקְבֵּל אֵיזָה דָּבָר.

מז. עַל־יָדַי גִּזַּל אִו מְבִישׁ פְּנֵי חֲבֵרוֹ, אִין תְּפַלְתּוּ נִשְׁמַעַת.

מח. שֵׁבֶת וְרֵאשׁ־חֹדֶשׁ יוֹתֵר מִסֵּגֹל לְהַעֲלוֹת הַתְּפִלָּה.

מט. כְּשֶׁאָדָם נִעְצָר, זֶה סִימָן שְׂאִין תְּפַלְתּוּ נִתְקַבְּלָת.

נ. עַל־יָדַי הַהִשְׁתַּוְקוּת שְׂאָדָם מִשְׁתַּוְקָה בְּלִילָה לַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל־יָדֵי־זֶה בְּנִקְל לֹא לְהַתְפַּלֵּל בַּבֶּקֶר.

נא. תְּפִלָּה שֶׁהִיא בְּדַמְעוֹת הִיא נִתְקַבְּלָת.

נב. כְּשֶׁאִתָּה מְבַקֵּשׁ אֵיזָה דָּבָר, תִּזְכִּיר זְכוֹת אָבוֹת.

נג. בְּשֶׁהֶקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְעַנֵּשׁ אִיזָה רָשָׁע שְׂיִוְדַע בּוֹ, שְׁלֹא יַעֲשֶׂה עוֹד תְּשׁוּבָה, וְהַצְדִּיק מִתְפַּלֵּל עָלָיו יוֹתֵר מִדְּאִי, עַל-יְדֵי-זֶה נִעְנָשׁ הַצְדִּיק.

נד. בְּשֶׁהַמִּתְפַּלֵּל נוֹפֵל לְקַטְנוֹת, זֶה סִימָן שְׁלֹא יִתְבַּלְבֵּל [יִתְקַבֵּל] תְּפִלָּתוֹ.

נה. בְּשִׂאִין לָךְ שָׁלוֹם עִם הָעוֹלָם, אִין נִתְקַבֵּל תְּפִלָּתְךָ.

נו. צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל בְּשָׁלוֹם הָעִיר, אֲשֶׁר אֵתָּה דָר בָּהּ.

נז. מִי שְׂמֵת־פִּלֵּל בְּשִׂמְחָה, הֶקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְכַבֵּד אוֹתוֹ וּפּוֹקֵד אֶת לוֹחֲצָיו.

ח. עַל-יְדֵי תְּקוּן-חַצוֹת מְזַכְּרִין אֶת [לְפָנַי] הֶקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֶת הַטּוֹבוֹת, שֶׁהִבְטִיחַ לְיִשְׂרָאֵל.

ט. מִי שֶׁמְלַמֵּד זְכוֹת עַל יִשְׂרָאֵל, עַל-יְדֵי-זֶה מְעוֹרֵר תְּשׁוּעָה, וְהַתְּשׁוּעָה בָּאָה עַל יָדוֹ.

ס. מִי שִׂאִין מִתְפַּלֵּל עַל צַרַת יִשְׂרָאֵל, נִקְרָא חוֹטֵא.

סא. צָרִיךְ אָדָם לְהִתְפַּלֵּל עַל זְרַעוֹ וְעַל כָּל הַבָּאִים אַחֲרָיו.

סב. אָסוּר לְאָדָם שְׂיִהְיֶה כְּפוּי טוֹבָה בֵּין לְיִשְׂרָאֵל בֵּין לְגוֹי.

סג. מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל עַל יִשְׂרָאֵל, הֶקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְכַבֵּר לוֹ עַל כָּל עוֹנוֹתָיו.

- סד. הַחוֹלָה שְׁמַתְפַּלֵּל עַל עֲצָמוֹ בְּדַמְעוֹת, בְּוַדַּאי הַקְדוֹשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא יִרְפָּא אוֹתוֹ וַיִּקְבַּל תְּפִלָּתוֹ.
- סה. כְּשֶׁאַתָּה רוֹצֵה לְשֵׂא תְּפִלָּתְךָ, תְּתַפַּלֵּל בְּעַד יִשְׂרָאֵל.
- סו. הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְבַקֵּשׁ אֶת הָאָדָם שִׁיתְפַּלֵּל לְפָנָיו.
- סז. מִי שֶׁמְצִיל אֶת הָעַנִּי מִחֲזֶק מִמֶּנּוּ, הַכַּח הוּא בְּנִקְל
בְּאוֹתֵיזוֹת הַתְּפִלָּה.
- סח. עַל-יְדֵי בְּטַחֲוֹן תְּפִלָּתוֹ שֶׁל אָדָם נִשְׁמַעַת.
- סט. מִי שֶׁהוּא עָנּוּ, יָכוֹל לְצַעֵק בְּתְפִלָּתוֹ מִן הַלֵּב.
- ע. עַל-יְדֵי שְׂמִיחָה תָּבוֹא תְּפִלָּתְךָ בְּהִיכָל מֶלֶךְ.
- עא. מִי שֶׁאֵין לוֹ הַנָּאָה מִתְּפִלָּתוֹ, יִתְפַּלֵּל בְּרִנָּה.
- עב. מִי שֶׁמְתַפַּלֵּל בְּכַח, הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שׁוֹמַע תְּפִלָּתוֹ.
- עג. מִי שֶׁנִּדְרַר אֵיזוֹהוּ נִדְרַר, אֵין מְקַבְּלִין תְּפִלָּתוֹ עַד שִׁישַׁלֵּם
אֶת נִדְרוֹ.
- עד. מִי שֶׁאֵין בּוֹ אֱמוּנָה, אֵין תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמַעַת.
- עה. מִי שֶׁשְׂמִיחַ אֶת הַצַּדִּיק, תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמַעַת.
- עו. צָרוּךְ קֹדֶם הַתְּפִלָּה לְדַבֵּק אֶת רוּחוֹ בַּבוֹרָא, וּמַחֲמַת
הַדְּבָקוֹת יֵצְאוּ הַדְּבוּרִים מֵעֲצָמָן מִפִּיו.
- עז. כְּשֶׁתִּשְׁמַע חֲרָפְתְּךָ וְתִשְׁתַּק, תִּזְכֶּה שִׁיעֲנָה הַקְדוֹשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא בְּקִשְׁתְּךָ.

עח. מי שמתפלל על חברו, על ידי-זה הקדוש-ברוך-הוא כופל לו את טובתו.

עט. תפלה שאינה נתקבלת למעלה נשרפת.

פ. מי שמתפלל על הרבון, על ידי-זה יזכה להתפלל בלב וגוף.

פא. תפלה שהיא בשמחה היא ערבה ומתוקה לשם יתברך.

פב. מי שיש לו ענוה, אפלו כשמתפלל במחשבה, הקדוש-ברוך-הוא עושה מחשבתו.

פג. לפעמים הקדוש-ברוך-הוא אין מקבל תפלת הצדיק, כשמתפלל על איזה אדם, כי הקדוש-ברוך-הוא יודע, שימשיך זה האדם לאחר זמן את הצדיק בחטאים מחטאיו.

פד. אין המחשבה הולכת אלא אחר העובד. (פרוש מי שעובד השם, אחריו הולכים ונמשכים המחשבות לבלבל יותר משאר בני-אדם, וזהו אין המחשבה הולכת אלא אחר העובד).

חלק שני

א. בשביל שאין מבקשין רחמים על חברו, על ידי-זה נופל לתפיסה, ותקון לתפיסה-שיפרגם איזהו בעלי-חיים.

- ב. הַתְּפִלָּה מְעֵלָה [מוֹעִילָה], כְּשֶׁפָּנּוּ כְּלָפֵי מְעֵלָה.
- ג. מִי שֶׁמִּבְקֵשׁ רַחֲמִים עַל בְּנֵי-דוֹרוֹ, זוֹכֵה לְגְלוֹי שְׂכִינָה.
- ד. עַל-יְדֵי שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת מִמְּשִׁיכֵינּוּ שְׂכִינָתוֹ לְמַטָּה.
- ה. תְּפִלַּת שְׁלִיחַ-צְבוֹר יֵשׁ בָּהּ בְּחִינַת מְלַחֲמָה.
- ו. מִי שֶׁמְקַיֵּם "יְהִי מָמוֹן חֶבְרֵךְ חֶבִיב עֲלֶיךָ כְּשֶׁלָּךְ", עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֵה לְהַתְּפִלֵּל בְּכּוֹנֵת הַלֵּב.
- ז. אֲמִירַת תְּהִלִּים סִגְלָה לְהוֹרִיד גְּשָׁמִים. "תְּהִלָּם" – לְמַטֵּר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתֶּה מַ'ים.
- ח. כָּל הַמֵּצֵר בְּצָרוֹת יִשְׂרָאֵל וּמִתְּפִלֵּל עֲלֵיהֶם, אֶף-עַל-פִּי שֶׁמְטִיחַ דְּבָרִים כְּלָפֵי מְעֵלָה אֵינוֹ נִעְנָשׁ.
- ט. יֵשׁ תְּפִלוֹת שְׂאִינָם נִתְקַבְּלִים לְמְעֵלָה אֶלָּא עַד שְׁנוֹתָנִים כָּל-כָּךְ מְעוֹת לְצַדִּיקָה כְּפִי מִסְפֵּר הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַתְּפִלָּה הַשֵּׁנִי לְזֶה הַדְּבָר. לְמִשָּׁל, כְּשֶׁמִּתְּפִלֵּל אֵלּוֹ הַתְּבוֹת: "תֵּן לִי בָנִים", צָרִיךְ לְהֵינן צַדִּיקָה כְּמִסְפֵּר אוֹתִיּוֹת "תֵּן לִי בָנִים".
- י. עַל-יְדֵי תְּפִלָּה יָכוֹל לְשַׁנּוֹת זְוִיגוֹ הַנִּכְרָז בַּשָּׁמַיִם.
- יא. הַתְּפִלָּה שֶׁל רַבִּים נִשְׁמַעַת יוֹתֵר כְּשֶׁהֵם בְּכַנוּפִיָּא מִמָּה שֶׁהֵם מְפָרְדִים.
- יב. לְפַעֲמִים אֵינָה בָּאָה הַיְשׁוּעָה אֶלָּא עַד שִׁיתְּפִלֵּלוּ כְּמָה בְּנֵי-אָדָם, וְלֹא דִי בְּתְּפִלַּת יְחִיד.

יג. מי שיש לו שונאים, קשה לו לבון דעתה בתפלה.

יד. צריך אדם להזהר, בשעה שמזכיר את השם, שיהיה בקדשה ובטהרה, הינו שיקדש רוח פיו כל-כך שיהא בבחינת רוח נבואה, ואז הרוח הזה הולך ומפיל אותם, הבוטחים בשוא ובהבל, וזהו: ב'שם י'הוה א'לקינו נ'זכיר - המה כרעו ונפלו.

חזק ונתחזק

תיקון הכללי

יהי רצון קדם אמירת תהלים

יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, הבוחר בְּדוֹד
 עֲבָדוֹ וּבְזָרְעוֹ אַחֲרָיו וְהַבּוֹחֵר בְּשִׁירוֹת וּתְשׁוּבָחוֹת, שֶׁתִּפְּנֶן
 בְּרַחֲמִים אֶל קְרִיאַת מְזֻמְרֵי תְהִלִּים שְׁאֶקְרָא, כְּאֵלּוּ אָמַרְם דְּדוֹד
 הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם בְּעֶצְמוֹ זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ. וַיַּעֲמֵד לָנוּ זְכוּת
 פְּסוּקֵי תְהִלִּים, וּזְכוּת תְּבוּתֵיהֶם וְאוֹתֵיזְתֵיהֶם וּנְקִדוֹתֵיהֶם
 וְטַעֲמֵיהֶם וְהַשְּׁמוֹת הַיּוֹצְאִים מֵהֶם מְרַאשֵׁי תְבוּת וּמְסוּפֵי תְבוּת,
 לְכַפֵּר פְּשָׁעֵינוּ וְעוֹנוֹתֵינוּ וְחַטָּאתֵינוּ, וְלִזְמֹר עֲרִיצִים וּלְהַכְרִית כָּל
 הַחוֹחִים וְהַקּוֹצִים הַסּוֹבְבִים אֶת הַשּׁוֹשְׁנָה הָעֲלִיזָה, וּלְחַבֵּר אִשְׁת
 גְּעוּרִים עִם דוֹדָהּ בְּאַהֲבָה וְאַחֻהָ וְרַעוּת, וּמִשָּׁם יִמְשֹׁךְ לָנוּ שְׁפַע
 לְנַפְשׁ רֹיחַ וּנְשָׁמָה לְטַהֲרָנוּ מֵעוֹנוֹתֵינוּ וְלִסְלַח חַטָּאתֵינוּ וּלְכַפֵּר
 פְּשָׁעֵינוּ, כְּמוֹ שֶׁסְּלַחַת לְדוֹד שְׁאֵמַר מְזֻמְרִים אֵלָיו לְפָנֶיךָ, כְּמוֹ
 שֶׁנֶּאֱמַר גַּם יְהוָה הָעֵבִיר חַטָּאתְךָ לֹא תָמוּת. וְאֵל תִּקְחֵנוּ מִהָעוֹלָם
 הַזֶּה קִדְּם זְמַנְנוּ עַד מְלֵאת שְׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שְׁבַעִים שָׁנָה, בְּאִפְּן
 שְׁנוֹכַל לְתַקֵּן אֶת אֲשֶׁר שָׁחַתְנוּ. וּזְכוּת דְּוֹד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם
 יִגַּן עָלֵינוּ וּבְעֵדְנוּ שֶׁתֵּאָרִיךְ אִפְּךָ עַד שׁוּבְנוּ אֵלֶיךָ בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה
 לְפָנֶיךָ. וּמֵאוֹצַר מִתְּנַת חַנּוּם חֲנִנּוּ, כְּדִכְתִּיב וְחִנְתִּי אֶת אֲשֶׁר אֲחַן
 וְרַחֲמֵתִי אֶת אֲשֶׁר אֲרַחֵם. וּכְשֶׁם שְׁאֵנוּ אוֹמְרִים לְפָנֶיךָ שִׁירָה

תיקון הכללי

בְּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי גִזְפָּה לֹאמַר לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ שִׁיר וְשִׁבְחָה
 לְעוֹלָם הַבָּא. וְעַל יְדֵי אַמִּירַת תְּהִלִּים תִּתְעוֹרֵר חֲבֻצַּת הַשָּׁרוֹן
 וְלִשִׁיר בְּקוֹל גְּעִים בְּגִילַת וְרִנָּן, כְּבוֹד הַלְּבָנוֹן נִתֵּן לָהּ הוֹד וְהָדָר
 בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ, בְּמִתְהַרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן סְלָה:

**קִדְמֵי שִׁיתְחִיל בְּאַמִּירַת הָעֲשָׂרָה מְזֻמְזוֹרִים
 יֵאמַר זֶה:**

תְּרִינִי מְקַשֵּׁר עֲצָמֵי בְּאַמִּירַת הָעֲשָׂרָה מְזֻמְזוֹרִים אֱלֹהֵי, לְכֹל
 הַצְּדִיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וְלְכֹל הַצְּדִיקִים
 הָאֲמִתִּיִּים שֶׁכִּנִּי עָפַר קְדוּשִׁים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הַמָּה, וּבְכַפְרֵי לְרַבְּנוּ
 הַקְּדוֹשׁ צְדִיק יְסוֹד עוֹלָם, נִחַל נִבְעַ מְקוֹר חֲכָמָה, רַבְּנוּ נִחְמָן בֶּן
 פִּינְגָא, אֲשֶׁר גָּלָה וְתִקֵּן לֹאמַר אֱלֹהֵי הָעֲשָׂרָה מְזֻמְזוֹרִי תְּהִלִּים בְּשִׁבְלֵי
 תִּקּוֹן הַבְּרִית, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל אָמֵן:

טוֹב לֹאמַר זֹאת לְפָנֵי אַמִּירַת תְּהִלִּים:

לְכוּ גְרַנְנָה לִיהוָה, גְּרִיעָה לְצוֹר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְמָה פָּנֵינוּ בְּתוֹדָה,
 בְּזִמְרוֹת גְּרִיעַ לֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה, וּמִלְכָּה גָּדוֹל עַל
 כָּל אֱלֹהִים:

תְּרִינִי מְזֻמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבַּח אֶת בּוֹרְאֵי,
 לְשֵׁם יְחִוֵּד קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְשִׁכְנֵתָה בְּדַחִילוֹ
 וְרַחֲמֵנוּ, עַל יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנַעֲלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז

- א מִכְתָּם לְדוֹד שְׁמִירְנִי אֵל, כִּי־חֲסִיתִי בְךָ:
- ב אִמְרַת לַיהוָה אֲדַנִּי אַתָּה, טוֹבֵתִי בַל־עֲלִיךָ:
- ג לְקַדוֹשִׁים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הַמָּה, וְאֲדִירִי כָּל חֲפְצֵי־בָם:
- ד יִרְבוּ עַצְבוֹתָם אַחַר מָהְרוּ, בַּל־אֲסִיף נִסְפֵיהֶם מִדָּם,
וְבַל אֲשָׂא אֶת שְׁמוֹתָם עַל־שִׁפְתָי:
- ה יְהוָה מְנַת־חֶלְקִי וְכוֹסִי, אַתָּה תוֹמִיךְ גּוֹרְלִי:
- ו חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִימִים, אַף־נִחַלְתָּ שְׁפָרָה עָלַי:
- ז אֲבָרְךָ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יַעֲצָנִי, אַף לֵילוֹת יִסְרוּנִי
כְּלִיזוֹתַי:
- ח שְׂוִיתִי יְהוָה לְנִגְדֵי תְמִיד, כִּי מִימִינִי בַּל אָמוּט:
- ט לָכֵן שָׂמַח לְבִי וַיִּגַּל כְּבוֹדִי, אַף־בְּשָׂרֵי יִשְׁכַּן לְבַטַּח:
- י כִּי לֹא תַעֲזֹב נַפְשִׁי לְשֵׂאוֹל, לֹא תִתֵּן חֲסִידְךָ לְרֵאוֹת
שָׁחַת:
- יא תוֹדִיעַנִי אֲרַח חַיִּים שִׁבַע שְׁמָחוֹת אֶת־פְּנִיךָ, נְעִימוֹת
בְּיָמֶיךָ נִצַּח:

לב

- א לְדוֹד מִשְׁכִּיל, אֲשֶׁרִי נִשְׁוִי פֶשַׁע כְּסוּי חַטָּאָה:
 ב אֲשֶׁר־אָדָם, לֹא יַחֲשֹׁב יְהוָה לוֹ עֹז, וְאִין בְּרוּחוֹ רַמְיָה:
 ג כִּי הֶחֱרַשְׁתִּי בְּלוֹ עֲצָמַי, בְּשֹׂאנְתִי כָּל־הַיּוֹם:
 ד כִּי יוֹמָם וְלַיְלָה תִכְבַּד עָלַי יָדְךָ, נִהַפְּךָ לְשִׂדִי בְּחֶרְבִנִי קִיץ סְלָה:
 ה חַטָּאתִי אֹדִיעֶךָ, וְעוֹנֵי לֹא־כִסִּיתִי, אָמַרְתִּי אֹדְדָה עָלַי פֶּשַׁעַי לִיהוָה, וְאַתָּה נִשְׂאֵת עֹז חַטָּאתִי סְלָה:
 ו עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל־חֹסֵיד אֱלֹהִים לְעֵת מְצֵא, רַק לְשֹׁטֵף מִיָּם רַבִּים אֱלֹוֹ לֹא יִגִּיעוּ:
 ז אַתָּה סֹתֵר לִי* מִצָּר תִּצְרַנִּי, רְנִי פִלַט תְּסוּבְּבִנִי סְלָה:

(* כאן צריך להפסיק מעט (עיין בליקוטי מוהר"ן סימן רי"ג)

- ח אֲשִׁכִּילְךָ וְאוֹרְךָ בְּדַרְךָ זֶה תִלְךָ, אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינַי:
 ט אַל תִּהְיוּ כְּסוּם כְּפָרֵד אִין הָבִין, בְּמִתְגַּוְרָסֵן עֲדִיו לְבָלוֹם, בַּל קָרַב אֱלֹהִים:

י רבים מכאובים לרשע והבוטח ביהוה חסד
יסובבנו:

יא שמחו ביהוה וגילו צדיקים, והרנינו כל-ישרי-לב:

מא

א למנצח מזמור לדוד:

ב אשרי משכיל אל-דל, ביום רעה ימלטהו יהוה:

ג יהוה ישמרהו ויחיהו, ואשר בארץ, ואל תתנהו
בנפש איביו:

ד יהוה יסעדנו על ערש דוי, כל משכבו הפכת
בחליו:

ה אני-אמרתי יהוה חנני, רפאה נפשי כי חטאתי לך:
ו אויבי יאמרו רע לי, מתי ימות ואבד שמו:

ז ואם-בא לראות, שוא ידבר, לבו יקפץ-און לו, יצא
לחונן ידבר:

ח יחד עלי יתלחשו כל-שנאי, עלי יחשבו רעה לי:

ט דבר-בליעל יצוק בו, ואשר שכב לא-יוסף לקום:

י גם-איש שלומי, אשר-בטחתי בו, אוכל לחמי,

תיקון הכללי

הַגְדִּיל עָלַי עֵקֶב:

י א וְאַתָּה יְהוָה חָנּוּן וְהַקִּימֵנִי, וְאַשְׁלֶמְהָ לָּהֶם:

י ב בְּזֹאת יִדְעֵתִי כִּי־חִפְצָתְךָ בִּי, כִּי לֹא־יָרִיעַ אִיבֵי עָלַי:

י ג וְאַנִּי בְּתַמִּי, תִּמְכַּתְךָ בִּי, וְתַצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם:

י ד בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִהָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם, אָמֵן
וְאָמֵן:

מב

א לְמִנְצַחַ מִשְׁכִּיל לְבָנֵי קָרַח:

ב כְּאֵיל תְּעַרְגַּ עַל־אֲפִיקֵי־מַיִם, בֵּן נַפְשֵׁי תְעַרְגַּ אֵלֶיךָ
אֱלֹהִים:

ג צְמָאָה נַפְשֵׁי לְאֱלֹהִים לְאֵל חַי, מָתִי אָבוֹא וְאֶרְאֶה
פָּנָי אֱלֹהִים:

ד הִיטָה־לִּי דַמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וְלַיְלָה, בְּאָמַר אֵלַי
כָּל־הַיּוֹם, אֵיךְ אֱלֹהֶיךָ:

ה אֵלֶּה אֶזְכְּרָה וְאֶשְׁפָּכָה עָלַי נַפְשֵׁי כִּי אֶעְבֹּר בַּסֶּךְ,
אֲדִידֵם עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה הַמּוֹן חוּגֵג:

ו מִה־תִּשְׁתַּחֲוִּי נַפְשֵׁי וְתַהֲמִי עָלַי, הוֹחֲלִי לְאֱלֹהִים, כִּי

תיקון הכללי

עוד אודנו ישועות פניו:

ז אלהי, עלי נפשי תשתוּחַח, על-כן אִזְכְּרֶךָ מֵאָרֶץ
יִרְדֵּן, וְחַרְמוֹנִים, מִהַר מִצְעָר:

ח תְּהוֹם-אֶל-תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צְנוּרִיךָ, כָּל מִשְׁבְּרִיךָ
וְגִלְיָךְ עָלַי עֲבְרוּ:

ט יוֹמָם יִצְוֶה יְהוָה חֶסֶדּוֹ, וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עָמִי, תִּפְלָה
לְאֵל חַיִּי:

י אומרה לאל סלעי למה שִׁבַּחְתָּנִי, למה-קִדַּר אֱלֹהִי,
בְּלַחֵץ אוֹיֵב:

יא בְּרַצַּח בְּעַצְמוֹתַי חִרְפוֹנִי צוֹרְרִי, בְּאִמְרָם אֱלֹהֵי כָּל
הַיּוֹם אֵיךְ אֱלֹהֶיךָ:

יב מִהַתְּשׁוּחַחִי נִפְשִׁי וּמִהַתְּקַמִּי עָלַי, הוֹחִילִי
לְאֱלֹהִים כִּי-עוֹד אִוְדְנוּ, יְשׁוּעַת פָּנָי וְאֱלֹהֵי:

נט

א לְמִנְצַח אֵל תִּשְׁחַת לְדוֹד מִכְתָּם, בְּשִׁלַּח שְׂאוֹל
וַיִּשְׁמְרוּ אֶת-הַבַּיִת לַיהוָה:

ב הַצִּילֵנִי מֵאִיבֵי אֱלֹהֵי, מִמֶּתְקוֹמְמֵי תִשְׁגְּבֵנִי:

ג הַצִּילֵנִי מִפְּעֵלֵי אָוֶן וּמֵאֲנָשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי:

תיקון הכללי

רעה

ד כי הנה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יְגֹרֶוּ עָלַי עֲזִים, לֹא־פִשְׁעִי
וְלֹא־חַטָּאתִי יְהוּה:

ה בְּלִי־עֵז יִרְצֹן וְיִכּוֹנְנֵנוּ, עֹזְרָה לְקָרְאתִי וּרְאֵה:

ו וְאַתָּה יְהוּה־אֱלֹהִים צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, הַקִּיצָה
לְפָקֶד כָּל־הַגּוֹיִם, אֶל־תַּחֲזֹן כָּל־בְּגֵדֵי אֹן סָלָה:

ז יֵשׁוּבוּ לְעָרְב, יֶהְמוּ בַכָּלֵב, וַיִּסּוּבּוּ עִיר:

ח הִנֵּה יִבְיַעֲזוּן בְּפִיהֶם, חָרְבוֹת בְּשִׁפְתוֹתֵיהֶם, כִּי־מִי
שָׁמַע:

ט וְאַתָּה יְהוּה תִשְׁחַק־לָמוֹ, תִלְעַג לְכָל־גּוֹיִם:

י עִזוֹ, אֵלֶיךָ אֲשַׁמְרָה, כִּי אֱלֹהִים מִשְׁגָּבִי:

יא אֱלֹהֵי חֲסֵדִי יִקְדַּמְנִי, אֱלֹהִים יִרְאֵנִי בְּשַׁרְרֵי:

יב אֶל־תַּהַרְגֵם, פֶּן־יִשְׁכַּחוּ עַמִּי, הִנִּיעַמוּ בְּחִילְךָ
וְהוֹרִידְמוּ, מִגִּנְנוּ אֲדָנִי:

יג חַטָּאת־פִּימוֹ דְבַר־שִׁפְתֵימוֹ וַיִּלְכְּדוּ בְּגֹאוֹנָם, וּמֵאֲלֵה
וּמִכַּחַשׁ יִסְפְּרוּ:

יד כִּלְהַ בְּחִמָּה, כִּלְהַ וַאֲיַנְמוּ, וַיִּדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מִשְׁלַ
בְּיַעֲקֹב, לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סָלָה:

טו וַיֵּשְׁבוּ לְעָרְב, יֶהְמוּ בַכָּלֵב, וַיִּסּוּבּוּ עִיר:

תיקון הכללי

- מז הַמָּה יִנְיַעוֹן לְאֹכֵל, אִם-לֹא יִשְׁבְּעוּ וַיִּלְיָנוּ:
- יז וַאֲנִי אֲשִׁיר עֵזְבָה, וַאֲרִינָן לְבַקֵּר חֶסֶדְךָ, כִּי-הָיִיתָ מְשֻׁבָּב לִי, וּמָנוֹס בְּיוֹם צָר-לִי:
- יח עֲזֵי אֱלֹהִים אֲזַמְּרָה, כִּי-אֱלֹהִים מְשֻׁבָּבִי אֱלֹהֵי חֶסֶד־י:

עז

- א לְמִנְצָה עַל-יְדוּתוֹן לְאֶסֶף מְזִמּוֹר:
- ב קוֹלִי אֶל-אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה, קוֹלִי אֶל-אֱלֹהִים וְהֶאֱזִין אֵלַי:
- ג בְּיוֹם צָרָתִי אֲדַנֵּי דַרְשֵׁתִי, יָדֵי לִילָה נִגְרָה וְלֹא תִפּוּג, מֵאֲנָה הַנְּחָם נַפְשִׁי:
- ד אֲזַכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהְמִיָּה, אֲשִׁיחָה, וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֶלָה:
- ה אַחֲזֵת שְׁמֵרוֹת עֵינַי, נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר:
- ו חֲשַׁבְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם, שְׁנוֹת עוֹלָמִים:
- ז אֲזַכְּרָה נְגִינָתִי בַלִּילָה, עִם-לִבִּי אֲשִׁיחָה, וַיַּחַפֵּשׂ רוּחִי:
- ח הֲלַעוֹלָמִים יִזְנַח אֲדַנֵּי, וְלֹא-יִסִּיף לְרָצוֹת עוֹד:

תיקון הכללי

- ט האַפּס לְנִצַּח חֶסֶדּוֹ, גָּמַר אֲמַר לְדֹר וְדֹר:
- י הַשְּׂכַח חַנוּת אֵל, אִם־קִפֵּץ בְּאַף רַחֲמֵי סְלָה:
- יא וְאִמַּר חֲלוּתִי הִיא, שָׁנוֹת יָמַי עֲלִיּוֹן:
- יב אֲזַכּוֹר מֵעֲלִי־יָהּ, כִּי אֲזַכְּרָה מִקֶּדֶם פְּלֹאֲךָ:
- יג וְהִגִּיתִי בְּכָל־פִּעֲלֶךָ, וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אֲשִׁיחָה:
- יד אֱלֹהִים בִּקְדֹשׁ דְּרָכֶךָ, מִי־אֵל גָּדוֹל בְּאֱלֹהִים:
- טו אַתָּה הָאֵל עֹשֶׂה פְּלֵא, הוֹדַעְתָּ בְּעַמִּים עֲזָרְךָ:
- טז גָּאֲלֹתָ בְּזִרְוֹעַ עַמְּךָ, בְּנִי־יַעֲקֹב וַיּוֹסֶף סְלָה:
- יז רָאוּךָ מַיִם אֱלֹהִים, רָאוּךָ מַיִם, יַחֲלוּ, אַף יִרְגְּזוּ
תְּהַמּוֹת:
- יח זָרְמוּ מַיִם עֲבוֹת, קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים, אַף־חֲצֹצִיף
יִתְהַלְכוּ:
- יט קוֹל רַעַמְךָ בַּגְּלִגֹּל, הַאִירוּ בְּרָקִים תִּבֵּל, רַגְזָה וַתִּרְעַשׂ
הָאָרֶץ:
- כ בָּיִם דְּרָכֶךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים, וְעַקְבוֹתֶיךָ לֹא נִדְּעוּ:
- כא נְחִיתָ כִּצְאוֹן עַמְּךָ, בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ

א תִּפְלֶה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים, אֲדַנִּי, מֵעֹן אֶתָּה הָיִיתָ
לָנוּ בְּדֹר וָדֹר:

ב בְּטָרֵם הָרִים יִלְדוּ, וַתְּחַוֵּלְוּ אֶרֶץ וַתִּבֵּל, וּמֵעוֹלָם
עַד־עוֹלָם, אֶתָּה אֵל:

ג תָּשֵׁב אֲנוֹשׁ עַד־דָּבָא, וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם:

ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר,
וַאֲשֶׁמוּרָה בַּלַּיְלָה:

ה זְרַמְתֶּם, שָׁנָה יִהְיוּ, בַּבֶּקֶר כְּחֻצִיר יַחֲלֶף:

ו בַּבֶּקֶר יֵצֵיץ וַחֲלֶף, לָעֶרֶב יְמוּלֵל וַיִּבֶשׁ:

ז כִּי־כָלִינוּ בְּאֶפֶךָ, וּבַחֲמַתְךָ נִבְהַלְנוּ:

ח שָׁתָה עֹזְנֵתֵינוּ לְנִגְדֶךָ, עַל־מִנּוּ, לְמֵאוֹר פְּנֶיךָ:

ט כִּי כָל־יְמֵינוּ פָּנוּ בְּעִבְרַתְךָ, כָּלִינוּ שְׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגְהָה:

י יְמֵי־שָׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה, וְאִם בְּגִבּוֹרוֹת

שְׁמוֹנִים שָׁנָה, וְרֵהַבָּם עָמַל וְאֹן, כִּי־גוּ חֵישׁ וַנִּעְפָּה:

יא מִי־יֹדַע עֹז אֶפֶךָ, וּכְיִרְאָתְךָ עִבְרַתְךָ:

יב לְמִנּוֹת יְמֵינוּ כֵּן הוֹדַע, וְנִבְיָא לְבַב חֲכָמָה:

תיקון הכללי

- יג שׁוֹבָה יְהוָה עַד־מָתִי, וְהִנָּחֵם עַל עֲבֹדֶיךָ:
- יד שִׁבְעֵנוּ בַּבֶּקֶר חֲסִדְךָ, וַיִּרְנָנָה וַיִּשְׂמְחָה בְּכָל־יְמֵינוּ:
- טו שִׂמְחָנוּ כִּימוֹת עֲנִיתָנוּ, שָׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה:
- טז יִרְאֶה אֶל־עֲבֹדֶיךָ פֶּעֶלְךָ, וַהֲדַרְךָ עַל־בְּנֵיהֶם:
- יז וַיְהִי נָעַם אֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנֵנָהוּ:

קה

- א הוֹדוּ לַיהוָה קְרָאוּ בְשֵׁמוֹ הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילוֹתָיו:
- ב שִׁירוֹ־לוֹ זִמְרוֹ־לוֹ שִׁיחוּ בְּכָל נִפְלְאוֹתָיו:
- ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קִדְשׁוֹ, יִשְׂמַח לֵב מִבְּקִשֵׁי יְהוָה:
- ד דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעִזּוּ, בִּקְשׁוּ פָנָיו תָּמִיד:
- ה זְכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו, אֲשֶׁר עָשָׂה, מִפְתּוֹ וּמִשְׁפָּטֵי־פִיו:
- ו יִרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ, בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו:
- ז הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו:
- ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ, דְּבַר צְוָה, לְאֶלֶף דּוֹר:
- ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אַבְרָהָם וַיִּשְׁבּוּעַתּוֹ לְיִשְׁחָק:
- י וַיַּעֲמִידָהּ לְיַעֲקֹב לְחַק, לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם:

תיקון הכללי

- יא לאמר, לך אתן את־ארץ־כנען, חבל נחלתכם:
- יב בהיותם מתי מספר, כמעט וגרים בה:
- יג ויתהלכו מגוי אל־גוי, מממלכה אל־עם אחר:
- יד לא־הניח אדם לעשקם, ויזכח עליהם מלכים:
- טו אל תגעו במשיחי, ולנביאי אל תרעו:
- טז ויקרא רעב על־הארץ, כל מטה־לחם, שבר:
- יז שלח לפניהם איש, לעבד נמפר יוסף:
- יח ענו בכבל רגלו, ברזל באה נפשו:
- יט עד־עת בא דברו, אמרת יהוה צרפתהו:
- כ שלח מלך ויתירהו, משל עמים ויפתחהו:
- כא שמו אדון לביתו, ומשל בכל־קנינו:
- כב לאסר שריו בנפשו, וזקניו יחכם:
- כג ויבא ישראל מצרים, ויעקב גר בארץ־חם:
- כד ויפר את־עמו מאד, ויעצמהו מצריו:
- כה הפך לבם לשנא עמו להתנבל בעבדיו:
- כו שלח משה עבדו, אהרן אשר בחר בו:
- כז שמו־בם דברי אתותיו, ומפתים בארץ חם:
- כח שלח חשך ויחשך, ולא־מרו את דברו:

תיקון הכללי

- כט הִפֵּךְ אֶת־מִימֵיהֶם לָדָם, וַיָּמַת אֶת דְּגָתָם:
- ל שָׂרַץ אֶרֶצָם צִפְרֹדְעִים, בְּחֻדְרֵי מַלְכֵיהֶם:
- לא אָמַר, וַיָּבֵא עָרֵב, כְּנִים, בְּכָל גְּבוּלָם:
- לב נָתַן גְּשָׁמֵיהֶם בָּרֶד, אִישׁ לְהַבֹּת בְּאֶרֶצָם:
- לג וַיֵּךְ גְּפָנִים וּתְאֵנֹתָם, וַיִּשְׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם:
- לד אָמַר וַיָּבֵא אֲרָבָה, וַיִּלֶּק, וַאֲיִן מִסְּפָר:
- לה וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאֶרֶצָם, וַיֹּאכַל פְּרֵי אֲדָמָתָם:
- לו וַיֵּךְ כָּל־בְּכוֹר בְּאֶרֶצָם, רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם:
- לז וַיּוֹצִיֵאם בְּכֶסֶף וְזָהָב וַאֲיִן בְּשִׁבְטָיו כּוֹשֵׁל:
- לח שָׂמַח מְצֻרִים בְּצֵאתָם, כִּי־נָפַל פֶּחָדָם עֲלֵיהֶם:
- לט פָּרַשׁ עֲנָן לְמִסְדָּה, וְאִישׁ לְהָאִיר לְיָלָה:
- מ שָׂאֵל וַיָּבֵא שָׁלוֹ וְלֶחֶם שָׁמַיִם יִשְׁבִּיעֵם:
- מא פָּתַח צֹר, וַיִּזְוְבוּ מַיִם, הִלְכוּ בְּצִיּוֹת נָהָר:
- מב כִּי־זָכַר אֶת־דְּבַר קִדְשׁוֹ, אֶת־אֲבֹרָהֶם עֲבָדָו:
- מג וַיּוֹצֵא עַמּוֹ בְּשִׁשּׁוֹן, בְּרִנָּה אֶת בְּחִירָיו:
- מד וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרָצוֹת גּוֹיִם, וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ:
- מה בַּעֲבוּר יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו, וְתוֹרָתוֹ יִנְצְרוּ, הַלְלוּיָהּ:

קלו

א על־נְהָרוֹת בְּכָל שָׁם יִשְׁבְּנוּ, גַּם־בְּכִינוּ בְּזַכְרֵנוּ אֶת־
צִיּוֹן:

ב על עַרְבִים בְּתוֹכָהּ תִּלְיֵנוּ בְּנִירוֹתֵינוּ:

ג כִּי שָׁם, שְׂאֵלוֹנוּ שׁוֹבֵינוּ דְבַר־שִׁיר, וְתוֹלְלֵינוּ שְׂמֻחָה,
שִׁירוֹ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן:

ד אִיךְ נָשִׁיר אֶת־שִׁיר־יְהוָה, עַל אֲדַמַּת נֶכֶר:

ה אִם־אֲשַׁכַּח יְרוּשָׁלַיִם תִּשְׁכַּח יְמִינִי:

ו תִּדְבַק לְשׁוֹנֵי לְחֻפֵּי, אִם־לֹא אֲזַכְּרֶנּוּ, אִם־לֹא אֲעֲלֶה
אֶת יְרוּשָׁלַיִם עַל רֹאשׁ שְׂמֻחָתִי:

ז זָכַר יְהוָה לְבִנְיָאָדָם אֶת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם, הָאוֹמְרִים
עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיְסוֹד בָּהּ:

ח בַּת־בְּכֹרֵי הַשְּׂדוּדָה אֲשֶׁרֵי שִׁישְׁלָם־לָךְ אֶת־גְּמוּלָךְ
שְׂגַמְלָתָ לָנוּ:

ט אֲשֶׁרֵי, שִׁיאֲחִזוּ וְנִפְּץ אֶת־עַלְלֶיךָ אֶל הַסַּלַּע:

קנ

- א הַלְלוּיָהּ, הַלְלוּ-אֵל, בְּקֹדֶשׁוֹ, הַלְלוּהוּ בְּרִקיעַ עֲזוֹ:
 ב הַלְלוּהוּ בְּגְבוּרָתוֹ, הַלְלוּהוּ כְּרַב גְּדָלוֹ:
 ג הַלְלוּהוּ בְּתִקְעַ שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֶבֶל וְכִנּוֹר:
 ד הַלְלוּהוּ בְּתֶף וּמְחֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעִגָּב:
 ה הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי-שָׁמַע, הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה:
 ו כָּל הַנְּשָׁמָה, תְּהִלֵּל יְהוָה, הַלְלוּיָהּ:

אַחַר הַקְּרִיאָה יֹאמַר פְּסוּקִים אֵלֶּי:

מִי יִתֵּן מְצִיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל, בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוֹת עַמּוֹ, יִגַּל
 יַעֲקֹב יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל: וּתְשׁוּעַת צְדִיקִים מִיְהוָה, מְעוֹזֵם
 בְּעַת צָרָה: וַיַּעֲזֹרם יְהוָה וַיַּפְּלֵמם, יַפְּלֵמם מִרְשָׁעִים וַיּוֹשִׁיעֵם,
 כִּי חָסוּ בוֹ:

זאת התפלה מצאנו באתחת הכתבים והיא
מעט הכמות ורב האיכות:

רבוננו של עולם, עלת העלות וסבת כל הסבות, אנת
לעלא לעלא מן כלא, ולית לעלא מנד, דלית
מחשבה תפיסא בד כלל, ולך דמיה תהלה, ומרומם על כל
ברכה ותהלה. אותך אדרש אותך אבקש, שתחתור חתירה
דרך בבושה מאתך, דרך כל העולמות, עד השתלשלות
שלי במקום שאני עומד, כפי אשר נגלה לך ידע תעלמות,
ובדרך ונתיב הזה תאיר עלי אורך, להחזירני בתשובה
שלמה לפניך באמת, כפי רצונך באמת, כפי רצון מבחר
הברואים, לבלי לחשב במחשבותי שום מחשבת חוץ, ושום
מחשבה ובלבול שהוא נגד רצונך, רק לדבק במחשבות
זכות צחות וקדושות בעבודתך באמת בהשגתך ובתורתך.
הט לבי אל עדותיך, ותן לי לב טהור לעבדך באמת.
וממצלות ים תוציאני לאור גדול [חיש] קל מהרה, תשועת
יהוה בהרף עין, לאור באור החיים כל ימי היותי על פני
האדמה. ואזכה לחדש נעורי הימים שעברו בחשך,
להחזירם אל הקדשה, ותהיה יציאתי מן העולם כביאתי
בלא חטא. ואזכה לחזות בנעם יהוה ולבקר בהיכלו, כלו
אמר כבוד, אמן נצח סלה ועד:

תיקון הכללי

נוסח הפתק הקדוש:

מאד היה קשה לי לרדת אליך
 תלמידי היקר להגיד לך כי נהנתי
 מאד מעבודתך ועליך אמרתי
 מיין פייעריל וועט טליען ביז
 משיח וועט קומען חזק ואמין

(תרגום מאידיש: ועליך אמרתי האש שלי תוקד עד ביאת המשיח

חזק ואמין)

בעבודתך

נְנַחֲמֵנִי נְחֵמְנוּ נְחַמְנוּ מְאוֹמֵנוּ

ובזה אגלה לך סוד והוא:

מלא וגדיש מקו לקו (פצפציה)

ובחזוק עבודה תבינהו וסמן

יז בתמוז יאמרו שאינך מתענה

אַחַר כֶּךָ טוֹב לֹאמַר תְּפִלָּה זוֹ, יְסֻדָּה מוֹרְנוּ
רַבִּי נִתָּן וְצוּק"ל:

"אֲשִׁירָה לַיהוָה בְּחַיֵּי, אֲזַמְּרָה לֵאלֹהֵי בְּעוֹדֵי. יַעֲרֹב עָלָיו
שִׂיחֵי, אֲנַכִּי אֲשַׁמַּח בִּיהוָה. הוֹדוּ לַיהוָה בְּכַנּוֹר,
בַּנֶּבֶל עֲשׂוֹר וּזְמְרוּ לוֹ. אֱלֹהִים שִׁיר חֲדָשׁ אֲשִׁירָה לָךְ, בַּנֶּבֶל
עֲשׂוֹר אֲזַמְּרָה לָךְ. עָלֵי עֲשׂוֹר וְעָלֵי נָבֶל, עָלֵי הַגִּיּוֹן בְּכַנּוֹר. כִּי
שִׁמַּחְתִּנִּי יְהוָה בְּפִעֲלֶךָ, בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אֲרַגֵּן". רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם,
אֲדוֹן כָּל בּוֹרָא כָּל הַנְּשָׁמוֹת, רַבּוֹן כָּל הַמַּעֲשִׂים, הַבּוֹחֵר
בְּשִׁירֵי זַמְרָה. עֲזַרְנִי וְחַנּוּנִי בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים וּבַחֲסֶדֶיךָ
הַעֲצוּמִים, שְׁאֵזְכָּה לְעוֹרֵר וּלְהוֹצִיא וּלְגַלּוֹת כָּל הָעֲשָׂרָה מִיָּנִי
נְגִינָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם סֵפֶר תְּהִלִּים. וּבְזִכּוֹת אֱלֹהֵי הָעֲשָׂרָה קַפִּיטָל
תְּהִלִּים שֶׁאֲמַרְתִּי לְפָנֶיךָ, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד עֲשָׂרָה מִיָּנֵי נְגִינָה
שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם סֵפֶר תְּהִלִּים, שֶׁהֵם: אֲשִׁירִי, בְּרָכָה, מִשְׁכִּיל,
שִׁיר, נְצוּחַ, נְגוּן, תְּפִלָּה, הוֹדָאָה, מְזֻמּוֹר, הַלְלוּיָהּ, בְּזִכּוֹת
הַמְזֻמּוֹרִים וּבְזִכּוֹת הַפְּסוּקִים וּבְזִכּוֹת תְּבוֹתֵיהֶם וְאוֹתֵייתֵיהֶם
וּנְקֻדוֹתֵיהֶם וְטַעְמֵיהֶם וְהַשְׁמוֹת הַיּוֹצְאִים מֵהֶם מְרֵאשֵׁי תְבוֹת
וּמְסוּפֵי תְבוֹת, וּבְזִכּוֹת דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם עִם כָּל
הָעֲשָׂרָה צְדִיקִים שֶׁיִּסְדּוּ סֵפֶר תְּהִלִּים, וּבְזִכּוֹת הַצְּדִיק יְסוֹד
עוֹלָם נַחַל נִבְעֵי מְקוֹר חֲכָמָה רַבֵּנוּ נַחֲמָן בֶּן פִּינְחָא זְכוֹתוֹ יִגַּן
עָלֵינוּ, אֲשֶׁר גָּלָה וְתַקֵּן לֹאמַר אֱלֹהֵי הָעֲשָׂרָה קַפִּיטָל תְּהִלִּים
בְּשִׁבִיל תְּקוּן הַבְּרִית, וּבְזִכּוֹת כָּל הַצְּדִיקִים וְהַחֲסִידִים

תיקון הכללי

הַאֲמֵתִיִּים, הַזֹּכְנֵי וְהַחֲנִנִּי, שְׁאֵזְכָּה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים לְהוֹצִיא
כָּל הַטְּפוֹת קָרִי שְׁיִצְאוּ מִמֶּנִּי לְבִטְלָה, בֵּין בְּשׁוּגַג בֵּין בְּמִזִּיד
בֵּין בְּאִנּוּם בֵּין בְּרָצוֹן, (אם אומר חס ושלום בשביל מקרה
שנודמן לו באותו הלילה, יאמר זה: וּבְפֶרֶט כָּל הַטְּפוֹת
שְׁיִצְאוּ מִמֶּנִּי בַלַּיְלָה הַזֶּה, עַל יְדֵי מְקָרָה לַיְלָה שְׁקָרָה לִי
בְּעוֹנוֹתַי הַרְבִּים) כֵּלָם אֵזְכָּה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים וּבְחַמְלַתְךָ
הַגְּדוֹלָה וּבְכַחֲךָ הַגְּדוֹל, לְהוֹצִיאָם מִהַקְּלָפוֹת וּמִהַסְטָרִין
אֲחֵרֵינִי מִכָּל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁנִּפְּלוּ וְנִתְפְּזְרוּ וְנִפְּצוּ וְנִדְּחוּ לְשָׁם,
וְאֵל יְדַח מִמֶּךָ נְדַח. וְתִכְנִיעַ וְתִשְׁבַּר וְתִתְהַרַג וְתִתְעַקַּר וְתִכָּלֶה
וְתִבְטַל כָּל הַקְּלָפוֹת וְכָל הַרוּחִין וְשֵׁדִין וְלִילִין שֶׁנַּעֲשׂוּ וְנִבְרְאוּ
וְנוֹצְרוּ עַל יְדֵי אֱלוֹ הַטְּפוֹת שְׁיִצְאוּ מִמֶּנִּי לְבִטְלָה, וְתִסִּיר מֵהֶם
חַיּוֹתָם, וְתוֹצִיא וְתַגְּזֹל מֵהֶם הַחַיּוֹת דְּקַדְשָׁה, וְכָל הַנִּיצוּצוֹת
הַקְּדוּשִׁים שֶׁבָּלְעוּ:

רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֵל חַי וְקַיִם חַי הַחַיִּים מְלֵא רַחֲמִים, הִדִּן
אֶת כָּל הָעוֹלָם לְכַף זְכוּת תָּמִיד, הֶחְפִּץ חֶסֶד וּמְרֻבָּה
לְהִיטִיב. אָבִי אָבִי, גּוֹאֲלִי וּפּוֹדֵי, יִדְעֵתִי יְהוָה יִדְעֵתִי כִּי אֲנִי
בְּעֵצְמִי הַחַיִּב וְהַפּוֹשֵׁעַ אֶפְלוּ בְּהַמְּקָרוֹת שֶׁנִּזְדַּמְּנוּ לִי בְּשׁוּגַג,
כִּי לֹא שָׁמַרְתִּי אֶת הַמַּחְשְׁבָה כָּלָל, וְהִרְהַרְתִּי בַיּוֹם, עַד
שֶׁבָּאתִי לְיַדִּי טִמְאָה בַלַּיְלָה, וְעַל יְדֵי זֶה קִלְקַלְתִּי מֵהַ
שְׁקִלְקַלְתִּי וְגַרְמַתִּי מֵהַ שְׁגָרְמַתִּי וְשַׁחַתְתִּי מֵהַ שְׁשַׁחַתְתִּי. אוֹי
אוֹי אוֹי, אוֹיָהּ עַל נַפְשִׁי, אוֹי לְנַפְשִׁי כִּי גַמְלַתִּי לִי רָעָה. מָה

אמר, מה אדבר, מה אצטדק. מה אמר, מה אדבר, מה אצטדק. האלהים מצא את עוני. הנני לפניך באשמה רבה, הנני לפניך מלא בושה וכלמה, מלא טנופים ולכלוכים, מלא תועבות רעות, ואין שום לשון בעולם שאוכל לבנות בו עצם הרחמנות שיש עלי. כי רע ומר, כי נגע עד הנפש, מר לי מאד אבי שבשמים, מר לי מאד רבון כל העולמים. ראה אנחתי ואנקתי, כי נפשי מרה לי מאד, עד אשר איני יודע איך אני יכול לחיות מעצם מרירות נפשי אשר עד גבהי שמים יגיע, כי קצתי בחיי, למה לי חיים כאלה, חיים מרים ומרורים ממות, את קבעת כום התרעלה שתית מצית, נפשי:

רבוננו של עולם, אתה לבד ידעת רבוי ועצם הפגמים הגדולים העצומים והנוראים שנעשים על ידי זה בכל העולמות, ועתה איך אוכל לתקן זאת, ובמה יזכה נער כמוני לתקן את אשר שחתתי. אך אף על פי כן ידעתי, ואני מאמין באמונה שלמה, כי אין שום יאוש בעולם כלל, ועדין יש לי תקווה, ועדין לא אבדה תוחלתי מיהוה, כי חסדי יהוה כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו. על כן פאתי לפניך יהוה אלהי ואלהי אבותי, אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב, ואלהי כל הצדיקים והחסידים האמתיים, ואלהי כל ישראל, אלהי הראשונים והאחרונים, שתרחם

תיקון הכללי

עלי ותעשה את אשר בחקיך אלך ואת משפטיך אשמר,
 ותכף את יצרי להשתעבד לך, ותגעור בהיצר הרע ותגרשו
 ממני מעתה ועד עולם, ותשמרני ותצילני ותפלטני מעתה
 מכל מיני הרהורים רעים וממחשבות רעות ומפגם הראות
 ומפגם הדבור, ותצילנו מעתה מכל מיני פגם הברית
 שבעולם במחשבה דבור ומעשה, ותהיה עמי תמיד,
 ותשמרני ותצילני ממקרה בין ביום ובין בלילה, מעתה ועד
 עולם:

אבינו מלך אל חי וקיים, גואל חזק, שטחתי אליך כפי.
 הצל הצל, הושיעה הושיעה, הצל לקחים לפנות,
 הצל נרדף וחיב כמוני, הצילני מן השאול תחתינות. תן לי
 תקוה ולא אבד חס ושלום, כי מה בצע בדמי ברדתי אל
 שחת, היודך עפר היגיד אמתך, דלו עיני למרום אדני
 עשקה לי ערבני, ערב עבדך לטוב אל יעשקני ידים. כי אין
 לי שום כח אלא בפי, אין לי שום מנום ומבטח כי אם עליך
 לבד, על חסדיך העצומים לבד, על רחמיך הגדולים, על
 חמלתך האמתית על חנינותיך הנצחיות, ועל כח וזכות
 הצדיקים ששמרו את הברית בתכלית השלמות שאין
 שלמות אחריו, בהם תמכתי יתדותי בהם אשען ואפסמך,
 בזכותם וכחם אבטח ואקוה כי לא תעזב נפשי לשאול לא
 תתן חסידך לראות שחת. אהה יהוה מלטני, אהה יהוה

פִּדְנִי, רְאֵה מְסַכֵּן כְּמוֹנֵי טִרְף בְּלֵב יַמִּים, תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם
 קוֹרֵא לְקוֹל צְנוּרִיךָ, כָּל מִשְׁבָּרֶיךָ וְגִלְיֶיךָ עָלַי עֲבְרוּ. צוּד צְדוֹנֵי
 כִּצְפוֹר אֵיבֵי חָנָם, צָמְתוּ בַּבּוֹר חַיֵּי וַיְדוּ אֶבֶן בִּי, צָפוּ מַיִם עַל
 רֵאשֵׁי אֲמֵרָתִי נִגְזַרְתִּי. קְרָאתִי שְׁמֶךָ יְהוָה מְבוֹר תַּחֲתִיּוֹת,
 קְרָאתִי שְׁמֶךָ יְהוָה מְבוֹר תַּחֲתִיּוֹת:

רְבוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, רְבוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מָלֵא רַחֲמִים מָלֵא חֶסֶד
 חָנָם, מָלֵא חֲנִינּוֹת מָלֵא רַחֲמָנוּת, מָלֵא טוֹב מָלֵא
 רְצוֹן. כְּכֹר קִבְּלָנוּ עָלֵינוּ לְקֹרֵא אֱלֹהֶיךָ תָּמִיד, וְהִנְנִי מְקִיָּם
 קִבְּלָתְנוּ, וְהִנְנִי קוֹרֵא אֱלֹהֶיךָ מִמְּקוֹם שָׁפֵל כְּזֶה, מִמְּקוֹמוֹת
 מְגֻנִים כְּאֵלֶּה. מִמְּעַמְקִים קְרָאתֶיךָ יְהוָה, מִעַמְקֵי עַמְקִים, מִן
 הַמַּצַּר קְרָאתִי יְהוָה, עֲנֵנִי בְּמִרְחַב יְהוָה. וְאִם בְּעוֹנוֹתֵינוּ הִרְבִּים
 יִרְדְּנוּ לְמָקוֹם שִׁירְדָנוּ, וַיִּרְדְּנוּ עֲכָשׁוּ בְּעַקְבוֹת מְשִׁיחָא
 לְמָקוֹמוֹת נְמוּכִים וּשְׁפָלִים מְאֹד מְאֹד שְׁלֵא יִרְדוּ יִשְׂרָאֵל
 לְתוֹכָם מֵעוֹלָם, כְּמוֹ שְׁכַתוֹב: "וְהִרְדּוּ פְּלָאִים אֵין עוֹזֵר לָהּ",
 אַף עַל פִּי כֵן אֵין אָנוּ מִיֵּאֲשִׁים עֲצִמְנוּ חַם וְשָׁלוֹם בְּשׁוֹם אֶפֶן
 בְּעוֹלָם כָּלֵל, כִּי כְּכֹר הִבְטַחְתָנוּ לְהִשְׁיבָנוּ מִמְּצוֹלוֹת יָם, כְּמוֹ
 שְׁכַתוֹב: "אָמַר אֲדָנִי מִבְּשֵׁן אָשִׁיב, אָשִׁיב מִמְּצוֹלוֹת יָם".
 וְכַתִּיב: "וְאֵף גַּם זֹאת בְּהִיוֹתָם בְּאֶרֶץ אֵיבֵיהֶם, לֹא מֵאֲסָתִים
 וְלֹא גַעְלָתִים לְכַלְתָּם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתְּם, כִּי אֲנִי יְהוָה
 אֱלֹהֵיהֶם":

תיקון הכללי

רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, פָּתַח פִּיךָ לְאֵלִים כְּמוֹנֵי, וְתִשְׁלַח לִי
 דְבוּרִים מִמַּעוֹן קִדְשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם, בְּאִפְנֵי שְׁאוּכַל
 לְנַצַּח אוֹתְךָ, לְרַצוֹת וּלְפַיֵּם אוֹתְךָ, שֶׁתִּקְבַּל בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים
 וּבַחֲסָדֶיךָ הָעֲצוּמִים אֶת אֱלֹהֵי הָעֶשְׂרָה קְפִיטֵל תְּהִלִּים
 שְׁאַמְרֵתִי לְפָנֶיךָ, כְּאֵלֹהֵי אֲמָרָם דְּוֹד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם
 בְּעֲצָמוֹ. וְאַף עַל פִּי שְׂאִינִי יוֹדֵעַ לְכוּן שׁוּם כּוֹנֵה מֵהַכּוֹנֵה
 הָעֲצוּמוֹת וְהַנּוֹרְאוֹת שְׂיֵשׁ בְּאֵלֹהֵי הָעֶשְׂרָה מְזֻמּוֹרִים. יְהִי רְצוֹן
 מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי, שֶׁתִּהְיֶה חֲשׂוּבָה לְפָנֶיךָ
 הָאֲמִירָה בְּפֶה לְבָד, כְּאֵלֹהֵי הַשִּׁגְתִּי וְכוֹנֵנִתִּי כָּל הַסּוּדוֹת
 וְהַכּוֹנֵה שְׂיֵשׁ בָּהֶם, וְיִהְיוּ אֲמָרֵי לְרַצוֹן לְפָנֶי אֲדוֹן כָּל. וְהִנְנִי
 מִשְׁלִיךְ יְהִי עָלֶיךָ, וְהִנְנִי מְקַשֵּׁר עֲצָמִי לְכָל הַצְּדִיקִים
 הָאֲמֵתִיִּים שְׁבֻדוֹרְנוּ, וּלְכָל הַצְּדִיקִים הָאֲמֵתִיִּים שׁוֹכְנֵי עֶפְרַיִם
 קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הַמָּה, וּבַפֶּרֶט לְהַצְּדִיק יְסוּד עוֹלָם, נַחֲל
 נִבְעֵי מְקוֹר חֲכָמָה, רַבְּנוּ נַחֲמֵן בֶּן פִּינְיָא זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ אָמֵן,
 וְעַל דַּעְתָּם וְעַל כּוֹנֵנֵתָם אֲמַרְתִּי כָּל אֱלֹהֵי הָעֶשְׂרָה קְפִיטֵל
 תְּהִלִּים, וּבְזֻכוֹתָם וְכַחֲם אֲזַכֶּה לְעוֹרֵר וּלְגַלּוֹת כָּל הָעֶשְׂרָה
 מִיָּנִי נְגִינָה שְׁנֵאֲמַר בָּהֶם סֵפֶר תְּהִלִּים, שְׁהֵם: שִׁיר פְּשׁוּט,
 כְּפוּל, מִשְׁלֵשׁ, מְרַבֵּעַ, שְׁהֵם כְּלוּלִים בְּשִׁמְךָ הַמְּיֻחָד הַגָּדוֹל
 וְהַקְּדוֹשׁ. וּבְזֻכוֹת וְכַח הַשְּׁנֵי שִׁמּוֹת הַקְּדוֹשִׁים הָאֵלֹהֵי בְּמִלּוּאָם,
 שְׁהֵם "אֵל אֱלֹהִים", כְּזֶה: אֵל"ף לַמ"ד, אֵל"ף לַמ"ד ה"י יו"ד
 מ"ם, שְׁהֵם עוֹלָיִם בְּמִסְפָּר תַּפ"ה [אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁמוֹנִים

וְחַמֵּשׁ] כְּמִסְפַּר תְּהִלָּיִם, בְּכַח אֱלוֹ הַשְּׁמוֹת תּוֹצִיאוּ לְהוֹצִיא
כָּל הַטּוֹפוֹת קָרִי לְבַטְלָהּ מִכַּטָּן הַקְּלָפָה שְׁבֻלְעָם, אֲשֶׁר מִסְפַּר
שְׁמָה עִם הָאוֹתִיּוֹת עוֹלָה תַּפ"ה, שֶׁהִיא בְּקְלָפָה כְּנֶגֶד קְדֻשַׁת
סֵפֶר תְּהִלָּים. וּבְכַח אֱלוֹ הָעֲשָׂרָה מְזֻמְרֵי תְּהִלָּים תְּעוֹרֵר
הַשְּׁנֵי הַשְּׁמוֹת הַקְּדוּשִׁים "אֵל אֱלֹהִים", וְתִהְרַג, וְתִשְׁבֵּר
וְתִכְנִיעַ, וְתִעְקֹר וְתִכְבֵּל וְתִבְטֵל אֶת הַקְּלָפָה הַזֹּאת שְׁבֻלְעָם,
וְתִכְרִיחַ אוֹתָהּ לְהַפְלִיט כָּל הַטּוֹפוֹת הַקְּדוּשׁוֹת מִכַּטָּנָה
וְקִרְבָּה, וְתִמְחָה שְׁמָה וְזִכְרָה מִן הָעוֹלָם, וְתִקְיֵם מִקְרָא
שְׁפָתוֹב: "חֵיל בָּלַע וַיִּקְאֶנּוּ מִכַּטָּנוּ יְרֵשְׁנוּ אֵל". וְתִהְרַג כָּל
הַקְּלָפוֹת שֶׁנִּבְרְאוּ עַל יְדֵי אֱלוֹ הַטּוֹפוֹת, וְתוֹצִיא וְתִגְזֹל מֵהֶם
הַחַיּוֹת וְקְדוּשָׁה וְכָל הַנִּיצוּצוֹת הַקְּדוּשׁוֹת שְׁבֻלְעוּ עַל יְדֵי פְגָם
חֲטָא זֶה, כְּלָם תּוֹצִיאִם וְתִחְזֹר וְתִקְבְּצֵם בְּקְדוּשָׁה שְׁנִית,
וְתוֹצִיאוּ לְקַבֵּל עָלֵינוּ עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם בְּאַהֲבָה תָּמִיד, וְנִזְכָּה
לְעֶסֶק כָּל יְמֵינוּ בְּתוֹרָה וְתַפְלָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּאַמֶּת וּבְלֵב
שָׁלֵם, בְּאַפֵּן שְׁנִזְכָּה לְבְרָא גּוֹפִים וְכֵלִים קְדוּשִׁים לְכָל
הַנְּשָׁמוֹת דְּאֵזְלִין עֲרֻטִילָאִין עַל יְדֵי עֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, עַל יְדֵי
פְגָם הַטּוֹפוֹת קָרִי שֶׁיִּצְאוּ מִמֶּנִּי לְבַטְלָהּ:

רְבוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲמִיץ כַּח וְרַב אוֹנִים, עֲשֵׂה מַה שֶׁתַּעֲשֶׂה
בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, בְּאַפֵּן שְׁנִזְכָּה לְתִקּוֹן פְּגָם הַבְּרִית
פְּגָם טַפֵּי הַמַּחַ, בֵּין מַה שֶׁפְּגַמְנוּ בְּזֶה בְּשׁוֹגֵג, בֵּין בְּמִזִּיד, בֵּין
בְּאִנּוּס, בֵּין בְּרָצוֹן – עַל הַכֹּל תִּמְחָל וְתִסְלַח לִי אֱלֹהֵי

תיקון הכללי

סְלִיחוֹת, חֲנוּן הַמִּרְבֵּה לְסִלַּח, וְנִזְכָּה לְתִקּוֹן כָּל הַפְּגָמִים
 בְּשִׁלְמוֹת בְּחַיֵּינוּ בְּזִכּוֹת הַצְּדִיקִים הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר בְּאָרֶץ
 הַמָּה, (וְאִם יִהְיֶה עַל קִבְרוֹ הַקְּדוֹשׁ יֹאמַר זֶה: וּבְזִכּוֹת הַצְּדִיק
 הַזֶּה הַשׁוֹכֵן פֹּה, צְדִיק יְסוּד עוֹלָם, נַחַל נִבְעַ מְקוֹר חַכְמָה,
 אֲשֶׁר אֲנִי מִכֶּתֶת רַגְלִי וְטֹלְטֹלְתִי עַצְמִי בְּטֹלְטוֹל הַקְּשָׁה
 בְּשִׁבִיל לָבֵא הַנָּה לְהַשְׁתַּטֵּחַ עַל קִבְרֵי הַצְּדִיק הָאֵמֶת הַקְּדוֹשׁ
 הַזֶּה, אֲשֶׁר הִבְטִיחָנוּ בְּחַיֵּינוּ הַקְּדוֹשִׁים לְעֵמֶד בְּעִזְרוֹתֵנוּ סָלָה
 תָּמִיד, בְּשִׁנְבֵּא עַל קִבְרוֹ הַקְּדוֹשׁ וְנִתֵּן פְּרוּטָה לְצַדִּיקָה וְנֹאמַר
 אֵלֶיךָ הָעֲשֶׂרָה קִפִּיטָל תְּהִלִּים. וְהִנֵּה עָשִׂיתִי מָה שֶׁמִּטָּל עָלַי,
 עֲשֵׂה מָה שֶׁעֲלִיךָ) וּמַחֵל לִי וְסִלַּח לִי, וְכִפֵּר לִי עַל כָּל
 הַחַטָּאִים וְהָעֲוֹנוֹת וְהַפְּשָׁעִים, שֶׁחָטָאתִי וְשֶׁעֲוִיתִי וְשֶׁפָּשַׁעְתִּי
 לְפָנֶיךָ בְּרַמ"ח אֵיבָרֵי וְשֶׁס"ה גִּידֵי בְּמַחְשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה,
 וּבְחַמְשָׁה חוּשִׁים וּבְשָׂר כַּחוֹת הַגּוֹף, וּבְכָרֵט מָה שֶׁחָטָאתִי
 וּפָשַׁעְתִּי וּפְגַמְתִּי נִגְדֶּךָ בְּפָנֶם הַבְּרִית שֶׁהוּא כָּלֵל כָּל הַתּוֹרָה
 כְּלָה, וְהִרַע בְּעֵינֶיךָ עָשִׂיתִי מִנְעוּרֵי עַד הַיּוֹם הַזֶּה. עַל הַכֹּל
 תִּמְחַל וְתִסְלַח וְתִכַּפֵּר מְלֵא רַחֲמִים, וְתִמְלֵא כָּל הַשְּׂמוֹת
 שֶׁפְּגַמְתִּי בְּשִׁמְךָ הַגָּדוֹל. הָרַב כְּבִסְנִי מִעֲוֹנֵי וּמַחְטָאתֵי מִתְּהַרְנִי,
 תַּחְטָאֵנִי בְּאֵזוֹב וְאַטְהַר תְּכַבֵּסְנִי וּמִשְׁלַג אֶלְבִּין, תִּשְׁמִיעֵנִי
 שִׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה תִּגְלֶנָּה עֲצָמוֹת דְּפִית, הַסֵּתֵר פָּנֶיךָ מִחַטָּאֵי וְכֹל
 עֲוֹנֹתֵי מַחָה. מַחָה פְּשָׁעֵי לְמַעַנְךָ, כְּאִמּוֹר: "אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא
 מַחָה פְּשָׁעֶיךָ לְמַעַנִּי וְחַטָּאתֶיךָ לֹא אֲזַכֵּר:"

וְתַמְלֵא עָלַי בְּרַחֲמִים, וְתִתְּהִי בְּעֶזְרִי תָּמִיד בְּזָכוֹת וְכַח
הַצְּדִיקִים הָאֲמֵתִים, וְתִשְׁמְרֵנִי וְתִצִּילֵנִי תָּמִיד,
וְתִתֵּן לִי כַח לְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרֵי וְלִכְפֹּף וְלִשְׁבֹּר אֶת תְּאוֹתַי, וְלֹא
אֶפְגַּם עוֹד מֵה שְׁפַגְמָתִי, וְלֹא אֶעֱשֶׂה עוֹד הֲרַע בְּעֵינֶיךָ, וְלֹא
אֲשׁוּב עוֹד לְכַסְלָה. אִם אֲוֹן פָּעַלְתִּי לֹא אוֹסִיף, כִּי כָּבֵר
הַבְּטַחְתָּנוּ, שָׁגַם עַל זֶה מוֹעִיל תִּפְלָה וּבִקְשָׁה לְהִנְצִל לְהַבִּיא
בְּרַחֲמֶיךָ הָאֲמֵתִים מִן הַיִּצָּר הֲרַע וְכַת דִּילָה. (אם יהיה על
קברו הקדוש יאמר זה: וּבְפָרַט עַל מְקוֹם צִיּוֹן הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה,
עֶזְרֵנִי בְּזָכוֹת הַצְּדִיקִים הַגְּנוּזִים פֹּה) וְרַחֵם עָלַי, וְתֵן לִי כַח
וּגְבוּרָה מֵאֵתְךָ שְׁאֵזְכָּה לְהִתְגַּבֵּר וְלִכְבֹּשׁ אֶת יִצְרֵי תָּמִיד, עַד
שְׁאֵזְכָּה בְּרַחֲמֶיךָ לְגַרְשׁוֹ וְלִסְלָקוֹ וְלִבְטָלוֹ מֵעָלַי לְגַמְרֵי מַעֲתָה
וְעַד עוֹלָם, כִּי כָּבֵר כָּלוּ בִּיגוֹן חַיִּי וְשָׁנוֹתַי בְּאַנְחָה, כְּשֶׁל בְּעוֹנֵי
כַחֵי וְעֲצָמֵי עֲשִׂישׁוּ, עַד אֲשֶׁר כְּשֶׁל כַּח הַסֶּבֶל:

רַחֵם עָלַי אָבִי אָב הַרְחֵמֵן, רַחֵם עָלַי שׁוֹמֵעַ תִּפְלָה, חוּם
וְחַמֵּל עָלַי שׁוֹמֵעַ צְעָקָה, שׁוֹמֵעַ אֲנָחָה, שׁוֹמֵעַ אֲנָקָה.
רַחֵם רַחֵם, הִצֵּל הִצֵּל, הוֹשִׁיעָה הוֹשִׁיעָה, אֵל יִפֹּל דָּמִי אֶרְצָה
לְפָנֶיךָ, אֵל תִּתֵּן לְשַׁחַת גִּפְשִׁי, הִצִּילֵנִי מִדְּמִים אֱלֹהִים אֱלֹהֵי
תְּשׁוּעָתִי, תִּרְנֵן לְשׁוֹנֵי צִדְקָתְךָ. חוֹסֶה עָלַי כָּרֵב רַחֲמֶיךָ כָּרֵב
חֲסָדֶיךָ, יִהְמוּ נָא מֵעֶיךָ וְחִנּוּנוֹתֶיךָ עַל עֲלוֹב נֶפֶשׁ כְּמוֹנִי, עַל
גִּרְדָּף כְּמוֹנִי, עַל מְלַכְלֶךְ בַּחֲטָאִים כְּמוֹנִי, עַל חֶסֶר יְדָעָה חֶסֶר
עֲצָה כְּמוֹנִי. כִּי לֶךְ לְבַד עֵינֵינוּ תְּלוּיּוֹת, לֶךְ לְבַד רַעִיוֹנֵי

תיקון הכללי

צופיות, דלו עיני למרום, עזר נא, הושיעה נא, חוס וּחַמֵּל
 נא עלי, והושיעני לשוב אליך בתשובה שלמה באמת ובלב
 שלם, ואזכה להיות תמיד כרצונך הטוב מעתה ועד עולם.
 כחֶסֶדְךָ חַיְנִי וְאַשְׁמְרָה עֲדוּת פִּיךָ, לֵב טָהוֹר בָּרָא לִי אֱלֹהִים
 וְרוּחַ נְכוֹן חִדַּשׁ בְּקִרְבִּי:

וּבְכֵן, יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, אֲדוֹן
 הַשְּׁמַחָה וְהַחֲדוּהָ, אֲשֶׁר לְפָנֶיךָ אֵין שׁוּם עֲצָבוֹת כָּלֵל
 לְעוֹלָם, כְּמוֹ שְׁכַת־טוֹב: "הוֹד וְהִדָּר לְפָנָיו עֹז וְחֲדוּהָ בְּמִקְמוֹ",
 שְׁתַּעֲזְרֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָעֲצוּמִים, וְתִזְכְּנִי לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד.
 מְשִׁיחַ נְפִשׁוֹת עֲגוּמִים, שִׁמַּח נַפְשֵׁי הָאֲמֻלָּה מְאֹד, הָעֲלוּבָה
 מְאֹד, הָעֵיפָה וְהַצְמֵאָה וְהִרְעָבָה אֵלֶיךָ מְאֹד, הָסֵר מִמֶּנִּי יָגוֹן
 וְאַנְחָה, שִׁמַּח נַפְשׁ עַבְדְּךָ כִּי אֵלֶיךָ אֲדַנִּי נַפְשִׁי אִשָּׂא. תוֹדִיעֵנִי
 אֲרַח חַיִּים, שִׁבַּע שְׂמָחוֹת אֶת פָּנֶיךָ, נְעֻמוֹת בִּימִינְךָ נִצַּח.
 הַשִּׁיבָה לִּי שִׁשׁוֹן יִשְׁעֶךָ, וְרוּחַ נְדִיבָה תִּסְמְכֵנִי. שִׁבְעֵנִי מִטּוֹבְךָ,
 וְשִׁמַּח נַפְשִׁי בִּישׁוּעָתְךָ, וְטַהֵר לְבִי לְעַבְדְּךָ בְּאֵמֶת. עוֹרָה
 כְּבוֹדִי, עוֹרָה הַנֶּבֶל וְכִנּוֹר, אָעִירָה שָׁחַר. זַכְנוּ לְכֹל הָעֲשָׂרָה
 מִיְּנֵי נְגִינָה דְקַדְשָׁה, שֶׁהֵם מְכַנִּיעִים וּמְתַקְנִים פְּגָם הַבְּרִית,
 כְּאֲמוֹר: "אֲבָרְךָ אֶת יְהוָה אֲשֶׁר יַעֲצֵנִי, אֵף לֵילוֹת יִסְרוּנִי
 כְּלִיּוֹתָי. לְדוֹד מִשְׁכִּיל, אֲשֶׁרִי נְשׁוּי פֶשַׁע כָּסוּי חֲטָאָה. בֵּית
 וְהוֹן נְחֻלַּת אָבוֹת, וּמִיְהוָה אִשָּׁה מְשַׁכֶּלֶת. יוֹמָם יִצְוֶה יְהוָה
 חֶסֶדּוֹ, וּבְלֵילָה שִׁירָה עִמִּי תִּפְלָה לְאֵל חַיִּי. לְמַנְצַח אֵל

תִּשְׁחַת לְדוֹד מִכֶּתֶם, בְּשִׁלַּח שְׂאוֹל וַיִּשְׁמְרוּ אֶת הַבָּיִת
 לַהֲמִיתוֹ. אֲזָכְרָה נְגִינָתִי בַּלַּיְלָה, עִם לִבִּי אֲשִׁיחָה וַיִּחַפֵּשׂ
 רוּחִי. הֵיאֵכֵל תִּפְּל מִבְּלֵי מַלְּחָה, אִם יֵשׁ טַעַם בְּרִיר חַלְמוֹת.
 פֶּן תִּתֵּן לְאַחֲרִים הוֹדֶךָ וּשְׁנַתִּיךָ לְאַכְזָרִי. וְלֹא אֶמַר אֵיחָה אֵלֹהֶיךָ
 עֲשֵׂי הַנִּתֵּן זְמֵרוֹת בַּלַּיְלָה. שֶׁקֶר הַחֵן וְהַכֵּל הַיְפִי אֲשֶׁה יֵרָאֵת
 יְהוָה הִיא תִתְהַלֵּל". וְנֹאמַר: "הַלְלוּיָהּ, הַלְלוּ אֵל בְּקֹדֶשׁוֹ,
 הַלְלוּהוּ בְּרִקִיעַ עֲזוֹ. הַלְלוּהוּ בְּגִבּוֹרָתוֹ, הַלְלוּהוּ כְּרֹב גְּדֻלוֹ.
 הַלְלוּהוּ בְּתַקְעַ שׁוֹפָר, הַלְלוּהוּ בְּנִבְּל וּכְנֹר. הַלְלוּהוּ בְּתֹף
 וּמַחּוֹל, הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעִנּוּב. הַלְלוּהוּ בְּצִלְצָלִי שְׁמַע, הַלְלוּהוּ
 בְּצִלְצָלִי תְרוּעָה. כֹּל הַנְּשָׁמָה תִּהְלֵל יְהוָה, הַלְלוּיָהּ":

רְבוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, תִּקַּע בְּשׁוֹפָר גְּדוֹל לְחֵרוּתֵנוּ, וְשָׂא נִם
 לְקַבֵּץ גְּלִיּוֹתֵינוּ, וְקָרַב פְּזוּרֵנוּ מִבֵּין הַגּוֹיִם, וּנְפִוּצוֹתֵינוּ
 כִּינִם מִיַּרְכְּתֵי אֶרֶץ. וְקַבֵּץ נִדְחֵנוּ יַחַד מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ
 לְאַרְצֵנוּ, וְקוּיִם בָּנוּ מִקְרָא שְׁכַתוֹב: "וְשָׁב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת
 שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ, וְשָׁב וְקִבְּצֶךָ מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצֶךָ יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה. אִם יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצֵּה הַשָּׁמַיִם, מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ. וְהֵבִיאֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ
 אֲשֶׁר יִרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וִירְשָׁתָהּ, וְהִיטִבֶּךָ וְהִרְבֶּךָ מֵאַבְתִּיךָ".
 וְנֹאמַר: "נֹאם אֲדֹנָי אֱלֹהִים מִקַּבֵּץ נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל, עוֹד אֶקַּבֵּץ
 עֲלָיו לְנִקְבְּצָיו". וְנֹאמַר: "בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַם יְהוָה, נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל
 יִכְיִם". וְתִמְהַר וְתַחֲיֵשׁ לְגֻאֲלָנוּ, וְתָבִיא לָנוּ אֶת מְשִׁיחַ צְדָקָנוּ,

תיקון הכללי

וְתִבְנֶה אֶת בַּיִת קִדְשֵׁנוּ וְתִפְאֲרֵתֵנוּ, וְהִבִּיאֵנוּ לְצִיּוֹן עִירֶךָ
 בְּרָנָה, וְלִירוּשָׁלַיִם בַּיִת מִקְדָּשְׁךָ בְּשִׂמְחַת עוֹלָם. כְּמוֹ שְׂכַת־טוֹב:
 "וּפְדוּיֵי יְהוָה יֵשְׁבוּן וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרָנָה, וּשְׂמִיחַת עוֹלָם עַל
 רֵאשִׁים, שְׁשׂוֹן וּשְׂמִיחָה יִשְׁיִגּוּ וְנָסוּ יָגוֹן וְאַנְחָה". וְנֹאמַר: "כִּי
 בְּשִׂמְחָה תֵצֵאוּ וּבְשָׁלוֹם תּוּבְלוּן, הַהָרִים וְהַגְּבָעוֹת יִפְצְחוּ
 לְפָנֵיכֶם רָנָה, וְכָל עֵצֵי הַשָּׁדָה יִמְחֵאוּ כָף". וְנֹאמַר: "כִּי נַחֵם
 יְהוָה צִיּוֹן נַחֵם כָּל חֲרֻבְתֶּיהָ, וַיֵּשֶׁם מִדְּבָרָה כְּעֵדֶן וְעַרְבַתָּה
 כְּגֵן יְהוָה, שְׁשׂוֹן וּשְׂמִיחָה יִמְצֵא בָהּ, תּוֹדָה וְקוֹל זְמֶרָה".
 שְׂמִחוּ בֵיהוָה וְגִילוּ צְדִיקִים, וְהִרְנִינוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לֵב. אֹר זֶרַע
 לְצְדִיק, וְלִישְׂרָאֵל לֵב שְׂמִיחָה. שְׂמִחוּ צְדִיקִים בֵּיהוָה, וְהוֹדוּ לְזִכְרֵךָ
 קִדְשׁוֹ. אָמֵן נִצַּח סְלָה וְעַד:

מכתב נדיר שהרה"ג ר' משה פינשטיין זצ"ל
כתב ונתן לר' ישראל דב אודסר זצ"ל:

לכבוד אחינו בני ישראל, בברכת שלום
וברכה

באתי להמליץ בזה על הגאון ר' ישראל דב
אודסר שליט"א, שבא לכאן (ארצות הברית)
מארצנו הקדושה, ופגשתי עימו לפני חג
הפסח, וראיתי פתק סודי שיש לו, דבר
נפלא מאוד.

הוא איש חשוב מאוד, ויש לו ידיעות
בחכמת הקבלה, וכדאי לכבדו בכבוד
הראוי, ולתומכו כפי שאפשר.

בפרט, ברצונו להדפיס מספרי האדמו"ר
רבנו נחמן מברסלב זצ"ל

וכל אלו שיעזרו, יתברכו בכל הברכות
ועל זה באתי על החתום לכבוד התורה

משה פינשטיין

משה פינשטיין

דיבורים מר' ישראל בער אודסר זצ"ל על מעלת ההדפסה

רבי נתן אמר לפני ההסתלקות, ביום שישי, בעשרה בטבת, אמר: "דף אחד מספרי רבנו, יעקור כל הרע מן העולם". ובכן תהיו חזקים, בכסף, בטרחה, בכל העניינים - להדפיס, למכור ספרים, להדפיס. ככה ציווה רבנו, זה מקובל באמת. רבנו ציווה להדפיס כל כך, שיהיה מלא כל העולם, כל בית, כל מקום עם ספרי רבינו. ורבי נתן, וכן כל אנשי רבנו הם מסרו נפשם על זה.

אנחנו צריכים למסור כל נפשנו על זה, ושיהיה בכל מקום ספרי רבינו ז"ל, אז יהיה הגאולה השלימה. כל אחד שיש לו איזה כסף - רק על זה - להדפיס ספרי רבנו. ולמלא את כל העולם, כל בית, כל ילד וכל ילדה בספרי רבנו, אז יהיה עולם אחר לגמרי. אוי, אוי וי, וי, כל אחד שיש לו איזה כסף, רק על זה, להדפיס ספרי רבינו ולמלא בכל מקום, כל הבתים, כל הדירות וכל מקום, רק ספרי רבינו. אוי, מה שיש עכשיו בעולם, אור כזה, שהעולם, לא אותו עולם, יהיה עולם חדש, עולם אחר לגמרי... מה חושבים העולם, 'הנני בעולם בשביל, בשביל כסף', בשביל זה נברא העולם? אוי, אוי וי, וי, וי... אני יכול לגווע, מגודל האור שעתיד לבוא לעולם על ידי רבינו, אוי, אוי, אוי, אוי, אוי,

..רק להדפיס ולהדפיס, להדפיס...

פדיון

ראה זה מצאנו בכתב יד רבינו ז"ל, והוא ראשי פרקים מענין פדיון [עיין בלקוטי מוהר"ן סי' ק"פ] עם תפילה קצרה בסופו וראוי להציגה כאן:

מַעוֹת, וְאֵת הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם. צֶדֶק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ.
צֶדֶק מַלְכוּתָא קְדִישָׁא. דִּינָא דְמַלְכוּתָא דִּינָא. שׁוֹרֵשׁ
הַדִּינִים בִּינָה. אֲנִי בִינָה לִי גְבוּרָה. אֵין הַדִּין גְּמַתֵּק אֶלָּא
בְּשֶׁרְשׁוֹ. שְׁלֵשָׁה יָדַיִם בְּבִינָה: יַד הַגְּדוּלָּה, יַד הַחֲזָקָה,
יַד הַרְמָה. ג' פְּעָמִים יַד גִּימְטְרִיא שֵׁם שֶׁל מ"ב. מ"ב
שְׁבִיצִירָה שֵׁם שֶׁל אָנָּא בְּכַח. מ"ב שְׁבִבְרִיאָה שְׁנֵי
פְּעָמִים אַקִּי"ק. מ"ב שְׁבִבְאַצִּילוֹת הוּי"ה [פשוט] בְּמִלּוּאוֹ
וּמִלּוּי דְּמִלּוּי:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שְׂיִמְתְּקוּ הַדִּינִים וְהַגְּבוּרֹת הַקָּשׁוֹת
מֵעַל [פלוני בן פלוני] עַל יְדֵי פְּלֵא עֲלִיוֹן שֶׁהוּא חֶסְדִּים
גְּדוּלִים וְרַחֲמִים גְּמוּרִים וּפְשׁוּטִים שְׂאִין בּוֹ תַעְרוּבֶת דִּין
כָּלֵל אָמֵן:

ראוי להרגיל את עצמו לתן בכל פעם על פדיון, כדי להמתיק הדינים
מעליו בכל פעם. ואפלו בפשיאין לו שום חולה ושום צער בתוך ביתו,
טוב לעשות פדיונות בכל פעם, כדי שלא יבוא לידי צער וחולאת חם
ושלום. (לקוטי עצות פדיון ד')

פדיון הוא המתקת הדינים, והוא מושיע מכל הצרות, כי עיקר הרפואה
על ידי פדיון דוקא, 'ורפא ירפא' מספר (עם שני התיבות) "פדיון נפש".
(ליקוטי מוהר"ן ח"ב תורה ג)

תפילת הדרך

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ,
 שְׁתּוֹלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַצְעִידֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתִדְרִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם,
 וְתִסְמְכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתִגְיַעֲנוּ לְמַחֲזוֹ חֲפִצָּנוּ לְחַיִּים לְשִׂמְחָה
 [וְלִנְחֹת] וּלְשָׁלוֹם, (אם דעתו לחזור מיד אומר וְתַחְזִירֵנוּ
 לְשָׁלוֹם) וְתַצִּילֵנוּ מִכָּל אֹיֵב וְאֹרֵב וְלִסְטִים וְחַיּוֹת
 רָעוֹת בַּדֶּרֶךְ, וּמִכָּל מִינֵי פְרַעֲנִיּוֹת הַמְתַּרְגְּשׁוֹת וּבָאוֹת
 לְעוֹלָם וְתִשְׁלַח בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ,
 וְתַתִּינֵנוּ לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינַי כָּל רְאִינוּ,
 וְתִגְמְלֵנוּ חֲסָדִים טוֹבִים וְתִשְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ, כִּי אֵל
 שֹׁמֵעַ תִּפְלָה וְתַחֲנוּן אַתָּה: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, שׁוֹמֵעַ
 תִּפְלָה:

וַיַּעֲקֹב הַלֵּךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מִלְּאֲכֵי אֱלֹהִים:

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב בְּאֵשׁ רָאָם (ר"ת רפאל אוריאל מיכאל), מַחֲנֵה
 אֱלֹהִים (גבריאל) זֶה, וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנֵים:

כִּי מִלְּאֲכֵי יִצְוֶה לָךְ לְשִׁמְרֶךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ: יְהוָה יִשְׁמַר
 צֵאתְךָ וּבואֶךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם:

וּבְרַכְךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲנֶךָ: יִשָּׂא
 יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לָךְ שָׁלוֹם: